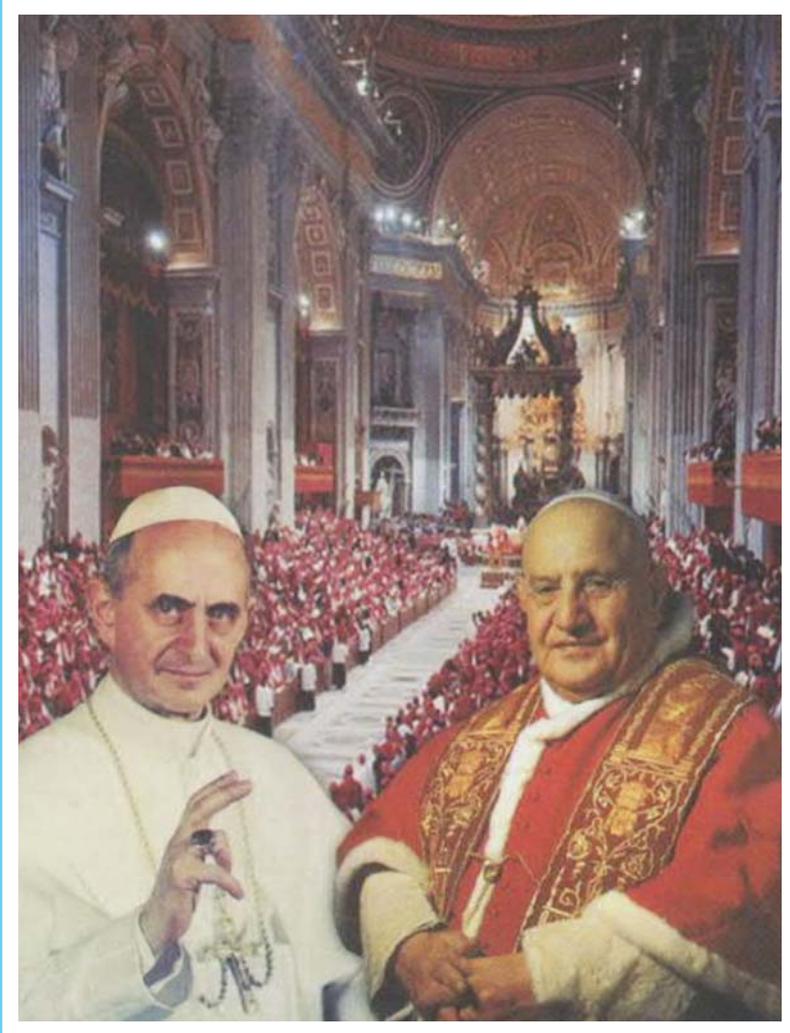

ԼԻՏՄԻՆԱՐ

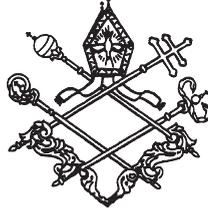
ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ

2013

ՄԱՅԻՍ - ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ԹԻՒ 5-12

Ա Ի Ե Տ Ի Ք

ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ

«ԱԻԵՏԻՔ» ՊԱՆՏՕՆԱԹԵՐԹ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԵԱՆ, ՀԻՄՆՈՒԱԾ՝ 1932-ին
"AVEDIK" REVUE DU PATRIARCAT ARMENIEN CATHOLIQUE, FONDÉE EN 1932
«أفيديك» مجلة بطريركية الأرمن الكاثوليك الرسمية، منذ ١٩٣٢
« AVEDIK » ARMENIAN CATHOLIC PATRIARCHATE PERIODICAL, SINCE 1932

Comité de rédaction (Editorial board):

P. Vartan Kazanjian
P. Sebouh Garabedian
Hampy Elmadjian

Adresse (Address):

Patriarcat Arménien Catholique
Rue de l'hôpital orthodoxe, Getawi 2078-5605
Beyrouth, Liban
www.armeniancatholic.org
e-mail : info@armeniancatholic.org

Edition (published by):

Patriarcat Arménien Catholique

Imprimerie (printed by):

Pomigravure (Beyrouth, Liban)

August 2014

Կողքի նկար՝

Սուրբ Յովհաննէս ԻԳ. եւ երանելի Պօղոս Զ. քահանայապետերը,
որոնց կը պարտինք Վատիկանեան Բ. պատմական ժողովը:

Photo de couverture, cover picture:

Saint John XXIII and Paul VI

Saint Jean XXIII et Paul VI les initiateurs du Concile Vatican II

ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

1- ՍՊԱՍԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍԸ

«Քանի դեռ Աստուած
ապագայի վարագոյրը փակ կը պահէ մարդոց համար,
մարդկային ամբողջ իմաստութիւնը
պարփակուած է երկու բառերու մէջ՝ սպասել եւ յուսալ»:
Աղեքսանդր Տիմա

Սպասումը քրիստոնեայի կեանքին էական ամենակարեւոր ապրումներէն է: Սպասողական վիճակը մկրտութեան հետեւանքն է: Մկրտութեամբ մարդը կը դառնայ սպասող: Խորհրդաբար կը վերապրի ջուրէն՝ սպասելու համար Քրիստոսի երկրորդ գալստեան:

Ան կը սպասէ Աստուծոյ սեղանին մասնակցութեան. կը սպասէ յաւիտենական երջանկութեան:

Սպասողական վիճակը ինքնին արուեստ է, որ կը կարօտի լաւապէս իւրացման, այլապէս քրիստոնեայ մարդը կեանքի յորձանուտին մէջ կրնայ նոյնիսկ մոռնալ Քրիստոսը սպասելու վայելքը, կորսնցնելով յոյսը գալիք օրուան, որ Աստուծմէ շնորհք մըն է:

Սպասումը խոստովանութիւն մըն է վաղուան գալիք բարիքին:

Սակայն ինչպէ՞ս սպասել:

Գլխաւորապէս յաւերժութեան հանդէպ հաւատքն է, որ կը հիմնաւորէ սպասումը: Սպասումը գեղեցկութիւններու արտաշնչումն է ոյժի եւ փափաքներու յարատեւ բախումով:

Որպէս քրիստոնեայ, սպասումը կրնայ աճիլ առաւելագոյնս զարգանալով ու Եկեղեցին զարգացնելով: Սպասել՝ յարատեւ աղօթելով եւ երկրային կեանքը արժանաւայել ապրելով: Սպասել՝ ծառայելով մերձաւորին, որովհետեւ ծառայութեան նուիրաբերումը կը մաքրէ մարդուն միտքը եւ կը բանայ անոր առջեւ աստուածային ապագային վրայ բացուած պատուհանները: Սպասել առանց կորսնցնելու այսօրուան մէջ շնորհուած երջանկութիւնը:

Կեանքի արագընթաց այս հեռքին մէջ, սիրելի՛ ընթերցող, կ'արժէ մտածել յաւիտենական ճշմարտութիւններու մասին, ինչպէս յաւերժական կեանքը, որ Աստուծոյ ամենամեծ օրհնութիւնն է, որ մեզի կը տրուի, երբ հաւատանք:

Մահը մարդկային կեանքի ճանապարհին վրայ անխուսափելի իրականութիւն մըն է. Քրիստոսին սպասելը կը զօրացնէ մարդը մահուան պահուն:

Ապա ամենագեղեցիկ անակնկալը կը յայտնուի մահէն ետք:

Աստուած այնքան կ'ուզէ մարդը ուրախացնել, երջանկացնել, որ անոր կը յայտնէ մաս մը այդ անակնկալէն, մարմնաւոր երկրաւոր կեանքին ընթացքին ու անոր առջեւ կը քողարկէ անակնկալին մեծ մասը: Հետեւաբար բարի անակնկալը սպասելու եւ անոր սպասարկելու գեղեցկութիւնը պարելու կարողութիւնը դրած է մեր մէջ:

Այս ուղղութեամբ, համբերատար սպասումով հիւսուած կեանքը միայն կրնայ համտեսել այդ յաւիտեան ապրելու մարդկային փափաքին պարգեւած քաղցրութիւնը:

Քրիստոնեային համար, դէպի յաւերժական կեանք տանող ճանապարհին առաջին քայլը մկրտութիւնն է, իսկ յաւիտենական կեանքին հասնելու վերջին քայլը մահն է, իսկ նահատակութիւնը՝ մեծագոյն վկայութիւնը յաւիտենական կեանքի գոյութեան:

Այս անյայտ, բայց քաղցր անակնկալին ընդառաջ վազողը նահատակն է, որ իր գերագոյն զոհաբերութեամբ իմաստ կու տայ մահուան:

Նահատակը, երէկուան սպասողն էր Աստուծոյ սեղանին, որուն հրաւիրուած էր աւազանի հրաւէրով: Այսօր, եւ Աստուծոյ Օրուան մէջ ան յաւիտեան ապրողն է:

Նահատակը կը սպասէ Գառնուկին, սպասարկելով անոր արեան (Յայտնութիւն Յովհաննու): Նահատակը իր իսկ արեամբ կը սպասաւորէ Եկեղեցւոյ սեղանին ու կը դառնայ սերմը Եկեղեցւոյ:

Այսպէս, արժանաւոր եւ հաւատարիմ սպասողն է, որ կը պսակուի նահատակութեամբ:

Հայ ժողովուրդը այդ սպասող ժողովուրդն է, որ իր մշակոյթով կ'ապրի ու կը սպասէ արդարութեան ձայնին, կրելով իր ճակտին վրայ խաչը որպէս նահատակութեան պսակ, որ յաւիտենական է:

**ՎԱՏԻԿԱՆԵԱՆ
Բ. ԺՈՂՈՎ**

**ՎՃԻՌ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ
ՀԱՂՈՐԴԱՄԻՋՈՑՆԵՐՈՒՆ
ՄԱՍԻՆ**

"INTER MIRIFICA"

ՊՕՂՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԾԱՌԱՅ ԾԱՌԱՅԻՑ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ՀԱՐՔ ՍՈՒՐԲ ԺՈՂՈՎՈՅՆ Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՅԱԻԵՐԺՈՒԹԵԱՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ

1.- Արարչութեան ծոցէն մարդկային հանճարին Աստուծոյ օգնութեամբ քաղած թեքնիք հրաշալի գիւտերուն մէջէն, յատկապէս ներկայ ժամանակներուն, Եկեղեցին կ'ողջունէ եւ մայրական յատուկ հոգածութեամբ կը հետեւի ա'յն գիւտերուն, որոնք աւելի ուղղակիօրէն կը հային մարդուն հոգեկան կարողութիւններուն եւ աւելի լայն կարեւորութիւններ կ'ընծայեն հաղորդելու ամէն տեսակ լուրեր, գաղափարներ, ցուցմունքներ: Արդ, այս գիւտերուն մէջէն՝ պէտք է իւրայատուկ տեղ վերապահել ա'յն հաղորդամիջոցներուն, որոնք ըստ իրենց էութեան՝ ատակ են հասնելու եւ տպաւորելու ո'չ միայն անհատները, այլ նաեւ զանգուածները եւ համա'յն մարդկութիւնը: Անոնցմէ են՝ մամուլը, շարժանկարը, ռատիո-հաղորդումը, հեռատեսիլը եւ ուրիշ նման թեքնիքները, որոնք կրնան արդարացիօրէն ընկերային հաղորդամիջոցներ կոչուիլ:

2.- Անշուշտ մեր Մայրը՝ Եկեղեցին գիտակից է թէ այս միջոցները, երբ ճիշդ ձեւով կը գործածուին, մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանեն մարդկային ցեղին, ազդու կերպով կը նպաստեն ժամանցի եւ մտքի մշակումին, ինչպէս նաեւ Աստուծոյ արքայութեան տարածումին եւ ամրացումին: Սակայն Եկեղեցին գիտէ նաեւ թէ մարդիկ կարող են զանոնք Արարիչին ծրագիրներուն դէմ օգտագործել եւ իրենց վնասակար դարձնել: Եկեղեցւոյ մայրական սիրտը կ'ընճուի ի տես այն վնասներուն, զորս անոնց յաճախ վատ գործածութիւնը արդէն պատճառած է մարդկութեան:

Այս պատճառաւ՝ Տիեզերաժողովս ի'նք կը ստանձնէ այս խիստ կարեւոր հարցին նկատմամբ մշտարթուն հոգը Սրբազան Քահանայապետներուն եւ եպիսկոպոսներուն ու իր պարտականութիւնը կը համարի ուսումնասիրել ընկերային հաղորդամիջոցներու հայող գլխաւոր հարցերը, վստահ ըլլալով թէ այս էջերուն մէջ իր առաջարկած վարդապետութիւնն ու կարգապահութիւնը օգտակար պիտի հանդիսանան ո'չ միայն քրիս-

---

տոնեաներուն փրկութեան, այլ նաեւ համայն մարդկութեան յառաջդիմութեան:

ԳԼՈՒԽ Ա. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՎԱՐԳԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

3.- Եկեղեցին հիմնուեցաւ Քրիստոսի մեր Տիրոջ կողմէ, որպէսզի համայն մարդոց փրկութիւնը ընծայէ, հետեւաբար ան ինքզինք պարտաւոր կը զգայ Աւետարանը քարոզելու: Եկեղեցին նմանապէս իր պարտականութիւնը կը համարի, թէ՛ ընկերային հաղորդամիջոցները օգտագործել՝ աւետելու համար փրկութեան պատգամը, թէ՛ ալ մարդոց այս միջոցներուն բարուք գործածութիւնը սորվեցնել: Հետեւաբար, Եկեղեցւոյ ինքնատուր իրաւունքն է այս բոլոր միջոցները առանց բացառութեան ունենալ եւ օգտագործել, որքանով որ անոնք անհրաժեշտ կամ օգտակար կը հանդիսանան քրիստոնեային կազմաւորումին եւ հովուական որեւէ այլ գործունէութեան համար: Հոգեւոր հովիւներուն պարտականութիւնն է հաւատացեալները կրթել եւ ուղղել այս միջոցներուն օգտագործումին մէջ, որպէսզի անոնք ապահովեն ո՛չ միայն իրենց անձերուն, այլ նաեւ համայն մարդկութեան փրկութիւնն ու պաշտպանութիւնը:

Վերջապէս՝ մասնայատուկ կերպով աշխարհականներուն կը վերաբերի այս միջոցները թրծել քրիստոնէական եւ մարդկային արժէքներով, որպէսզի անոնք լիուրի ընդառաջեն մարդկութեան մեծ սպասումին եւ Աստուծոյ ծրագրին:

4.- Այս հաղորդամիջոցները ճիշդ ձեւով գործածելու համար՝ խիստ անհրաժեշտ է, որ բոլոր գանոնք գործածողները տեղեակ ըլլան բարոյականի սկզբունքներուն եւ գանոնք հաւատարմօրէն գործադրեն: Հետեւաբար՝ բնական է, որ անոնք նախ եւ առաջ ուշադիր ըլլան հաղորդումին նիւթին կամ բովանդակութեան, սփռուած՝ ըստ իւրաքանչիւր գործիքին էութեան, ինչպէս նաեւ այն պայմաններուն, որոնց մէջ հաղորդասփռումը կը կատարուի, օրինակ՝ անոր նպատակին, հանդիսատեսին, վայրին, ժամանակին, եւայլն, որովհետեւ այս պայմանները կրնան բոլորովին այլափոխել հաղորդասփռումին բարոյական արժէքը: Առ այս՝ շեշտը դնենք հաղորդամիջոցներուն իւրաքանչիւրին յատուկ տարողութեան վրայ, այսինքն՝ անոնց ազդելու ուժին, որ յաճախ ա՛յնպիսին է որ մարդիկ, յատկապէս երբ անբաւարար կերպով պատրաստուած են, կրնան դժուարաւ հաղորդումը հասկնալ, զայն իւրացնել, ապա նաեւ զայն մերժել:

5.- Խիստ անհրաժեշտ է որ հաղորդամիջոցներով շահագրգռուած բոլոր անձերը ճիշդ հասկացում մը ունենան յատկապէս այն բազմատեսակ

հարցերու մասին, որոնք ներկայիս բուռն վիճաբանութեան առարկայ են:

Առաջին հարցը կը վերաբերի լրատուութեան, այսինքն՝ լուրեր քաղելու եւ սփռելու արարքին: Լրատուութիւնը՝ մեծապէս օգտակար ու յաճախ նաեւ անհրաժեշտութիւն կը դառնայ՝ շնորհիւ արդի ընկերութեան նուաճած յառաջդիմութեան եւ հաղորդատու անձերուն միջեւ հետզհետէ սերտ կապակցութեան: Հասարակութեան սահմանուած եւ անկէ սպասուած պահուն դէպքերուն եւ պատահարներուն սփռումը՝ բոլորին կարելիութիւնը կ'ընծայէ անոնց մասին ամբողջական եւ այժմէական տեղեկութիւն ունենալ ու այսպէս՝ իւրաքանչիւր անձ կարող կը դառնայ իր գործնական մասնակցութիւնը բերելու հասարակաց բարիքին եւ միատեղ աւելի հեշտօրէն նպաստելու համայն ընկերութեան բարգաւաճումին եւ յառաջդիմութեան: Սակայն այս արդար իրաւունքին գործադրումը իր հերթին կը պահանջէ որ հաղորդումը ըլլայ ըստ իր առարկային միշտ ճիշդ ու ամբողջական, յարգելով հանդերձ արդարութիւնն ու եղբայրսիրութիւնը: Մտուցանելու ձեւն եւս ըլլալու է պարկեշտ ու դիպուկ, այսինքն՝ անպայման յարգէ բարոյական օրէնքները եւ մարդուն արդար իրաւունքներն ու արժանապատուութիւնը, ըլլա՛յ լուրերը քաղելու, ըլլա՛յ նաեւ զանոնք սփռելու մէջ: Որովհետեւ ամէն ճանաչում միշտ օգտակէտ է, մինչդեռ «սէր շինէ» (1 Կոր 8, 1):

6.- Երկրորդ հարցը կը հայի այսպէս ըսուած՝ արուեստի իրաւունքներուն եւ բարոյական օրէնքներու միջեւ խաչաձեւումին: Այս հարցին շուրջ բազմապատկուող վիճաբանութիւններուն արմատը յաճախ կը գտնուի գեղեցիկին ու բարոյականին հայտը շեղած վարդապետութիւններուն մէջ: Այս պատճառով՝ Տիեզերաժողովս կը յայտարարէ թէ բարոյական կարգին գերակայութիւնը բացարձակապէս կ'իշխէ բոլորին վրայ: Այս կարգը միա՛կն է որ կը գերազանցէ ու կը ներդաշնակէ մարդկային գործունէութեանց զանազան ձեւերը, - ներառեալ՝ արուեստ -, որքան ալ անոնք ինքնին վսեմ ըլլան: Ան միա՛կն է որ մարդուս վրայ ամբողջապէս կ'իշխէ, որպէս Աստուծոյ կողմէ բանականութեամբ օժտուած եւ գերբնական ճակատագրի կանչուած արարած: Այս բարոյական կարգը իր ամբողջութեամբ եւ հաւատարմութեամբ պահպանելով է որ մարդս պիտի հասնի կատարելութեան եւ երջանկութեան ամբողջական տիրացումին:

7.- Երրորդ, ընկերային հաղորդամիջոցներով բարոյական չարին մասին գրուցելը, գայն նկարագրելը կամ ներկայացնելը՝ անշուշտ թէ կարող են մարդ արարածը աւելի խորապէս ճանչցնել ու վերլուծել, ինչպէս նաեւ ճիշդն ու բարին իրենց ամբողջական գեղեցկութեամբ ներկայացնել եւ պանծացնել, մանաւանդ երբ առ այս տրամադիկ միջոցներ ալ օգտագործուին: Սակայն որպէսզի ասիկա հոգիներուն համար աւելի օգտակէտ ըլ-

---

լայ քան թէ վնասաբեր, հարկ է մօտէն հետեւիլ բարոյական օրէնքին, յատկապէս երբ նիւթը որոշ վերապահութիւններու առարկայ է եւ կամ սկզբնական մեղքով խոցուած մարդուն մէջ՝ դիւրաւ գէշ իղձեր կ'արթնցնէ:

8.- Հանրային կարծիքը մեր օրերուն՝ հսկայ ազդեցութիւն կը գործէ քաղաքացիներուն անհատական թէ հրապարակային կեանքին վրայ, ո՛ր միջավայրին ալ պատկանին անոնք: Ուստի անհրաժեշտ է որ հասարակութեան բոլոր անդամները այս մարզին մէջ եւս գործադրեն արդարասիրութեան եւ ճշմարտասիրութեան իրենց պարտականութիւնները: Անոնք ընկերային այս հաղորդամիջոցները օգտագործելու են, հանրային առողջ գաղափարներու կազմաւորումին եւ սփռումին իրենց մասնակցութիւնը բերելով:

9.- Քանի որ ընկերային հաղորդամիջոցները օգտագործողները, այսինքն՝ ընթերցողները, դիտողներն ու ունկնդրողները, անոնց սփռած պատգամները կ'ընդունին իրենց ազատ ընտրութեամբ, ուստի իրենց վրայ յատուկ պարտաւորութիւններ կը ծանրանան: Իրենց կատարած ընտրութեան միջոցով, անոնք քաջալերելու են յատկապէս ինչ որ բարոյական, մշակութային եւ գեղարուեստական արժէք կը ներկայացնէ եւ զգուշանալու են այն ամէն ինչէն որ կրնայ թէ՛ հոգեւոր վնասի պատճառ կամ առիթ ըլլալ իրենց համար, թէ՛ ուրիշը գայթակղեցնել իրենց տուած գէշ օրինակով, թէ՛ ալ լաւին արգելք ու գէշին քաջալեր հանդիսանալ՝ սոյն հաղորդասփռումներուն միջոցաւ: Այս վերջին պարագան յատկապէս կը պատահի երբ մարդիկ իրենց դրամով կ'օժանդակեն ա՛յն մարդոց, որոնք հաղորդամիջոցները կը շահագործեն միմիայն շահադիտական չափանիշներով: Հաղորդամիջոցները օգտագործողները, որպէսզի բարոյական օրէնքին հետեւին, պէտք չէ անտեսեն իրենց պարտաւորութիւնները օրինաւոր իշխանութեան կողմէ այս հարցին շուրջ որդեգրած դիրքորոշումին մասին տեղեակ մնալու եւ անոր ենթարկուելու, առողջ խղճին ցուցմունքներուն համեմատ: Առաւել՝ անոնք կազմելու են ուղիղ եւ լուսամիտ խիղճ մը՝ դիմելով դիպուկ միջոցներու, որպէսզի աւելի դիւրաւ դէմ կենան նուազ պարկեշտ ազդեցութիւններուն, այլ հետեւին իրաւ լաւերուն:

10.- Այս հաղորդամիջոցները գործածող անձերն ու յատկապէս երիտասարդները թող իրենք գիրենք կրթեն անոնց չափաւոր եւ կարգապահ գործածութեան մէջ, ջանան իրենց դիտածը, լսածը ու կարդացածը աւելի լաւ ըմբռնել եւ այս մասին վիճաբանին ըլլա՛յ իրենց դաստիարակներուն, ըլլա՛յ այս նիւթերուն մասնագէտներուն հետ եւ այսպէս՝ սորվին ճիշդ դատում կազմել: Իսկ ծնողները վերյիշելու են թէ իրենց պարտականու-

---

թիւնն է զգուշութեամբ հսկել որ հաւատքի եւ բարոյականի դէմ յայտագիրներ, հրատարակութիւններ, եւայլն, մուտք չգործեն իրենց ընտանիքէն ներս ու իրենց զաւակները անոնցմէ հեռու մնան նաեւ այլ տեղեր:

11.- Հաղորդամիջոցները բարւոք օգտագործելու յատուկ պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ նաեւ լրագրողներուն, գրագէտներուն, դերասաններուն, բեմադրիչներուն, գրամագլուխ հայթայթողներուն, յայտագրողներուն, զանոնք բաշխողներուն, արտադրողներուն, վաճառողներուն, գրաքննադատներուն, մէկ խօսքով՝ բոլոր անոնց վրայ որ այս կամ այն կերպով՝ կը մասնակցին հաղորդումներուն իրագործումին եւ սփռումին: Բացայայտ է թէ ծանր պատասխանատուութիւն դրուելու է յատկապէս ներկայ աշխարհին այս դասակարգի բոլոր մարդոց վրայ, քանի որ անոնք կրնան, իրենց սփռած լուրերով եւ ունեցած ազդեցութիւններով, մարդկութիւնը տանիլ թէ՛ լաւ եւ թէ՛ գէշ ճանապարհով:

Ուստի անոնց կը վերաբերի այս տնտեսական, քաղաքական կամ գեղարուեստական ազդակները համադրել ա՛յնպիսի ձեւով, որ անոնք երբեք դէմ չգործեն հասարակաց բարիքին: Այս արդիւնքին աւելի դիւրաւ յանգելու համար՝ լաւ պիտի ըլլայ որ անոնք մուտք գործեն արհեստավարժ ա՛յն կազմակերպութիւններու մէջ, որոնք կրնան իրենց անդամներուն յարգանք պարտադրել բարոյականին հանդէպ, ի պահանջել հարկին՝ բարոյական դաշինք մը յարգելու պաշտօնական յանձնառութեամբ:

Անոնք միշտ մտաբերելու են թէ իրենց ընթերցողներուն եւ հանդիսատեսներուն մէկ մեծ մասը բաղկացած է երիտասարդների, որոնք կարիքն ունին այն մամուլին եւ հանդէսներուն, որոնք մարդու հոգին ազնիւ գաղափարախօսութիւններու կը բարձրացնեն ու պարկեշտ ժամանցներ կ'ապահովեն: Պիտի հսկեն նաեւ որ կրօնական նիւթերը յանձնուին լուրջ ու հմուտ աշխատակիցներու, որպէսզի անոնց մօտենան պահանջուած ամբողջական յարգանքով:

12.- Այս մարզին մէջ՝ հանրային իշխանութիւնները յատուկ պարտականութիւններ ունին հասարակաց բարիքին նկատմամբ, որուն սահմանուած են այս հաղորդամիջոցները: Յատկապէս մամուլի մարզէն ներս՝ իշխանութիւնները պարտաւոր են պահել ու պահպանել լրատուութեան ճիշդ ըմբռնուած եւ արդար ազատութիւնը, որուն ներկայ ընկերութիւնը բացարձակ կարիքն ունի՝ յառաջդիմելու համար: Թող թիկունք կանգնին կրօնական, մշակութային եւ գեղարուեստական արժէքներուն, զանոնք գործածողներուն երաշխաւորելով ազատ վայելումի իրենց արդար իրաւունքները: Նոյն իշխանութեանց կը վերաբերի նաեւ պաշտպանել այն նախաձեռնութիւնները, որոնք յատկապէս երիտասարդութեան մեծապէս օգտակատ ըլլալնէն բացի, անիրագործելի պիտի մնային առանց իրենց

օժանդակութեան: Վերջապէս՝ իշխանութիւնները որ քաղաքացիներուն բարօրութեան արդար հոգն ունին, պարտաւոր են նաեւ ճիշդ ու իմաստուն կերպով հոգ տանիլ - եւ առ այս՝ նաեւ օրէնքներ հրապարակելու եւ անոնց դրական գործադրումին հսկելու-, որ հաղորդամիջոցներուն թիւր գործածութիւնը լուրջ վտանգներ չստեղծէ հանրային բարոյականին եւ ընկերութեան յառաջդիմութեան դէմ: Անոնց այս միջամտութիւնը բնաւ դէմ չէ անհատներուն եւ խմբաւորումներուն ազատութեան, յատկապէս երբ լուրջ երաշխաւորութիւններ չեն գտնուիր այն մարդոց մօտ, որոնք հաղորդամիջոցները ի պաշտօնէ կը գործածեն:

Յատուկ կարգադրութիւններ պիտի առնուին պատանինները պաշտպանելու համար՝ իրենց տարիքին վնասաբեր եղող մամուլի եւ ներկայացումներու դէմ:

ԳԼՈՒԽ Բ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀՈՎՈՒԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

13.- Եկեղեցւոյ բոլոր անդամները իրենց ջանքերը իրարու սիրայօժար միացնելու են, ընկերային հաղորդամիջոցները արդիւնաւորապէս, անյապաղ ու մեծագոյն եռանդով տրամադրելու համար ի սպաս առաքելական բազմապիսի գործունէութեանց, նկատի առնելով նաեւ ժամանակի եւ տեղի յատուկ պահանջները: Անոնք հոգը պիտի ունենան առաջըն առնելու գէշ նախաձեռնութիւններուն, յատկապէս հոն ուր բարոյական ու կրօնական յեղաշրջումը անոնց միջամտութիւնը ընդփոյթ կը պահանջէ:

Այս մարզին մէջ եւս՝ Հովուապետները եռանդով կատարելու են իրենց պարտականութիւնը, որ մաս կը կազմէ Աւետարանը քարոզելու իրենց առօրեայ պաշտօնին:

Այն աշխարհականները, որ արհեստով հաղորդամիջոցներուն մէջ կը գործեն, ձգտելու են վկայելու Յիսուսին, նախ իրենց արհեստը գործադրելով հմտօրէն ու առաքելական ոգիով, ապա ուղղակի աջակցելով Եկեղեցւոյ հովուական առաքելութեան, իրենց թեքնիք, տնտեսական, մշակութային կամ գեղարուեստական մասնակցութիւնը բերելով, իւրաքանչիւրը ըստ իր կարելիութիւններուն:

14.- Հարկ է սկսիլ նեցուկ կանգնելով պարկեշտ մամուլին: Իսկ եթէ կ'ուզուի ընթերցողները իսկապէս թրծել քրիստոնէական ոգիով, հարկ է նաեւ քաջալերել եւ տարածել կաթողիկէ հարազատ մամուլ մը, որ բացայայտօրէն հրատարակուի հանրային կարծիքներ ստեղծելու, զանոնք ամրապնդելու եւ հրահրելու նպատակով, համերաշխաբար բնական իրաւունքին ու կաթողիկէ վարդապետութեան եւ կարգապահութեան հետ, ապա նաեւ Եկեղեցւոյ կեանքին հայող լուրերը սփռելու եւ զանոնք հարա-

---

զատօրէն բացատրելու համար ո՛վքեր այլ ըլլան այս նախաձեռնութիւնը եւ ուղղութիւնը ստանձնողները, եկեղեցական իշխանութի՞ւնը թէ աշխարհականներ: Հաւատացեալները գիտնալու են թէ զանազան եղելութիւններուն մասին քրիստոնեայ դատում մը կազմելու համար՝ անհրաժեշտ է կաթողիկէ մամուլը կարդալ եւ տարածել:

Հարկ է թիկունք կանգնիլ եւ բոլոր միջոցներով զօրացնել արտադրութիւնն ու սփռումը ա՛յն ֆօթապաւէններուն, յատկապէս երիտասարդութեան յատուկ եղող ժապաւէններուն, որոնք կ'օժանդակեն մտքի բարոյապէս առողջ ժամանցին, մշակոյթին ու արուեստին: Այս աջակցութիւնը կատարուելու է՝ յատկապէս թիկունք կանգնելով ու համակարգելով պարկեշտ Ֆիլմարտադրիչներուն եւ ցրուիչներուն իրագործումներն ու նախաձեռնութիւնները, զարկ տալով արժէքաւոր ժապաւէններուն հրապարակ իջնելուն, զանոնք դրապէս քննարկելով եւ անոնց մրցանակ յատկացնելով, ինչպէս նաեւ կաթողիկէ ու պարկեշտ սրահատէրերուն սրահները իրարու համադրելով: Թիկունք կանգնելու է նաեւ ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի ա՛յն հաղորդումներուն, որոնք բարոյապէս առողջ են եւ յատկապէս ընտանեկան բնոյթ ունին: Ուժգնօրէն քաջալերելու է կաթողիկէ սփռումները, որովհետեւ անոնք իրենց ունկնդիրներն ու դիտողները կը յորդորեն մասնակցելու Եկեղեցոյ կեանքին, ինչպէս նաեւ զանոնք կ'ընտելացնեն կրօնական ճշմարտութիւններուն հետ: Ստեղծելու է կաթողիկէ սփռումի կայաններ հոն ուր յարմար է, միանգամայն հսկելով որ սփռումները իրենք զիրենք պարտադրեն իրենց որակով եւ ազդեցութեամբ: Եւ վերջապէս՝ ջանալու է ա՛յնպէս ընել, որ թատրոնի հնամենի ու ազնիւ արուեստը, որ շնորհիւ ընկերային ներկայ հաղորդամիջոցներուն՝ այլեւս լայն սփռում կը վայելէ, նպաստէ հանդիսատեսներուն մարդկային եւ բարոյական կազմաւորումին:

15.- Վերեւ նշուած կարիքներուն գոհացում տալու համար՝ հարկ է անյապաղ կազմել քահանաներ, կրօնաւորներ, նաեւ աշխարհականներ, որոնք իսկական հմտութիւն ձեռք ձգեն սոյն միջոցները առաքելական նպատակներու օգտագործելու համար: Առաջնահերթ է՝ թեքնիք, դաւանական եւ բարոյական պատշաճ պատրաստութիւնը տալ աշխարհականներուն եւ ապա՝ առ այս բազմացնել դպրոցներն ու կրթական հաստատութիւնները, ուր լրագրողներ, ժապաւէնի հեղինակներ, ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի հաղորդումներ պատրաստողներ, ինչպէս նաեւ որեւէ ուրիշ ատակ մարդիկ ստանան քրիստոնէական շունչով թրծուած լրիւ կազմաւորում մը, որ կը վերաբերի յատկապէս Եկեղեցոյ ընկերային վարդապետութեան: Կազմելու եւ քաջալերելու է նաեւ դերասաններ, որպէսզի անոնք իրենց ձեռով մարդկային ընկերութեան ծառայեն, իրենց արուեստին ճամբով: Վերջապէս խնամքով հետեւելու է գիրքի, ձայնասփիւռի,

---

հեռատեսիլի, եւն. քննադատներու պատրաստութեան, որպէսզի անոնք իրենց մարզին մէջ իսկական մասնագէտներ դառնան, զանոնք նաեւ պատրաստելու եւ ոգեւորելու է, որպէսզի իրենց դատումներուն մէջ՝ բարոյական տեսակէտներուն իրենց պատշաճ տեղը յատկացնեն:

16.- Տարիքով ու զարգացումով իրարմէ տարբեր մարդոց յանձնուած ընկերային հաղորդամիջոցներուն բարւոք գործածութիւնը՝ անոնցմէ կը պահանջէ տեսական եւ գործնական կազմաւորում՝ գործիքներուն եւ զանոնք գործածողներուն համեմատ: Ուստի քաջալերելու եւ բազմացուելու են այն իրագործումները, որոնք կը հային կաթողիկէ դպրոցներուն, դպրեվանքներուն եւ աշխարհական առաքելութեան խումբերուն մէջ կատարուող կազմաւորումին ու յատուկ կերպով՝ երիտասարդութեան: Անոնք ուղղուելու են քրիստոնեայ բարոյականի սկզբունքներուն լոյսով ու այս արդիւնքին աւելի կանուխ յանգելու համար՝ քրիստոնէականի դասաւանդումը բովանդակելու է այս հարցին շուրջ Եկեղեցւոյ վարդապետութեան եւ կանոնագրին ծանօթացումն ու բացատրութիւնը:

17.- Եկեղեցւոյ զաւակներուն համար անպատուաբեր պիտի ըլլար եթէ անոնք անտարբերութեամբ ընդունէին որ Աստուծոյ խօսքը կաշկանդուի կամ արգելքներու ենթարկուի՝ իբր հետեւանք թեքնիք պատճառներու կամ առ այս պահանջուած դրամագլուխի պակասին: Այս պատճառով Տիեզերաժողովս կը յիշեցնէ անոնց թէ պարտաւոր են թիկունք կանգնիլ եւ օժանդակել կաթողիկէ օրաթերթերուն, պարբերաթերթերուն, շաբաթակարի մարզէն ներս իրագործումներուն, ճայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի սփռումներուն, քանի այս բոլոր նախաձեռնութիւններուն գլխաւոր նպատակն է ճշմարտութիւնը սփռել ու պաշտպանել, իսկ մարդկային ընկերութեան մէջ՝ քրիստոնեայ ոգին վառ պահել: Տիեզերաժողովս միաժամանակ ջերմօրէն կը հրաւիրէ տնտեսական եւ թեքնիք մարզերուն մէջ բանալի դիրք գրաւող մարդիկը, որպէսզի իրենց հասոյթներով ու ցուցմունքներով՝ սիրայօժար ու առատաձեռնօրէն թիկունք կանգնին այս միջոցներուն, այնքանով որ ասոնք կը նպաստեն հարազատ մշակոյթին եւ առաքելական գործին:

18.- Ընկերային հաղորդամիջոցներուն մարզէն ներս Եկեղեցւոյ բազմապիսի առաքելութիւնը աւելի արդիւնաւէտ դարձնելու համար, Վիճակաւորին հաւանութեամբ՝ թեմերուն մէջ ամէն տարի կազմակերպելու է Օր մը, ուր հաւատացեալները տեղեկանան այս մարզէն ներս իրենց ունեցած պարտաւորութիւններուն մասին, հրաւիրուին առ այս աղօթելու եւ իրենց լուծման նուիրելու: Այս նուիրատուութիւնները խղճատօրէն պիտի ծառայեն Եկեղեցւոյ նախաձեռնած գործերուն նեցուկ կանգնելու եւ զա-

---

նոնք զարգացնելու, նկատի առնելով համա՛կ կաթողիկէութեան կարիք-ները:

19.- Ընկերային հաղորդասփոռումներու մարզէն ներս, Սրբազան Քահանայապետը որպէս Գերագոյն Հովիւ՝ իր տրամադրութեան տակ ունի Սուրբ Աթոռին յատուկ յանձնախումբ մը:

20.- Եպիսկոպոսներուն պարտականութիւնն է իրենց թեմերէն ներս արթուն հսկել այս կարգի գործերուն եւ նախաձեռնութիւններուն վրայ եւ զանոնք հրահրել ու համադրել՝ որքանով որ անոնք առնչուած են հանրային առաքելագործութեան, ներառեալ թեմէն անկախ կրօնաւորները:

21.- Սակայն ազգային մակարդակով կատարուող առաքելական արդիւնաբեր նման գործ մը միասնականութիւն կը պահանջէ իր նպատակներուն եւ կատարուող աշխատանքներուն միջեւ: Ուստի Տիեզերաժողովս կ'որոշէ ու կը հրահանգէ որ ամէն տեղ մամուլի, շարժանկարի, ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի ազգային գրասենեակներ կազմուին եւ անոնց արդիւնապէս օժանդակուին, իբր յատուկ դեր ունենալով լաւապէս կազմաւորել հաւատացեալներուն խիղճը՝ ընկերային հաղորդասփոռումներու օգտագործումին նկատմամբ, ապա նաեւ քաջալերել ու համադրել ամէն ինչ որ այս մարզէն ներս կաթողիկէներուն կողմէ կը նախաձեռնուի:

Այս գրասենեակներուն ղեկը յանձնուելու է իւրաքանչիւր երկրի եպիսկոպոսական յանձնախումբի մը կամ ներկայացուցիչ եպիսկոպոսի մը: Այս գրասենեակներուն մաս կազմելու են նաեւ թեքնիքով օժտուած որակաւոր աշխարհականներ:

22.- Ընկերային հաղորդամիջոցները իրենց ազդեցութիւնը կը գործեն երկրի մը սահմաններէն անդին եւ այսպէս՝ ամէն մէկ անհատը աշխարհաքաղաքացի կը դարձնեն: Ուստի հարկ է որ այս ազգային նախաձեռնութիւնները իրարու միջեւ գործակցին միջազգային մակարդակի վրայ: Մեր նախորդ 21-րդ համարին մէջ նշուած ազգային գրասենեակները իրենց գործակցութիւնը բերելու են իրենց համապատասխանող Կաթողիկէ Միջազգային Կազմակերպութեան (ԿՄԿ), վաւերացուած՝ նոյնինքն Սուրբ Աթոռին կողմէ եւ անոր ենթակայ:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

23.- Ընկերային հաղորդամիջոցներու մասին Տիեզերաժողովի սկզբունքներն ու կանոնները որպէսզի լրիւ գործադրուին, մեր 19-րդ համարով նշուած Սուրբ Աթոռին Յանձնախումբը, Տիեզերաժողովիս յա-

---

տուկ հրահանգով՝ հովուական ուղեցոյց մը պիտի հրատարակէ, իսկ անոր պատրաստութեան համար՝ պիտի դիմէ զանազան երկիրներու մասնագէտներուն աջակցութեան:

24.- Տիեզերաժողովը վստահ է թէ Եկեղեցւոյ զաւակները սրտանց պիտի ընդունին ու հաւատարմօրէն գործադրեն այս Սահմանադրութեան ներփակած սկզբունքներն ու կանոնները եւ թէ անոնք այս միջոցները օգտագործելով՝ վնաս պիտի չկրեն, այլ ընդհակառակն՝ որպէս աղ ու լոյս պիտի համեմեն երկիրը եւ լուսաւորեն աշխարհը: Տիեզերաժողովս կը դիմէ նաեւ բոլոր բարեացակամ մարդոց եւ յատուկէն անոնց՝ որոնց ձեռքն են այս հաղորդամիջոցները: Եւ կը հրաւիրէ զանոնք՝ որ այս միջոցները գործածեն միմիայն ի սպաս մարդկութեան բարիքին, որուն ճակատագիրը օրէ օր կախում կ'ունենայ այդ հաղորդամիջոցներուն բարուք գործածութենէն: Թող այսպէս՝ Տիրոջ անունը փառաւորուի այս արդի գիւտերուն ընդմէջէն, ինչպէս անցեալին կատարուած էր արուեստի գլուխ գործոցներուն միջոցով, ըստ առաքեալին հետեւեալ խօսքին. «Յիսուս Քրիստոս՝ երէկ եւ այսօր, նո՛յն եւ յաւիտեանս» (Եբ 13,8):

Այս Սահմանադրութեան դիտարկած մէն մի եւ բոլոր կէտերը հաճոյ եղան խորհրդաժողովին Հայրերուն: Իսկ Մենք, Քրիստոսէ ընդունած Մեր առաքելական իշխանութեան զօրութեամբ եւ միասնաբար մեծայարգ Հայրերուն հետ, Սուրբ Հոգիով կը հաստատենք զանոնք, կը վճռենք, կը յայտարարենք եւ կը հրահանգենք, որ ինչ որ այս խորհրդաժողովով հաստատուեցաւ՝ լոյս ընծայուի ի փա՛ռս Աստուծոյ:

Հռոմ, Սուրբ Պետրոսի մօտ, 4 Դեկտեմբեր 1963

Ես՝ ՊՕՂՈՍ

Եպիսկոպոս Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ

Թարգմանեց

Գերյարգելի հայր Անդրանիկ Ժ.Վ. Կռանեան

ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏԱԿԱՆ

**Ֆրանչիսկոս Սրբազան
Քահանայապետին
«ՀԱԻԱՏՔԻ ԼՈՅՍ»
Շրջաբերական Թուղթը**

Ուրբաթ 5 յուլիս 2013-ի առաւօտեան ժամը 11-ին, Սուրբ Աթոռի մամլոյ գրասենեակի Յովհաննէս Պօղոս Բ. անուան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ մամլոյ ասուլիս մը, որուն ընթացքին ներկայացուեցաւ Սրբազան Քահանայապետին առաջին Շրջաբերական Թուղթը՝ «Հաւատքի Լոյս» վերտառութեամբ, ուղղուած եպիսկոպոսներուն, քահանաներուն, սարկաւագներուն, նուիրեալ անձերուն եւ բոլոր աշխարհական հաւատացեալներուն:

Մամլոյ ասուլիսի ընթացքին, Ֆրանչիսկոս Պապին առաջին Շրջաբերական Թուղթը ներկայացուցին Եպիսկոպոսներու Ժողովի կառավարիչը՝ կարտինալ Մարք Ուելլէն, Հաւատոյ Ժողովի կառավարիչը՝ գերապայծառ Կէրարտ Լուտովիկ Միւլլէր եւ Նոր Աւետարանութեան տարածման քահանայապետական խորհուրդի նախագահը՝ գերապայծառ Րինօ Ֆիզիքելլա:

«Հաւատքի Լոյս» Շրջաբերական Թուղթը ունի չորս գլուխներ եւ ինչպէս կը բացատրէ Ֆրանչիսկոս Պապը ներածականին մէջ, ան գրեթէ ամ-

---

բողջութեամբ շարադրուած է Բենեդիկտոս ԺԶ-ի կողմէ: Ներկայ քահանայապետը բնագիրին աւելցուցած է այլ հատուած մը «լրացուցիչ ներդրումներ» վերտառութեամբ: Շրջաբերական Թուղթին նպատակն է վերագտնել հաւատքին յատուկ լոյսը որ կարող է համայն մարդկային էութիւնը լուսաւորել: Ով որ կը հաւատայ միայնակ չէ, որովհետեւ հաւատքը հասարակաց բարիք մըն է որ կարելի կը դարձնէ բարին չարէն գատորոշել՝ կերտելու համար մեր ընկերութիւնները, յոյս ներշնչելով: Ասիկա է «Հաւատքի Լոյս - Lumen fidei» շրջաբերական թուղթին կեդրոնական իմաստը: Լոյսը Հաւատքի մը՝ որ մարդը չի բաժնէր իրականութենէն, այլ կ'օգնէ անոր հասկնալու անոր խոր նշանակութիւնը:

Հաւատքին վստահելի վկան Յիսուսն է, որուն միջոցաւ Աստուած իրապէս կը միջամտէ պատմութեան մէջ: Այնպէս ինչպէս մեր առօրեայ կեանքին մէջ կը վստահինք ճարտարապետին, դեղագործին, փաստաբանին որոնք մեզմէ աւելի գիտակ են. այնպէս ալ հաւատքի պարագային կը վստահինք Յիսուսին, որ մասնագէտ է Աստուծոյ վերաբերեալ հարցերու մասին եւ մեզի կը բացատրէ Աստուածը: Հաւատքը առանց ճշմարտութեան փրկարար չէ - կ'ընդգծէ Քահանայապետը - նա մանաւանդ այսօր որ ճշմարտութեան տագնապի մէջ կ'ապրինք: Ծճմարտութիւնը որ կը բխի Աստուծոյ սէրէն չի պարտադրուիր ուժով եւ չի ոտնակոխեր անհատը: Ահա թէ ինչու բանականութեան եւ հաւատքի միջեւ երկխօսութիւնը կարելի կը դարձնէ:

Անհրաժեշտ է առ այդ աւետարանումը, որ քրիստոնեաներու դէմքին վրայ շողշողացող Յիսուսի լոյսն է որ կը փոխանցուի սերունդէ սերունդ հաւատքի վկաներու միջոցաւ:

Հասարակաց բարիքի կերտման ու հաւատքի միջեւ կապը եւս զօրաւոր է: Հաւատքը կ'ամրապնդէ մարդոց միջեւ կապերը եւ արդարութեան, իրաւունքի ու խաղաղութեան ի սպաս կը գործէ:

Հաւատքը կը լուսաւորէ ընտանիքը, հիմնուած՝ այր ու կնոջ ամուսնութեան խորհուրդին վրայ: Հաւատքը կը լուսաւորէ, աւելի բարձրորակ կեանքի մը ձգտող երիտասարդներու աշխարհը: Հաւատքը լոյս կու տայ բնութեան ու մեզի կ'օգնէ յարգելու բնութիւնը: Նոյնիսկ տանջանքն ու մահը իմաստ մը կը գտնեն եթէ վստահինք Աստուծոյ - կը գրէ Քահանայապետը, որ հուսկ կոչ կ'ուղղէ ըսելով. «Մեզմէ թող չի խլեն յոյսը, ու թոյլ չտանք որ ան դառնայ անգոր, անմիջական առաջարկներու պատճառաւ, որոնք կը կասեցնեն դէպի Աստուած տանող մեր ընթացքը»:

Ֆրանչիսկոս Քահանայապետին Պատգամը 2013-ի «Առաքելութեանց Համաշխարհային Օր»-ուան համար

Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետը՝ 20 հոկտեմբեր 2013-ին պատգամ մը ուղղեց 2013-ի «Առաքելութեանց Համաշխարհային Օր»-ուան առթիւ, որ հաստատուած է 1926-ին Պիոս ԺԱ. Պապին կողմէ եւ կը նշուի ամէն տարուայ հոկտեմբերի երրորդ կիրակին:

Ստորեւ՝ Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին պատգամը ամբողջութեամբ:

«Սիրելի եղբայրներ եւ քոյրեր,

Այս տարի, մինչ կ'աւարտի Հաւատքի Տարին, կը տօնակատարենք «Առաքելութեանց Համաշխարհային Օր»ը, որ կարեւոր առիթ մըն է գորացնելու մեր բարեկամութիւնը Տիրոջ հետ եւ մեր երթը որպէս Աւետարանը փառութեամբ հոչակող Եկեղեցի: Այս հեռանկարով՝ կ'ուզեմ փոխանցել քանի մը մտածումներ:

1. Հաւատքը Աստուծոյ թանկագին մէկ պարգեւն է, որ կը բաճայ մեր միտքը որպէսզի կարենանք զինք մանչնալ ու սիրել: Ան կ'ուզէ մեզի հետ յարաբերութեան մէջ մտնել մեզ մասնակից դարձնելու համար իր իսկ կեանքին եւ մեր կեանքը դարձնելու համար աւելի նշանակալից, աւելի լաւ եւ աւելի գեղեցիկ: Աստուած կը սիրէ մեզ: Սակայն, հաւատքը կը պահանջէ ընդունուիլ: Ուրեմն, մեզմէ կը պահանջէ անձնական պատասխան մը, փառութիւնը՝ Աստուծոյ վստահելու եւ իր սէրը ապրելու, երախտապարտ՝ իր անհուն ոգորմութեան: Ապա, Հաւատքը մի քանիներուն վերապահուած պարգեւ մը չէ, այլ ան կ'ընծայուի առատաձեռնութեամբ: Բոլորը պէտք է ապրին իրենք զիրենք Աստուծոյ կողմէ սիրուած զգալու ուրախութեան, փրկութեան ուրախութեան փորձառութիւնը: Եւ ան պարգեւ մըն է գոր կարելի չէ ինքն իրեն վերապահել, այլ պէտք է ուրիշը բաժնեկից դարձնել անոր: Եթէ ուզէինք զայն պահել միայն մեզի համար, այս պարագային պիտի դառնային կղզիացած, ամուլ եւ հիւանդ ֆրիստոնեաներ:

Աւետարանին հոչակումը՝ Քրիստոսի աշակերտ ըլլալու իրողութենէն անբաժանելի է եւ կը հանդիսանայ Եկեղեցւոյ ամբողջ կեանքը ոգեւորող մնա-

---

յուն յանձնառութիւն մը: «Առաքելական թափը եկեղեցական հասարակութեան մը հասունութեան յստակ նշան մըն է» (Բենեդիկտոս ԺԶ. Առաքելական Յորդոր -Verbum Domini, n. 95): Իւրաքանչիւր հասարակութիւն «չափահաս» է երբ կը դաւանի հաւատքը, գայն ուրախութեամբ կը տօնակատարէ ծիսակատարումին մէջ, եղբայրսիրութիւնը կ'ապրի եւ անընդհատ կը հոչակէ Աստուծոյ Խօսքը, դուրս գալով իր ցանկապատէն՝ գայն տանելու համար նաեւ «արուարձաններէն» ներս, մանաւանդ անոնց՝ որոնք դեռ եւս կարելիութիւնը չեն ունեցած ֆանչնալու Քրիստոսը: Մեր հաւատքին ամրութիւնը, անձնական եւ հասարակական գետնի վրայ, կը չափուի նաեւ գայն ուրիշներուն հաղորդելու, գայն սփռելու, գայն եղբայրսիրութեամբ ապրելու, մեզի հանդիպողներուն եւ կեանքի ֆանապարհը մեզի հետ բաժնողներուն մօտ գայն վկայելու մեր կարողութեամբ:

2. Հաւատքի Տարին, Վատիկանի Բ. Ժողովի բացումէն յիսուն տարիներ ետք, կը հրաւիրէ մեզ ընելու այնպէս որ ամբողջ Եկեղեցին՝ Ժամանակակից աշխարհի մէջ իր ներկայութեան, ժողովուրդներու եւ ազգերու մէջ իր առաքելութեան վերանորոգ գիտակցութիւն մը ունենայ: Առաքելական նկարագիրը աշխարհագրական հողամասերու խնդիր մը չէ միայն, այլ ժողովուրդներու, մշակոյթներու եւ անձերու, որովհետեւ հաւատքին «սահմանները» միայն բնակավայրերէն եւ մարդկային աւանդութիւններէն չեն անցնիր, այլ ամէն մարդու եւ ամէն կնկայ սիրտերէն: Վատիկանի Բ. Ժողովը յատուկ կերպով ընդգծեց միսիոնարական պարտականութիւնը եւ հաւատքին սահմանները ընդարձակելու պարտականութիւնը ամէն մկրտեալի եւ բոլոր քրիստոնեայ հասարակութիւններուն սեփականութիւնը դարձնելու կերպը. «Ֆանի որ Աստուծոյ Ժողովուրդը կ'ապրի հասարակութիւններու մէջ, մանաւանդ թեմական եւ ժողովրդապետական, ուստի եւ այս հասարակութիւններուն մէջ է որ կերպով մը տեսանելի կը դառնայ, հետեւաբար, հասարակութիւններուն պարտականութիւնն է Քրիստոսի վկայութիւն տալ ազգերուն առջեւ» (Ad Gentes n. 37):

Հետեւաբար, ամէն հասարակութիւն կանչուած է եւ հրաւիրուած է իրը դարձնելու Յիսուսին կողմէ իր Առաքելներուն տրուած պատուէրը, որպէսզի իր «վկաները ըլլան Երուսաղէմի, Հրէաստանի եւ Սամարիայի մէջ, մինչեւ աշխարհի ծայրամասերը» (Գործք 1, 8), ոչ որպէս քրիստոնէական կեանքին երկրորդական մէկ երեսը, այլ որպէս էական մէկ երեսը: Բոլորս զրկուած ենք աշխարհի ֆամբաներուն վրայ՝ մեր եղբայրներուն հետ ֆալելու համար, ֆարոգելով եւ վկայելով մեր հաւատքը Քրիստոսին եւ ըլլալով անոր Աւետարանին հոչակողը: Կը հրաւիրեմ եպիսկոպոսները, ֆահանաները, ժողովրդապետական եւ հովուական Խորհուրդները, ամէն անձ եւ Եկեղեցիէն ներս ամէն պատասխանատու խմբակ՝ իրենց հովուական եւ կազմաւորումի ծրագիրներուն մէջ կարեւորութիւն տալու առաքելական ծաւալին, գիտնալով որ

իր անձնական հովուական յանձնառութիւնը ամբողջական չէ, եթէ չ'ընդգրկեք ազգերուն առջեւ, «բոլոր ժողովուրդներուն դիմաց Քրիստոսի վկայութիւնը տալու» դիտաւորութիւնը: Առաքելական նկարագիրը միայն յայտագրային ծաւալ մը չունի քրիստոնէական կեանքին մէջ, այլ ան գործնական ծաւալ մըն է, որ կը վերաբերի քրիստոնէական կեանքի բոլոր երեսներուն:

3. Յանախ, աւետարանումի գործը արգելներու կը հանդիպի ոչ միայն դուրսը, այլ եկեղեցական հասարակութենէն ներս ալ: Երբեմն, եռանդը, ուրախութիւնը, քաջութիւնը, յոյսը գորս ի գործ կը դնենք բոլորին հոչակելու համար Քրիստոսի պատգամը եւ մեր ժամանակի մարդոց օգնելու համար որ Անոր հանդիպին՝ տկար են: Երբեմն, ոմանք տակաւին կը խորհին որ Աւետարանի ճշմարտութիւնը տարածելը կը նշանակէ ազատութեան դէմ բռնութիւն բանեցնել: Պօղոս Զ. այս մասին լուսաւոր խօսքեր ունի. «Մեր եղբայրներու խղճին որեւէ բան պարտադրելը սխալ մը պիտի ըլլար: Սակայն, բոլորովին տարբեր բան է աւետարանական ճշմարտութիւնը եւ Յիսուս Քրիստոսով փրկութիւնը ամենայն յստակութեամբ եւ կատարելիք ազատ ընտրանքներուն հանդէպ բացարձակ յարգանքով՝ այդ խղճին առաջարկելը.....ասիկա ի պատիւ ազատութեան է» (Առաքելական Յորդոր – Evangelii Nuntiandi n. 80): Միշտ քաջութիւնը եւ ուրախութիւնը պէտք է ունենանք յարգանքով առաջարկելու Քրիստոսի հետ հանդիպումը, Անոր Աւետարանը կրողը ըլլալու: Յիսուս մեր մէջ եկաւ ցոյց տալու համար փրկութեան քամբան եւ մեզի ալ տուաւ առաքելութիւնը զինք բոլորին փանչցնելու, մինչեւ աշխարհիս ծայրամասերը: Յանախ կը տեսնենք որ բռնութիւնը, սուտը, սխալն է որ լուսարձակի տակ կը դրուին եւ կ'առաջարկուին:

Մեր ժամանակաշրջանին, սոցիալական է ծանուցումին եւ վկայութեան ընդմէջէն շողացնել Աւետարանին բարի կեանքը եւ ասիկա՝ Եկեղեցիէն ներս իսկ, որովհետեւ, այս հեռանկարով, կարելոր է չմոռնալ ոեւէ աւետարանումի համար հիմնական սկզբունք մը. կարելի չէ Քրիստոսը հոչակել առանց Եկեղեցւոյ: Աւետարանումը երբեք մեկուսի, անհատական, անձնական արարք մը չէ, այլ եկեղեցային: Պօղոս Զ. կը գրէր որ «Երբ ամէնէն շուքի տակ մնացած քարոզիչը, քրիստոնէականի ուսուցիչը կամ հովիւը, ամէնէն հեռաւոր երկրին մէջ, Աւետարանը կը քարոզէ, իր փոքր հասարակութիւնը կը համախմբէ կամ խորհուրդ մը կը մատակարարէ, նոյնիսկ առանձին, Եկեղեցւոյ մէկ գործն է որ կը կատարէ»: Ան կը գործէ «ոչ թէ ինքն իրեն տուած մէկ առաքելութեան համաձայն, կամ անձնական ներշնչումով, այլ Եկեղեցւոյ առաքելութեան հետ միասին եւ անոր անունով» (Ibid. n. 60): Եւ ասիկա ոյժ կու տայ առաքելութեան եւ ամէն առաքելի եւ աւետարանողի կը զգացնէ որ երբեք առանձին չէ, այլ մաս կը կազմէ Սուրբ Հոգիին կողմէ ոգեշնչուած մէկ մարմնի մը:

---

4. Մեր ժամանակաշրջանին, տարածուած շարժունակութիւնը, եւ «նոր հաղորդամիջոցներուն» ընծայած հաղորդակցութեան դիրուութիւնը միախառնեցին ժողովուրդները, գիտելիքները, փորձառութիւնները: Աշխատանքի պատճառներով, ամբողջ ընտանիքներ կը տեղափոխուին մէկ ցամաքամասէն միւսը: Արուեստագիտական եւ մշակութային փոխանակումները, որոնց կը յաջորդեն զբօսաշրջութիւնը եւ համանման երեւոյթներ, կը յառաջացնեն մարդոց լայնածիր տեղաշարժ մը: Երբեմն, նոյնիսկ ժողովրդապետական հասարակութիւններուն համար դժուար է ապահով կերպով եւ խորապէս անհնալ անոնք՝ որոնք այցելու են կամ անոնք որոնք տեղույն վրայ կայուն կերպով կ'ապրին: Բաց աստի, աւանդականօրէն ֆրիստոնեայ շրջաններու օր ըստ օրէ աւելի ընդարձակ գօտիներուն մէջ կ'աւելնայ թիւը անոնց՝ որոնք հաւատէն հեռու են, կրօնական ծաւալին անտարբեր են կամ ոգեւորուած են տարբեր հաւատալիքներով: Միւս կողմէն, հագուադէպ չէ որ կարգ մը մկրտեալներ զիրենք հաւատէն հեռացնող կեանքի ընտրանքներ կատարեն, այս կերպով անհրաժեշտ դարձնելով իրենց «նոր աւետարանումի» առարկայ դառնալը: Այս բոլորին վրայ կու գայ աւելնալու այն իրողութիւնը, որ մարդկութեան կարեւոր մէկ մասը տեղեակ չէ Յիսուս Քրիստոսի Բարի Լուրէն:

Կ'ապրին տագնապալի ժամանակաշրջան մը, որ կ'ընդգրկէ կեանքին գանգան մարգերը, ոչ միայն տնտեսութեան, ելեմուտքի, սննդական ապահովութեան, կենսալորտի մարգերը, այլ նաեւ կեանքի խոր իմաստը եւ գայն ոգեշնչող հիմնական արժէքները: Մարդկային գոյակցութիւնը եւս յատկանշուած է տագնապներով եւ հակամարտութիւններով, որոնք անապահովութիւն եւ կայուն խաղաղութեան մը ցանապարհը գտնելու դժուարութիւն կը յառաջացնեն: Այս բարդ կացութեան մէջ, ուր ներկայի եւ ապագայի հորիզոնը յատկանշուած ըլլալ կը թուի սպառնալից ամպերով, աւելի ստիպողական է իւրաքանչիւր իրավիճակէն ներս քաջութեամբ տանիլ Քրիստոսի Աւետարանը, որ կը հանդիսանայ յոյսի, հաշտութեան, հաղորդութեան աւետում մը, Աստուծոյ, անոր ողորմութեան, անոր փրկագործութեան մօտիկութեան աւետում մը, աւետում մը այն իրողութեան որ Աստուծոյ սիրոյն զօրութիւնը կրնայ յաղթել չարիքին եւ առաջնորդել դէպի բարիքի ցանապարհը: Ժամանակակից մարդը պէտք ունի իր ցամաքան լուսաւորող ապահով յոյսի մը, որ միայն Քրիստոսի հետ հանդիպումը կրնայ պարգեւել: Մեր վկայութեամբ եւ սիրով այս աշխարհին տանինք հաւատքին պարգեւած յոյսը:

Եկեղեցւոյ առաքելական նկարագիրը նորադարձութիւն մը չէ, այլ կեանքի վկայութիւն մը, որ կը լուսաւորէ ցանապարհը, որ յոյս եւ սէր կը պարգեւել: Անգամ մը եւս կը կրկնեմ, որ Եկեղեցին բարեսիրական կազմակերպութիւն մը, հիմնարկ մը կամ ոչ կառավարական կազմակերպութիւն մը (ONG) չէ, այլ հասարակութիւն մը Սուրբ Հոգիով տոգորուած մարդոց, որոնք ապրեցան եւ կ'ապրին Յիսուս Քրիստոսի հետ հանդիպման սփանջացումը եւ խոր

ուրախութեան այս փորձառութիւնը կ'ուզեն կիսել, կիսել Տիրոջ կողմէ մեզի բերուած փրկութեան պատգամը: Սուրբ Հոգին է, որ Եկեղեցին կ'առաջնորդէ այս քամբուն վրայ:

5. Կ'ուզեմ բոլորդ քաջաբերել դառնալու Քրիստոսի Բարի Լուրը աւետողներ եւ երախտապարտ եմ յատկապէս միսիոնարներուն, հաւատքի պարգեւ (fidei donum) քահանաներուն, կրօնաւորներուն եւ կրօնաւորուհիներուն, աշխարհական հաւատացեալներուն (որոնց թիւը երթալէն կ'անի), որոնք՝ ընդառաջելով Տիրոջ կոչին, կը հեռանան իրենց սեփական հայրենիքէն՝ Աւետարանին ծառայելու համար տարբեր երկիրներու եւ մշակոյթներու մէջ: Բայց նաեւ կ'ուզեմ ընդգծել թէ նոյնիմէն երիտասարդ Եկեղեցիներ ներկայիս ինչքան առատաձեռնօրէն կը ստանան առաքելներու ուղարկումը դժուարութեան մէջ գտնուող Եկեղեցիներուն եւ հագուադէպ չէ որ ասոնք հին քրիստոնէական Եկեղեցիներ ըլլան: Այս կերպով անոնք կը տանին այն թարմութիւնն ու եռանդը, որոնցմով կ'ապրին հաւատքը՝ որ կը վերանորոգէ կեանքը եւ կը յուսադրէ: Տիեզերական այս շունչով ապրիլ՝ ընդառաջելով Յիսուսի յանձնարարութեան՝ «գացէ՛ք եւ աշակերտեցէ՛ք բոլոր ազգերը» (Մատթ 28, 19), հարստութիւն մըն է ամէն յատուկ Եկեղեցիի, ամէն հասարակութեան համար եւ առաքելներ տալը երբեք կորուստ մը չէ, այլ շահ:

Կոչ կ'ընեմ բոլոր այս կոչումը զգացողներուն առատաձեռնօրէն պատասխանելու Սուրբ Հոգիին ձայնին, համաձայն իրենց կեանքի պայմանին, եւ չվախնալու Տիրոջ հետ առատաձեռն ըլլալէ: Կը հրաւիրեմ նաեւ եպիսկոպոսները, կրօնաւորական ընտանիքները, հասարակութիւնները եւ բոլոր քրիստոնէական խմբաւորումները պայծառատեսութեամբ եւ ուշադիր գանազանութեամբ զօրավիզ կանգնելու դէպի ազգերը (ad gentes) առաքելական կոչին եւ օգնելու քահանաներու, կրօնաւորներու եւ կրօնաւորուհիներու, ինչպէս նաեւ աշխարհականներու պէտք ունեցող Եկեղեցիներուն՝ զօրացնելու համար քրիստոնէական հասարակութիւնը: Ասիկա ուշադրութեան առարկայ պէտք է ըլլայ նաեւ եպիսկոպոսական միեւնոյն համաժողովի մը կամ միեւնոյն շրջանի մը մաս կազմող Եկեղեցիներէն ներս. կարեւոր է որ կոչումներով անլի հարուստ Եկեղեցիները առատաձեռնութեամբ օգնեն անոնց, որոնք կը տառապին կոչումներու պակասէն:

Նաեւ կը յորդորեմ առաքելները, մասնաւորաբար հաւատքի պարգեւ (fidei donum) քահանաները եւ աշխարհականները ուրախութեամբ ապրելու իրենց թանկագին ծառայութիւնը այն Եկեղեցիներուն մէջ, ուր կը դրկուին, եւ իրենց ուրախութիւնը ու փորձառութիւնը տանելու այն Եկեղեցիներուն ուրկից կու գան, յիշելով որ ինչպէս Պօղոս եւ Բառնաբաս իրենց առաքելական առաջին քամբորդութեան աւարտին «սկսան տեղեկացնել ամէն ինչ որ Աստուած ըրած էր իրենց հետ, եւ ինչպէս հեթանոսներուն առջեւ բացած էին հաւատքի դռները» (Գործք 14, 27): Անոնք կրնան դառնալ հաւատքի տեսակ մը

«վերականգնումի» միջոցներ, փոխանցելով երիտասարդ Եկեղեցիներուն թարմութիւնը, որպէսզի հին ֆրիստոնէութեան Եկեղեցիները վերագտնեն հաւատքը կիսելու խանդավառութիւնը եւ ուրախութիւնը փոխանակումի մը մէջ՝ որ փոխադարձաբար հարստացնող է Տիրոջ առաջնորդող նամբուն վրայ:

Բոլոր Եկեղեցիներուն հանդէպ հոգատարութիւնը՝ գոր Հոռմի Եպիսկոպոսը կը բաժնէ իրեն եղբայրակից Եպիսկոպոսներուն հետ, կարեւոր իրագործում մը կ'արձանագրէ այն «առաքելական քահանայապետական գործերուն» մէջ, որոնց նպատակն է իւրաքանչիւր մկրտեալին եւ իւրաքանչիւր հասարակութեան առաքելական գիտակցութիւնը ոգեւորել եւ խորացնել, որքան Աստուծոյ ժողովուրդին առաքելական ամէնէն խոր կազմաւորումին անհրաժեշտութիւնը յիշեցնելով, նոյնքան ֆրիստոնէական հասարակութիւններուն դիւրագագացութիւնները սնուցանելով, որպէսզի օգնեն Աւետարանի սփռումին աշխարհի մէջ:

Եւ վերջապէս, մտածեմք այն ֆրիստոնէաներուն մասին, որոնք աշխարհի տարբեր մասերու մէջ, իրենց հաւատքը բացէ ի բաց ֆարոգելու եւ գայն ազատօրէն ապրելու իրաւունքը ընդունիլ տալու դժուարութեան մէջ կը գտնուին: Ասոնք մեր եղբայրներն ու բոյրերն են, քաջ վկաներ – աւելի բազմաթիւ քան առաջին դարերու նահատակները – որոնք առաքելական յարատեւութեամբ կը տոկան հալածանքի ներկայ տարբեր ձեւերուն: Բազմաթիւ են անոնք՝ որոնք նոյնիսկ իրենց կեանքը կը վտանգեն հաւատարիմ մնալու համար Քրիստոսի Աւետարանին: Կ'ուզեմ վստահեցնել որ աղօթքով մօտիկ եմ այն անձերուն, ընտանիքներուն եւ հասարակութիւններուն, որոնք կը տոկան բռնութեան եւ անհանդուրժողութեան եւ անոնց կը կրկնեմ Յիսուսի մխիթարական խօսքերը. «Քա՛ջ եղէ՛ք: Ես աշխարհին յաղթեցի» (Յովհ 16, 33):

Բենեդիկտոս ԺԶ. կը յայտարարէր. «Թող Տիրոջ խօսքը շարունակէ իր երթը եւ փառաբանուի» (2 Տիմ 3, 1): Թող այս Հաւատքի Տարին աւելի ամուր դարձնէ մեր Տիրոջ Քրիստոսի հետ յարաբերութիւնը, «քանի որ միայն անոր մէջ կը գտնուի դէպի ապագան նայելու վստահութիւնը եւ հարագատ ու տեւական սիրոյ մը երաշխիքը» (Առաքելական Թուղթ Դուռն Հաւատոյ, թիւ 15): Ասիկա է մաղթանքս այս տարուան Առաքելութեանց Համաշխարհային Օրուան համար: Բոլոր սրտովս կ'օրհնեմ առաքեալ միսիոնարները եւ բոլոր անոնք, որոնք կ'աջակցին եւ կը գորակցին Եկեղեցւոյ այս հիմնական յանձնառութեան՝ որպէսզի Աւետարանի հռչակումը հնչէ երկրի բոլոր անկիւնները եւ որպէսզի մեմք, որպէս Աւետարանի պաշտօնեաներ եւ առաքեալներ ապրինք «աւետարանելու քաղցր եւ սփոփարար» փորձառութիւնը (Պօղոս Զ. Առաքելական Յորդոր – Evangelii Nuntiandi, թիւ 80):

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ

Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Սիւնհոդոսի փակման հաղորդագրութիւն

8-17 Հոկտեմբեր 2013
Պատրիարքական Աթոռ ի Զմմառ, Լիբանան

Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Սիւնհոդոսը գումարուեցաւ 8-17 հոկտեմբեր 2013-ին, Զմմառու Տիրամօր վանքին մէջ, նախագահութեամբ ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքին եւ մասնակցութեամբ Լիբանանի, Հայաստանի, Վրաստանի, Ռուսիոյ եւ Արեւելեան Եւրոպայի, Սուրիոյ, Իրաքի, Եգիպտոսի, Իրանի, Թուրքիոյ, Ֆրանսայի, Միացեալ Նահանգներու, Գանատայի եւ Հարաւային Ամերիկայի թեմերու առաջնորդներուն, Յորդանանի եւ Սուրբ Երկրի պատրիարքական փոխանորդին եւ Զմմառու Պատրիարքական Կղերի Միաբանութեան պատրիարքական փոխանորդին:

Սիւնհոդոսական հայրերը քննարկեցին պատրիարքական գանազան յանձնախումբերու նախորդ տարուայ գործունէութիւնները եւ կատարեցին անոնց արժեւորումը: Անոնք անդրադարձան պատրիարքական եւ

այլ թեմերու վարչական եւ հովուական պայմաններուն: Ապա, սիւնհոգոսական հայրերը անդրադարձան Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ յարաբերութիւններուն արեւելեան Եկեղեցիներուն հետ, եւ այս շրջագիծէն ներս արաբական երկիրներուն մէջ շարունակուող ջանքերուն ի խնդիր քրիստոնեայ-իսլամ յարաբերութիւններու ամրապնդման, յատկապէս Լիբանանի, Սուրիոյ, Իրաքի եւ Եգիպտոսի մէջ ստեղծուած այս դժուար օրերուն:

Սիւնհոգոսական հայրերը իրենց յատուկ ուշադրութեան առարկան դարձուցին այն պայմանները եւ մարտահրաւէրները զորս մեր ընկերութիւնը ընդհանուր առմամբ եւ մասնաւորաբար մեր հայկական եկեղեցիները կը դիմագրաւեն ներկայիս աշխարհի տարածքին:

Սիւնհոգոսը իր աշխատանքները եզրափակեց որդեգրելով վարչական որոշումներ թափուր մնացած թեմերուն համար եւ հրապարակեց հետեւեալ առաջադրանքները.-

ա- Հետապնդել 1915-ի Հայոց Յեղասպանութեան եւ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ համայնավար վարչակարգի նահատակներու երանացման աշխատանքները, եւ նախապատրաստուիլ Հայոց Յեղասպանութեան 100-րդ տարելիցի նշումին 2015-ին:

բ- Շարունակել քաջալերել «Հաւատքի Տարի»ին առիթով թեմերէն եւ ժողովրդապետութիւններէն ներս տեղի ունեցող ձեռնարկները, խորապէս ապրելով Սուրբ Գրային ուսուցումները, Հոռմի մէջ 7-էն 28 Հոկտեմբեր 2012-ին տեղի ունեցած Եպիսկոպոսաց սիւնհոգոսի «Նոր Աւետարանում»ի լոյսին տակ:

գ- Շարունակել աշխատանքը՝ Միջին Արեւելքի Եկեղեցւոյ յատուկ յետ սիւնհոգոսական յորդորին ուսումնասիրութեան ու գործադրութեան ուղղութեամբ, ժողովրդապետական, ընկերային եւ կրթական ձեռնարկներու միջոցաւ, որոնք տեղի կ'ունենան մեր եկեղեցիներուն եւ ժողովրդապետութիւններուն մէջ, միաժամանակ հոգալով դաղթականները եւ անոնց տրամադրելով՝ հոգեւոր, բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւն:

դ- Սիւնհոգոսական հայրերը դատապարտեցին կրօններուն եւ անոնց սուրբ խորհրդանշաններուն դէմ կատարուող արարքները, միութեան կոչ ուղղելով մէկ Աստուծոյ հաւատքին շուրջ, գործելով անոր ուսուցումներուն, երկնային պատուէրներուն, հոգեւոր եւ բարոյական արժէքներուն համաձայն, ընտանիքէն ներս եւ մէկ ընկերութեան մէջ: Անոնք խստիւ կոչ ուղղեցին աշխարհի պետութիւններու նախագահներուն, թագաւորներ-

րուն եւ քաղաքական ղեկավարներուն անյապաղ ազատ արձակելու առե-
լանդուած Եռհաննա Իպրահիմ ու Պուլոս Եագիթի եպիսկոպոսները, Հայ
կաթողիկէ Միշլ Քայլալ վարդապետը եւ Բիւզանդացի ուղղափառ Հայր՝
Մահէր Մահֆուզը: Անոնք նաեւ կոչ ուղղեցին լուեցնելու զէնքերը եւ ար-
գիլելու բռնութիւնն ու պատերազմը շրջանին մէջ:

Ե- Սիւնհոգոսական Հայրերը շնորհակալագիր մը յղեցին Ֆրանչիսկոս
Սրբազան Քահանայապետին, աշխարհի եւ Միջին Արեւելքի եւ մասնաւո-
րաբար Լիբանանի, Սուրիոյ, Իրաքի եւ Եգիպտոսի խաղաղութեան ի
խնդիր՝ Անոր բարձրացուցած աղօթքին, ինչպէս նաեւ մարդկութիւնը
Մարիամու անարատ սրտի հովանաւորութեան յանձնելուն եւ այլ կրօն-
ներու հետ երկխօսութիւնը քաջալերելուն համար՝ ի խնդիր խաղաղ հա-
մակեցութեան: Անոնք նաեւ երախտագիտութիւն յայտնեցին Սրբազան
Պապին Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ հանդէպ անոր հայրական հոգատարու-
թեան եւ Հայոց Յեղասպանութեան 100-րդ տարելիցի ոգեկոչման նախա-
պատրաստութեան ցուցաբերած յատուկ ուշադրութեան համար:

Սիւնհոգոսի աւարտին, Հայրերը կոչ ուղղեցին բոլոր հոգեւոր եւ քա-
ղաքական պետերուն միասնաբար եւ ազգային նախանձախնդրութեամբ
աշխատելու ի խնդիր կրօններու եւ ժողովուրդներու միջեւ եղբայրսիրու-
թեան, փոխադարձ փոխըմբռնման:

Սիւնհոգոսական Հայրերը աշխարհին կը մաղթեն մնայուն խաղաղու-

Թիւն, յատկապէս Միջին Արեւելքի երկիրներուն համար, իսկ շրջանի ժողովուրդներուն համար ապահովութեան, համախոհութեան, միասնականութեան եւ կայունութեան վերականգնում եւ տնտեսական բարգաւաճում:

Ատհայի տօնին առիթով, սիւնհոդոսական հայրերը իրենց սրտագին բարեմաղթութիւնները կը ներկայացնեն սիրելի իսլամ եղբայրներուն, ինդրելով առ Աստուած բարի շնորհքներ, խաղաղութիւն եւ կայունութիւն արաբական եւ իսլամական աշխարհին:

Վերջապէս, անոնք աղօթք կը բարձրացնեն առ Աստուած, Զմմառու Տիրամօր եւ երանելի Իգնատիոս Մարոյեանի բարեխօսութեամբ, որպէսզի նոր հորիզոններ բանայ ապագայ սերունդներուն առջեւ՝ հիմնուած սիրոյ, վկայութեան, ազգային համերաշխութեան, ընկերային արդարութեան եւ եղբայրսիրութեան սկզբունքներուն վրայ:

**Դիւան
Հայ Կաթողիկէ Սպիսկոպոսաց Սիւնհոդոսի**

Շնորհակալագիր Վատիկանի պետական քարտուղարութենէն

Վատիկանի Պետական Քարտուղարի տեղապահը՝ ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքին յղուած 8 նոյեմբեր 2013 թուակիր պաշտօնագրով մը՝ Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին շնորհակալութիւնը կը փոխանցէ Զմմառու Վանքին մէջ մէկտեղուած Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցոյ Սիւնհոգոսական Հայրերուն կողմէ՝ Նորին Սրբութեան յղուած հաղորդութեան ջերմ նամակին համար:

Վատիկանի Պետական Քարտուղարութեան պաշտօնագրին մէջ ըսուած է թէ այս Հաւատքի Տարուան ընթացքին, ուրախալի է որ Պատրիարքական Սիւնհոգոսը որպէս թեմա իր աշխատանքներուն որդեգրած է հաւատացեալներու հոգեւոր կեանքին խորացումը այն պահուն երբ Միջին Արեւելքի քրիստոնեայ համայնքները կը բոլորեն դժուարին ժամանակաշրջան մը:

Սրբազան Քահանայապետը կ'աղօթէ որպէսզի խաղաղութիւնը եւ համերաշխութիւնը վերջապէս վերահաստատուին Միջին Արեւելքի մէջ, ուր բնակչութիւնները այնքան տառապանքներու կ'ենթարկուին: Ան Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցոյ Եպիսկոպոսները, քահանաներն ու հաւատացեալները կը յանձնէ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի բարեխօսութեան եւ Տիրամօր պաշտպանութեան:

ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԾԵՍԻՆ 2013-2014

Յիսուսն տարի առաջ հանդիսաւորապէս փակուեցաւ Եկեղեցւոյ պատմութեան մէջ յատուկ տեղ գրաւած Վատիկանեան Բ. Տիեզերական Ժողովը: Կարեւոր որոշումներու շարքին որ առնուեցան այս առիթով, այժմէական էր եւ այդպէս ալ կը մնայ պաշտօնական այն վաւերագիրը որ կը վերաբերի Եկեղեցւոյ Միսական կեանքին, եւ կը կրէ «Sacrosanctum Concilium» տիտղոսը:

Այս յիշատակելի եղելութեան Յիսնամեայ Յոբելեանը շուքով կը կատարուի համայն Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ, զանազան հոգեւոր, գիտական եւ հովուական ուսումնասիրութիւններով եւ հանդիսութիւններով: Պատեհ առիթ մըն է ուստի այս, նաեւ մեզի, Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Նուիրապետութեան ու հաւատացեալներուն համար, ոգեկոչելու գայն, արծարծելու եւ զարգացնելու համար Մէսին մասին մեր ունեցած գիտելիքներն ու անոնց կիրարկումի կարեւորութիւնը մեր առօրեայ հոգեւոր կեանքին մէջ:

Առաքելական Սահմանադրութիւնը իրաւամբ կը նշէ թէ Մէսին հարագատ ըմբռնումը եւ անոր գործադրութիւնը կարեւոր են՝ մեր հոգեւոր կեանքին իմաստ եւ խորութիւն տալու համար: Սակայն հաւատացեալները առհասարակ գայն կը վերածեն լոկ արարողութիւններու շարքի մը, մինչ անոնք կեդրոնական տեղ կը գրաւեն մեր քրիստոնէական կեանքին մէջ: Ուստի անհրաժեշտ է այս գիտակցութիւնը զանազան միջոցներով արթնցնել ու արծարծել մեր կղերին ու հաւատացեալներուն մէջ: Այս նպաստով կը յայտարարենք նաեւ մեր Եկեղեցւոյ համար Յոբելիական Տարի մը՝ նուիրուած Մէսին:

Ուստի մեր հաւանութեամբ ու քաջալերանքով, մեր Պատրիարքական Միսական Յանձնախումբը նախաձեռնեց կարգ մը ձեռնարկներու, որոնք պիտի ընդգրկեն բանախօսութիւններ, հոգեւոր հանդիպումներ եւ այլեւայլ հանդիսութիւններ:

Ծրագրուած է որ այս Յոբելեանական տարիին բացումը կատարուի Դեկտեմբեր 14, 2013-ին, Հանդիսաւոր Սուրբ Պատարագով, մեր Սուրբ

Պատարագով, մեր Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ Աթոռանիստ եկեղեցւոյ մէջ, Պէյրութ: Փակումը պիտի կատարուի 2014-ի Դեկտեմբեր 6-ին, Սուրբ Փրկիչ եկեղեցւոյ մէջ, Պուրճ Համմուտ: Տեղի պիտի ունենան յաջորդաբար վեց բանախօսութիւններ, նոյն տարուան ընթացքին, Պատրիարքական մեր Թեմին ժողովրդապետութիւններուն մէջ:

Վստահ ենք, թէ այս յոբելեանական տօնակատարութիւնը մեծապէս օգտակար պիտի ըլլայ թէ՛ մեր կղերին եւ թէ՛ ժողովուրդին՝ Մէսին մասին առողջ եւ շինարար գիտակցութիւն արթնցնելու համար, յօգուտ բոլորին քրիստոնէական կեանքին գիտակից ապրումին: Ուստի ձեր բոլորին մասնակցութիւնն ու աջակցութիւնը անհրաժեշտ կը նկատենք այս նախաձեռնութեան ամբողջական յաջողութեան եւ արդիւնաւորումին համար:

Վստահելով մեր կղերին եւ հաւատացեալներուն բարի կամքին եւ քրիստոնէական գիտակցութեան եւ եռանդին, կը հայցենք աստուածային օրհնութիւնները ձեր անձերուն, ձեր բոլորին վրայ:

† ՄԱՆՈՒԷԼ ԵՊՍ. ՊԱԹԱԳԱՆ

Նախագահ

Պատրիարքական Ծիսական Յանձնախումբին

† ՆԵՐՍԷՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԹ.

Կաթողիկոս Պատրիարք

Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Դեկտեմբեր 2013

Սուրբ Ծննդեան Հայրապետական Պատգամ

Սուրբ Ծննդեան աստուածապարգեւ տօնին առիթով, ձեզի կը փոխանցենք ցնծութեան եւ յոյսի Հայրապետական պատգամը սիրեցեալ Առաջնորդներ, պատուարժան հովիւներ եւ կրօնաւորներ, սարկաւազներ, կուսաններ եւ ի սփիւռս աշխարհի գտնուող բարեպաշտ հաւատացեալներ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ:

Սուրբ Ղուկասի Աւետարանին մէջ կը կարդանք հրեշտակին խօսքը Բեթղեմի հովիւներուն.

«Ահա ձեզի կ'աւետեմ մեծ ուրախութիւն մը, որ բոլոր ժողովուրդինը պիտի ըլլայ:

Այսօր, Դաւիթի ֆաղափին մէջ, ձեզի Փրկիչ մը ծնաւ, որ Օծեալ Տէրն է» (Ղկ 2, 10-11):

Սուրբ Աւետարանին վերոյիշեալ խօսքը մեզի ոչ միայն ուրախութիւն կը պատճառէ, այլ մանաւանդ մեզի կը ներշնչէ նոր յոյս մը, որ կը յաղթէ մեզ շրջապատող բոլոր դժուարութիւններուն եւ կը փարատէ մեր բոլոր մտահոգութիւնները:

Եթէ առօրեայ լուրերուն հետեւինք, կը տեսնենք անկայուն վիճակ մը եւ անապահով մթնոլորտ մը, որոնք մեզի անհանգստութիւն եւ անձկութիւն կը պատճառեն, եւ մօտ կամ հեռաւոր ապագայի վրայ լոյս կամ յոյս չեն սփռեր:

Մենք մեզի կը հարցնենք. Արդեօք մեր Հայր Աստուածը չի՞ տեսներ մեր ցաւերն ու նեղութիւնները, եւ միջոց չունի՞ արդեօք մեզի օգնութեան հասնելու:

Արդեօք մեր Հայր Աստուածը լուծում չունի՞ արաբական երկիրներուն մէջ երեք տարիէ ի վեր շարունակուող հակամարտութիւններուն հետեւանքով ժողովուրդներու կրած տառապանքին:

Մեր Հայր Աստուածը արդեօք կարողութիւն չունի՞ կեցնելու գաղթականութեան հոսքը եւ ստեղծուած անարդար կացութիւնը, որուն զոհ կ'երթան հարիւր հազարաւոր անմեղ ընտանիքներ:

Արդեօք մեր Հայր Աստուծոյ ձեռքը չի՞ հասնիր վերջ տալու համար ցաւերուն ֆրիստոնեաներու, որոնք կը թալանուին, կը սպաննուին եւ երբեմն ալ

կը նահատակուին՝ իրենց ֆրիստոնեայ հաւատփին հաւատարիմ մնալու համար:

Սիրելիներ, մեր Հայր Աստուածը ամէն բան կը տեսնէ եւ դարերու ընթացքին միշտ պատասխան տուած է նման տմարդի եւ անարդար դէպքերուն:

Նախ եւ առաջ, մեր Հայր Աստուածը մեզի աւետեց եւ յատուկէն այսօր կը շարունակէ մեզի աւետել ծնունդը Փրկչին՝ Յիսուս Քրիստոսի, որ աշխարհ եկաւ մարդիկ Աստուծոյ գաւակ դարձնելու եւ իրարու հանդէպ սիրող եւ ներող եղբայրներ եւ քոյրեր վերադարձնելու համար: Յիրաւի, Սուրբ Պատարագին ընթացքին կ'երգենք. Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ, թշնամութիւնն հեռացաւ, սէրն ընդ հանուրս սփռեցաւ:

Յաճախ կը սպասենք որ մեր Հայր Աստուածը բռնութիւններուն դէմ նոյն բռնակալ միջոցները գործածէ, անօրէններուն դաս տայ եւ չարին վերջակէտ մը դնէ: Այս մտածելակերպը, սիրելի եղբայրներ եւ քոյրեր, կը նշանակէ որ մենք Աստուծոյ ծրագիրները չենք հասկցած տակաւին: Կը նշանակէ որ Սուրբ Գիրքը չենք կարդար, ըմբռնելու համար Աստուծոյ իմաստուն ծրագիրները եւ անցեալին մէջ Անոր կատարած փրկարար գործերը:

Այս մտածելու ձեւը կը նշանակէ որ մենք տակաւին աշխարհիկ մտայնութեամբ կ'ապրինք, եւ ասոր համար կը գայթակղինք Աստուծոյ ընթացքէն, ինչպէս առաքեալները գայթակղեցան Յիսուսի չարչարանքներուն, խաչելութեան ու մահուան առջեւ:

Բայց առաքեալները, Յիսուսի յարութենէն ետք, հասկցան Աստուծոյ ծրագիրը, որ կ'ուզէ աշխարհը փրկել սիրով եւ ոչ ուժով: Անոնք պատրաստ եղան այս բարի լուրը աւետելու բոլոր մարդոց եւ իրենց կեանքն իսկ գոհելու Աստուծոյ սիրոյ ծրագիրը իրագործելու համար:

Եւ ահա այսօր երկնքին մէջ բիւրաւոր սուրբեր եւ Քրիստոսի վկաներ ունինք, որոնք Աստուծոյ փրկարար գործը հասկցան եւ չվարանցան ամէն գոհողութիւն յանձն առնել՝ մարդոց աւետելու համար այս բարի լուրը, եւ դարձան իսկական առաքեալներ իրենց սերունդէն ու միջավայրէն ներս:

Անոնք հասկցան Աստուծոյ սիրոյ ծրագիրը եւ գայն ապրեցան ու փարոզեցին:

Անոնք ուրախ կեանք մ'ունեցան եւ հազարներ ուրախացուցին իրենց բարի օրինակովը:

Անոնք յոյսով ապրեցան եւ իրենց շրջանակին մէջ բիւրաւոր մարդոց յոյս սփռեցին:

Անոնք իմաստ տուին աշխարհի ելեւէջներուն եւ իրենց կեանքի վկայութեամբ համոզեցին շատերը, որ կարելի չէ չարով չարին յաղթել, այլ միայն՝ ներողամտութեամբ եւ սիրով: Այս է ֆրիստոնեայ սկզբունքը:

Այս նիւթին առնչութեամբ, Սուրբ Պօղոս յստակ կերպով կը բացատրէ հոռմէացիներուն այս վիճակը, երբ կ'ըսէ. «Եթէ թշնամիդ անօթի է, կերցո՛ւր անոր, եթէ ծարաւի է, խմցո՛ւր անոր. այսպէս ընելով՝ հրաբորբոք կայծեր կը

կուտակես անոր գլխուն վրայ»: Այսինքն, քու այս ընթացքովդ, մեղաւորը՝ բարի գործերդ տեսնելով խղի խայթ պիտի ունենայ, որ զինք պիտի մղէ դարձի գալու: Եւ Սուրբ Պօղոս կը շարունակէ իր խօսքը ըսելով. «Մի՛ յաղթահարուիր չարէն, այլ՝ բարիով յաղթէ չարին» (Հռ. 12, 20-21):

Այս իմաստով է որ, սիրելիներ, Յիսուսի Ծնունդը յոյսի տօն մըն է մեզի համար, որովհետեւ ան կը յաղթէ մեր յոռետեսութեան: Այսպէս կ'արտայայտուի Նորին Արքուքին Փրանչիսկոս Արքայան Պապը, երբ կ'ըսէ. Յիսուսի ծննդեան տօնը մեզի կը յիշեցնէ որ Աստուած մեզի հետ է եւ թէ Աստուած մեր վրայ իր վստահութիւնը դրած է: Աստուծոյ Որդին մարդացաւ որպէսզի միշտ բնակի մեր մէջ՝ թէ՛ մեր ուրախութիւններուն եւ թէ՛ մեր ցաւերուն աստեմ: Ուստի, աշխարհը արցունքներու հովիտ մը չէ այլեւս եւ բնաւ պիտի չըլլայ ասկէ վերջ, քանի Աստուծոյ Միածին Որդին բնակեցաւ անոր մէջ, եւ ուզեց մարդոց կեանքին բաժնեկից դառնալ: Արդարեւ, Յիսուս չծնաւ իտալական աշխարհի մը մէջ, այլ՝ իրական աշխարհի մը մէջ ուր, լաւ կողմերուն առընթեր, կային նաեւ չարութիւններ, խեղճութիւններ եւ պատերազմներ: Յիսուս ապրեցաւ այս տեսակ աշխարհի մէջ՝ իր սահմաններով եւ իր ցաւերով:

Սիրելիներ, Յիսուս միշտ մեզի հետ է: Արդեօք կը հաւատա՞ք այս խօսքին: Յիսուս մեզի հետ է իր ծննդեան օրէն ի վեր, եւ միշտ մեզի հետ պիտի մնայ մեր պատմութեան ընթացքին, որպէսզի մեզ ազատէ մեր դժուարութիւններէն եւ մեր մեղքերէն: Այս է մեծ նուէրը որ Մանուկ Յիսուսը մեզի կը շնորհէ այսօր: Ան մեզի նոր թափ մը կու տայ, որպէսզի չընկնուիմք մեր յուսալուծումներուն եւ մեր տխրութիւններուն ծանրութեան տակ: Որովհետեւ, նոր թափը որ Յիսուս մեզի տուաւ, կը ջերմացնէ մեր սիրտը եւ գայն կը փոխէ: Ուստի, Յիսուսի Ծննդեան տօնը մեզի բարի լուր մը կը բերէ՝ որ մենք անձնապէս եւ մեծապէս Աստուծմէ սիրուած ենք: Աստուած չի պատմեր միայն իր սէրը մեզի, այլ՝ այդ սէրը մեզի հայրաբար կը փոխանցէ: Ասոր համար, ներկայ մեր ցաւերուն եւ նեղութիւններուն մէջ, Ծննդեան տօնը մեզի կը շնորհէ յոյսի եւ ուրախութեան նշաններ: Յիսուսի Ծնունդը մեզմէ ամէն մէկուն սփռփանք, զօրակցութիւն եւ միտքարութիւն կու տայ:

Յոյժ սիրելիներ, մեր վստահութիւնը դնենք Աստուածամօր բարեխօսութեան վրայ, Անոր՝ որ եղած է Յիսուսին մայրը եւ մեր երկնաւոր մայրը, որպէսզի այս Ծննդեան տօնին առիթով, Ան մեզի օգնէ կարենալ նանչնալու համար մեր ընկերոջ դէմքին վրայ, մանաւանդ ամենատկարին մօտ, Մարդացած Յիսուսին դէմքը. ամէն:

Յիսուս ծնաւ եւ յայտնեցաւ: Օրհնեալ է Յիսուսին Ծնունդը

† ՆԵՐՍԷՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԹ.

Կաթողիկոս Պատրիարք
Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Հոգևոր Տիրոջ պատգամը Մեսրոպեան Բարձրագոյն վարժարանի 75 ամեակին առթիւ

Արհիպպատիւ Արքեպիսկոպոսներ եւ Եպիսկոպոսներ Հ.Կ. Եպիսկոպոսաց Սիւննոզոսի,

Հայաստանի Հանրապետութեան վսեմաշուք դեսպան եւ ազնուափայլ տիկին Քոչարեան,

Գերպ., Գերյ., Գերապատիւ Հայրեր, արժանապատիւ սարկաւազներ եւ առաքինագարդ բոյրեր,

Ներկայ եւ նախկին նախարարներ եւ երեսփոխաններ,

Հանգամաւոր զինուորական, կուսակցական, կրթական մարզի, հաղորդակցութեան միջոցներու ներկայացուցիչներ եւ Պուրն Համմուտի եւ Այնճառի քաղաքապետներ,

Հայկական վարժարաններու տնօրէններ,

Մեսրոպեան Բարձրագոյն վարժարանի նախկին տնօրէններ, նախկին եւ ներկայ ուսուցչական կազմ եւ տնօրէնութեան յարգարժան գործակիցներ,

Յարգելի ծնողներ, հիւրեր եւ Մեսրոպեան Բարձրագոյն վարժարանի հաւատարիմ բարեկամներ,

Սիրելի ներկաներ,

Յարգելի Տիար Կրէկուար Գալուստ, տնօրէն Մեսրոպեան Բարձրագոյն վարժարանի,

Մեզի համար մեծ ուրախութիւն է այսօր համախմբուիլ Հայ Կաթողիկէ Մեսրոպեան Բարձրագոյն վարժարանի յարկին տակ, վարժարանիս հիմնադրութեան 75-ամեակի յոբելեանին առիթով, շրջապատուած մեր Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Սիւննոզոսական հայրերէ, նախկին տնօրէններէ եւ ուսուցիչներէ, որոնք 75 տարիներու ընթացքին՝ երիտասարդ սերունդներու նկարագիրը կերտեցին, դասաւանդեցին եւ դաստիարակեցին ինչպէս նաեւ հոյլ մը նախկին աշակերտներէ, որոնք Աստուծոյ ձայնը լսելով եկան ցոխացնելու մեր քահանայական դասը, եւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչին ու մեր Սուրբ Հայրերուն հետեւելով, զանազան երկիրներու մէջ Սուրբ Աւետարանը քարոզեցին: Ուրիշներ ընտանիք կազմեցին եւ նախանձելի դիրքերու հասան, եւ իրենց արտերուն մէջ միշտ պահելով երախտագիտութեան զգացումներ հանդէպ

իրենց տնօրէններուն եւ ուսուցիչներուն: Անոնք այսօր պատիւ կը բերեն իրենց համայնքին, իրենց ընտանիքին եւ մանաւանդ՝ Մեսրոպեան Բարձրագոյն վարժարանին ու համայն լիբանանահայութեան:

Սիրելիներ, Դպրոցը՝ հայերուս համար, հասարակ կրթական կառոյց մը ըլլալէ աւելի, նուիրական առաքելավայր մըն է, ժողովրդապետութեան հետ միասին, ուր, պետական ուսումնական ծրագրին զուգահեռ, նորահաս սերունդներուն կը ջամբուին հայեցի կրթութիւն, հայ աշակերտին ինքնութիւնը գորացնող՝ ազգային ու մշակութային արժէքներ, տոհմային աւանդութիւններ, հայոց պատմութիւն եւ մանաւանդ՝ Լուսաւորչեան ջիւջ հաւատքը: Անոնց կը փոխանցուին հայրենասիրութեան ոգին ինչպէս նաեւ Հայ Ազգին նուիրական սրբութիւնները, որպէսզի Հայ Դպրոցէն դուրս գալէ ետք, ամէն Հայ երիտասարդ եւ երիտասարդուհի յետագային դառնայ իր միջավայրէն ներս քաղաքակրթութեան, մշակոյթի, ազգային արժէքներու եւ մարդկային արժանիքներու ջահակիր մը:

Հայ Դպրոցի ուսերուն կը ծանրանայ միաժամանակ տիպար, օրինապահ եւ յարգանքի արժանի քաղաքացիներ պատրաստելու պարտականութիւնը: Ահա՛ թէ ինչու համար բարի յիշատակութեան արժանի են Մեսրոպեան Վարժարանին հիմնադիրները, բարեբարներն ու իրերայաջորդ տնօրէնները, ինչպէս նաեւ շնորհաւորութեան արժանի են ուսուցչակազմները, դպրոցին ծառայողները եւ մանաւանդ իրենց գաւակները հայ դպրոցին վստահող Հա՛յ ծնողները:

Հոս եկած էք, սիրելիներս, այս կրթօճախի՝ Մեսրոպեան Բարձրագոյն վարժարանի յարկին տակ, որ 1939-էն ի վեր կը ջամբէ հայորդիներուն կրօ-

---

նական, բարոյական եւ ուսումնական սկզբունքները, տոգորուած հայեցի շունչով:

Մեր շնորհակալութեան եւ երախտագիտութեան զգացումները կ'ուզենք յայտնել բոլոր անոնց որոնք հաւատացին այս կրթական կառոյցի ֆրիստոնէական եւ ազգային յատուկ առաքելութեան, չինայեցին ժամանակ, հանգիստ եւ նիւթական օգնութիւն այդ տեսլականին հասնելու եւ հասցնելու համար նորահաս սերունդներ 75 տարիներէ ի վեր:

Արդարեւ, 75 տարիներու ընթացքին, փաղանք մը Զմմառեան վարդապետներու՝ ինչպէս հայր Պօղոս վրդ. Պգտիկեան, հայր Պօղոս վրդ. Արիս, հայր Մեսրոպ վրդ. Թերզեան, հայր Կդեմէս վրդ. Մալեան, հայր Գրիգոր եպս. Կապրոյեան, հայր Մեսրոպ վրդ. Շուրեան, հայր Եղիա վրդ. Եղիայեան եւ հայր Գեորգ վրդ. Եղիայեան՝ գիտակից ու տիպար կրօնաւորներու, օրինակելի հոգեւոր հայրերու, օժտուած գիտութեամբ եւ անձնուրաց հոգիով, պատրաստեցին հոյլ մը ապագայ հայրերն ու մայրերը, ֆրիստոնէայ տիպար հաւատացեալներ եւ հարագատ հայորդիներ: Ասոր համար է որ դուք, սիրելի ծնողներ, ձեր զաւակներուն կրթութիւնը եւ դաստիարակութիւնը վստահած էք իրենց:

Յոյժ սիրելիներ,

Այս համոզումներով եւ հայեցի եւ ֆրիստոնէայ սկզբունքներուն վրայ հիմնուած՝ կրնանք կրկնել Սուրբ Պօղոսին հետ. «Ես չեմ որ կ'ապրիմ, այլ՝ Քրիստոս կ'ապրի իմ մէջս, կ'ապրիմ ներկայ կեանքս հաւատքին մէջ Աստուծոյ Որդիին, որ զիս սիրեց եւ ինքզինքը գոհեց ինծի համար». ամէն:

18 Հոկտեմբեր 2013

† **ՆԵՐՍԷՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԹ.**
Կաթողիկոս Պատրիարք
Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Արհի. հայր Միքայէլ եպս. Մուրատեանի Սուրբ Ծննդեան պատգամը

Գերյարգելի եւ Գերապատիւ Վարդապետներ,
Առաքինագարդ Քոյրեր,
Սիրելիներս ի Քրիստոս՝ հայրեր, եղբայրներ եւ քոյրեր,

Այս օրերուն կ'ապրինք դժնդակ ժամանակներ...: Աշխարհի վրայ ամե-
նուրեք կը խօսուի նգնաժամի մասին:

Շատ մը երկիրներու եւ յատկապէս Միջին Արեւելի մէջ մեր քրիստոնեայ
եղբայրներն ու քոյրերը օրնիրուն կ'ապրին հալածանք իրենց քրիստոնեական
հաւատքին համար: Ոմանք նոյնիսկ սպանուեցան անողոք կերպով, ուրիշ-
ներ առեւանգուեցան եւ շատերն ալ տեղահան եղան ու կորսնցուցին ամէն
բան...

Եւրոպայի եւ Ամերիկայի երկիրները կ'անցնին տնտեսական անստոյգ
նգնաժամ մը եւ օրէ օր կ'աւելնայ թիւը մարդոց՝ որոնք ծանրօրէն կը զգան
անոր հետեւանքները իրենց ընտանիքներուն եւ միջավայրին մէջ:

Նոյնիսկ ամենօրեայ փոխարարեքութիւններուն մէջ մարդիկ՝ դրժելով
ուրիշը, կը միտին մերժումի, անվստահութեան, յանդուգն դատողութեան եւ
եսակեղրոն ըլլալու:

Սիրելիներս, Քրիստոսի Լոյսը այս Սուրբ Ծննդեան տօնին, մեզի՝ հաւա-
տացեալներուս կը տրուի որպէսզի անորմով առաջնորդուած ապրինք աշ-
խարհի այս դժնդակ ժամանակները եւ քաջութեամբ դիմագրաւենք մեր դի-
մաց կռտակուող մարտահրաւերները:

Պետրոս Առաքեալը մեզի կոչ կ'ուղղէ «միշտ պատրաստ ըլլալու պատաս-
խան տալու ամէն անոնց՝ որոնք կը հարցնեն մեր Յոյսի խօսքին մասին» (Ս.
Պետրոս 3, 15): Որպէս քրիստոնեաներ պարտականութիւնն ունինք յարատե-
ւօրէն իրականացնելու մեր վկայի դերը: Ճիշդ այս է մեր առաքելութիւնը
ներկայ ժամանակներուն մէջ: Որովհետեւ մեր յոյսը կը դնենք Աստուծոյ
վրայ եւ ոչ թէ այս աշխարհի ուժերուն, տնտեսական իրավիճակին կամ քա-

---

ղափականության վրայ, կարողությունն ունինք նուիրուելու համբերութեամբ եւ առանց յուսալուելու արդարութեան եւ խաղաղութեան համար:

Յիսուս, Քրիստոսը, իր խոնարհ, պարզ ու աղքատիկ ծնունդովը Բեթղեհէմի քաղաքին մէջ, եկաւ կիսելու մարդկութեան կեանքը, ուր կը շաղախուին ուրախութիւն եւ տրտմութիւն, անձկութիւն եւ յոյս: Անոր ներկայութեան ապահովութիւնը մեր մէջ կը սնուցանէ եւ կ'աճեցնէ յոյսը: Եւ, եթէ մեր յոյսը հիմնուած է «Աստուծոյ արքայութեան վրայ որ կու գայ», ան կը դառնայ անսպառ աղբիւր մը ուժականութեան, հնարամտութեան, խանդի եւ սիրոյ՝ դիմագրաւելու համար ապագայի մարտահրաւերները:

Մաղթանքս է բոլորիդ որ ապրիք խաղաղ եւ յուսալի Ծննդեան տօն մը եւ թող որ եկող նոր տարին լուսաւորուի Բեթղեհէմի քաղաքի Մանուկին աստուածային յոյսով:

Քրիստոս Ծնաւ եւ Յայտնեցաւ: Զեզի մեզի մեծ աւետիս:

17 Դեկտեմբեր 2013

ՄԻՔԱՅԷԼ ԵՊՍ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Առաջնորդ Հիւսիսային Ամերիկայի Տիրամայր Նարեկի
Հայ Կաթողիկէ Թեմին

Հայրապետական պատգամ Այնճարի Սուրբ Վարդարանի Տիրամօր Հայ Կաթողիկէ վերանորոգ Եկեղեցւոյ բացման առթիւ

«Արհիպատիւ Գերապայծառ Տէր,
Գերյարգելի, Գերապատիւ եւ Արժանապատիւ հայրեր
Պետական, ազգային անձնաւորութիւններ եւ մամլոյ ներկայացուցիչներ
Պատուարժան Ճապուրեան ընտանիքի հարազատներ եւ պատուական
հիւրեր,

Սուրբ Եկեղեցիին, Քրիստոսի Խորհրդական Մարմինին անդամ անդամուհիները կը կազմենք մենք՝ մեռնաբոյր ջուրով կնիւածներս եւ Սուրբ Հոգիին իւրով դրոշմուածներս: Ուստի պարտաւորութիւն ունինք գեղեցկացնելու եւ բարեգարդելու Աստուծոյ թէ՛ արտաքին տաճարը՝ եւ թէ՛ մեր հոգիները սրբութեամբ ու վայելչութեամբ:

«Իմ տունս՝ աղօթքի տուն պիտի ըլլայ» (Ես 56, 7 ; Դկ 19, 46), կը հրահանգէ Տէրը, այսինքն՝ Եկեղեցին պաշտամունքի եւ երկրպագութեան ամէնէն պատշաճ վայրը պէտք է ըլլայ:

Ներշնչուելով սաղմոսերգուին խօսքէն եւ մեր Տիրոջ հրահանգին անսալով, մէկուկէտ տարուայ ընթացքին նորոգեցինք, վերաշինեցինք եւ գեղակերտեցինք Աստուծոյ այս տաճարը, որ մակագրուած է «Սուրբ Վարդարանի Տիրամայր»ին:

Երբ քիչ առաջ կ'օժէի այս նորաշէն խորանը, մտաբերեցի այն նուիրական պահը, երբ իմ երջանկայիշատակ նախորդներէս՝ Վսեմափայլ Կարդինալ Գրիգոր Պետրոս ԺԵ. Աղանանեան Կաթողիկոս Պատրիարքը, 14 Նոյեմբեր 1954-ին օձեց այս նորակերտ եկեղեցին, որ դարձաւ աղօթքի տունը եւ Այնճարի հասարակութեան վայրը:

Այս սրբազան պահուն, հոգելոյս Աղանանեան Հոգեւոր Տիրոջ անունին հետ, խնկարոյր աղօթքով եւ երախտագիտութեամբ կը յիշենք այն հանգուցեալ եւ ապրող վարդապետները, եւ ի մասնաւորի ներկայ ժողովրդապետը՝ հայր Մեսրոպ Ծ.Վ. Թովալեան, որոնք անձնուիրաբար ծառայեցին եւ կը ծառայեն մեր զաւակներուն եւ այս պանծալի գիւղին՝ Այնճար:

Ստուգիւ, Այնճարի մէջ աշխատած հոգեւորականներուն, մայրապետներուն եւ անոնց աշխարհական աջակիցներուն կը պարտինք այսօրուայ աստուածահաճոյ եւ ազգօգուտ օրը, որ կոչուած է մնալու պատմական թուական մը Այնճարի տարեգրութեան եւ մեր Եկեղեցիին ժամանակագրութեան մէջ:

Պատշան է այս առիթով սրտաբուխ երախտագիտութեամբ ընդունիլ եւ դրսեւորել, որ, Աստուծոյ օրհնութեամբ եւ Աստուածամօր միջնորդութեամբ, այս գեղեցիկ օրը կը պարտինք այն բոլոր նուիրեալ անձերուն, որոնք իրագործեցին այս շինարարական ձեռնարկը, որոնց առաջինն է մեր Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցիին հաւատացեալ զաւակը՝ Մագիստրոս Գրիգոր Ճապուրեան, զոր պարգեւատրելու համար հաւաքուած ենք հոս:

Պր. Ճապուրեան մարաշցի հօր եւ մուսալեոցի մօր բարեպաշտութիւնը եւ աշխատասիրութիւնն ժառանգեց ծնողական յարկէն, որուն իրենց արդիւնաւէտ մասնակցութիւնը եւս բերին այն դպրոցները, ինչպէս՝ Մեսրոպեան եւ Վիեննական Մխիթարեան վարժարանները, զորոնք յաջախեց 1966-1973 տարիներու ընթացքին: Յետոյ, Ֆրանսայի մէջ երկրորդականի ուսումը վերջացնելէ ետք 1975-ին, Հայաստանի մէջ «Երեսնի Պետական Փօլիթեքնիք Ինստիտուտ»ը 1981-ին աւարտեց «Մագիստրոս» աստիճանով՝ իբր ելեկտրական ցարտարագէտ:

Տիար Ճապուրեան, որ ամուսնացած է Քրիսթին Ճօնսին հետ, իր միջազգային մակարդակով յաջողած, լաւ փանչուած ու յարգուած անձնաւորութիւն մըն է, թէ՛ իր բազմաճիւղ ասպարէզին եւ թէ՛ իր ընկերային շրջապատին մէջ:

Ան որպէս աստուածավախ եկեղեցասէր, ազգասէր եւ հայրենագետ հայ մարդ եւ կաթողիկէ, հաւատարմութեամբ կը կատարէ իր ամենօրեայ աղօթքները՝ սնունդը անոր հոգիին եւ ազգակն անոր յաջողութեան:

Տիար Գրիգոր Ճապուրեան, այս Ձեր արտաքին ու ներքին բարեմասնութիւններուն եւ Ձեր բարեգործութիւններուն համար, Նորին Սրբութիւն Բենեդիկտոս ԺԶ. Սրբազան Քահանայապետը Ձեզ արժանի համարեց պարգեւատրել «Մեծն Սուրբ Գրիգորի Ասպետի Քահանայապետական Շքանշան»-ով:

Այս պատուաբեր պարգեւատրումին առիթով, սրտանց կը շնորհաւորենք Ձեզ եւ Ձեր ազնուափայլ տիկինը, հոս ներկայ Ձեր խոյրն ու եղբայրները իրենց ընտանիքներով, ինչպէս նաեւ Ձեր բոլոր հարազատներն ու բարեկամները, բայց նաեւ Ձեր եւ Մեր Այննարը, Ձեր եւ Մեր Համայնքը:

Յոյժ սիրելիներ, այս պատուաբեր պարգեւատրումին առիթով, ձեզ բոլորդ կ'օրհնենք եւ կ'աղօթենք կրկնելով մեր Սուրբ Պատարագէն այս ամենօրեայ խնդրանքը բարեխօսութեամբ Սուրբ Աստուածածնին, ըսելով. «Դուն, որ կ'օրհնես Քեզ օրհնողները, ո՛վ Տէր, եւ կը սրբացնես Քեզի ապաւինողներս, փրկէ՛ Քու այս ժողովուրդդ եւ օրհնէ՛ այս ժառանգութիւնդ: Պահպանէ՛ ամբողջութիւնը Քու Եկեղեցիիդ: Սրբացո՛ւր այն բոլորը, որոնք սիրով ողջունեցին Քու Տունիդ վայելչութիւնը»: Ամէն:

19 Մայիս 2013

† ՆԵՐՍԷՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԹ.
Կաթողիկոս Պատրիարք
Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Հայրապետական պատգամ Չմմառու վանքի ուխտագնացութեան օրուան առթիւ

«Յոյժ սիրելի եղբայրներ եւ քոյրեր,

Անցեալ կիրակի կատարեցինք Հոգեգալստեան տօնը՝ Սուրբ Հոգիին իջումը առաքելներուն վրայ, որ Յիսուս, երկինք չելած, խոստացած էր իր աշակերտներուն, երբ անոնց ըսաւ. «Նս պիտի աղաչեմ Հօրս, որ ուրիշ Մխիթարիչ մը տայ ձեզի, որպէսզի ձեզի հետ բնակի յաւիտեան» (Յովի 14, 16):

Յիսուս իր աշակերտներուն Սուրբ Հոգին դրկեց, որպէսզի շարունակ կերպով մնայ անոնց հետ գիրեմք պաշտպանելու եւ անոնց օգնելու համար: Ուստի, Սուրբ Հոգին կը բնակի ամէն հաւատացեալին մէջ եւ գայն կարող կը դարձնէ քրիստոնէաբար ապրելու եւ երբեմն ալ արտակարգ գործեր իսկ կատարելու: Սուրբ Պօղոս կը կոչէ այդ հաւատացեալը «հոգեւոր մարդ»: Միայն հոգեւոր մարդը կրնայ Յիսուսին աշակերտ կոչուիլ, որովհետեւ ան՝ Սուրբ Հոգիին շնորհեով եւ ոյժով, կ'ապրի Յիսուսին նման:

Երկու շաբաթ առաջ, Նորին Սրբութիւն Ֆրանչիսկոս Սրբ. Քահանայապետը՝ հետեւեալ յանդուգն արտայայտութիւնը ունեցաւ. «Յիսուսին աշակերտը չէ ան որ մկրտուած է, կամ ան որ քահանայ է կամ եպիսկոպոս, կամ ան որ կարդիմալ է կամ պապ, այլ՝ ան որ Յիսուսին նման կ'ապրի: Ան է Յիսուսին աշակերտը»:

Այսօրուայ ընթերցուածին մէջ, Սուրբ Պօղոս յստակ կերպով կը բաժնէ մարդիկը. ոմանք կը կոչէ «շնչաւոր մարդ» եւ ուրիշներ «հոգեւոր մարդ»: Շնչաւոր մարդը ան է որ կ'ապրի իր մեղանշական մարդկային զգացումներով, կը դատէ ան որ զինք կը դատէ, կ'ամբաստանէ ան որ զինք կ'ամբաստանէ, կը չարախօսէ անոր մասին որ իրեն դէմ կը չարախօսէ, այսինքն՝ կը փոխանակէ չարը չարով, եւ փոխ վրէժ կ'առնէ խօսքով եւ գործով ամէն անձէ, որ իրեն կը վնասէ: Այս է շնչաւոր մարդուն վարուելակերպը, որ մարդկային իմաստութեամբ կ'ապրի եւ կը գործէ:

Իսկ «հոգեւոր մարդը», ան է որ կը ներէ անոր որ իրեն դէմ կը խօսի, ան որ չ'աւրեր անունը անոր որ զինք կը զրպարտէ, որ շարունակ կերպով եւ ամէն օր Սուրբ Հոգիին կը դիմէ, որպէսզի ոյժ առնէ՝ պայքարելու համար իր մէջ ապրող շնչաւոր մարդու վարուելակերպին դէմ, քաջ գիտնալով որ ինքը, առանձին, տկար է: Ասոր համար, ան իր վստահութիւնը չի դնէր ինքն իր

վրայ, այլ կը դնէ Սուրբ Հոգիէն ստացած ոյժին վրայ:

Մինչ «շնչաւոր մարդը» Սուրբ Հոգին կը տխրեցնէ, ինչպէս որ կը պատմէ Սուրբ Պօղոս, եւ պատճառ կ'ըլլայ որ Սուրբ Հոգին իրմէ հեռանայ, ընդհակառակը, «հոգեւոր մարդը» իր սիրտը Սուրբ Հոգիին բնակարան կը դարձնէ եւ անոր ներշնչումներով կ'ապրի ու կը գործէ:

Մէկը կրնայ հարցնել. ի՞նչ բան կը տխրեցնէ Սուրբ Հոգին եւ գայն կը հեռացնէ: Մեղքերը կը տխրեցնեն Սուրբ Հոգին եւ պատճառ կը դառնան որ Ան մեղաւոր մարդէն հեռանայ, եւ այսպէս, մեղաւոր մարդը անպաշտպան կը մնայ Սատանային եւ անոր խաբէութիւններուն եւ փորձութիւններուն դէմ, եւ հետզհետէ աւելի սխալներ եւ յանցանքներ կը գործէ:

Արդեօք, մեղաւոր մարդը կրնա՞յ կրկին իր սիրտը բանալ Սուրբ Հոգիին: Անշուշտ թէ կրնայ՝ հաշտուելով Աստուծոյ հետ եւ ընկերոջ հետ, որուն դէմ մեղանշած է խօսքով կամ գործով, ապահով ըլլալով որ Աստուած իրեն ամփիջապէս պիտի ներէ, եւ թէ Սուրբ Հոգին կրկին պիտի բնակի իր սրտին մէջ:

Յիսուսին աշակերտը ան է որ Յիսուսին նման կ'ապրի: Արդ, Յիսուս խոնարհ էր եւ կը սիրէր ամէն մարդ, նոյնիսկ իր թշնամիները, եւ կը ներէր ամէն մարդու որ կը զոջար իր գործած յանցանքներուն վրայ: Սուրբ Հոգիին շնորհով, ամէն հաւատացեալ նոյնը կրնայ ընել, ինչպէս ըրին մեր նախորդներէն շատեր, որոնք Աստուծոյ հանելի դարձան եւ Աստուած գիրենք ընդունեցաւ երկնի արքայութեան մէջ: Հաւատացեալը կրնայ ապրիլ ինչպէս բազմաթիւ քրիստոնեաներ այսօր կ'ապրին՝ որպէս իսկական Յիսուսին աշակերտներ եւ հաւատարիմ կը մնան Սուրբ Աւետարանին:

Իսկ այն մարդիկ, եւ անոնցմէ շատեր կան, որոնք կը փնտոնեն պատիւ, փառք, շահ եւ կարեւոր դիրք ունենալ, ասոնք չեն կրնար խոնարհ ըլլալ, չեն կրնար ներել իրենց թշնամիներուն, եւ չեն կրնար սիրել ամէն մարդ: Այսպիսիներ, ամէն բանէ առաջ իրենք գիրենք կը սիրեն: Հետեւաբար, ասոնք չեն կրնար Յիսուսին նմանիլ եւ Յիսուսին աշակերտ կոչուիլ, նոյնիսկ եթէ իրենց իխրաժ դէյտիսն մէջ գրուած է, թէ հայ են, այսինքն քրիստոնեայ: Քրիստոնեայ ըլլալ, Յիսուսին աշակերտ ըլլալ, պաշտօնական վկայագիրով չի փաստուիր, այլ գայն կը փաստէ միայն այդ անձին ապրումը՝ Յիսուսին նման եւ անոնց նման որ Յիսուսի ուղիին կը հետեւին:

Յոյժ սիրելիներ, ամենօրեայ մեր պայքարին մէջ ապրելու համար որպէս Յիսուսի հարազատ աշակերտներ, չմոռնա՛նք որ առանձին չենք: Ունինք զօրաւոր պաշտպան մը, Սուրբ Հոգին, որ գիտէ մեր դժուարութիւնները եւ մեզի օգնութեան կը հասնի ամէն անգամ որ իրեն դիմենք: Ունինք քրիստոնեայ հասարակութիւններ, որոնք մեզի համար կ'աղօթեն եւ մեզի բարի օրինակ կը հանդիսանան: Ունինք մանաւանդ Սուրբ Մարիամ Աստուածածինը, որուն անունին այս դարաւոր վանքը նուիրուած է, եւ որուն կը դիմենք ամէն տարի հաւաքական ուխտագնացութեամբ: Մեր Երկնաւոր Մայրը ճիշդ որոշումներ առաւ վեճական պահերուն, ինչպէս՝ հաւատով ընդունեցաւ Աստուծոյ

Հրեշտակին անտիսը, նաեւ քաջութեամբ եւ անսայթափ ու խիզախ կերպով կեցաւ իր սիրասուն խաչուած Որդիին առջեւ առանց գանգատելու, եւ հակառակ իր մայրական մտնուած սրտին կրցաւ պահել իր սրտի խաղաղութիւնը, Աստուծոյ կամքը լիուլի ընդունելով: Ան եւս մեզի մեծապէս կրնայ օգնել եւ մեզ ուղղել:

Սիրելիներ, դիմե՛նք ուրեմն մեր Երկնային Մօր, որ Սրբ. Պապը կոչած է նաեւ Աւետարանումի Աստղը, որպէսզի մենք ալ Աւետարանումի գործին մասնակից դառնանք մեր համայնքին համար որ այնքան պէտք ունի, հոգեւոր մարդ ըլլալով, մանաւանդ այս տարուան ընթացքին, որ նուիրուած է քրիստոնեայ Հաւատքին. Ձայս կը մաղթեմ ձեզի բոլորիդ: Ամէն»:

26 Մայիս 2013

† ՆԵՐՍԷՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԹ.
Կաթողիկոս Պատրիարք
Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Հայրապետական պատգամ Վահէ Նահապետեանի սարկաւազական ձեռնադրութեան առթիւ

«Արհիպատիւ Գերապայծառ Տէր
Գերապայծառ, Գերյարգելի, Գերապատիւ եւ Արժանապատիւ Հայրեր ու
Յարգոյապատիւ Սարկաւազներ,
Առաքինափայլ Քոյրեր, Արժանաւոր ժառանգաւորներ
Պատուարժան Նահապետեան եւ Ներսէսեան ընտանիքներու հարազատ-
ներ եւ սիրեցեալ հաւատացեալներ
Յատուկէն՝ իօսօփս քեզի է Տէր Պօղոս:

Հայ Եկեղեցին միշտ յարգած եւ կարեւորութիւն ընծայած է Սարկաւազու-
թեան Կարգին: Արդարեւ, մեր Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցին ունի մնայուն սար-
կաւազներ, որոնք օգտաշատ ծառայութիւններ կը մատուցանեն ժողովրդա-
պետութիւններէն ներս:

Սարկաւազութեան Կարգը, որ քիչ առաջ փոխանցեցի Տէր Պօղոսին, իր
նոր անունով, հին արժանութիւն մըն է հաստատուած նոյնիման Սուրբ
Առաքեալներուն կողմէ: Գործ Առաքելոց Գիրքը կը պատմէ թէ՛ երբ հաւա-
տացեալներուն թիւը եւ անոնց կարիքները շատցան, առաքեալները անոնց
ըսին. «Մեզի չի վայելեր Աստուծոյ Խօսքը ձգել եւ սեղաններուն ծառայել»
(Գործ 6,2): Ասոր վրայ, եօթը սարկաւազներ ընտրեցին, որոնց առաջինը՝
Ստեփանոս, որ դարձաւ նախավկայ Քրիստոսի եւ Սուրբ Աւետարանին:

Սարկաւազներուն առաջին գործն էր ժամանակին՝ զբաղիլ այրիներով,
օգնել աղքատներուն եւ հասարակութեան ինչքերը մատակարարել: Յետագա-
յին, անոնց պաշտօնը դարձաւ Սուրբ Սեղանին ծառայել, Եպիսկոպոսին կամ
Քահանային հով կենալ եւ անոնց օգնել, ինչպէս նաեւ Սուրբ Աւետարանը եր-
գել արարողութիւններուն ընթացքին: Արեւելեան Եկեղեցիներու Կանոնագի-
րը կը տրամադրէ որ ժողովրդապետին խնդրանքով, Սարկաւազը կրնայ քա-
րոզել եւ հարկաւորութեան պարագային ալ՝ մկրտութեան խորհուրդը օրի-
նաւորապէս մատակարարել: Կանոնագիրը կը տնօրինէ նաեւ, որ երբ պա-
հանջը ներկայանայ, Սարկաւազը կրնայ Սուրբ Հաղորդութիւնը բաշխել հա-
ւատացեալներուն: Այս կարեւոր պաշտօններէն զատ, Սարկաւազը առաջին
օգնականն է ժողովրդապետին՝ հովուական բոլոր գործերուն մէջ:

Սարկաւազը պարտի յատուկ կարեւորութիւն ընծայել իր հոգեւոր կեան-

---

փին: Այսպես, ան ամեն օր ժամասացութեան աղօթքները պարտի կատարել եւ աղօթքով ու խորհրդածութիւններով Յիսուսին մտերմութիւնը փնտռել, որպէսզի Աստուծոյ շնորհքը լիացնէ իր սիրտն ու հոգին: Սարկաւազը պարտի նաեւ անձնական եւ մարդկային հաշիւներէն հեռու մնալ եւ կատարել ամէն ինչ ո՛չ իր կամ մարդոց կամփին, այլ՝ միայն Աստուծոյ կամփին համեմատ: Ան պէտք է անընդհատ կերպով զարգանայ, որպէսզի կարողանայ ուղիղ վարդապետութիւնը ժողովուրդին ուսուցանել եւ ֆրիստոնեայ ուղիղ վարդապետութիւնը պաշտպանել թիւր գաղափարներու ու տարածուած սխալ հոսանքներու դէմ, որոնք յաճախ հաւատացեալները կը հեռացնեն Աստուծմէն եւ Սուրբ Եկեղեցիէն:

Սուրբ Պօղոս մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Սարկաւագներուն, եւ իրենցմէ կը պահանջէ որ ըլլան. «ծանրաբարոյ, առանց երկդիմի խօսքերու, ո՛չ գինետի, ո՛չ անպարկեշտ շահեր փնտռող, եւ մաքուր խղճով պահեն հաւատքի խորհուրդը» (Ա. Տիմ. Գ. 8,9): Ըստ մեծ աստուածաբանին՝ Սուրբ Ներսէս Լամբրոնացիին, «Սարկաւազը վարդապետ է, այսինքն ուսուցիչ է եւ դաստիարակ ժողովուրդին» (Մեկն. Պատ.):

Մեծ Հայրապետը՝ Սուրբ Ներսէս Շնորհալին կը վկայէ թէ «Սարկաւագի Կարգը մարդոցմէ չէ եւ ոչ ալ մարդոց միջոցաւ» (Թուղթ Ընդհ.), այլ Աստուծմէ է: Արդարեւ, ձեռնադրութեան արարողութեան ընթացքին, քահանաները իրենց աջը դնելով նուիրեալին ուսին վրայ, եւ անկէ ետք ձեռնադրիչ Հայրապետը՝ անոր գլխուն վրայ, կը կատարեն հետեւեալ աղօթքը, որ կը սկսի սանշանակալից խօսքերով՝ «Աստուածային եւ երկնաւոր շնորհ», նշելու համար որ տրուած Կարգը մարդկային պատիւ մը չէ, այլ աստուածային շնորհք: Իսկ Սուրբ Իգնատիոս Անտիոքացիին կ'ըսէ. «Յարգեցէ՛ք Սարկաւագները, ինչպէս կը յարգէ՛ք Աստուծոյ օրէնքը»:

Սարկաւագին ներկայութիւնը ժողովրդապետութեան մէջ կը նոյնացնէ հովուական գործը, որ է՝ զբաղիլ խորանի սպասարկութեամբ, դաստիարակել պատանիները, առաջնորդել աղօթքի խումբերը եւ յատկապէս՝ այցելել այրիներուն եւ աղփատներուն, հոգալ հիւանդները, եւ այլ ծառայութիւններ մատուցանել ըստ պահանջին ու ժողովրդապետի ցուցմունքներուն: Այլ խօսքով, Սարկաւազը պարտի ըլլալ իսկական առաքեալ մը, օրինակելի կենցաղով, խոնարհ վարուելակերպով, վայելուչ խօսակցութեամբ եւ հետամուտ բարի գործերու, հեռու պատիւ կամ շահ փնտռելէ:

Տէր Պօղոս Նահապետեան դամասկահայ է: Երեսունինը տարեկանին ան Աստուծոյ ձայնը լսեց՝ նուիրուելու համար քահանայական կեանքի: Ընդհանաջելով աստուածային կոչին, Վահէն, համաձայնաբար Թալիմին՝ իր ազնուափայլ տիկնոջ հետ, որոշեց հրաժարիլ իր յաջող ու շահեկան գործէն եւ ընտանիքով Ամմանէն տեղափոխուիլ Պէյրութ, առաջնորդութեամբ եւ օգնութեամբ գերպ. Ռափայել Միմասեանի, նախկին Երուսաղէմի եւ Ամմանի Պատրիարքական Եկզարքի: Փիլիսոփայութիւնը եւ աստուածաբանութիւնը

տրվելու համար, Վահեն սկսաւ ուսման լծուիլ եւ միանգամայն գործ փնտոել իր ապրուստը ապահովելու համար, բայց ի գուր:

Կարելի է ըսել որ Յիսուս գինձ յափշտակեց եւ ան չընդդիմացաւ, այլ իր կամքը դրաւ ամբողջովին Աստուծոյ տրամադրութեան տակ: Տէր Պօղոս, իր կողակիցին ֆաջալերանձով, հաւատքի ներգործութիւն ըրաւ, օրինակ առնելով Սուրբ Կոյս Մարիամէն եւ կրկնելով. «Ես Տիրոջ ծառան եմ, թող ամէն բան ըլլայ ինձի ֆու խօսքիդ համաձայն» (տես Ղկ. 1,38): Եւ ինչպէս իր «Եղիցի» խօսքէն ետք Մարիամ Յիսուսը յղացաւ, նոյնպէս այլ, Յիսուս գրաւեց Վահէի սիրտը, որ պտղաբերեց նոր մարդ մը, նոր Վահէ մը:

Տէր Պօղոս, թո՛ղ Սուրբ Հոգին սիրտդ, հոգիդ եւ իմացականութիւնդ լիացնէ իր եօթնարփեայ տուրքերովը, եւ քեզ դարձնէ անխոջ վկայ Քրիստոսի, Սուրբ Ստեփանոս նախասարկաւագի եւ առաջին վկայի նման, որպէսզի հասնիս օր մը երանաւէտ պսակին՝ կողակիցիդ եւ գաւակներուդ հետ միասին: Ապահով եղի՛ր, որ ֆու կոչմանդ շնորհքը պիտի նառագայթէ ընտանիքիդ եւ քեզ շրջապատող հասարակութեանդ վրայ: Մտահոգութեանդ գլխաւոր առարկան թող դառնայ բազմաթիւ կոչումներ արծարծել, որովհետեւ մեր Եկեղեցիին գոյատեւումը ու մեր աշխարհասփիւռ հաւատացեալներուն հոգատարութիւնը կախեալ են մեր կրօնի ֆանակէն ու որակէն: Ինչ որ քեզի կ'ըսեմ, Տէր Պօղոս, գայն կը կրկնեմ նաեւ բոլոր ներկաներուն եւ համայն քրիստոնեայ հասարակութեան:

Թո՛ղ պաշտառանայ Քրիստոսի Եկեղեցին. թո՛ղ բարգաւաճի Հայ Կաթողիկէ համայնքը՝ Դամասկոս, Ամման, Պէյրութ եւ ամենուրեք:

Թո՛ղ Հաւատքի Տարին եւ Մնայուն Աւետարանումի ոգին քեզ ֆաջալերեն կարգալու, խոկալու եւ աղօթելու Սուրբ Գիրքով, կրկնելով սաղմոսերգուի սա իմաստուն բառերը. «Քու խօսքդ իմ ոտքերուս նրագ է եւ իմ շաւիղներուս՝ լոյս» (Սղ. 119,105):

Թո՛ղ մեր ընտանիքներուն տուները եւ ընծայարանները փառաբանութեան օճախներ եւ աղօթքի կեդրոններ դառնան, ուր Աստուծոյ խօսքը պատուաւոր տեղ կը գրաւէ: Թո՛ղ բազմաթիւ ձեռնադրութիւններ նոխացնեն մեր Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցին. Ամէն»:

1 Յունիս 2013

† **ՆԵՐՍԷՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԹ.**
Կաթողիկոս Պատրիարք
Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Հայրապետական պատգամ Աստուածածնայ Վերափոխման Տօնի Սուրբ Պատարագին

*Յընթացս սուրբ Պատարագին, ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ փոխան-
ցած պատգամը։-*

«Այս առաւօտ, մենք հաւաքուած ենք Զմմառու դարաւոր վանքի մէջ, վե-
րափոխեալ Աստուածածնին առջեւ մեր երախտագիտութիւնը յայտնելու հա-
մար Աստուծոյ, որ իր Միածին Որդիին մայրը՝ Մարիամը մեզի տուաւ որ-
պէս երկնաւոր մայր, որպէսզի Ան, մօր հոգածութեամբ, մեզի օգնէ ամէն օր
աւելի անելու մեր հաւատքին մէջ, դիմագրաւելու համար աօրեայ անխու-
սափելի դժուարութիւնները եւ ազատ կամֆով առնելու մեր վնասկան որո-
շումները:

Մենք այսօր եկած ենք, սիրելիներ, մեր երկնաւոր Մօր հովանիին ներքեւ
աղօթելու վստահութեան հոգիով, որ Ան մեզ պիտի առաջնորդէ որպէսզի
աւելի միացած դառնանք իր սիրասուն որդիին՝ Յիսուսին հետ: Եւ եթէ Անոր
չդիմենք, եղբայրներ եւ քոյրեր, ինք որ Աստուածամայրն է, որո՞ւ դիմենք:

Մայրերը իրենց գաւակները կը հոգան, որպէսզի լաւ մեծնան: Անոնց
պէտք եղած դաստիարակութիւնը կու տան եւ զանոնք կը կրթեն, որպէսզի
անոնք կայտառ անին ու կարող ըլլան պատասխանատուութիւններ ստանձ-
նելու եւ միշտ ձգտելու բարձր իտելալի:

Սուրբ Դուկասի աւետարանը կը պատմէ, որ Յիսուսն ալ «կ'անէր, եւ կը
գօրանար լի իմաստութեամբ, եւ Աստուծոյ շնորհքը անոր վրայ էր» (Ղկ. 2,
40): Ինչպէս Յիսուսին հետ, մեր Երկնաւոր Մայրը նոյնպէս կը վարուի մեզի
հետ: Ան մեզի կ'օգնէ որպէսզի անինք հաւատքին մէջ, որ գօրաւոր ըլլանք ու
չտկարանանք փորձութեան առջեւ եւ չըլլանք մակերեսային բրիստոնեաներ,
այլ՝ որպէսզի ապրինք պատասխանատուութեան հոգիով եւ միշտ ձգտինք լա-
ւագոյնին:

Ամէն մայր կը մտահոգուի իր գաւակներուն ֆիզիքական եւ մտային
առողջութեան մասին, եւ կ'աշխատի զիրենք առողջ կերպով կրթել՝ որպէսզի
դիմագրաւեն կեանքի դժուարութիւնները: Ուստի, հոգածութիւն չէ խնդիր-
ներէն խուսափելը, կարծէք թէ կեանքի ցամաքուն վրայ խոչընդոտներ չըլլա-
յին: Ընդհակառակը, ողջամիտ մայրը կը դաստիարակէ իր գաւակները

դժուարութիւնները յաղթահարելու հեռանկարով: Ան չի տանիր զիրենք միայն հարթ քամբաներէն, այլապէս անոնք պիտի մեծնան նկարագրով տկար եւ մեղկ: Եւ ոչ ալ մայրը կը ձգէ իր գաւակը արկածալից քամբաներուն վրայ, որովհետեւ ատոնք ալ վտանգաւոր են իրեն համար: Երկու ծայրայեղութիւններն ալ վնասակար են: Ողջամիտ մայրը գիտէ հաւասարակշռել հարցերը: Առանց մարտահրաւերի՝ կեանք գոյութիւն չունի: Եւ տղան կամ աղջիկը որ չի գիտեր մարտահրաւերը դիմագրաւել՝ կը նմանի մարմնի մը առանց ողնայարի:

Յիշենք բարի սամարացիին առակը: Յիսուս մեզի իբր օրինակ չի տար վարուելակերպը քահանային կամ դեւտացիին, որոնք այլ եւ այլ պատճառներու համար չուզեցին ստանձնել գողերուն ձեռքը ինկած մարդուն պարագան: Մինչ սամարացին, տեսնելով դժբախտ մարդուն վիճակը, կացութիւնը կը դիմագրաւէ եւ զանագան պատասխանատուութիւններ յանձն կ'առնէ: Կը կարդանք նաեւ Ղուկասի աւետարանին մէջ, որ Մարիամ դժուար ժամանակներ անցուց իր կեանքին ընթացքին՝ երբ Յովսէփին հետ Բեթղեհէմ մեկնեցաւ արձանագրուելու համար Օգոստոս կայսեր հրամանին համաձայն: Մարիամ յղի էր եւ անոր ծննդաբերութեան ժամանակը հասած էր: Եւ չգտնելով տեղ իջեւանին մէջ, անասուններու կերակուրի մտուրի մը մէջ գետեղեց նորածին Յիսուսը (Ղկ 2, 7): Նոյնպէս, Մարիամ ծանր ժամանակ անցուց երբ դիտեց իր սիրեցեալ եւ անմեղ որդիին՝ Յիսուսը Խաչին վրայ գամուած, եւ իր հոգին կ'աւանդէ (Յով 19, 25): Մարիամ, ցաւագին մայր կոչուեցաւ, որովհետեւ շատ դժուարին ժամանակներ անցուց իր կեանքին ընթացքին:

Մէկ խօսքով, մեր երկնաւոր մայրը՝ Մարիամ մեզ կը դաստիարակէ իրեն նմանելու, այսինքն կարող ըլլալու վնասկան որոշումներ առնելու, աշխարհի մը մէջ ուր կը տիրէ անորոշութիւնը եւ փտութիւնը: Մարիամ մեզի կ'օգնէ ինչպէս կարելու որոշումներ առնել, ազատ եւ գիտակից ձեռով, ինչպէս Ան իր Այո՛ն հաստատ կամքով արտասանեց Աստուծոյ ծրագրին, արտայայտուած հրեշտակին միջոցաւ, երբ ըսաւ. «Ես Տիրոջ աղախինն եմ, թող ըլլայ ինձի քու խօսքիդ համաձայն» (Ղկ 1, 38): Սիրելիներ, դիրքին չէ լուրջ որոշումներ առնել, եւ ամէն օր Աստուծոյ կամքին Այո՛ ըսել:

Յոյժ սիրելի եղբայներ եւ քոյրեր, այսօր մենք հաւաքուած ենք հոս վկայ դառնալու համար երկու երիտասարդներու, որոնք Աստուծոյ ձայնը լսելով, քաջութիւնը ունեցան Անոր կոչին իրենց այո՛ն հնչեցնելու եւ անդամակցեցան Զմմառու Պատրիարքական դարաւոր Միաբանութեան: Անոնք Աստուծոյ Խօսքը եւ սէրը պիտի քարոզեն, առաւելաբար հայագգի գաւակներուն, որոնք, ամէն մարդու նման կը փնտոնեն սէր, երջանկութիւն, եւ խաղաղութիւն: Որովհետեւ միայն Յիսուս կրնայ մեզի շնորհել այս գոհարները սուրբ Եկեղեցւոյ միջոցաւ, իր նուիրեալ առաքեալներուն բերնով:

Այսօր, Պարգեւ եւ Տիգրան, երկու երիտասարդ ժառանգաւորները, իրենց երկնաւոր մօր՝ Մարիամի օրինակին հետեւելով, կարելու որոշում մը առին:

Բայց այս վնասկան որոշումին հասնելու համար, Զմմառու վանքը՝ Մեծաւոր Գերապայծաւը, տեսուչները եւ միաբան հայրերը երկար տարիներով առաջնորդեցին զիրենք այս վսեմ՝ ցամաքում վրայ:

Այսօր, սիրելի եղբայրներ եւ քոյրեր, կ'ուզեմք Ամենաբարին Աստուծոյ գոհաբանական աղօթք բարձրացնել այդ կոչին համար: Կ'ուզեմք նաեւ Վերափոխեալ աննման երկնաւոր Մօր մեր երախտագիտութիւնը յայտնել, ինչպէս նաեւ Զմմառու բոլոր հայրերուն սրտագին մաղթանքներ արտասանել: Յատուկ բարեմաղթութիւններ կ'ուզեմք յայտնել նաեւ Պարգեւի եւ Տիգրանի ծնողաց եւ հարազատներուն:

Թո՛ղ Աստուած բազմացնէ Զմմառեան առաքեալները եւ զօրացնէ անոնց հաւատքը Աստուծոյ փառքին եւ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ բարգաւաճումին համար: Ամէն»:

15 Օգոստոս 2013

† **ՆԵՐՍԷՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԹ.**
Կաթողիկոս Պատրիարք
Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

Հայրապետական պատգամ պատրիարքական թեմէն ներս քահանայական եւ կիսասարկաւագական ձեռնադրութիւններու առթիւ

Մեծ ուրախութիւն մըն է որ Աստուած մեզի կը շնորհէ այսօր՝ քահանայութեան եւ կիսասարկաւագութեան կոչելով նոր առաքեալներ, յանձին Տէր Պօղոս սարկաւագ Նահապետեանի՝ Երուսաղէմի եւ Ամմանի Եկզարբութենէն, Խաչիկ Սայեղի եւ Արմէն Տումպուրեանի՝ Պատրիարքական թեմէն:

Մեր Տէրը Յիսուս Քրիստոս մեր աղօթքները միշտ կը լսէ եւ ամէն ատեն անձնուէր եւ քաջ հաւատացեալներ կ'ընտրէ շարունակելու համար հայ ժողովուրդին ի նպաստ Աւետարանումի գործը, որուն հիմը դրած է Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչը Դ. դարուն սկիզբը, եւ որ կը շարունակուի անընդհատ մինչեւ մեր օրերը: Յիրաւի, քահանայական կոչումը յատուկ կոչ մըն է Յիսուսի կողմէ, եւ ո՛չ մարդկային փափաքի մը կամ ծրագրի մը արդիւնք:

Սիրեցեալ որդեակներ՝ Տէր Պօղոս, Խաչիկ եւ Արմէն, յիշեցէ՛ք որ քահանային առաջնահերթ պարտականութիւնն է Յիսուսին գոթառատ սէրը մարդոց հաղորդել, մանաւանդ կարօտեալներուն՝ աղօթները, լեռածները եւ տառապողները, որպէսզի ամէն մարդ Յիսուսը լաւ անչնայ եւ անոր մօտենայ:

Սիրելիներ, մի՛ մոռնա՛ք, որ ժողովուրդին համար՝ քահանան Յիսուսի ներկայացուցիչն է: Ասոր համար, պէտք է աշխատի՛ք հարազատ պատկերը դառնալու ներող եւ գոթառատ Յիսուսի անտեսանելի ներկայութեան, ինչպէս մեզի օրինակը տուին մեր սուրբ Հայրերը եւ բազմաթիւ ուրիշ սուրբեր:

Անցեալ Յուլիս 27-ին, Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրերուն ընթացքին՝ Պրագիլ, Նորին Սրբութիւնը՝ Ֆրանչիսկոս Քահանայապետը խօսք մը ուղղեց եպիսկոպոսներուն, քահանաներուն, կրօնաւորներուն եւ ժառանգաւորներուն, զիրենք քաջալերելով յատուկէն օգնելու երիտասարդներուն՝ որպէսզի վերագտնեն հաւատքէն բխած քաջութիւնը եւ ուրախութիւնը, եւ զիրենք պատրաստելու առաքեալ դառնալու իրենց միջավայրին մէջ: Այս առիթով, Ֆրանչիսկոս Պապը վեր առաւ հետեւեալ հիմնական գաղափարները, որոնք կը հային քահանայական կոչումին:

Առաջինը՝ Աստուծոյ կողմէն կոչուած ըլլալն է, ըստ Յիսուսի խօսքին ուղղուած իր առաքեալներուն երբ անոնց ըսաւ. «Ոչ թէ դուք զիս ընտրեցիք, այլ ես ձեզ ընտրեցիք» (Յովի 15,16): Կոչուած անձը, կ'ըսէ սրբ. Պապը, պէտք

է յիշէ միշտ, որ ինքը կոչուած է Յիսուսի հետ մնալու համար, եւ անոր հետ միացած մնալու: Մեր կեցութիւնը Յիսուսին հետ պիտի ըլլայ մեր առաքելութեան յաջողութեան ապահովութիւնը: Արդարեւ, Յիսուս իր խօսքը կը շարունակէ ըսելով առաքեալներուն. «Ես ձեզ հաստատեցի, որպէսզի երթաք, պտուղ բերէք եւ ձեր պտուղը մնայ» (Յով 15,16): Ուստի, ծրագիրները եւ ժողովները չեն որ պտուղ պիտի բերեն, այլ Յիսուսին միացած ըլլալը եւ հաւատարիմ մնալը Յիսուսին, որ մեզի ըսաւ. «Մնացէ՛ք իմ մէջս, եւ ես ձեր մէջ» (Յով. 15,4): Յիսուսին մէջ մնալ՝ կը նշանակէ իր մասին խոկալ, զինք պաշտել, իրեն հետ յանախ խօսիլ: Քրիստոսին հետ ըլլալ՝ չի նշանակեր մեկուսանալ, այլ իրմէ շնորհք ստանալ գայն ուրիշներուն փոխանցելու համար, մանաւանդ ամէնէն կարօտեալ անձներուն:

Երկրորդ՝ մենք կոչուած ենք սուրբ Աւետարանը ֆարոգելու, ըստ Յիսուսի խօսքին ուղղուած առաքեալներուն՝ երկինք չելած. «Գացէ՛ք եւ աշակերտեցէ՛ք բոլոր ազգերը» (Մտք 28,19): Յիսուսի այս հրաւերին դիմաց, ոմանք կրնան վախճալ, մտածելով որ առաքեալ եւ ֆարոգիչ ըլլալ կը նշանակէ ընտանիք, բարեկամներ եւ տունը ձգել: Աստուած այդ չէ որ կը խնդրէ: Աստուած ձեզմէ կը խնդրէ նախ եւ առաջ որ առաքեալ ըլլաք ուր որ էք եւ հարագատ ֆրիստոնեայ կեանքի վկայութիւն տաք: Առաքեալ ըլլալ կը նշանակէ իր տնեցիները, գործի կամ ուսումի ընկերները եւ իր բարեկամները աւետարանել իր կեանքի վարմունքով: Երբեմն ասիկա դժուար կը թուի մեզի, բայց ֆրիստոնեան երբ հասկնայ եւ համոզուի, որ սուրբ Հոգին է որ իր մէջ պիտի գործէ, ինչպէս դեռատի Մարիամին մէջ, որ երբ լսեց հրեշտակին պատգամը Յիսուսին մայր ըլլալու, զարմացաւ եւ հրեշտակին հարցուց. «Ի՞նչպէս պիտի ըլլայ ասիկա»: Եւ երբ հրեշտակը իրեն ըսաւ «մի՛ վախճար Մարիամ, սուրբ Հոգին պիտի գայ քու վրայ», Մարիամին սիրտը հանգստացաւ եւ ըսաւ. «Աստուծոյ աղախինն եմ ես, թող ինձի ըլլայ քու խօսքիդ համաձայն»: Եւ դեռատի Մարիամը դարձաւ Յիսուսին մայրը, օրինակ դարձաւ ամէն ֆրիստոնեային եւ կոչուեցաւ Աւետարանումի աստղը: Այս է վիճակը ամէն հաւատաւորին, որ Մարիամի օրինակին համոզուած է, որ սուրբ Հոգին, ինքը պիտի կատարէ աւետարանումի գործը իր միջոցաւ:

Մեր երկնաւոր մօր, Մարիամին նմանելու համար, ֆահանան պարտի աղօթքի մարդ դառնալ, այսինքն պարտի ամէն օր Յիսուսին դիմել որեւէ գործ մը սկսելէ առաջ, որպէսզի այդ գործը օրհնուած ու արդիւնաբեր ըլլայ, եւ կատարուի Աստուծոյ կամքին համաձայն, եւ կատարուի միմիայն Աստուծոյ փառքը փնտոնելով: Քահանան որ իր օրը աղօթքով կը սկսի եւ Յիսուսին հետ ամփոփումի պահ մը կ'անցնէ, կը յաջողի նաեւ իր գործը աւելի լաւ դասաւորել:

Սիրելիներ, ջերմագին մաղթանքներս կը յայտնեմ բոլորիդ, մանաւանդ նոր առաքեալներուն եւ անոնց պատուարժան ընտանիքներուն:

Խօսքս կը փակեմ ձեզմէ խնդրելով, որ ձեր աղօթքներուն մէջ յիշէ՛ք յատու-

---

կէն ձեր առաջնորդները ու գորավիզ կանգնի՛ք ձեր հոգեւոր հովիւներուն, եւ յատուկէն՝ նորօծեալ Տէր Պօղոսին, որպէսզի արդիւնաշատ առաքելութիւն կատարէ Յիսուսի սրտին համաձայն: Նոյնպէս՝ կիսասարկաւագներ Խաչիկին եւ Արմէնին, որպէսզի, Աստուծոյ շնորհքին վրայ իրենց յոյսը դրած, շարունակեն իրենց նուիրումի նանապարհը:

Թո՛ղ Երանելի Կոմիտաս քահանան եւ Երանելի Իգնատիոս Մալոյեան նահատակները, ինչպէս նաեւ մեր բոլոր սուրբերը բարեխօս ըլլան ձեզի համար Աստուծոյ առջեւ եւ ձեզ սրբութեան առաջնորդեն. ամէն»:

31 Օգոստոս 2013

† **ՆԵՐՍԷՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԹ.**
Կաթողիկոս Պատրիարք
Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց

**ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ
ԳՐԱԿԱՆ
ՀԱՍՏՐԱԿԱԿԱՆ**

ԿԸ ՀԱՒԱՏԱՄ ...

(Դ)

«ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՈՐԴԻՆ ՄԵՌԱԻ»

Այս «հաւատամք»ի մէջ կը դաւանինք ու կը հռչակենք թէ Աստուած մեռաւ եւ թաղուեցաւ: Աստուած՝ այսինքն Քրիստոս Յիսուս, Ամենասուրբ Երրորդութեան երկրորդ անձը, անմահ ու յաւիտենական՝ իբր Աստուած, ուզեց մեռնիլ՝ մարդանալով: Կը կարդանք արդարեւ Աւետարանին մէջ. «Յիսուս, գիտնալով որ հասած է ժամը այս աշխարհէն մեկնելու՝ վերադառնալու համար իր հօրը, սիրեց իրենները, մինչեւ ծայրը սիրեց զանոնք»: Մինչեւ ծայրը սիրել՝ ուրիշ բան չի նշանակեր, եթէ ոչ՝ ինքզինքը զոհեց անոնց համար, այլ խօսքով՝ մեռաւ:

Մեռա՞ւ, իրապէս Յիսուս: Ոչ մէկ տարակոյս, եթէ կը հաւատանք Աւետարանին: Մեռաւ ստուգապէս եւ ամենասոսկալի մահով. ո՛չ անկողնին մէջ՝ շրջապատուած բարեկամներով ու ազգականներով, հրաժեշտի յուզիչ խօսքեր արտասանելով, այլ ամայի ժայռի մը գագաթը, լքուած իր բարեկամներէն ու ազգականներէն, քաշկռտուած օտար բիրտ զինուորներէն, երկու աւազակներու միջեւ գամուած խաչափայտի մը վրայ, որ այդ ատենուայ կախադանն էր, դիմացն ունենալով մոլեգնած ամբոխ մը, ատելավառ, որ դեռ երէկ իր հրաշքներուն ականատես էր եղած, այդ ամբոխին մէջ հրեայ մեծամեծներ, վարդապետներ, օրէնսագէտներ, ահմարահոտ, հեգնանքով զլուխ շարժելով պոռացող. Այս մա՞րդն է, որ հրաշքներ կը գործէր, մեռելներ կը վերակենդանացնէր թո՛ղ ինքզինքը վար առնէ խաչնեթէ կարող է, եթէ Աստուծոյ որդի է իսկապէս, այն ատեն կը հաւատանք իրեն:

Այսպէս մեռաւ Յիսուս, ոճրագործի մը պէս: Եսայի մարգարէն նախատեսած էր մանրամասնօրէն անոր մահը: Անիկա վիրաւորուեցաւ մեռ մեղքերուն համար եւ պատժուեցաւ մեր տառապանքներուն պատճառաւ Եւ Աստուած անոր վրայ բեռցուց մեր բոլորին մեղքերը: Մենք բոլորս կորսուած էինք ցրուած հօտի մը նման, մեզմէ ամէն մէկը իր ճամբան բռնած էր: Տէրը անոր վրայ բեռցուց մեր բոլորին յանցանքները: Հարուածները կրեց եւ խոնարհեցաւ՝ առանց բերանը բանալու: Նման էր ոչ-

---

խարի մը զոր սպանդանոց կը տանին, գառնուկի մը՝ անմռունչ, որու մագերը կը խուզեն: Աշխարի երեսէն վերցուեցաւ, ժողովուրդի յանցանքներուն պատճառաւ մահուան մատնուեցաւ: Ինքզինքը յանձնեց մահուան եւ ոճրագործներու շարքին դասուեցաւ, մինչ ինքը բազմութիւններու մեղքերը վրան առած էր եւ մեղաւորներու միջնորդը եղած (Յսայի 53, 7-12):

Երկու աւագակներ, աջին ու ձախին, իր պատուոյ շքերթը կը կազմեն խաչին վրայ: Միայն՝ մայրը կայ հոն, ներկայ, զինք մխիթարելու համար, մինչ ինքը պէտք ունի մխիթարութեան: Եւ ապա՝ աշակերտը զոր կը սիրէր Յիսուս՝ Յովհաննէս, ամէնէն անմեղը: Աւագակներէն մէկը, զղջացեալ սրտով, թողութիւն կը խնդրէ Քրիստոսէն: Առաջին փրկուածը կ'ըլլայ Քրիստոսի արիւնով. «Այսօր դուն ինծի հետ պիտի ըլլաս արքայութեան մէջ», կ'ըսէ Յիսուս:

Քրիստոսի տառապանքները ահաւոր են. արիւնաքամ, պապակէն ցամքած է մարմինը. «Ծարաւի եմ», կ'ըսէ, ջուր կը խնդրէ. քացախ կը ներկայացնէ իրեն զինուոր մը: Տառապանքը այնքան սոսկալի է, որ պահ մը իր մարդկային տկարութիւնը երեւան կու գայ իր բոլոր ահաւորութեամբը, կարծէք գանգատ մը կը բարձրանայ իր շրթունքէն՝ դէպի երկինք. «Աստուած իմ, Աստուած իմ, ինչո՞ւ լքեցիր զիս»: Ապա, վերագտնելով իր աստուածային առաքելութեան պայծառ ու ամբողջական տեսութիւնը, կ'արտասանէ վերջին խօսքերը. «Հա՛յր, քու ձեռքդ կը յանձնեմ իմ հոգիս» եւ վերջապէս, վճռական, ճակատագրական խօսքը. «Ամէն ինչ վերջացած է»: «Ամէն ինչ», այսինքն՝ ինչ որ Ս. Գիրքը, մարգարէները, ըսած ու գրած էւին իր մասին, դարեւ առաջ. այդ պահուն՝ մարդկութիւնը, մեղքի մէջ թաղուած, կը գտնէր իր փրկիչը, որ իր արիւնով կը լուար բոլոր յանցանքները, գործուած աշխարհի սկիզբէն ի վեր:

Յիսուս ըսած էր. «Իմ կեանքս՝ ոչ ոք կը խլէ ինձմէ, այլ ես ինքս կու տամ գայն»: Ազատօրէն, յօժարակամ, սիրով, թէպէտ աննկարագրելի տառապանքով, անիկա նուիրեց իր կեանքը:

Յիսուսի մահուամբ՝ բան մը փոխուեցաւ աշխարհի վրայ. մահը պարտուեցաւ: Մահը այլեւս միահեծան տէրը չէ աշխարհի: Նոյնիսկ երբ ան կը խլէ կը տանի մեզ, գիտենք թէ վերջին խօսքը իրը չէ: Որովհետեւ դուռ մը բացուեցաւ մարդուն առջեւ, որ փակ էր: Դուռը՝ որ մուտք է դէպի նոր կեանք, փառաւոր կեանք, այն՝ որ սկսաւ Քրիստոսի յարութեամբ եւ կը շարունակուի, պիտի իրականանայ մեզմէ ամէն մէկուն համար:

Քրիստոս մեռաւ, իսկապէ՛ս մեռաւ: Բայց յաղթեց, ա՛յս է էականը: Մահը այլեւս նոյն տխուր դիմագիծը չունի մարդուն համար, բայց մանաւանդ քրիստոնեային համար: Քրիստոսի նման, անոր ետեւէն, բազմաթիւ քրիստոնեաներ ուրախութեամբ, յաղթական երգերով դիմագրաւեցին մահը, որովհետեւ կ'ուզէին նման ըլլալ իրենց Տիրոջ, թէ կեանքի, թէ՛ մահ-

---

ուան մէջ: Անոնցմէ եցան բիւրաւոր մեր նահատակները, ըլլայ Վարդանանց թէ Ապրիլեան հերոսամարտերուն ընթացքին: Քրիստոս բացաւ յոյսի ճամբան եւ ցոյց տուաւ զայն բոլոր անոնց, որ կը հեծէին վախի, յուսահատութեան մէջ: Մահը՝ դժոխքի նախագաւիթը չէ, այլ դուռը որ կը բացուի երկնային կեանքի վրայ, դէպի արքայութիւն: Իրաւամբ կ'երգենք ուրեմն հայ եկեղեցւոյ զաւակներուն հետ. «Մահուամբ զմազ կոխեաց» եւ կը շարունակենք ըսելով՝ «եւ յարութեամբ իւրով մեզ կեանս պարգեւեաց»:

«ՅԵՐՐՈՐԴ ՅԱՌՈՒՐ ՅԱՐՈՒՅԵԱԼ»

Քրիստոսի յարութիւնը սիրոյ յաղթանակն է մահուան վրայ: Առանց Քրիստոսի յարութեան՝ ոչ սէրը, ոչ կեանքը իմաստ պիտի ունենային:

Մարդս, ուչ կամ կանուխ, փոշիի կը վերածուի: Ի՞նչ արժէք պիտի ունենար իր կեանքը՝ եթէ ապահովութիւն չունենար թէ իր կեանքը երազ մը չէր, թէ սէրը զոր ստացած ու բաշխած էր՝ հով մը չէր որ կ'անցնէր, այլ նոր կեանքի աղբիւր ու սկզբնաւորութիւն:

Մարդ անո՞վ երջանիկ է աշխարհի վրայ՝ որ իր սերունդը կ'ապրի, կը շարունակուի Ֆիր շառաւիղներուն մէջ:

Ուրիշներ՝ անմահութեան երազը կը փայփայեն, ջանալով իրենց անուներ յաւերժացնել մեծ գործով մը, որպէսզի յետագայ սերունդներուն յիշատակին մէջ արձանագրուած մնայ իրենց հանճարը կամ քաջութեան պտուղը: Այդպէս են զրագէտները, գիտնականները, աշխարհակալները, որոնք կը մնան պատմութեան գրքերուն մէջ դրոշմուած՝ իբր բացառիկ անձնաւորութիւններ եւ հիացումի առարկայ:

Սակայն, այս բոլոր անձնաւորութիւնները, եթէ կ'ապրին ապագայի մէջ, յիշատակ Ֆմըն են լուկ, կ'ապրին՝ ուրիշներու մէջ, երբ կեանք կը փոխանցեն, կ'ապրին Ֆուրիշներու յիշողութեան մէջ, երբ գթութիւն մը կամ արարք մը թողած են յիշատակելի՝ իրենց ետին:

Մէկ հոգի, միայն մէկ հոգի կարող է ըսել թէ պատմական եղելութիւն մըն է: Եթէ այդպէս ըլլար արդէն՝ հաւատքի հարց չէր ըլլար, այլ գիտական կամ պատմական տուեալ մը: Իսկ մենք կը հաւատանք ու կը դաւանինք՝ պարզապէս որովհետեւ վստահելի ականատես վկաներ մեզի ըսած են թէ Քրիստոս մեռելներէն յարութիւն առած եւ երեւցած է իրենց: Անոնք ուրուական մը չտեսան, ո՛չ ալ երազի մը ետեւէն վազեցին: Անոնք տեսան, շօշափեցին կենդանի Քրիստոսը, անոր մահէն ետք, խօսակցեցան ու կերան անոր հետ, եւ հռչակեցին բազմութիւններուն առջեւ՝ ինչ որ անհերքելի իրողութիւն էր իրենց համար: Ո՛չ միայն քարոզեցին զայն, այլ իրենց վկայութեան ճշմարտութիւնը փաստելու համար՝ իրենց կեանքը զոհեցին:

Քրիստոսի յարույթիւնը այնքան յեղաշրջեց աշխարհի պատմութիւնը, որ առանց տատամսելու կրնանք ըսել թէ անիկա կեդրոնական տեղ մը ունի այդ պատմութեան մէջ, մինչեւ այսօր, եւ պիտի ունենայ մինչեւ աշխարհի վերջը:

Եթէ ուրացուի Քրիստոսի յարույթիւնը, պէտք է ուրացուի նաեւ եկեղեցւոյ գոյութիւնը, պէտք է ուրացուի Առաքեալներու վկայութիւնը, որ պատմական իրողութիւն է, եւ որմէ յառաջ եկած է հսկայ յեղաշրջումը, որ մէկ օրէն միւսը տարբեր աշխարհ մը, տարբեր քաղաքակրթութիւն մը, տարբեր մարդկութիւն մը յառաջ բերած է:

Մենք, առաքեալներէն ետք, Առաքեալներուն հետ, կը հաւատանք հաստատապէս Քրիստոսի յարույթեան, անոր յաղթանակին մահուան վրայ: Ոչ մէկ կրօնք, ոչ մէկ գաղափարախօսութիւն կ'ապրի իրապէս, եւ անձնապէս, ուրիշներու մէջ, որովհետեւ չէ դադրած երբեք գոյութիւն ունենալէ: Անոր անունն է՝ Ա՛յն որ է՛: Ա՛յն՝ որ չի ծնիր առաւօտ մը՝ անհետանալու համար երեկոն, այլ կայ ու կը մնայ միշտ, յաւիտենապէս կենդանի, ինք իր մէջ եւ ուրիշներու մէջ. ան՝ Աստուած է:

Քրիստոս, Աստուծոյ Միածին Որդին, մեզ այնքան սիրեց, որ չէր կրնար թողուլ մեզ՝ մահուան ճիրաններուն մէջ. ինքը մահը ընտրեց, ընդգրկեց զայն՝ որպէսզի իր սէրը փաստելէ ետք մեզի հանդէպ, տապալի՛ մահը եւ իշխէ անոր վրայ: Ո՛չ միայն ինքը անձնապէս յաղթեց մահուան, այլ նաեւ մեզի կարողութիւն տուաւ յաղթահարելու զայն, մէկ խօսքով՝ մեզ եւս անմահացուց ի՛ր յարույթեամբը:

Ս. Պօղոս այսպէս կը բարձրացնէ յարուցեալ Քրիստոսի յաղթերգը. «Քրիստոս՝ յարույթիւն առաւ մեռելներէն, անդրանիկը բոլոր անոնց որոն մեռան: Որովհետեւ, եթէ մէկ մարդու պատճառով եկաւ մահը՝ մէկ մարդու պատճառով ալ պիտի իրականանայ մեռեալներու յարույթիւնը: Եւ ինչպէս ամէնքը կը մեռնին Ադամի պատճառով՝ նոյնպէս ամէնքը կեանք պիտի ստանան՝ Քրիստոսով» (Ա. Կորնթ 15, 20):

Քրիստոնեաներ կան՝ որ այսօր, կը վարանին կամ կը վախնան բարձրաձայն հռչակելու Քրիստոսի յարույթիւնը, որովհետեւ գիտական կամ պատմական փաստարկութիւններու վրայ չի կրթնիր ան:

Ո՛չ ոք կ'ըսէ թէ Քրիստոսի յարույթիւնը գիտական կամ կրնայ համարձակիլ ըսել թէ իր հիմնադիրը կամ պարագլուխը ողջ է, նոյնիսկ մահէն ետք: Քրիստոսի ներկայութիւնը այնքան զգալի է այսօր, ինչպէս երէկ, մարդոց կեանքին ու աշխարհի պատմութեան մէջ, որ անմտութիւն պիտի ըլլար վերածել զայն յիշատակի մը կամ գաղափարի մը, անիկա մեր մէջն է, մեր շո՛ւրջն է, մեզի հետ է այսօր եւ մինչեւ աշխարհի կատարած էր՝ իբր մեր Աստուածը, մեր հայրը, մեր փրկիչն ու բարեկամը:

«ԵՒ Ի ՍՈՒՐԲ ՀՈԳԻՆ»

Կը շարունակենք հաւատամքի հռչակումը, հասնելով Ամենասուրբ Երրորդութեան 3-րդ անձին՝ Ս. Հոգիին: Կ'ըսենք արդարեւ. «Հաւատամք եւ ի սուրբ Հոգին, յանեղն եւ ի կատարեալն, որ ի հօրէ եւ յորդուոյ բխի, որ խօսեցաւ յօրէնս եւ ի մարգարէս, եւ յԱւետարանս, որ էջն ի Յորդանան, քարոզեայ զԱռաքեալն ի բնակեցաւ ի Սուրբսն»:

Կը խօսինք Ս. Հոգիին մասին՝ առանց շատ յտակ կերպով գիտնալու, թէ ինչ կ'ողգենք ըսել այդ անունով: Իրապէս, դիւրին չէ խօսիլ Ս. Հոգիի մասին, գէթ՝ ոչ այնքան ինչպէս Հօր եւ Որդուոյ մասին:

Հոգի կը նշանակէ «շունչ»: Այս շունչին մասին յաճախակի յիշատակումներ ունինք Ս. Գրքին մէջ. Ծննդոց Գիրքը, նկարագրելով աշխարհի ստեղծումը, կ'ըսենք. «Աստուծոյ հունչը կը սաւառնէր ջուրերուն վրայ»: Նոյնը՝ մարդու ստեղծումին ընթացքին: «Տէր Աստուած կերպաւորեց մարդը երկրի հողէն եւ ապա փչեց անոր ունդերուն մէջ կեանքի շունչ մը, եւ մարդը դարձաւ կենդանի էակ մը»:

Այդ նոյն շունչը կը յայտնուի յետագային՝ իբր Մեծ Հոգին, որ կը ներշնչէ եւ կ'ողգելորէ մարգարէներն ու թագաւորները Իսրայէլի: Տակաւին ծանօթ չէ իբր անձ, սակայն անոր գործունէութիւնը ի յայտ կու գայ իբր աղբիւր կեանքի եւ մտածումի:

Նոր Կտակարանի մէջ՝ Ս. Հոգին է որ Աւետման օրը, կու գայ բնակելու Մարիամի մէջ, բեղմնաւորելու զայն, որպէսզի Քրիստոս յղանայ անոր մէջ: Յիսուս, իբր մարդ, ամբողջովին պտուղն է Հոգիին ազդեցութեան կոյս Մարիամի մէջ: նոյն այդ Հոգին ներկայ է անընդհատ կերպով Քրիստոսի կեանքի մէջ, սկիզբէն մինչեւ վերջ: Քրիստոս եւ Հոգին՝ անբաժան են իրարմէ, տարբեր անձեր ըլլալով հանդերձ:

Գիտենք որ Յիսուս մկրտուեցաւ Ս. Հոգիի մէջ, Յորդանան գետի ափին: «Ս. Հոգին իջաւ անոր վրայ, կ'ըսէ Աւետարանը, աղանիի կերպարանքով: Ապա, դարձեալ Հոգիին մղումով, Յիսուս անապատ տարուեցաւ, փորձուելու համար սատանայէն: Եւ յաղթական ելաւ՝ դարձեալ Ս. Հոգիին օգնութեամբ»:

Իր յետագայ բոլոր գործերուն մէջ թէ քարոզութիւններու ընթացքին, Քրիստոս առաջնորդուեցաւ ու ներշնչուեցաւ Ս. Հոգիէն: Անով՝ դիմագրաւեցան չարն ու չարիքը, բժշկեց հիւանդները, ազատեց գերիները, կենդանացուց մեռելները: Եւ վերջապէս, Ս. Հոգիի զօրութեամբ է որ ան յաղթեց մահուան՝ իր յարութեամբը:

Ամէն երրորդութեան 3 անձերը, ըսենք զանազան են, անչփօթելիօրէն, սակայն հրաշալի ներդաշնակութեամբ կ'ապրին եւ կը գործեն, իւրաքանչիւրը իր յտակ ֆպաշտօնն ու ազդեցութիւնը ունենալով տիեզերքի առհասարակ, եւ մարդու, ֆյատկապէս, կեանքին մէջ:

Ի՞նչ է իրապէս Ս. Հոգին: Ուրիշ ոչինչ, եթէ ոչ՝ սէրը որ կայ Հօր եւ Որդւոյն միջեւ: Յղացումն ու պտուղն է միանգամայն այդ փոխադարձ սիրոյն:

ՄԱՆՈՒԷԼ ԵՊՍ. ՊԱԹԱԳԵԱՆ

(Շարունակելի)

Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւնները բնականոնացնելու վատիկանի փորձերը դարձեալ կը ձախողին

ԻՆՉՈՒ ԶԱՐՄԱՆԱԼ

Վատիկանեան աղբիւրներ տեղեկացուցին թէ Վատիկանի բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն՝ միջ-կրօնական Երկխօսութեան պապական Խորհուրդին քարտուղարը, Հայր Միկել Անիսել Այոլսօ Կուրքսոթ մայիսի վերջին օրերուն գացած է Անգարա՝ Թուրքիոյ կրօնական հարցերու նախագահութեան (Տիյանէթ) պատասխանատուներուն հետ պաշտօնական հանդիպումներ ունենալու: Տիյանէթը Թուրքիոյ սիւննի իսլամական բարձրագոյն իշխանութիւնն է հիմնուած թրքական խորհրդարանին կողմէ 1924-ին եւ կախեալ է ուղղակիօրէն վարչապետէն: Այս հիմնարկը կը զբաղի կրօնքին վերաբերեալ հարցերով եւ վարիչն է պաշտամունքի վայրերուն:

Հայր Միկել Անիսել Այոլսօ Կուրքսոթ, ընկերակցութեամբ միջ-կրօնական Երկխօսութեան պապական Խորհուրդի իսլամական հարցերու բաժնի պատասխանատու գերյարգելի Խալետ Աքաչէհի, հինգշաբթի՝ 30 մայիս 2013-ին տեսակցութիւն մը ունեցած է Տիյանէթի նախագահ Մեհմէտ Կէօրմէզի հետ: Վատիկանի ներկայացուցչին՝ ըստ երեւոյթին լուսարձակներէ հեռու տեղի ունեցած այս այցելութեան նպատակը եղած է գործադրութեան դնել «Statement of Intent» (Յայտարարութիւն նպատակներու մասին) խորագրեալ համաձայնագիրը որ կնքուած է վատիկանեան պաշտօնատան եւ Տիյանէթին միջեւ եւ ստորագրուած 25 Ապրիլ 2002-ին Հոռմի մէջ: Փաստաթուղթը ստորագրուած է Տիյանէթի այդ օրեայ նախագահ Մեհմէթ Նուրի Եըլմագին եւ Կարդինալ Ֆրանսիս Արինգէի կողմէ, որ միջ-կրօնական Երկխօսութեան պապական Խորհուրդին նախագահն էր: Այնուհետեւ շփումները շարունակուած են երկու կողմերուն միջեւ, սակայն համաձայնագիրը գործադրութեան դնելու փորձերը ապարդիւն եղած են եւ ան մեռեալ տառ մնացած է: Ինչո՞ւ: Վատիկանեան աղբիւրները այս մասին բացատրութիւն չեն տար, ոչ ալ զարմանք կը յայտնեն, գոհանալով հրապարակել համաձայնագրին նպատակը:-

- 1) Զարգացնել կրօններու միջեւ հասկացողութիւնը եւ ջնջել կրօնական բնոյթի թիւրիմացութիւնները եւ նախապաշարումները,
- 2) Յարգել տալ կրօնի, հաւատքի եւ խղճի ազատութիւնը,
- 3) Քաջալերել եւ զարգացնել տարբեր կրօններու մասին կազմաւորման յայտագիրները,
- 4) Նպաստել միջ-կրօնական երկխօսութեան իր բոլոր ձեւերուն մէջ,

---

մասնաւորաբար դիւրացնելով կրօնական ուսուցման հետ առնչուած համալսարանական հաստատութիւններուն միջեւ շփումները,

5) Համաձայնագրի գործադրութեան հսկել երկու կողմերու ներկայացուցիչներուն միջեւ կանոնաւոր ժողովներու միջոցաւ:

Վատիկանի եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուած համաձայնագրին վերոնշեալ նախատեսութիւնները ինքնին պերճախօս բացատրութիւնն են համաձայնագրի մեռեալ տառութեան: Արդարեւ, օսմանեան կայսրութեան ջարդարար ղեկավարներուն հարազատ իրաւայաջորդը՝ «Սուլթան» էրտողան ինչպէ՞ս կրնար իր հաւանութիւնը տալ մարդու եւ փոքրամասնութիւններու իրաւունքներուն, խօսքի, խղճի ու հաւատքի ազատութիւններուն հանդէպ յարգանք պարտադրող պայմաններու, Արդարութեան եւ Ժողովրդավարութեան կարգ ու կանոնին հաւատարմութիւն պահանջող համաձայնագրի մը եւ անով նախատեսուած գործընթացի մը, որուն՝ իրմէ յանձնառու ըլլալ կը պահանջէր միջազգային բարոյական ամէնէն հեղինակաւոր իշխանութիւնը, մինչ էրտողանեան իշխանութիւններուն վարքագիծը, անոնց կողմէ կիրարկուած թէ՛ ներքին եւ թէ՛ արտաքին քաղաքականութիւնը իր բոլոր երեսներով ժխտումն է այդ գործընթացով պահանջուած քայլերուն:

Վատիկանի պատասխանատուները վստահաբար չեն կրնար բռնատէր էրտողանի իշխանութիւններէն նման համաձայնագրի մը ընդունումը ակնկալելու չափ միամիտ ըլլալ, մինչ Թուրքիոյ ամբողջ տարածքին փոքրամասնութիւնները կը ճնշուին, մարդու իրաւունքները կ'ոտնահարուին, ազատախօս քաղաքացիներ ու մտաւորականներ կը հալածուին, քրիստոնեայ կրօնաւորներ կը սպաննուին, պատմական մշակոյթի կոթողներ ու եկեղեցիներ կը թալանուին ու կը կործանուին, սերունդներ ցեղապաշտական ոգիով կը դաստիարակուին, պատմական ճշմարտութիւնները կը խեղաթիւրուին կամ կը ժխտուին, եւ այս բոլորը եւ շատ աւելին՝ իշխանութիւններուն գիտակցութեամբ ու բացայայտ մեղսակցութեամբ: Հետեւաբար, Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետի ընտրութենէն հազիւ երեք ամիս անց, 2002-ին կնքուած համաձայնագիրը անգամ մը եւս վերականգնել ու գործադրութեան դնել փորձելով, փորձի ձախողութենէն ետք անոր բովանդակութիւնը հրապարակելով, զայն միջազգային հանրային կարծիքին սեփականութիւնը դարձնելով՝ Վատիկան յաջս աշխարհին եւ յատկապէս յաջս Եւրոպային բացայայտած կ'ըլլայ օսմանեան կայսրութեան ժառանգորդ իշխանութիւններուն կեղծիքը, իրական դիմագիծը եւ ալլատեաց նկարագիրը, որ կը մնայ այն ինչ որ էր հարիւր տարի առաջ:

ՍԱՐԳԻՍ ՆԱՃԱՐԵԱՆ

5 Յունիս 2013

Մեսրոպ Հայունիի «Սուրբ Ուրբաթագիրք» նորատիպը

Հոկտեմբեր 2013-ին լոյս տեսաւ հայր Մեսրոպ Ծ.վ. Թոփալեանի «Սուրբ Ուրբաթագիրք» խորագրով նորատիպ գիրքը, հայատառ տպագրութեան 500 ամեակին առիթով: Ան կը պարունակէ զանազան բաժիններ, որոնք կ'ընդգրկեն հինգ տպապատմագրական հաստատումներ, բանասիրական գիտարշաւ՝ բացայայտիչ հինգ առաջին հնատիպերուն մասին, «Ուրբաթագիրք»ի տպագրական տարբեր օրինակները, Յակոբ Մեղապարտին կենսագրականը, ինչպէս նաեւ Բենեդիկտոս Ժ.Չ. Սրբազան Քահանայապետին պատմական այցը Ձմմառու վանք եւ օրհնաբեր բացումը Յակոբ Մեղապարտի յուշարձանին:

Ստորեւ՝ նորատիպին Նախերգանքը գրուած հեղինակին կողմէ:

«Յորեկեանկան»ի հայապատկան ամեակները չէին դիպեր, անոնց բովանդակութիւնները չէին իրագործուեր, հայ եւ օտարագրի ժամանակները չէին բարգաւաճեր, ինչպէս ալ անոնցմէ միտքերը չէին լուսաւորուեր ու հոգիները չէին հարստանար, եթէ «Ուրբաթագիրք»-ին 500-ամեայ յորեկեանին ռահվիրայ կերտիչն ու հայկական տպագրութեան նախահայրը՝ Յակոբ Մեղապարտ կատարած չըլլար իր հայաչէն աշխատանքը, այո՛, իր խաւարահալած առաքելութիւնը, Վենետիկի մէջ:

Հայաշխարհին 2012 թուականը կը բոլորէ պանծալի յորեկեանը հինգ աննախադէպ իրողութիւններուն, որոնք հայ իրականութեան մէջ պատահեցան 1512-ին, Վենետիկ:

500 տարիներ առաջ՝ հիմնուեցաւ առաջին հայ տպարանը:

500 տարիներ առաջ՝ գծուեցան, ձուլուեցան ու կաղապարուեցան առաջին հայատիպ նշանագիրերը:

500 տարիներ առաջ՝ հայատառերով տպուեցաւ ու հրատարակուեցաւ առաջին հայերէն մատենանը:

500 տարիներ առաջ՝ գործեց առաջին հայ հրատարակչատունը:

500 տարիներ առաջ՝ հրապարակ ելաւ առաջին հայ տպարանատէրը, տպագրողը, հրատարակիչը:

«Մարդկային հանճարը իր դարաւոր որոնումների մէջ սակաւ անգամ

է ստեղծագործական այնպիսի վեհ եւ հոյակապ, միեւնոյն ժամանակ ծանր երկունքի մօմենտներ ունեցել, որպիսին տպագրութեան արուեստի գիւտի նախօրեակին:

Գուտտենբերգ - դա սովորական մի անունն է, մի անհատ բնորոշ կոչում, այլ՝ դա մարդկութեան լաւագոյն ձգտումների, բազմադարեան տոչորումների ու պայքարների, կաշկանդող շղթաների ճնշումից ազատագրուելու ու դէպի կենսատու լոյսը առաջ մղող ոյժի, դարեւոր նիրհից սթափեցնող ամենահզօր բանականութեան խորհրդանիշն է, սիմպոլը:

Հանճարի այդ մեծագործութիւնը համեմատել կարող ենք տառերի գիւտի, պատմութեան ամենամեծ երեւոյթի հետ միայն:

Վերլիչենք մի րոպէ, թէ ինչ էինք մենք տառերի գիւտից առաջ. - դէպի վերջնական անկում դիմող, ներքուստ քայքայուածի ուղին բռնած, կենսատու հիւթերից զրկուող ժողովուրդ: Ի՞նչ էինք մենք տառերի գիւտից առաջ.- դէպի կործանում դիմող մի ասիացի ժողովուրդ:

Բայց եւ՝ ի՞նչ էինք մենք տպագրութիւնից առաջ: Անթափանց խաւարի մէջ մոլորուած, ասիական բռնակալութեան եւ հայրենի սպաննիչ, հեղձուցիչ մթնոլորտի ճիրանների մէջ ճգմուած, ստրկացած մի ժողովուրդ, եւ ոչ աւելի:

Տպագրութիւնը.- «գիրքը դիւրին եւ արագ կերպով բազմացնելու հոյակապ միջոցը, մարդկային հանճարի այդ ամենամեծ ստեղծագործութիւններից մէկը»:

«Որչափ հասարակութիւնը ծանօթանայ իր երախտաւորի աշխատութեան էութեան, այն դժուարութիւնների, որոնց հանդիպել է նա հայերէն առաջին գիրքը տպագրելիս, կռուել է նրանց հետ եւ յաղթել. որքան մօտից ճանաչէ առաջին հայ "մեղապարտ Յակոբ"ի եթէ ոչ անձնաւորութիւնը, գոնէ նրա ծանր աշխատանքը, այնքան աւելի յարգանք եւ երախտագիտութիւն կը զգայ դէպի նրա գաղափարը, այնքան լաւ կը գնահատէ տպագրութեան նշանակութիւնը»:

Հայկական տպագրութեան 400-ամեայ յօբելեանին առիթով գրուած տողերը կարելի է կրկնել այսօր ալ. «Հայ պատմութեան մէջ չեն պակսիր հոգեցունց հանդիսութիւններ, ազգային խանդավառ ցոյցեր, որոնք մեր ազգին սրտին մէջ լճացած արեան նոր զարկ տուած, ամրապնդած, ոգեւորած են անոր ջղերը. եւ պահ մը հայր սկսած է ապրիլ ո՛չ լոկ իբրեւ մարդ, այլ եւ իբրեւ հայ իւր ինքնուրոյն քաղաքականութեամբ, կեանքով եւ ապագայի յոյսերով: Ահա ասոնց ոսկեշրջանակին մէջ մտաւ նոր մըն ալ՝ Հայ գրերու 1500 եւ Հայ Տպագրութեան 400-ամեայ Յօբելեանը:

Սոյն Յօբելեանն է՝ եւ կը մնայ մեր ազգային կեանքին ամենանշանակալից երեւոյթներից մէկը. երեւոյթ մը, որ մեզի թոյլ կու տայ մանաւանդ թէ՛ զմեզ կը ստիպէ մեր ազգային գոյութեան ամենէն տագնապալից օրերուն մէջ իսկ, ինչպէս է այժմ գրեթէ 20 տարիէ ի վեր, դիտել զապագան

առնական մեծանձն եւ հպարտ հայեացքով, յուսալ խոստմնալից օրեր եւ նոյն խսկ դարեր»:

«Հայ ժողովրդի հասարակական ու մշակութային կեանքում տեղի ունեցած ամենախոշոր իրադարձութիւններից են Մեսրոպ Մաշտոցի կողմից հայ գրերի ստեղծումը եւ տպագրութեան սկզբնաւորումը 1512 թուականին: Հայ առաջին տպագրիչ Յակոբ Մեղապարտը 1512-1513 թթ. Վենետիկում հրատարակեց հայերէն առաջին տպագիր գրքերը: Դա տեղի ունեցաւ Գուտենբերգի նշանաւոր գիւտից 60-65 տարի յետոյ: Հայերէն գրքի տպագրութիւնը եւ հրատարակչական գործի սկզբնաւորումն ու զարգացումը հայ ժողովրդի մշակոյթի պատմութեան մէջ նոր ժամանակաշրջան սկսեցին»:

«Նոր եւ աւելի խորագնին պրպտումներ պէտք է որ կատարուին՝ յստակացնելու համար Մեղապարտ Յակոբի անունին տակ ծուարած այս Լուսաւորիչ մարդուն անձը:

Արժանի է այս ուշադրութեան, որովհետեւ իր կատարած գործով՝ ան դափնեպսակ մը աւելցուցած է մեր գլխուն վրայ եւ տպագրութեան ճամբով մեզի ապահոված է պատուաւոր տեղ մը քաղաքակրթութեան ծարաւով տոչորող մարդկութեան շքերթին մէջ:

Ինչ որ ալ եղած ըլլան Մեղապարտ Յակոբի լոյս ընծայած գիրքերուն բովանդակութիւնը, նաեւ անոնց լոյս ընծայման հեռանկարները, ան արժանի է մեր անսահման գնահատանքին»:

Եւրոպայի մէջ, միջազգային տպագրութեան արուեստը գերմանացի կաթողիկէն եւ ազգային տպագրութիւնը հայ կաթողիկէն հնարեցին ու սկզբնաւորեցին:

Մարդկութիւնը յեղաշրջող համաշխարհային տպագրութեան գիւտարարը հանդիսացաւ Johannes Gutenberg (1400-1468), որ իբր անդամ Եւրոպիայի Կարգին՝ Փետրուար 3-ին թաղուեցաւ Փրանկիսկեան Կրօնաւորներուն վանապատկան եկեղեցիին մէջ, Մայնց, Գերմանիա:

Հայութիւնը եղափոխած տոհմային տպագրութեան հնարողը Յակոբ Մեղապարտ իտալաբնակ հայ կաթողիկէ հոգեւորականն եղաւ, որուն, սակայն, դժբախտաբար, ո՛չ ծննդեան եւ ո՛չ մահուան տարեթիւերը ծանօթ են բանասիրութեան:

Leipzig քաղաքը, 1959-էն սկսեալ, «Gutenberg-Preis der Stadt Leipzig» սահմանեալ գումարը կը շնորհէ այն անձնաւորութիւններուն կամ հաստատութիւններուն, որոնք իրենց գործունէութեամբ կը հուշակուին տպագրական արուեստին սատարած ըլլալնուն համար: - Նոյնը կրնար սկսիլ մեր մայրաքաղաքը՝ Երեւան...:

Mainz, 1968-էն սկսեալ, «Gutenberg-Preis der Stadt Mainz» եւ «Die internationale Gutenberg-Gesellschaft» կը յատկացնեն գումար մը ի նպաստ առաջին մրցանքը շահած հեղինակին մէկ երկին տպագրութեան:

- «Հայերէն գիրք»ը տարածելու եւ «Հայ տպագրութիւն»ը զարգացնելու համար՝ Հայաստանի Կրթութեան, Մշակույթի ու Գիտութեան Նախարարութիւնները կրնային ստեղծել մրցոյթ մը՝ առաջին շահողին յատկացնելով գումար մը գրքի մը հրատարակութեան համար...:

1961, 1968 եւ 2000 տարիներուն՝ Գերմանիա շրջայութեան մէջ դրաւ Johannes Gutenberg-ի անունով ու նկարով դրոշմաթուղթեր: - Նոյն նախաձեռնութիւնը կը սպասուի Հայաստանի կառավարութեանէն...:

1998-ին՝ ԱՄՆ-ի լրագրողները ընտրեցին Johannes Gutenberg-ը «Man of the Millennium», այսինքն՝ ամենակարեւոր դէմքը երկրորդ հազարամեակին: - Հայաստանի Նախագահը, Էջմիածնի, Անթիլիասի ու Զմմառի երեք Կաթողիկոսները հռչակե՛ն Յակոբ Մեղապարտը իբր «Մարդը երրորդ հազարամեակին»...:

Այս չորս առաջարկներուն ընկալումին ակնկալութեամբ կամ այս չորս նախաձեռնութիւններուն իրագործումին մօտայուտ հեռանկարով՝ հաւանաբար կարելի պիտի ըլլայ մեղմել որոշ միտքերն այն տողերուն, որոնք հայատառ հնատիպին 400-ամեայ յրբեկանին առիթով գրուեցան մեծ լեզուաբան Մխիթարեանէն:

«Ազգային ընդհանուր տօնախմբութեան հազուադէպ տարեշրջան մը բացաւ 1912 թուականը. մտքի լուսաւորութեան եւ քաղաքակրթութեան հա՛յ հողի վրայ պատուաստման՝ հայ տպագրութեան արուեստին չորեքդարեան յրբեկանին տարեշրջանն է այն, որուն շուրջը պէտք են խտանալ ոչ միայն անոնք, որոնք որեւէ կերպով մասնակից եղած են վայելելու գրական գործիչներու հասուցած կենսական ամենագգի պտուղները:

1512-ին մտաւորական լուսաւորութեան կենդրոնավայր Վենետիկ քաղաքին մէջ ռահվիրայ անձնաւորութիւն մը կը յղանայ գուտենբերգեան տիեզերահռչակ գիւտին տալ նաեւ յատուկ հայ գոյն մը՝ ձուլելով առաջին անգամ հայերէն տառեր:

Հայ Գուտենբերգին անուան ի պատիւ կանգնուած Յիշատակարանին տակ հայ մատենագրութիւնը դրոշմե՛լ միայն կրցած է, դժբախտաբար, Deo incognito. Տպագրութեան անդրանիկ ծնունդին՝ ծանօթ «42 տողեան լատին Սուրբ Գրքի» նման հսկայ աշխատութեան մը գործածուելու բախտը չեն ունենար ի հարկէ այս առաջին հայ տառերը. նման գործք մը կարելի չէ յուսալ նորածին հայատիպ տպարանէ մը, ըստ որում ժամանակին հայ մտաւոր կեանքը նման ձեռնարկի համար գուրկ է բացարձակօրէն նպաստաւոր պայմաններէ:

«Հայոց երկիրը անցնելով շարք մը սեւ դարերու մէջէն, ա՛յնչափ նիհարցած, ուժասպառ դարձած էր, որ կարող չէր այլեւս նիւթ մատակարարել մտաւոր կեանքին. միտքը չի կրնար գործել տեղ մը, ուր կը գործէ սուրբ եւ այնպիսի ժամանակ մը, երբ ամբողջ ժողովրդեան «լինել թէ չլինել»ը կախուած է այդ սրի քմահաճ մէկ շարժումէն»:

Այսպիսի պայմաններու տակ ահա կամայ ակամայ կը ստիպուինք պահ մը գոհանալ «Պարզատօմար»ներու, «Պատարագատետր»-ներու, «Աղթարք»ներու նման մամուլի անարժէք արտադրութիւններով. այսու հանդերձ առաջին քայլն առնուած է, որուն ընդ հուպ պիտի յաջորդեն տպագրութեան աւելի փայլուն արտադրութիւններ՝ Ոսկանեան Աստուածաշունչ, Առաքել Դարիժեցի, Մովսէս Խորենացոյ Աշխարհագրութիւնը...»:

Այս տողերը գրուած էին, երբ անխառն բերկրանքով կարդացի «Յուշադրամ» խորագրեալ այս հատուածը. «Հայաստանի Հանրապետութեան Կենդրոնական Դրամատունը շրջանառութեան մէջ է դրել նոր արծաթեայ յուշադրամ՝ նուիրուած հայ գրքի տպագրութեան 500 ամեակին:

Յուշադրամի դիմերեսին պատկերուած են «Երեւանը Գրքի համաշխարհային մայրաքաղաք» միջոցառումների պատկերանիշը եւ յուշադրամի թողարկման տարեթիւը՝ «2012»: Ներքեւի մասում անուանական արժէքն է՝ «1000 դրամ» եւ եզրագծով նշուած է «Հայաստանի Հանրապետութեան Կենտրոնական Բանկ» մակագրութիւնը:

Յուշադրամի դարձերեսին պատկերուած են Վենետիկի տեսարաններից մէկը, առաջին հրատարակիչ Յակոբ Մեղապարտի նշանադրոջմը, «Ուրբաթագիրք»ը եւ գրքից մի պատկեր՝ «Հիւանդի այցը»: Զախ կողմում, ուղղահայեաց՝ «Ուրբաթագիրք» գրառումն է, իսկ աջ եզրագծով՝ «Հայ գրքի տպագրութեան 500 ամեակ» մակագրութիւնը:

Յուշադրամի պատրաստման համար օգտագործուել են գունաւոր ներկեր: Յուշադրամի եւ նրան կից գունազարդ պուքլեթի հեղինակն է Վարդան Վարդանեանը: Յուշադրամը հատուել է Հոլանտայի արքայական դրամահատարանում»:

Շաբաթ, 22 յունիս 2013-ին, Զմմառու վանքին մէջ տեղի ունեցաւ երանելի Իգնատիոս Մալոյեանին նուիրուած աղօթք, որու ընթացքին երեք վարդապետներ խօսք առին:

Յաջորդաբար կը ներկայացնեմք Զմմառու նորընծայարանի փոխ-տեսուչ Հայր Մաշտոց վրդ. Զահեթրեանին, Սուրբ Փրկիչ Եկեղեցւոյ օգնական ժողովրդապետ Հայր Ղազար Պետրոսեանի խօսքերը եւ Սուրբ Խաչ Եկեղեցւոյ ժողովրդապետ Հայր Սեպուհ Կարապետեանի խորհրդածութեան տասը կէտերը «Քահանային տասը պատուիրանները» խորագրեալ:

Իգնատիոս Մալոյեան՝ Հաւատքէն մղուած դէպի ճշմարտութեան վկայութիւն

Խօսելէ ետք երանելի Մալոյեանի մասին՝ իբրեւ առաքինի եկեղեցականն ու միաբանը, ապա երանելիին օրինակէն մեկնած՝ քահանայի սրբութեան եւ քահանայի սրբակեաց կեանքի մասին, այժմ պահն է անդրադառնալու նաեւ քահանայի հաւատքին մասին: Մեկնելով երանելի Մալոյեանի կեանքի օրինակէն, կը սորվինք թէ ինչպէս ան հետամուտ էր ապրելու քրիստոնէական առաքինութիւնները: Անոր բարեպաշտութիւնը կը զարգանար իր անձնական յարաբերութեամբ Աստուծոյ՝ իր արարչին հետ: Զանազան վկայութիւններ եւ փաստաթուղթեր կը բացայայտեն որ ան ունեցած է առաքինի կեանք մը: Այսպէս՝ կը կարդանք թէ «Մալոյեան Գերապայծառը ժամանակը կը յատկացնէր հաւատքի եւ կրօնական վարդապետութեան ճշմարտութեան պաշտպանութեան համար: Մեկնելով այդ ճշմարտութիւններէն՝ ան կը նուիրագործէր իր միտքն ու գործը: Առաջնորդը իր մէջ կը զարգանար կրօնքով ու խիղճով: Կ'ապրէր սուրբ հայրապետներուն գրութիւններով: Նոյնիսկ կը սորվէր եբրայերէն լեզուն, խորապէս տիրանալու համար Սուրբ Գիրքի հոգիին ու իմաստին: Ան յաճախ կը կրկնէր. «Քահանան կը կարօտի փիլիսոփայութեան եւ աստուածաբանութեան եւ հոգեւոր արժէքներուն»:

Երանելի Մալոյեանի համար այս երեք իրականութիւնները անբաժան կը թուին: Փիլիսոփայութիւնը մարդուն միտքը կը մարդէ, Աստուածաբանութիւնը զայն կը մղէ դէպի աստուածային գիտութիւն, իսկ հոգեւոր արժէքները քահանայ-մարդուն ընդմէջէն կը յայտնաբերեն Աստուծոյ սէրը իւրաքանչիւր անհատի ու հաւատացեալի հանդէպ:

Իսկ քահանան որպէսզի կարենայ այս արժէքներուն թարգմանը հան-

դիսանալ, պէտք է որ Տիրոջ հանդէպ խո՛ր հաւատք ունենայ:

Սակայն այս հաւատքը ունենալու համար, զայն ապրելու համար, քահանայ մարդը չի կրնար միմիայն վստահիլ իր անձնական ուժերուն կամ կարողութիւններուն վրայ: Ծիշդ է թէ քրիստոնէական հաւատքը Աստուծո՛մէ կը տրուի, կը յայտնուի մարդուն, սակայն հոս պէտք է մոռնալ Աստուծո՛մէ մարդուն տրուած շնորհքին կարեւորութիւնը, ըմբռնելու համար հաւատքին խոր իմաստը: Որքան ալ մարդ արարածը Աստուծո՛մ փնտռէ ու զայն գտնել ուզէ, ան չի կրնար իր անձնական ոյժերուն վստահելով իրականացնել իր նպատակը Աստուծո՛մ գտնելու եւ կամ Աստուծոյ դէմքը (դիմագիծը) տեսնելու: Սուրբ Պօղոս մեզի կ'ըսէ Կորնթացիներուն ուղղած իր թուղթին մէջ (1 Կորն, 1, 21). «Աշխարհը ամբողջ իր իմաստութեամբ չճանչցաւ զԱստուծո՛մ», եւ ա՛լ աւելին երբ կը յիշէ թէ «Աստուծային յայտնութիւնը յանկարծակիօրէն կը պատահի, անսպասելի վայրկեաններու ընթացքին, որով ինքը՝ Աստուծո՛մ կ'ըսէ թէ՛ «Գտան զիս անոնք որոնք չէին փնտռեր, ինքզինքս յայտնեցի անոնց որոնք զիս չէին հարցներ» (Հռ 10, 20 - Ես. 65, 1):

Նոր Աւետարանումի տարածումի քահանայապետական ժողովին հրատարակած գիրքին մէջ՝ մեզի կը բացատրուի թէ այս հաւատքի տարւոյն ընթացքին, մենք հրաւիրուած ենք վերստին գտնելու եւ յայտարարելու մեր հաւատքին պարզութիւնը: Այն որ քրիստոնէայ հաւատքը չի ճանչնար, պիտի ենթադրէ թէ ան բարդ իրականութիւն մըն է: Սակայն քրիստոնէութիւնը կը քարոզէ թէ հաւատքին մէջ ամէն բան յատուկ ներդաշնակութեամբ իրարու կապուած է, ինչպէս մարմինին մէջ, որովհետեւ կենդանի Աստուծո՛ր մէկ է, որ յայտնուեցաւ Քրիստոսով մարդկային պատմութեան մէջ: Բենեդիկտոս 16-րդ յաճախ յայտարարած է, նոյնիսկ իր քահանայապետ ընտրութենէն առաջ, թէ քրիստոնէայ հաւատքը իր խորքին մէջ կենդանի Աստուծոյ հետ հանդիպում մըն է: Աստուծո՛մ ճշմարիտն է ու մեր հաւատքի ուղիղ պարունակութիւնն է: Այս առումով, մեր հաւատքին պարունակութիւնը շատ պարզ է. Ես կը հաւատամ Աստուծոյ: Պէտք է նկատի առնել թէ պարզ իրականութիւնը ընդհանրապէս ա՛լ աւելի խոր իրականութեան մը մէջ կը գոյանայ: Կրնանք հաւատալ Աստուծոյ, որովհետեւ Ան մեզի կը պատկանի, (մեր իրաւունքն է), որովհետեւ Ան մեր մէջն է, եւ որովհետեւ արտաքին երեւոյթով ալ մեզի կը մօտենայ: Կրնանք նաեւ Աստուծոյ հաւատալ, որովհետեւ Ան ներկայ է անոր մէջ որ ինքը դրկեց: Յովհաննէսի Աւետարանին մէջ կը կարդանք թէ «ոչ ոք երբեք տեսած է Հայրը, այլ միայն այն, որ Աստուծո՛մէ է, տեսած է Հայրը»: Իսկ Քրիստոնէականին մէջ կը կարդանք թէ Ան՝ Քրիստոս «միակն է որ կրնայ ճանչնալ Հայրը եւ իր մասին մարդոց յայտնել»: Ուրեմն, այս գաղափարէն մեկնելով՝ կրնանք ըսել թէ հաւատքը մասնակցութիւն մըն է Քրիստոսի հայեացքին, նայուածքին կամ ակնարկին: Հաւատքի բոլոր ճշմարտու-

---

Թիւնները կը գտնուին մէկ ճշմարտութեան մէջ որ նոյնինքն Աստուած է: Աստուած մեզի համար ամենաթանկագին մարգարիտն է որուն համար կ'արժէ ամբողջ մեր կեանքը նուիրել: Այն որ Աստուած գտնէ՝ շահած կ'ըլլայ ամէն ինչ: Բայց մենք զինք կը գտնենք որովհետեւ ինք սկիզբէն մեզ փնտռեց ու գտաւ: Առաջին հերթին, ինքն է որ կը գործէ, կը կիրարկէ եւ այս պատճառով Աստուծոյ հանդէպ հաւատքը անբաժանելի է մարդեղութեան խորհուրդէն, Եկեղեցիէն ու խորհուրդներէն:

Կը շարունակեմ ըսել, թէ հաւատքը մարդոց պատասխանն է Աստուծոյ յայտնութեան: Այս պատճառով հաւատքը պարզեւ մըն է, ուրախութիւն մըն է, իսկ ուրախութիւնը ճշգրիտ արտայայտութիւնն է Անոր ներկայութեան մարդուն մէջ, ինչպէս նաեւ ամենաճիշդ զգացումի արտայայտութիւնն է մարդուն սրտին: Ի՞նչն է որ մարդս կը մղէ կապ հաստատելու Աստուծոյ հետ: Անոր յայտնաբերած սէ'րն է: Ասոր համար է որ Բենեդիկտոս 16-րդը քրիստոնեայ հաւատքի խորքին մէջ կ'աւելցնէ ըսելով թէ մենք հաւատացինք Աստուծոյ սիրոյն, որուն միջոցաւ քրիստոնեայ անհատը կրնայ իր կեանքի հիմնական որոշումը տալ: Քրիստոնէական իրականութեան մէջ՝ «Անձի մը հետ հանդիպում մը կայ, որ նոր հորիզոններ կը բանայ մարդուն մտքին մէջ, որուն միջոցաւ մարդը կրնայ ճշգրիտ որոշումի մը յանգիլ»: Ասոր համար, քրիստոնեայ հաւատքը Քրիստոսի հանդէպ իսկական հաւատքն է, Անոր՝ որ աշխարհ եկաւ եւ բնակեցաւ մեր մէջ:

Ի վերջոյ, այս համառօտ խորհրդածութիւնս կը փակեմ հաւատքի տարածման աշխատանքային մի քանի գաղափարներով:

Այն որ Քրիստոսը գտած է կամ յայտնաբերած է իր կեանքին մէջ, պարտի ուրիշին մէջ ալ այդ զգացումը արթնցնել: Որովհետեւ, նամանաւանդ մենք, չենք կրնար այս ամենամեծ ուրախութիւնը միմիայն մեր անձերուն վերապահել: Պէտք է զայն հաղորդել ուրիշներուն: Այսօր ամենուրեք աշխարհի մէջ անտարբերութիւն կը տիրէ: Եւ ըստ երեւոյթին, կարծէք ամէն բան ալ լաւ կ'ընթանայ, առանց Աստուծոյ շատ կարեւորութիւն տալու: Բայց նոյն ժամանակ՝ հոգեկան ընկճուածութեան մը զգացումը կը տիրէ շա՛տ շատերու ներքին կեանքէն ներս, ինչպէս նաեւ անտարբերութեան հոգին: Տարածուած արտայայտութիւններէն մին այն է որ կ'ըսուի թէ նոյնիսկ կղերական դասին մէջ գործնականօրէն, իմաստի լայն առումով՝ նոյն հոգին կը թափառի: Նոյն ատեն, եւ վստահաբար ալ գոյուցութիւն ունի բարի Աւետիսի ուրախութեան հոգին: Այս ճգնաժամային պայմաններուն մէջ, մենք պարտինք օգնել մարդոց, որպէսզի կարենան իրենք եւս իրենց կեանքին մէջ յայտնաբերել ճշմարիտ աստղը, որ ցոյց կու տայ դէպի ճշմարտութիւն տանող ուղին՝ Յիսուս Քրիստոս: Փորձենք մենք ալ մեր կարգին՝ ա'լ աւելի ճանչնալ զինք, որպէսզի կարենանք համոզիչ գաղափարներով ուրիշները տանիլ դէպի Քրիստոս: Ասոր համար չի բաւեր միայն ճանչնալ, գիտնալ կամ հասկցած ըլլալ Եկեղեցւոյ հաւատքը սուրբ

Գիրքի խօսքերուն միջոցաւ, այլ պէտք է զայն ապրիլ սուրբ Հոգիին ցոյց տուած ուղղութիւններուն հետեւելով, ինք, որ կ'առաջնորդէ նաեւ Եկեղեցին՝ զայն մղելով դէպի յաւիտենական ճշմարտութեան խորքը:

Երանելի Մալոյեան կարողացաւ ապրիլ այս հաւատքը եւ վկայել այս ճշմարտութեան, իրեն հետ առաջնորդելով նաեւ իրեն յանձնուած հաւատացեալներու բազմութիւնը: Մեր միաբանակիցին բարեխօսութիւնը կը խնդրենք այսօր, որպէսզի մեզմէ իւրաքանչիւրը նաեւ քաջութիւնը ունենայ հաւատարմօրէն վկայելու յաւիտենական ճշմարտութեան: Ամէն:

ՀԱՅՐ ՄԱՇՏՈՅ ՎՐԳ. ԶԱՀԹԷՐԵԱՆ

* * *

Իգնատիոս Մալոյեան՝ հաւատարիմ առաքեալը, առաքինի եկեղեցականն ու միաբանը

Երանի՛ այն անձին որ Տիրոջ կանչին հաւատարիմ կը մնայ, երանի՛ այն քահանային որ Տիրոջ այգիին հաւատարիմ ծառան կը մնայ, երանի՛ այն աշակերտին, որ Տիրոջ ապագայ ոչխարներուն առաքինի դաստիարակ կը հանդիսանայ:

1. Մալոյեան՝ եռանդուն ժառանգաւորը

Այսօր կ'ուզեմ ձեզի խօսիլ Երանելի Մալոյեանին մասին, ինչպէս որ ես զինք հասկցայ:

Մալոյեան կը ծնի ընտանիքի մը մէջ, որուն արմատները լի էին քրիստոնէական դաստիարակչութեան մանանէխի հատիկներով: Իր մայրը դարձաւ իր առաջին ուսուցչուհին, որմէ սորվեցաւ քրիստոնէական բարոյագիտական արժէքներն ու անոնց մէջ հմուտ ըլլալը:

Ան դարձաւ Քրիստոսի հաւատարիմ ծառան սուրբ Պատարագի զոհերուն սպասաւորութեան ընթացքին: Սիրեց իր Գերագոյն Ուսուցիչը եւ զգաց թէ որքան սիրուած է անոր կողմէն, եւ թէ պէտք է հաւատարիմ մնալ այս Սիրոյ Բարի Աստուծոյն:

Իր ժողովրդապետը՝ իրեն մէջ տեսնելով քահանայական կոչումի յստակ նշաններ, հարցուփորձէ մը ետք՝ զինք Զմմառու վանք կ'ուղարկէ:

Զմմառու եկեղեցւոյ մէջ, մեծ հանդիպում մը կ'ունենայ Վանքիս պահապան ու պաշտպան Տիրամօր հետ: Իր Սիրտը կը յանձնէ այս քաղցր Մօր, եւ անոր նման «իր ամբողջ էութեամբ Աստուծոյ իրեն պատրաստած ծրագրին կ'ընդառաջէ, Տիրամօր նման յստակ այո՛ մը ըսելով, որուն մէջ

բարեպաշտութեան եւ աղօթասիրութեան ճշմարիտ նշանները կ'երեւան»:

Մալոյեան իր ժառանգաւորութեան ընթացքին, աստուածային լուսաւորումով կ'իմանայ ինչ ըսել է Աստուծոյ կողմէ կանչուիլ, ընդառաջել ու ամրանալ քահանայական ձեռնադրութեամբ եւ հլու հնազանդ ըլլալ իր մեծաւորներուն:

Հակառակ իր Ֆիզիքական տկարութիւններուն, ան հաւատարմօրէն կ'աշխատի երկու յստակ մարզերէ ներս․ նախ՝ եռանդուն առաքինի նորընծայ ըլլալ եւ ապա աշակերտիլ իր երկնաւոր ուսուցիչին եւ գիտէ ճշմարտութեան գիտութիւնը ջամբել իր հաւատարիմներուն:

Զմամուռ Տիրամօր պատկերին դիմաց, ծնրադրած, ան մեծ ջերմեռանդութեամբ կը հայցէ իր երկնաւոր Մօրմէն անոր մայրական գթութիւնը միաբանութեանս իւրաքանչիւր անդամին վրայ, եւ այսպիսով կ'արժանանայ մարեմասէր եւ եռանդուն ժառանգաւորի համբաւին, որով ան բարի օրինակը կը հանդիսանայ իր ժամանակակից կղերականներուն եւ իրեն յաջորդ սերունդներուն ցոյց տալով Զմամուռ Տիրամօր՝ մայրական եւ գուրգուրոտ դիմագիծը:

Իր իօսքերէն են․ «Մեծարենք միշտ Աստուծոյ գթութիւնը ու գովաբանենք զայն, նաեւ՝ Սուրբ Կոյսին բարութիւնն ու քաղցրութիւնը»:

«Տենչս՝ որ Զմամուռեան Արծիւեան Միաբանութիւնը մնայ միշտ պաշտպան եւ պահապան Աստուածամօր այս տան»:

Պարտինք մենք ալ, երանելիին կողմէ մեզի յանձնուած այս ճշմարտութեան ջահը բարձր պահել եւ զայն յանձնել յաջորդ սերունդներուն:

2. Մալոյեան՝ Առաքինի Քահանայ

Մալոյեանի քահանայական ձեռնադրութիւնը տեղի կ'ունենայ 6 օգոստոս 1869-ին: Այս առթիւ, ան կ'ընտրէ Իգնատիոս անունը յատուկ նպատակի մը համար, որ է Սուրբ Իգնատիոսի օրինակին հետեւելով՝ տարածել միմիայն մէկ պատգամ՝ իր Գերագոյն Ուսուցիչին Սիրոյ պատգամը:

Այս եկեղեցիին պատերը տակաւին կը դղրդան իր կրօնաւորական երեք առաքինութիւններուն կատարած հաւատարմութեան խոստումով՝ «Ողջախոհութեան, Հնազանդութեան եւ Աղքատութեան»: Ապա ան իր կեանքին օրինակով ցոյց տուաւ թէ ինչ ըսել է հաւատարիմ ըլլալ, հաւատարիմ եւ դարձեալ հաւատարիմ՝ այս գեղեցիկ երեք առաքինութիւններուն: Ան եղաւ Աստուածային սրբութեան հայելին իր ողջախոհութեամբ, որուն մէջ հաւատացեալները կը տեսնէին ու կ'ըմբոշխնէին Աստուծային շնորհներու քաղցր բուրմունքը: Իր հնազանդութեան առաքինութեան վեհութեամբ, ան եղաւ Աստուծոյ առաքինի քահանայ, ու իր կամքը մեծաւորներուն ձեռքերուն մէջ դրաւ ու իր երջանկութեան մէջէն հաւատացեալները տեսան թէ ինչ ըսել է Աստուծոյ հնազանդիլ մեծ վստահութեամբ:

Մալոյեան եղաւ իր Ուսուցիչին նման, աղքատ եւ խոնարհ․ այս առա-

քինութիւններով իր ոչխարները յստակութեամբ կը ճանչնային իրենց հովիւին ձայնը, որովհետեւ ան այս բոլորը կը կատարէր, մղուած երեք աստուածաբանական առաքինութիւններէն՝ Հաւատքէ, Յոյսէ եւ Սէրէ: Ան այս բոլորը կ'ընէր Աստուծոյ մեծ սիրոյն եւ փառքին համար, մէկդի դնելով իր անձնական փառքն ու խեղճութիւնները:

3. Մալոյեան՝ Սրբակեաց Առաջնորդը

Մալոյեան վարդապետին եպիսկոպոսական օծումը զինք աւելի ամրապնդեց, որպէս ճշմարտութեան խիզախ քարոզիչ, Սիրոյ հաւատարիմ առաքեալ եւ բարի հովիւ:

Ան վկայեց ճշմարտութեամբ, խոր հաւատքով եւ քաջութեամբ, հետեւելով իր Ուսուցիչին հարազատ օրինակին:

Սրբակեաց Հովիւը իր Հօտին գլուխը անցած՝ պաշարեցաւ, անկարելին կարելի դարձնելու համար եւ այսպէս, ան՝ Քրիստոսի հաւատարիմ աշակերտի եւ իսկական Հօր մը յիշատակը թողուց բոլորին:

Ան հանդիսացաւ հաւատարիմ քարոզիչ՝ Խօսքին: Սիրեց իր ժողովուրդը եւ սիրուեցաւ իր զաւակներէն:

Սէրը քարոզեց ո՛չ միայն խօսքով, այլ՝ գործով եւ իր Ուսուցիչէն բխող սիրոյ վտակները հոսեցան իր ծննդավայրէն ներս:

Ան իր միաբանութենէն եւ թեմէն ներս, իր Ուսուցիչին, Իմաստութեան մարմնացումը դարձաւ, եւ ասիկա՝ ամենադժուար ժամերուն եւ խնդիրներուն դիմաց:

Երկնաւոր Յոյսի կանթեղը կանգնեց իր հաւատացեալներուն սրտերուն մէջ:

Ան Սիրոյ մեծ ապացոյցը տուաւ իր ամբողջ առաքելութեան ընթացքին, յատկապէս իր Նահատակութեան Սուրբ Դրոշմով, երբ յաւիտենականութեան դռները բացաւ իր ժողովուրդին եւ իր միաբանակից եղբայրներուն առջեւ, փաստելով Քրիստոսի քաղցր խօսքը. «Ան որ կը մնայ մէջս եւ ես անոր մէջ՝ ան շատ պտուղ կու տայ» (Յովհ. 15, 5):

Իսկ այսօր, Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցոյ հաւատարիմ առաքեալը, անգամ մը եւս կու գայ մեզի յիշեցնելու այս երեք խօսքերը.

1. «Սէրը կը շինէ»(Ա. Կորնթ. 8, 1):
2. «Աստուծոյ փառքը, վանքին օգուտը դիտէ միշտ»:
3. «Աստուծոյ փառքը, վանքին օգուտը, միաբանութեան բարգաւաճումը դիտէ միշտ»:

ՀԱՅՐ ՂԱԶԱՐ ՎՐԳ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

* * *

Քահանային Տասը Պատուիրանները

1. Աւելի կարեւոր է ապրիլ որպէս քահանայ, քան թէ գործել որպէս քահանայ, այլ խօսքով՝ ըլլա՛լ քահանայ, ո՛չ թէ ընել քահանայութիւն:
2. Աւելի կարեւոր է այն ինչ որ Քրիստոս կ'ընէ իմ միջոցով, քան այն ինչ որ ես կ'ընեմ:
3. Աւելի կարեւոր է ապրիլ միութիւնը քահանայութեան մէջ, քան թէ ընկղմիլ առանձնութեան մէջ (ընկերային կեանք ունենալ):
4. Աւելի կարեւոր է աղօթքին եւ խօսքին ծառայել, քան գրասենեակներու:
5. Աւելի կարեւոր է հոգեպէս հետեւիլ եղբայրակիցներուն կամ գործակիցներուն եւ աշխատակիցներուն, քան թէ առանձին գործունէութիւններ կատարել, նոյնիսկ եթէ անոնք հնարաւոր են:
6. Աւելի կարեւոր է ներկայ ըլլալ սակաւաթիւ, բայց հիմնական գործունեայ շրջանակներու մէջ, ներկայութեամբ մը որ կը լուսաւորէ թէ՛ իմ կեանքս եւ թէ՛ շուրջիներուս կեանքը, քան թէ ներկայ ըլլալ ամենուրեք բայց չտապ եւ կիսատ ներկայութեամբ մը:
7. Աւելի կարեւոր է միասնականութեամբ գործել եղբայրակիցներուս հետ, քան թէ առանձին. այսինքն աւելի կարեւոր է համագործակցութիւնը քան գործը:
8. Աւելի կարեւոր է խաչը, որ աւելի արդիւնաբեր է, քան յաճախակի բացայայտ արդիւնքները, որոնք պտուղն են մարդկային տաղանդի եւ ջանքի:
9. Աւելի կարեւոր է հոգեւոր բացուածք մը ունենալ բոլորին հանդէպ, քան թէ կեդրոնանալ յատուկ շահերու վրայ, զորս միայն դուն կարեւոր կը նկատես:
10. Աւելի կարեւոր է հաւատքին վկան դառնալ, քան թէ բոլորին սովորական պահանջները գոհացնել:

ՀԱՅՐ ՍԵՊՈՒՎ ՎՐԳ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Քրիստոնեական Հաւատքի փոխանցումը եւ Քահանային սրբութիւնը

Ռինօ Ֆիգիբեյլա եպիսկոպոսը՝ նախագահ «Նոր Աւետարանում»-ի Խորհուրդին, գեկոյցի մը ընթացքին, խօսելով քահանային տիպար օրինակին մասին, ըսած էր, թէ քահանան իր ամբողջ մարդկային տկարութեամբ ու հակասութիւններով պէտք է ըլլայ Աստուծոյ պատկերը այս աշխարհի վրայ: Պատկեր մը, որ կարենայ վերափոխել մարդոց կեանքը, եւ անոնց հետ՝ աշխարհը:

Այս խօսքէն կրնանք հետեւցնել թէ քահանան իր առաքելութեան ընթացքին պարտի կատարելապէս նմանիլ Աստուծոյ, որովհետեւ, ինչպէս կ'ըսէ սուրբ Թովմաս Ագուլինացին. «Անոնք որոնք սահմանուած են աստուածային պաշտօններու, նոյնիսկ գործով զգեցած են թագաւորական վեհութիւն մը եւ պէտք է կատարեալ ըլլան առաքինութիւններու մէջ»:

Այս է նաեւ ինչ որ կը սորվեցնէ մեզի մեր մայրը՝ Եկեղեցին, Մաշտոցի պաշտօնական աղօթքներուն մէջ, երբ քահանայութեան կարգը կը փոխանցէ թեկնածուներուն: Կը կարդանք թէ. «Որովհետեւ քահանաները ընտրուած են Աստուծմէ որպէսզի ամէնուն օրինակ ընծայեն երկնային իմաստութեան, մաքուր բարքերու, ամէն բանի մէջ արդար գործելու եւ Աստուծոյ տասը պատուիրաններու գործածութեան եւ կարենան, Սուրբ Հոգիին ազդեցութեամբ եւ անոր եօթը պարգեւներով, փայլիլ ուղղութեամբն ու հասունութեամբը իրենց խորհուրդներուն ու գործերուն, որպէսզի պահելով իրենց բարքերուն մէջ լիութիւնը մաքուր ու սուրբ կեանքի մը, բոլորին ակնարկին ընծայեն պայծառ օրինակը արդարութեան»:

Հետեւաբար, քահանաները ներքնապէս համոզուելու են թէ սրբութիւնը նախապայմանն է իրենց կոչման: Թէ սուրբ կարգերը առնելու համար չի բաւեր պարզապէս շնորհաց վիճակի մէջ գտնուիլ, այլ այդ շնորհքէն զատ ներքին կատարելութիւնը կը պահանջուի ձեռնադրութեան համար: Ասիկա միաձայն կարծիքն է բոլոր սուրբ Հայրերուն եւ վարդապետներուն:

Եկեղեցին սրբութեան ոչ մէկ աստիճան բաղդատելի կը գտնէ քահանայական սրբութեան, բացի անկէ, երբ հոգի մը իր մէջ կը պատկերացնէ Յիսուսի Քրիստոսի՝ Մեծ Քահանային գործերը, որովհետեւ քահանան դրուած է աշխարհի առջեւ ըլլալու կենդանի պատկերը Քրիստոսի թէ՛ նեղութիւններու եւ թէ՛ հակառակութիւններու մէջ, որոնք կու գան մարդոց կողմէ:

Սուրբ Պօղոս կորնթացիներու նամակին մէջ կ'ըսէ. «Քրիստոս զիս զրկեց ո՛չ թէ մկրտելու, այլ քարոզելու Աւետարանը»: Ասոր համար է որ Եկեղեցւոյ տիեզերական ժողովները կը շեշտեն թէ եպիսկոպոսին առաջին պարտականութիւնն է՝ աւետարանել Աստուծոյ խօսքը եւ ինչ որ եպիսկոպոսին առաջին պարտականութիւնն է, հարկ է վստահաբար ըլլայ նաեւ ամենակարեւոր առաքելութիւնը քահանային: Բայց ինչպէս որ Աւետարանի պարզ ու կորովի քարոզութիւնը ունկնդիրներու փրկութեան պատճառ կ'ըլլայ, նոյնպէս քահանային թեթեւ կենցաղը գայթակղութեան առիթ մըն է հաւատացեալներուն:

Հարկ է ուրեմն համոզումն ունենալ թէ քահանան ձեռնադրուած է գործադրելու համար կատարելութիւնը, այսինքն՝ ոչ միայն կատարեալ ըլլալու, այլեւ ցոյց տալու եւ դրոշմելու զայն ուրիշներու մէջ, իր օրինակով, իր խօսքերուն ազդեցութեամբ, քարոզութեամբ եւ իր կեանքին բոլոր գործերով:

«Դուք աշխարհի լոյսն էք», կ'ըսէ Քրիստոս. այս պատուէրը կը նշանակէ թէ ինչպէս լոյսը կը տեսնուի իր ճառագայթներով, այնպէս քահանան պէտք է փայլի իր սուրբ կեանքով, լոյս մը, որ ճառագայթումն է իր ներքին սրբութեան:

ՀԱՅՐ ԳՐԻԳՈՐ ՎՐԳ. ՊԱՏԻՇԱՀ

Հռոմ, յունիս 2013

Հարգացրոյց Արեւելեան Եւրոպայի, Վրաստանի եւ Հայաստանի թեմի առաջնորդ Ռաֆայէլ արք. Մինասեանի հետ

Վերջերս Լիբանան այցելեց Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ Հայաստանի, Ռուսիոյ, Վրաստանի, Լեհաստանի ու Արեւելեան Եւրոպայի թեմերու առաջնորդ Ռաֆայէլ արք. Մինասեան: Այս առիթով ան այցելեց նաեւ «Ազդակ», ուր երկար զրոյց մը կայացաւ անոր հետ:

Զմմառու պատրիարքական միաբանութենէն Ռաֆայէլ ծ. վրդ. Մինասեան 24 յունիս 2011-ին Բենեդիկտոս ԺԶ. Սրբազան Պապին յատուկ կոնդակով նշանակուեցաւ տիտղոսաւոր արքեպիսկոպոս Կեսարիոյ եւ առաջնորդ Հայաստանի, Ռուսիոյ, Վրաստանի եւ Արեւելեան Եւրոպայի կաթողիկէ հայոց:

Ռաֆայէլ արք. Մինասեանին հետ մեր հարցազրոյցը ընդգրկեց հայութիւնը յուզող ընդհանրական զանազան հարցեր՝ Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ ու առհասարակ հայ կաթողիկէ համայնքներու թուական պատկերը, իրավիճակը՝ Հայաստանի, Ռուսիոյ, Վրաստանի, Լեհաստանի թէ՛ Արեւելեան Եւրոպայի այլ հայօճախներու մէջ: Օրինակ, Վրաստանի Զաւախքի շրջանին մէջ շուրջ ութսուն հազար կաթողիկէ հայեր կան, իսկ Ռուսիոյ մէջ երկու միլիոն հայեր կան, սակայն ներհայկական կրթական առումով իրավիճակը այնքան ալ խրախուսիչ չէ...: Այս առթիւ անդրադարձ եղաւ նաեւ Հայոց ցեղասպանութեան առնչուող եւ 2012-էն ի վեր հետազօտողներուն համար տրամադրելի՝ Վատիկանի արխիւներուն:

2012-ին Հայաստանի սփիւռքի նախարար Հրանուշ Յակոբեան Հայաստանի քաղաքացիութեան անձնագրեր յանձնեց Ռաֆայէլ արք. Մինասեանին եւ Վահան ծ. վրդ. Օհանեանին՝ բարձր գնահատելով հայր Ռաֆայէլի գործունէութիւնը եւ ընդգծելով. «Յատկապէս վերջին մէկ տարուայ ընթացքում հայր Ռաֆայէլը նոր որակ, նոր շունչ հաղորդեց ինչպէս կաթողիկէ եկեղեցու, պետութեան եւ Առաքելական եկեղեցու, այնպէս էլ Հայաստանի եւ Վատիկանի միջեւ յարաբերութիւնների զարգացմանը: Նա ազգին ու մշակոյթին նուիրուած անհատականութիւն է»:

Ռաֆայէլ արք. Մինասեանին դրսեւորած կարծիքները կը բացայայտեն անոր խոր ու ընդարձակ մտապաշարը, թէ՛ անոր ըմբռնումներու տեսադաշտը սահմանափակուած չէ հայ իրականութեան առնչուող ժամանա-

---

կազմակերպող սեղմումներով: Ան խորապէս իրազեկ է հայ իրականութեան անցեալի թէ ներկայ իրավիճակի անցուղարձերուն, անոնց քաղաքական, հոգեմտաւոր թէ մշակութային ենթահողին ու զրդապատճառներուն:

Ստորեւ՝ Ռաֆայէլ արք. Մինասեանին հետ կայացած հարցազրոյցին հիմնական մասերը:

«ԱԶԴԱԿ».- Իբրեւ առաջնորդ Արեւելեան Եւրոպայի, Հայաստանի, Վրաստանի եւ Լեհաստանի կաթողիկէ հայոց, ինդրեմ, մեզի հակիրճ տեղեկութիւններ փոխանցե՛ք նշեալ երկիրներու հայ կաթողիկէ թեմերու իրավիճակին մասին: Ի՞նչ են ձեր տպաւորութիւնները:

ՌԱՖԱՅԷԼ ԱՐՔ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ.- Եթէ հարցը դպրոցական տեսանկիւնէն դիտենք, դժբախտաբար որքան որ Հայաստանի մէջ պետական դպրոցները, համալսարանները եւ գիտութիւնը յառաջդիմած են, անձնական, անհատական կամ կազմակերպութիւններու դպրոցները տկար են: Ռուսիոյ մէջ երկու միլիոն հայ կայ, բայց միօրեայ դպրոց չկայ: Անձնական դպրոցները տկար են, եթէ նկատի ունենանք ռուսական դպրոցներու ներկայութիւնը: Կը կարծեմ, թէ ասիկա առաքելութեան մէկ մասն է թէ՛ Ռուսիոյ, թէ՛ Վրաստանի եւ թէ՛ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ. սակայն այս երկու տարիներու ընթացքին տակաւին բաւարար ժամանակ չունեցայ այցելելու եւ կազմակերպելու բոլոր թեմերը: Սակայն կրնամ ըսել, թէ տպաւորութիւններս կը տարբերին գաղութէ գաղութ: Օրինակ, Լեհաստանի հայ գաղութին մէջ ներկայիս մեծ խանդավառութիւն կը տիրէ՝ վերակենդանացնելու իրենց լեզուն, դպրոցը, վերադառնալու իրենց հայկական պատկանելիութեան ու արմատներուն, մանաւանդ որ Լեհաստանի մէջ, նախքան հայ կաթողիկէ պատրիարքութեան հիմնումը (Ք.Ե. 1699-ին, Ա.), 1500 թուականէն ետք իսկ արդէն կաթողիկէ հայեր ապրած եւ ունեցած են գրական թէ պատմական մեծ հարստութիւն, որուն վերակենդանացումն ու պահպանումը մեզի համար հիմնական մտահոգութիւն է: Բայց նախ եւ առաջ պէտք է երախտագիտութեամբ նշեմ, որ Ամենայն հայոց Գարեգին Բ. Կաթողիկոսին ցուցմունքներով, որպէս Հայ կաթողիկէ հոգեւորական, ամէն տեսակ դիւրութիւններ ունիմ ծառայելու Հայ եկեղեցւոյ: Կ'ըսեմ՝ Հայ եկեղեցւոյ, որովհետեւ անձնապէս համոզուած եմ, որ աշխատանքը պէտք է տարուի համահայկական գիտակցութեամբ եւ ապրումով: Հետեւաբար, նախքան այս մասին խօսիլը, պարտք դրած եմ իմ վրաս այս շունչով ապրելու: Տպաւորութիւններս շատ յուզիչ են, ամէն տեղ, ըլլա՛յ Հայաստանի, Ռուսիոյ, ըլլա՛յ Արեւելեան Եւրոպայի՝ Վրաստանի, Ուքրանիոյ թէ Լեհաստանի մէջ, հայ ժողովուրդը ունի այնպիսի մօտեցումներ, այնպիսի խանդավառութիւն, որ երբեմն բարեկամներուս կ'ըսեմ՝ «քառասուն տարիէ պատարագ կը մատուցեմ, ոչ մէկ ատեն չեմ

յուզողուած այնքան, որքան զիս կը յուզեն այն հաւատացեալները, որոնք նախկին խորհրդային երկիրներու մէջ պատարագի կու գան, ներկայ կ'ըլլան»։ Անոնց այդ բարեպաշտութիւնը, այդ արտայայտութիւնները իսկապէս յուզիչ երեւոյթ են։ Ասիկա՝ դեռ քրիստոնէական տեսութեան մէջ։ Իսկ մշակութային առումով, նոյնքան հետաքրքրական երեւոյթ է, նոյնքան հպարտառիթ, ինչ որ ես ապրեցայ՝ տեսնելով հայազգի այն անձնաւորութիւնները, որոնք հասած են բարձր դիրքերու՝ թէ՛ կառավարական, թէ՛ քաղաքական, թէ՛ գիտական եւ թէ՛ նաեւ ուղղակի գրական մարզերուն մէջ, ուր անոնք մեծ հարստութիւն ունին։ Եւ ասիկա մեզի համար մեծ մխիթարութիւն է, որ սակայն նաեւ մեծ հարց է, որովհետեւ անկարող ենք գոհացնելու եւ պահելու մեր այդ հարստութիւնները եւ այդ թերութեան պատճառով մենք այդ բոլոր տարրերը անուղղակիօրէն ու ակամայ կ'ենթարկենք ձուլումի եւ հեռաւորութեան։

«Ա.ԶԴԱ.Կ».- Ըստ ձեզի, ո՞ր է ասոր խոչընդոտը։ Նկատի ունենալով Միթաթեաններու գրական ներդրումը, հիմնական ի՞նչ դժուարութիւններ կը դիմակալէ՞ք ձեր ծրագիրներու իրագործման ֆաւորու վրայ, մարդուծի թէ միւթական իմաստով։ Որեւէ միւթական նպաստ կը ստանա՞ք հայկական թէ այլ կազմակերպութիւններէ։

ՌԱՅԱՅԷԼ ԱՐՔ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ.- Կրթական տեսանկիւնէն, կախում ունի իւրաքանչիւր երկրի օրէնքներէն, թէ որքան իրաւասութիւն տրուած է տուեալ երկրի համայնքներուն կամ փոքրամասնութիւններուն։ Երկրորդ, երբ գաղութը փոքրամասնութիւն է եւ ձուլուած է տեղացի ժողովուրդին մէջ, որքան ալ փորձէ բացայայտել, թէ ինք հայ է (որ ինքնին գնահատելի երեւոյթ է), այսուհանդերձ կը մնայ ենթակայ՝ ձուլումի եւ լեզուի հանդէպ անտարբերութեան։ Եւ ասիկա կ'ըսեմ ոչ թէ ստորագնահատելու, թերագնահատելու գանազան երկիրներու մեր գաղութներուն հոգեբանութիւնը, այլ կ'ուզեմ մատնանշել՝ իբրեւ արտաճանաչում, մտահոգութիւն եւ այս ուղղութեամբ կեդրոնացնել եկեղեցական, հոգեւոր, պետական, կուսակցական թէ ղեկավար պատկան մարմիններու ուշադրութիւնը, թէ ինչ են այն միջոցառումները, որոնք պէտք է ուսումնասիրուին եւ ներկայացուին՝ ընդառաջելու եւ գոհացնելու համար այդ հայ համայնքներու ազգային ինքնութեան ու գիտակցութեան փարելու խանդավառութիւնը։ Մխիթարեաններուն մօտ աշխատանքը մեծ յառաջդիմութեան մէջ է։ Իմ մտահոգութիւնս, երկրորդ կողմի աչքով դիտուած, նախկին խորհրդային Միութեան երկիրներու հայութեան մասին է, որոնք զրկուած էին կրօնական արարողութիւններէ, հետեւաբար ներկայութիւն չէին, որպէսզի կարենայի կազմակերպել։ Իսկ գործնական դժուարութիւններու իմաստով, ժամանակին կ'ըսէին՝ «Խրատը մէկ դահեկան կ'ար-

ժէ», եւ այդ մէկ դահեկանն իսկ չկար...: Հիմա մենք այդ վիճակին մէջ ենք: Կարելիութիւնները այնքան շատ են եւ պէտքերը՝ նոյնքան շատ, սակայն միջոցները դժբախտաբար չեն արդարացներ մեր ծրագիրներուն իրագործումը: Այսինքն, մէկ խօսքով, նիւթականի չգոյութիւնը շատ անգամ կ'արգելակէ որոշ ծրագիրներու իրականացումը: Մարդուժ շատ կայ: Մեր դժուարութիւնը նիւթական է ու ճիշդ հոս է մեր դժուարութիւնը, երբ այդ մարդուժին մենք չենք կրնար ապահովել իրենց արժանի նիւթական վարձատրութիւնը, աշխատավարձը, մինչ այլ «ունեւոր աղբիւրներ» կու գան մեր տալիքին կրկնապատիկը հատուցելու անոնց, եւ բնական է, որ անոնք «հոն» երթան... Դժբախտաբար մենք չենք պատրաստուած այսպիսի իրողութեան մը դէմ գտնուելու: Եւ ասիկա ոչ միայն հայ կաթողիկէ, այլ կաթողիկէ ու առաքելական հայ եկեղեցիները այսօր չեն հասնիր լրացնելու այն պէտքերը, որոնց դիմաց կը գտնուինք: Նպաստ չենք ստանար, բայց կան միջազգային բարեսիրական հաստատութիւններ, որոնց հետ կը գործակցինք, ինչպէս՝ ՔԱՐԻԹԱՍ-ը եւ ունինք ՔԱՐԻԹԱՍ-ԱՐՄԵՆԻԱ-ն, որ այսօր երկուքուկէս միլիոն տուլար արժողութեամբ ծրագիրներ կը մշակէ Հայաստանի մէջ: Ծրագիրներ, որոնք կ'ընդգրկեն ծերերու, մանուկներու, կարիքաւոր որբերու եւ հաշմանդամներու հոգածութեան յատուկ կեդրոններ: Այս գծով Միւթարեաններն ու Անարատ Յղութեան հայ քոյրերն ալ կը գործակցին:

«Ա.ԶԴԱ.Կ».- Վերջերս շատ կը խօսուի Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ Հայ եկեղեցւոյ հակադրուող աղանդներու երեւոյթի մասին: Ի՞նչ կը մտածէք այս մասին:

ՌԱՖԱՅԷԼ ԱՐՔ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ.- Աղանդաւորական շարժումները, որոնք կան Հայաստանի մէջ, մեծ մտահոգութիւն կը ներկայացնեն թէ՛ Հայ առաքելական եւ թէ՛ Հայ կաթողիկէ եկեղեցիներուն համար: Դժբախտաբար նիւթականի պակասը, որ նշեցի, «միւսները» կ'օգտագործեն մեր այդ տկարութիւնը ու կը ներգրաւեն մեր մարդուժը՝ գոհացնելով անոնց նիւթական պահանջները: Զգուշութիւն հարկ է, որ մեր հաւատացեալները չիյնան այդ թակարդին մէջ: Աստուածային որեւէ բարեպաշտութեան կազմակերպութեան դէմ չեմ, բայց այն կազմակերպութիւնը, որ կ'աշխատի Հայ եկեղեցիին դէմ, անկէ դուրս եւ անկախ, ինծի համար վտանգ մըն է: Եւ երբ կ'ըսեմ Հայ եկեղեցի, կը հասկնամ այն եկեղեցին, որ հաւատարիմ մնացած է ե՛ւ Մաշտոցին, ե՛ւ Եկեղեցւոյ եօթը խորհուրդներուն եւ Սուրբ պատարագի ծէսին, ծովին:

«Ա.ԶԴԱ.Կ».- Կը գտնուինք Հայոց ցեղասպանութեան 100-ամեակի նախապատրաստութեան փուլի նախօրեակին, եւ Թուրքիա ցարդ կը մերժէ ընդու-

---

նիլ ու Գանչնալ իր գործած ցեղասպանութիւնը: Այս գծով հայ կաթողիկէ պատրիարքութիւնը որեւէ քայլ նախաձեռնած է: Փոխադարձաբար, Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Պատրիարքը վերջերս տուած իր մէկ մամլոյ ասուլիսով պատրաստակամութիւն յայտնեց Հոռմի Պապէն խնդրելու, որ մեր մէկուկէս միլիոն նահատակները սուրբ հոշակէ:

ՌԱՖԱՅԷԼ ԱՐՔ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ.– *Լրիւ համաձայն եմ, սակայն նախ եւ առաջ մենք պէտք է սուրբ հռչակենք մեր նահատակները: Թուրքիոյ գծով, անցած ենք Ճանաչումի այդ հանգրուանը: Մենք պէտք չունինք Թուրքիոյ ընդունելուն կամ չընդունելուն, որովհետեւ Հայոց ցեղասպանութիւնը պատմական իրողութիւն է եւ իր ընդունիլը կամ չընդունիլը՝ երկրորդական: Ինչ որ էական է, իրաւունքի հարցն է, կու տայ կամ կը մերժէ: Իսկ 100-ամեակի նախապատրաստութեան գծով, ընդհանուր առմամբ, աշխատանք շատ կայ, բայց անձնապէս ես ցանկութիւն մը ունիմ, որ կարողանամ տեսնել համահայկական մարմին մը, ոչ որպէս համայնքային, այլ որպէս հայ եկեղեցի, որպէս հայ ժողովուրդ ու որպէս հայ պետութիւն, ինքնագիտակից ու յանձնառու իր կոչումին, գիտակից իր իրաւունքներուն, որ կարողանայ մէկ խօսքով ու մէկ տեսլականով ներկայանալ համայն աշխարհին, որովհետեւ ինծի համար այն մարմինը, որ ունի աւելի քան մէկ գլուխ, հրէշ է:*

«ԱԶԳԱԿ».– Թուրքիոյ՝ Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան գծով, կրօնական փոքրամասնութեանց վիճակի բարելաւումն ու բոնագրաւուած եկեղեցապատկան գոյքերու եւ կալուածներու վերադարձը պահանջող եւրոպական նախապայմաններուն տեղի տալով, Թուրքիա օգոստոս 2011-ին հրապարակեց օրէնք մը՝ ընդունելով վերադարձնել բոնագրաւեալ գոյքերն ու կալուածները: Այս առնչութեամբ ցարդ որեւէ եկեղեցական կալուած վերադարձուեցա՞ւ հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ:

ՌԱՖԱՅԷԼ ԱՐՔ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ.– *Ո՛չ. ատիկա ոչ մէկ նշանակութիւն ունի: Եւ հոս կ'ուզեմ նշել որպէս ազդարարութիւն միւս իրականութիւններուն, որոնք կը կարծեն, թէ մէկ-երկու եկեղեցի վերստանալով՝ հայոց իրաւունքներու հարցը լուծուած է: Պարզապէս Եւրոպական Միութեան «աչքին փոշի ցանել է»...:*

«ԱԶԳԱԿ».– Փետրուար 2012-ին Վատիկան մասամբ բացաւ իր արխիւները հետազոտողներու առջեւ, ի՞նչ կը կարծէք:

ՌԱՖԱՅԷԼ ԱՐՔ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ.– *Այս մասին Հայաստանի եւ Վրաստանի ,մոլնջողնե սրբազան քահանայապետին ըսած է. «Հայերը ձեզ շատ կը*

սիրեն, դուք ալ հայերը շատ կը սիրէք, ի՞նչ կ'ըսէք»․ ան պատասխանած է․ «Ճիշդ է, որ ես հայերը կը սիրեմ ու հայերն ալ զիս կը սիրեն, բայց թուրքերն ալ զիս կ'ատեն»։ Վատիկանի մէջ բաւական հարուստ արխիւներ կան, որոնց մէկ մասը արդէն հրապարակուեցաւ ու այս գծով Միխիթարեան Միաբանութեան Վահան ծ․ վրդ․ Օհանեան մեծ աշխատանք տարաւ, եւ վերջերս (ապրիլ 2013-ին) Հայաստանի սփիւռքի նախարարութիւնը տպեց անոր գիրքը։

«Ա.Զ.Դ.Ա.Կ»․- Ի՞նչ կը խորհիք Սուրիոյ դէպքերուն, Սուրիոյ եւ ի մասնաւորի՝ Հալէպի հայութեան մասին։ Ճիշդ է որ Արցախի հանրապետութեան մէջ յատուկ դիւրութիւններ կը տրուին սուրիահայերուն։

Ի.Ա.ՖԱՅԷԼ ԱՐՔ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ.- Սուրիոյ պարագային, անշուշտ որ կացութիւնը շատ դժուար է։ Հոն հայր Միքայէլ Քայյալ (Քէօյեան) առեւանգուած է ու տակաւին լուր չկայ անոր մասին։ Այս առիթով կոչ կ'ուղղեմ, որ մեր քաղաքական թէ կուսակցական կազմակերպութիւնները կարենան աջակցիլ այս նեղ օրերուն, ոչ միայն վարդապետին ազատ արձակման, այլ նաեւ անոնց համար, որոնք կը շարձարուին Հայէպի մէջ ու ջանան թեթեւցնել անոնց հոգերը։ Ես անձամբ (Հայաստանի) առաջնորդարանին մէջ կը պահեմ 80 սուրիահայ ընտանիք, եւ հոս պէտք է նշել, որ Արցախի թէ Հայաստանի պետութիւնները ամէն տեսակ դիւրութիւն կ'ընծայեն՝ միաժամանակ պահելով հետագային անոնց (Սուրիա) վերադարձի ու բնականոն կեանքի վերսկսելու կարելիութիւնը։ Արտագաղթող սուրիահայերուն մէկ մասը ուրեմն մտադիր է վերադառնալու Սուրիա, ուրիշներ որպէս կամուրջ կը գործածեն Հայաստանը՝ հասնելու հոն, ուր որ կարելի է․ կայ նաեւ մաս մը, որ տեսնելով Հայաստանը ու ապրելով անոր ժողովուրդին հետ՝ կ'որոշէ հաստատուիլ հայրենիքի մէջ։ Նմանապէս Արցախի մէջ անոնց ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի՝ հող, տուն, նոյնիսկ անոնց ինքնաշարժներու (սուրիական) թիւերը նոյնը կը պահուին, աշխատանքի եւ տուրքերու իմաստով եւս նկատի կ'առնուի անոնց պարագան։

«Ա.Զ.Դ.Ա.Կ»․- Իբրեւ վերջին խօսք՝ ի՞նչ ունիք ըսելիք այս առթիւ։

Ի.Ա.ՖԱՅԷԼ ԱՐՔ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ.- Կը մաղթեմ, որ այն, ինչ որ չկրցանք իրագործել հայ ժողովուրդի քրիստոնէացման 1700-ամեակին առիթով, այս անգամ, 100-ամեակին առիթով, յանուն մեր նահատակներու արեան, կը խնդրեմ, որ աշխատանքները տարուին միասնաբար եւ աշխարհին ներկայանանք որպէս մէկ սիրտ, մէկ հոգի եւ մէկ մարմին։

«Ազգակ»

«Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրեր»ը՝ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ ուժականութեան փայլուն մէկ ապացոյցը

Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրերը, որոնք տեղի ունեցան Ռիօ Տը Ժանեյրոյի մէջ, 22-28 Յուլիսին եւ պրագիլիական մայրաքաղաքին մէջ համախմբեցին շուրջ երեք միլիոն առաւելաբար երիտասարդներ, առիթ մը հանդիսացան Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին համար՝ իր արտասանած ճառերուն եւ կատարած յորդորներուն ընդմէջէն ցոյց տալու այն ճանապարհը՝ զոր Եկեղեցին պէտք է որդեգրէ վերանորոգուելու եւ «երիտասարդանալու» համար, ինչպէս ըսաւ Վատիկանի մամուլի գրասենեակի տնօրէնը՝ Հայր Ֆետերիքօ Լոմպարտի:

Սուրբ Աթոռի բանբերը հաւաստիացուց որ Պապին այս ուղեւորութիւնը կատարեալ յաջողութեամբ պսակուեցաւ եւ անոր նպատակները իրագործուեցան:

Արդարեւ, թէեւ երիտասարդական էր երեք միլիոն բազմութիւն համախմբող այս հաւաքը, սակայն անոր նպատակները «երիտասարդական»ի սահմանէն շատ աւելի անդին կ'երթային: Եթէ անոր առաջին նպատակներէն մէկը՝ «Օրեր»ուն իբրեւ աշակերտներ մասնակցող երեք միլիոն երիտասարդ ուխտաւորները իբրեւ առաքեալներ մկրտելով աշխարհի բոլոր կողմերը ուղարկել էր, Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրերը միաժամանակ հանդիսացան կաթողիկէ Եկեղեցւոյ ուժականութեան ու կենսունակութեան փայլուն մէկ ապացոյցը: «Եկեղեցւոյ ճշմարիտ դարուն մըն էր զոր նկարագրելու համար խօսքերը կը պակսին» պիտի ըսէր արեւելեան Եկեղեցիներու ներկայացուցիչ մը:

Եկեղեցւոյ վերանորոգումին եւ վերաերիտասարդացումին համար Սրբազան Քահանայապետին կողմէ ցոյց տրուած ճանապարհը միայն երիտասարդութեան հասցէագրուած չէր, այլ համայն կաթողիկէ Եկեղեցւոյ:

Սրբազան Քահանայապետին ցուցաբերած հաղորդականութիւնը, մօտիկութիւնը հասարակութեան, բաժնեկցութիւնը անոր ականալութիւնը-

---

ներուն ու ապրումներուն, պարզութիւնն ու համեստութիւնը մեծապէս նպաստեցին Օրերու յաջողութեամբ պսակումին: Ենորհիւ իր խօսքի ու վերաբերումի հմայքին, Ռիոյի Գոբաքապանայի ծովափը ուխտավայրի վերածող երեք միլիոն երիտասարդները զգացուցին իրենց յանձնառութիւնը Ֆրանչիսկոս Պապի հայրական յորդորներուն՝ դառնալ քարոզիչներ, առաքելներ, յանձնառու պատասխանատուներ, չվախնալ, ապստամբելու քաջութիւնը ցուցաբերել, յաղթահարել կեանքի դժուարութիւնները, չկանգնիլ ընկերութեան լուսանցքին վրայ, դառնալ անոր գործունեայ մասնակիցը եւ գործել ընկերութեան միւս բաղադրիչներուն հետ: Այս պատգամներուն ունկնդիր երեք միլիոն երիտասարդները իրենք զիրենք հռչակեցին «Ֆրանչիսկոս Պապին սերունդը»: Թէեւ ունկնդիրները երիտասարդներ էին, սակայն Պապին խօսքը ուղղուած էր բոլորին, բոլոր սերունդներու եւ ընկերութեան բոլոր խաւերու ներկայացուցիչներուն: Պապին խօսքերն ու շարժումները անտարբեր չէին կրնար ձգել երբ անոնք կը վերաբերէին մանաւանդ աղքատներուն, թիթեղաւաններու բնակիչներուն, ապրելու համար ճամբաներէն քարթոններ եւ թափօններ հաւաքող անգործներուն, ընկերային արդարութեան, կեանքի դժուարութիւններուն դիմաց ընկրկած երիտասարդներուն:

Ռիոյի մէջ, մէկ շաբթուան ընթացքին Պապին արտասանած 16 ճառերը միաժամանակ հրաւէր մըն էին Եկեղեցւոյ ամէն աստիճանի սպասաւորներուն, քահանաներուն ու եպիսկոպոսներուն՝ իրենց գրասենեակներէն դուրս գալու, իջնելու փողոց, աղմուկ յարուցանելու, երթալու դէպի ժողովուրդը, աւետարանելու իրենց կենդանի վկայութեամբ: Այդ ճառերը Եկեղեցւոյ ժամանակակից առաքելութիւնը, յեղափոխական առաքելութիւնը ցոյց տուող յորդորներ էին:

Յաջորդ «Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրեր»ը, որոնք տեղի պիտի ունենան 2016-ին Գրազովիայի մէջ, Լեհաստան, այն հողին վրայ ուր ծնած է Ե. Հ. Օրերուն հիմնադիրը՝ Յովհաննէս Պօղոս Բ. Երջանկայիչատակ Քահանայապետը, որուն սրբադասումը կատարուած պիտի ըլլայ մինչ այդ, Ֆրանչիսկոս Պապին համար հաւանաբար առիթ մը պիտի ըլլայ անցնող երկու տարիներու ստուգատեսը կատարելու եւ գնահատականներ տալու:

ՍԱՐԳԻՍ ՆԱՃԱՐԵԱՆ

Հոգեւոր Տիրոջ հարցազրոյցը Հայաստանի Անկախութեան 22-րդ տարեդարձին առիթով

Ստորեւ՝ ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց Կաթողիկոս Պատրիարքին հարցազրոյցը՝ որ Հայաստանի Անկախութեան 22-րդ տարեդարձին առիթով լոյս տեսաւ «Զարթօնք» օրաթերթին մէջ:

Հարց. -- Հայաստանի անկախութեան տարեդարձին կապակցութեամբ ի՞նչ պատգամ կը յղէք մեր ժողովուրդին:

Պատ.- Այսօր, եւ 22 տարիներէ ի վեր ամէն օր, հայրենաբնակ թէ աշխարհասփիւռ հայ ժողովուրդը, ամէն հայուր ալ որ գտնուի կ'ապրի ազատ ու անկախ հայրենիք, անկախ պետականութիւն ունենալու, իր ճակատագրին տէրը ըլլալու անխառն ուրախութիւնը եւ արդար հպարտութիւնը: Այս ուրախութիւնը եւ հպարտութիւնը միաժամանակ կ'ենթադրեն յանձնառութիւն, յանձնառութիւն բազում գոհողութիւններու ու գրկանքներու գնով նուաճուած անկախութեան տէր կանգնելու, զայն ամրացնելու եւ բարգաւաճման ու զարգացման մեկնակէտ դարձնելու: Անկախութեան ձեռքբերման չափ, երբեմն նոյնիսկ աւելի դժուար է զայն պահելն ու պահպանելը: Անկախութիւնը նուիրական արժէք է, որուն վրայ գուրգուրալու, անկէ ոչ իսկ մագաչափ մը զիջելու, զայն ամբողջական եւ զայն նուաճած ժողովուրդին համար վայելք ու բարիք դարձնելու, անոր արժանավայել կեանք մը ապահովելու մարտահրաւէրին առջեւ կը գտնուինք այսօր եւ պիտի շարունակենք գտնուիլ ամէն օր թէ՛ պետական եւ թէ՛ հասարակական մակարդակներու վրայ: Այս գիտակցութեան արդիւնքն էր անշուշտ անկախութեան յաջորդած 22 տարիներու յարաբերաբար կարճ ժամանակամիջոցին բազմաթիւ բնագաւառներէներս տեղի ունեցած զարգացումը, անկախ պետականութեան արձանագրած նուաճումները, որոնց պատմականօրէն յիշարժան գազաթնակէտը հանդիսացաւ Արցախի ազատագրումը: Այսուհետեւ, հարկ է այդ նուաճումներու գործընթացը առողջ հիմերու վրայ դնել:

Այդ գործընթացին հիմնական գլուխներէն մէկը ժողովրդավարակա-

նացումն է իր ճիշդ ու առողջ հասկացողութեամբ: Ասիկա անկախութեան ամրագրումին հիմնական պայմաններէն մէկն է, որուն կը յաջորդեն ընկերային արդարութեան եւ օրէնքի գերակայութեան տիրապետումը: Ասոնք անխառն կը դարձնեն ժողովուրդին անկախ ըլլալու զգացումը: Այն թերացումները, տատանումները եւ վրիպումները որոնք նկատուեցան անկախացման յաջորդած երկու տասնամեակներու ընթացքին, բնական էին անկախութեան զօրացման դժուարին ճանապարհին վրայ, եւ ներելի, բայց անոնք ներելի չեն կրնար ըլլալ այսուհետեւ: Անոնց սրբագրումը ու վերացումը, սակայն, կը կարօտի ամէն հայու անվերապահ եւ ամբողջական օգնութեան ու զօրակցութեան հայրենի պետական իշխանութիւններուն: Պէտք է ուրախութեամբ հաստատել որ Սփիւռքը միշտ, երէկ ինչպէս այսօր, նաեւ վաղը, այս գիտակցութեամբ կանգնած է Մայր Հայրենիքի ու անոր պետականութեան կողքին, ի խնդիր հայրենաբնակ մեր ժողովուրդի բարօրութեան, երկրի բարգաւաճումին եւ մանաւանդ ամէն անգամ որ հարցը վերաբերած է Հայաստան Հայրենիքի անվտանգութեան եւ պաշտպանութեան ապահովումին: Այս ճշմարտութեան շօշափելի փաստերը բազմաթիւ են:

Ահա այս մտածումներով կ'ողջունենք Հայաստանի վերանկախացման տօնը, մաղթելով որ Տէրը օգնէ համայն Հայութեան համախմբումին ու միաբանութեան, որ նախապայմանն է մեր ապագայ նուաճումներուն:

Հարց.– Ի՞նչ մարտահրաւերներու դէմ յանդիման է սուրիահայ երբեմնի հօր գաղութը:

ՊԱՏ.– Իրաւամբ հօր էր սուրիահայ գաղութը իր աւանդապահութեամբ, իր ազգային, մշակութային, հայրենակցական, համայնքային, կրթական կազմակերպութիւններով ու հաստատութիւններով, եւ իբրեւ հայապահպանութեան կռուան, իբրեւ Յեղասպանութենէն ճողոպրած հայու բեկորներու վերականգնումին վկայութիւն, իբրեւ զինք գիրկաբաց հիւրընկալած արաբ ժողովուրդին հանդէպ իր շօշափելի երախտագիտութիւնը ցուցաբերած տիպար քաղաքացիութիւն: Այն ինչ որ կը պարտադրուի այսօր համայն սուրիացի ժողովուրդին եւ սուրիահայութեան՝ իրական ողբերգութիւն մըն է: Անորակելի աղէտ մը: Կենաց ու մահու պայքար մղելու վրայ է ան այսօր: Ահա թէ ինչո՞ւ համայն հայութիւնը, Հայաստան, Արցախ եւ Սփիւռք լծուած են սուրիահայութեան օգնելու աշխատանքին: Օգնութիւն թէ՛ հազարումէկ զրկանքներու ու վտանգալից պայմաններու դիմադրելու գնով իրենց ծննդավայրէն չհեռանալ վճռած մեր ժողովուրդի սուրիահայ զաւակներուն, եւ թէ՛ վտանգալից գօտիէն ճողոպրած սուրիահայերուն, որոնք ապաստան գտած են հարեւան երկիրներուն, Հայաստանի եւ Արցախի մէջ:

Լիբանանի եւ Հայաստանի մէջ մեր թեմերը անհրաժեշտ ամէն օգնութիւն ցուցաբերելու աշխատանքին լծուած են Լիբանան կամ Հայաստան ապաստանած սուրիահայերուն: Հայաստանի մէջ, ուր ապաստանած են բաւական մեծ թիւով սուրիահայ գաղթականներ, Հայաստանի, Ռուսաստանի եւ Վրաստանի Հայ կաթողիկէ առաջնորդ Գեր. Հայր Ռաֆայէլ արք.Մինասեան բազմատասնեակ սուրիահայ գաղթական ընտանիքներու բնակավայր ապահոված եւ զանոնք իր հոգատարութեան տակ առած է:

Վստահ ենք որ մեր ժողովուրդը յարաճուն թափով պիտի շարունակէ օգնել սուրիահայութեան՝ որպէսզի ան տոկայ եւ հնարաւորին չափ նուազ վնասներով դուրս գայ իրեն պարտադրուած աղիտալի վիճակէն:

Հարց.-- Միջին արեւելեան երկիրներու մէջ քրիստոնէական գոյութիւնը վտանգող ահազանգները ի՞նչ աստիճանի հասած են:

ՊԱՏ.- Թէ Միջին Արեւելքի մէջ քրիստոնէաներու ներկայութեան սպառնացող վտանգը ի՞նչ աստիճանի հասած է, վստահ եմ որ կացութեան զարգացումներու մասին ամէնօրեայ լուրերուն հետեւող ոեւէ մարդ պէտք եղած հետեւութիւնները կրնայ հանել:

Շրջանի բոլոր կաթողիկէ եւ ընդհանրապէս հոգեւոր առաջնորդներուն հետ Մենք եւս մեր մտահոգութիւնը յայտնեցինք եւ պահանջեցինք բռնութիւնը բռնութեամբ լուծելու ամէն փորձէ հրաժարիլ, դիտել տալով որ Սուրիոյ դէմ զինուորական գործողութեան մը շղթայագերծումը ոչ միայն լուծում չի բերեր տազնապին, այլ աւելի կը ծանրացնէ զայն եւ կրնայ յանգիլ աննախատեսելի եւ անդարմանելի հետեւանքներու:

Ինչպէս գիտէք, Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետը իր ամբողջ հեղինակութիւնը նժարի մէջ դրաւ ընդդէմ զինուորական միջամտութեան մը Սուրիոյ դէմ: Այս նպատակով, ան մինչեւ իսկ պաշտօնական նամակով մը պահանջեց 20-ներէն հրաժարիլ սուրիական տազնապին զինուորական լուծումի մը որոնումէն: Ան վատիկանեան բոլոր միջոցներուն օգնութեամբ կոչ ըրաւ ոչ միայն կաթողիկէ աշխարհին, այլ համայն քրիստոնէաներուն, տարբեր կրօնքներու հետեւորդներուն եւ մինչեւ իսկ անհաւատներուն, որպէսզի միանան ծոմապահութեան եւ աղօթքի օրոնուան որ տեղի ունեցաւ 7 սեպտեմբերին, Ո՛Չ ըսելու համար պատերազմին եւ ԱՅՈ՛ խաղաղութեան: Պապին այս կոչը զօրաշարժի ենթարկեց աշխարհի խաղաղասէր բոլոր մարդիկը: Միեւնոյն նպատակով, Ան ասուլիսի մը հրաւիրեց Վատիկանի մօտ լիազօրազրուած բոլոր օտար դիւանագէտները, որոնց ուղղելով իր խօսքը, Սուրբ Աթոռի արտաքին գործոց նախարարը, Տոմինիք Լամպերթի եպիսկոպոս, անրադառնալով քիմիական զէնքերու հաւանական գործածութեան մասին, ըսաւ թէ նմաւեղելութեանց դիմաց կարելի չէ լռել եւ պատասխանատուները պէտք է հաշիւ տան ար-

---

դարուլթեան:

Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին խաղաղասիրական այս բուռն «յարձակողականը» յիշեցուց երջանկայիշատակ Յովհաննէս Պօղոս Բ. Պապին կտրուկ Ո՛Չ-ը Իրաքի դէմ ամերիկեան զինուորական գործողութիւններուն 2003-ին:

Ինչպէս նկատել տուաւ Վատիկանի Արեւելեան Եկեղեցիներու Ժողովին կառավարիչը, Կարդինալ Սանտրի, որ խօսելով Սուրիոյ դէմ զինուորական գործողութիւն մը արդարացնելու փորձերու մասին ըսաւ թէ հոն ուր ոճիրներ գործադրուած են հարկաւոր է դիմել միջազգային ատեաններու, որոնց պաշտօնն է ստուգել, անյիշաչարօրէն դատել եւ ի հարկին դատապարտել, փոխանակ վրէժխնդրական բռնութեան տրամաբանութեամբ առաջնորդուելու:

Մաղթենք, յուսանք եւ աղօթենք որպէսզի սուրիական տազնապը իր լուծումը գտնէ երկխօսութեան սեղանին շուրջ, բանակցութիւններու ճամբով, որպէսզի առաջքը առնուի մարդկային յաւելեալ կորուստներու ու ակերներու:

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ հովուապետական այցելութիւնը Լեհաստան

7-էն 10 յունիս 2013, Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ Հայոց ամենապատիւ տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը հովուապետական այցելութիւն մը տուաւ Լեհաստան, Հռոմի Լեւոնեան վարժարանին մէջ ծառայող Ֆրանչիսքեան քոյրերու միաբանութեան ընդհանուր մեծաւորուհիին հրաւերով, մասնակցելու համար միաբանութեան հիմնադիր՝ Marguerite Lucie Sawchikի երանացման արարողութեան Քրաքովիայի մէջ՝ 9 յունիսին: Այս այցելութեան ընթացքին, ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ կ'ընկերակցէր տէր Աւետիք վրդ. Յովհաննէսեան:

Ուրբաթ, 7 յունիսի երեկոյեան, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը հանդիպում ունեցաւ տեղւոյն Հայ համայնքի զաւակներուն հետ, որոնց տեղեկացուց Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին հետ իր անդրանիկ հանդիպումին մասին, որ տեղի ունեցած էր նախորդ օրերուն: Ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը միաժամանակ խրախուսեց Հայ համայնքին զաւակները հաւատարիմ մնալու իրենց նախնիներուն նման՝ Քրիստոսի հաւատքին եւ ազգային արժէքներուն:

Շաբաթ, 8 յունիսին, Քրաքովիայի համայնքին հրաւերով, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը, ընկերակցութեամբ Վարչաւիայի ժողովրդապետ՝ տէր Արթիւր վրդ. Աւտալեանի, այցելեց «Սուրբ Նիկողայոս» լեհ եկեղեցին, որուն շրջաբակին մէջ գետեղուած է Լեհաստանի հայկական առաջին խաչքարը: Այս առիթով, Հոգեւոր Տէրը բացատրեց խաչքարի իմաստը, նշելով որ խաչքարը կ'արտայայտէ Հայուն ժայռանման անսասան հաւատքը, իսկ խաչքարին վրայ գտնուող տերեւները, որոնք տարուան 12 ամիսներուն կանաչ կը մնան, կը խորհրդանշեն յաւերժականութիւնը: Ապա, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը ուղղուեցաւ մայրապետներու մայր վանքը, ուր սուրբ Պատարագ մատոյց վանքին մատրան մէջ: Կէսօրէ ետք, ան այցելութիւն տուաւ Կլիվէյցէ քաղաքի հայ կաթողիկէ համայնքին, ներկայութեամբ իրենց հովիւին՝ Տէր Թադէոս Զալէսքի Իսաքովիչի, եւ քաղաքի լատին եպիսկոպոսին՝ որ եկած էր Հոգեւոր Տիրոջ բարի գալուստ մաղթելու: Կլիվէյցէի հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ, Հոգեւոր Տէրը ըստ պատշաճի աղօթք ըրաւ ապա ներկաներուն խօսք մը ուղղեց, անոնց կոչ ընելով հաստատ մնալու իրենց հաւատքին եւ ազգային սկզբունքներուն մէջ: Նշենք, որ այս բոլոր առիթներուն, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը երանելի Մարտեանի սրբապատկերը բաշխեց հաւատացեալներուն, յիշեցնելով Հայոց Յեղասպանութեան 100րդ տարելիցին պատշաճ ձեւով նախապատրաստուելու կարեւորութիւնը:

Նոյն օրը, Լուպլինի աստուածաբանական կաճառի տնօրէնը ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ հրաւեր ուղղեց մասնակցելու իրենց տարեկան ելոյթին, յառաջիկայ 9 դեկտեմբերին: Երեկոյեան, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը մասնակցեցաւ ընթրիքի մը Քրաքովիայի արքեպիսկոպոսարանին մէջ, քաղաքի առաջնորդ՝ կարդինալ Ստանիսլաւ Ճիվիչիի հրաւերով: Ընթրիքին ներկայ եղան քահանայապետական սրբադասման հարցերու խորհուրդի նախագահ՝ կարդինալ Անճէյ Լամաթօ եւ լեհ մի քանի եպիսկոպոսներ:

Կիրակի, 9 յունիսին, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը մասնակցեցաւ Ֆրանչիսքեան քոյրերու միաբանութեան հիմնադիր՝ Margueritte Lucie Sewchikի երանացման արարողութեան: Այս առիթով տրուած, ճաշկերոյթին հրաւիրուած էին կարդինալներ, եպիսկոպոսներ, պետական եւ այլ անձնաւորութիւններ: Երեկոյեան, Հոգեւոր Տէրը այցելեց Քրաքովիայի արքայական աթոռանիստ եկեղեցին, ուր կը գտնուի Լեհաստանի դարաւոր պատմութիւնը:

Երկուշաբթի, 10 յունիսին, Հոգեւոր Տիրոջ այցելեց Քրաքովիայի ակադեմիայի նախկին տնօրէն եւ ներկայ ընդհանուր քարտուղարը, նկատի ունենալով որ այս ակադեմիան հրատարակած է պատմաբան Մարքօ Եաքովի գիրքը՝ 1895-97-ի հայկական ջարդերուն մասին, ինչպէս նաեւ լեհերէնով այլ հատորներ հայկական մշակոյթի մասին:

Լուսլինի Համալսարանի Ոսկեայ Վկայագիրի տուչութիւն ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ

Ամենապատիւ Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց Կաթողիկոս Պատրիարքը, որ ընկերակցութեամբ Սբ. Կուսի Աւետման Եկեղեցւոյ ժողովրդապետ հայր Վարդան վրդ. Գազանճեանի, երկուշաբթի 2 դեկտեմբեր 2013-ին մեկնած էր Վարչաւիա (Լեհաստան), իր նստավայրը վերադարձաւ կիրակի, 14 դեկտեմբեր 2013-ին:

Վարչաւիոյ մէջ, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը նախագահեց Լուսլինի Յովհաննէս Պօղոս Բ. Կաթողիկէ Համալսարանին կողմէ կազմակերպուած՝ «Լվովի Հայ Հովիւր, Յովսէփ Արքեպս. Թէոտորովիչ» գիտաժողովին, մեծանուն հայ կաթողիկէ հոգեւորականի մահուան 75-րդ տարելիցին առթիւ: Գիտաժողովէն առաջ, Համալսարանի ցուցասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Լեհաստանի պատմական հայկական գաղութի մասին «Հայերը միշտ հաւատարիմ» խորագրեալ լուսանկարներու ցուցահանդէս մը, որուն յաջորդեց գիտաժողովը:

Նախքան գիտաժողովին հանդիսաւոր բացումը, ամենապատիւ Հոգե-

ւոր Տէրը առանձնագրոյց մը ունեցաւ Յովհաննէս Պօղոս Բ. Համալսարանի տեսուչ հայր Անթոնի Տեպինաքիին հետ:

Գիտաժողովին բացման խօսքէն ետք, զոր արտասանեց Համալսարանի Եկեղեցւոյ եւ Հայրաբանութեան պատմութեան Կաճառի տնօրէնը, Փրոֆ. Փալուչքի, տեղի ունեցաւ Համալսարանին Ոսկեայ Վկայագիրին ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ տուչութեան արարողութիւնը: Համալսարանի աստուածաբանութեան կաճառի տեսուչ հայր Միրոսլաւ Գալինովսքի ներկայացուց Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց ամենապատիւ Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը եւ հրաւիրեց զինք ստանալու Ոսկեայ Վկայագիրը:

Շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք իր անձին ընդմէջէն Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ ուղղուած մեծարանքին համար, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը խօսեցաւ Հայ ժողովուրդին հովուական խնամատարութիւնը նիւթին շուրջ:

Այնուհետհետեւ յաջորդաբար խօսք առնող դասախօսներու շարքին էր նաեւ Ք. Լեւոնեան հայ վարժարանի տեսուչ՝ հայր Գէորգ Ծ.վ. Նորատունկեան, որուն ելոյթի թեման էր «Հայերը եւ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցին Հռոմի Լեւոնեան Քահանայապետական Հայ Կաթողիկէ վարժարանի արխիւներուն մէջ»:

Գիտաժողովին փակումը կատարուեցաւ ամենապատիւ Տ. Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Հոգեւոր Տիրոջ նախագահութեամբ՝ Արհի. Սթանիսլաւ Պոլժիք արքեպիսկոպոսին կողմէ Լուպլինի աթոռանիստ եկեղեցւոյ մէջ մատուցուած հանդիսաւոր Սուրբ Պատարագով: Յաւարտ սուրբ Պատարագին, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը պատրիարքական Սուրբ Վարդան Շքանշանով պարգեւատրեց իրաւաբան Մաթէյ Բոհոսովիչը:

Կարդինալ Սանտրի այցելեց հայ կաթողիկէ պատրիարքարան

Շաբաթ, 25 մայիս 2013-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, Տանն Կրիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը ընդունեց Սուրբ Աթոռի Արեւելեան Եկեղեցիներու Ժողովի Կառավարիչ՝ Կարդինալ Լէոնարտօ Սանտրին Հայ կաթողիկէ պատրիարքարանին մէջ:

Նշենք, որ կարդինալ Սանտրի Լիբանան իր կեցութեան ընթացքին, մինչեւ 28 մայիս, զանազան հանդիպումներ պիտի ունենայ մարոնի, մելքիդ եւ ասորի պատրիարքներու հետ, ինչպէս նաեւ կրօնական հաստատութիւններու անդամներուն եւ Լիբանանի Գարիթասի կամաւորներուն հետ, որոնք սուրիացի գաղթականներով կը զբաղին: Ապա ամսոյն 30-ին ան պիտի անցնի Յորդանան, ուր պիտի մասնակցի Մատապայի նոր համալսարանին բացման հանդիսութեան:

Ներսէս Պետրոս ԺԹ. կը հրաւիրէ Պապը յիշատակելու Հայոց Ցեղասպանութեան 100-րդ տարելիցը

Երկուշաբթի, 3 յունիս 2013, առաւօտեան ժամը 11.30-ին, Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետը յատուկ ունկնդրութիւն շնորհեց ամենապատիւ տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքին, որուն ընկերակցող պատուիրակութեան մաս կը կազմէին Անարատ Յղութեան Հայ քոյրերու միաբանութեան ընդհանուր մեծաւորուհի մայր Եւգոքսիա Քէչիշեան, Քահանայապետական Լեւոնեան Հայ վարժարանի մեծաւոր Հայր Գէորգ Ժ.վ. Նորատունկեան, փոխ-տեսուչ՝ Հայր Գրիգոր վրդ. Պատիշահ,

մի քանի հաւատացեալներ, ինչպէս նաեւ Հայ եւ օտար հաղորդամիջոցներու ներկայացուցիչներ:

Պատուիրակութեան անդամները ընդունելէ առաջ, Սրբազան Քահանայապետը եւ ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը ունեցան առանձնակի զրոյց մը, որուն ընթացքին, ընդհանուր ակնարկով մը անդրադառնալէ ետք Հայ կաթողիկէ Եկեղեցոյ մասին, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը Սրբազան Քահանայապետէն խնդրեց, որ Սուրբ Աթոռը հանդիսաւորապէս մասնակցի Հայոց Ցեղասպանութեան 100-րդ տարելիցի յիշատակումին, եւ այս առիթով քահանայապետական յորդոր մը ուղղէ համայն քրիստոնեա-

ներուն, ներկայացնելու համար 1915-ի Մեծ Եղեռնի նահատակներուն վկայութիւնը: Հոգեւոր Տէրը խնդրեց նաեւ որ Վատիկանի պետութիւնն ալ մասնակցի այս հարիւրամեակի յիշատակութեան դրոշմաթուղթերու հրատարակութեամբ: Ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը յատկապէս հայցեց Սրբազան Քահանայապետին օրհնութիւնը համայն հայ ժողովուրդին, ինչպէս նաեւ Հայ Կաթողիկէ Սիւնհոգոսի անդամներուն համար: Սրբազան Քահանայապետը իր կարգին յատուկ ուշադրութիւն ցուցաբերեց Հոգեւոր Տիրոջ խնդրանքներուն հանդէպ, շեշտելով յատկապէս մարդու իրաւունքներու ու մարդկային արժէքներու պաշտպանութեան կարեւորութիւնը Եկեղեցւոյ համար:

Այս մտերմիկ հանդիպումէն ետք, Հոգեւոր Տիրոջ ընկերացող պատուիրակութիւնը ներկայացաւ Սրբազան Քահանայապետին եւ աջահամբոյրէն ետք, հայ կաթողիկէ հաւատացեալներուն անունով Անոր նուիրեց պրոնդեայ «Խաչելութիւն» մը, որուն հեղինակն է լիբանանահայ արուեստագէտ՝ Րաֆֆի Թողաթեան: Իր խօսքին մէջ, Սրբազան Քահանայապետը նշեց թէ Հայոց Յեղասպանութիւնը «20րդ դարու առաջին ցեղասպանութիւնն է», եւ յորդորեց ներկաները աշխատելու միշտ Եկեղեցւոյ եւ ազգին միութեան ի նպաստ, ապրելով համերաշխութեամբ եւ ընդդիմանալով սատանային փորձութիւններուն:

Նշենք նաեւ, որ երեքշաբթի, 4 յունիսի առաւօտեան, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը հրաւիրուեցաւ համապատարագելու Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին հետ Սանդա Մարթայի մատրան մէջ, Վատիկան: Այս Պատարագին մասնակցեցաւ նաեւ Հոգեւոր Տիրոջ զաւագանակիր՝ տէր Աւետիք վրդ. Յովհաննէսեան:

Հոգեւոր Տէրը կը համապատարագէ Ֆրանչիսկոս Քահանայապետին հետ «Սանդա Մարդա»-յի մատրան մէջ

Քրիստոնեայ մը կեղծաւորութեան հակող «ընկերային քաղաքավար լեզու չի գործածեր», այլ մանուկներու նոյն թափանցիկութեամբ կը դառնայ Աւետարանի ճշմարտութեան բանբերը: Այս եղաւ Սրբազան Քահանայապետին ուսուցումը երեքշաբթի 4 յունիսի առաւօտեան «Տոմոս Սանդա Մարդայի» Մատրան մէջ մատուցած սուրբ պատարագի ընթացքին որուն իր մասնակցութիւնը բերաւ նաեւ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը:

«Կաշառատուներու նախընտրած լեզուն կեղծաւորութիւնն է: Յիսուս այս դիտմամբ կ'ըսէ «ձեր Այո-ն այո՛ թող ըլլայ, ու ձեր Ոչ-ը՛ ո'չ»: Կեղծա-

---

ւորութիւնը - ըսաւ Սրբազան Հայրը - ճշմարտութեան լեզու չէ: Առանց սիրոյ ճշմարտութիւն չկայ եւ սէրը առաջին ճշմարտութիւնն է: Եթէ սէր չկայ, չկայ նաեւ ճշմարտութիւն»:

«Հարց տանք - ըսաւ հոսսկ Փրանչիսկոս Պապը - ո՞րն է մեր լեզուն: Կը խօսինք ճշմարտութեամբ, սիրով, կամ "ընկերային քաղաքավար լեզու" մը կը գործածենք, գեղեցիկ իրողութիւններ արտայայտելով առանց սակայն զանոնք ապրելու:

Եղբայրներ՝ մեր լեզուն թող ըլլայ Աւետարանի լեզու: Հայցենք Տիրոջ՝ մէջ որ մեր լեզուն ըլլայ խոնարհներու լեզու, մանուկներու լեզու, խօսինք Աստուծոյ որդիներու նման ճշմարտութեամբ ու սիրով»:

Ասուլիս Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքարանին մէջ

Ուրբաթ, 14 յունիս 2013, առաւօտեան ժամը 11-ին, Հայ կաթողիկէ պատրիարքարանին մէջ տեղի ունեցաւ հաղորդամիջոցներու ասուլիս մը, որուն ընթացքին Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը գեկուցեց Վատիկան այցելութեան եւ Փրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին հետ ունեցած հանդիպումի մասին, որուն ընթացքին Հոգեւոր Տէրը Սրբազան Քահանայա-

պետէն խնդրած է մասնակցիլ Հայոց Յեղասպանութեան 100-րդ տարելիցի յիշատակումին՝ հրապարակելով Առաքելական Յորդոր մը, նախագահելով Վատիկանի սուրբ Պետրոս Տաճարին մէջ 2015-ի Ապրիլին մատուցուելիք մեծաշուք սուրբ Պատարագին եւ արտօնելով Հայոց Յեղասպանութեան 100-րդ տարելիցին նուիրուած վատիկանեան դրոշմաթուղթի մը հրապարակումը: Ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը յայտնեց թէ այս անդրանիկ այցելութեան նպատակն էր Կաթողիկէ Եկեղեցոյ կեդրոնին դիմել եւ խնդրել անոր աջակցութիւնն ու զօրակցութիւնը Հայոց Յեղասպանութեան ճանաչումին եւ արդարութեան եւ իրաւունքի հաստատումին: Ան հաստատեց, թէ Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետը լիուրի մեզի հետ է եւ իր հայրական մօտիկութիւնը կը ցուցաբերէ հայ ժողովուրդին եւ անոր արդար իրաւունքներուն:

Այնուհետեւ, Պր. Սարգիս Նաճարեան, որ վարեց ասուլիսը, անդրադարձաւ Սրբազան Քահանայապետին եւ Ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ միջեւ տեղի ունեցած հանդիպումին եւ այս հանդիպումին առիթով Պապին կողմէ Հայոց Յեղասպանութեան կատարուած ակնարկութեան՝ իբրեւ «20-րդ դարու առաջին ցեղասպանութիւնը», ինչպէս նաեւ Հայաստանի եւ Թուրքիոյ հետ Վատիկանի յարաբերութիւններու ընթացքին յառաջացուցած մեծ արձագանգին ոչ միայն սփիւռքահայ եւ հայաստանեան մամուլին մէջ, այլ հայանպաստ արձագանգին միջազգային հանրային կարծիքին մօտ: Ան ըսաւ թէ քրիստոնեայ աշխարհի մեծագոյն առաջնորդին՝ Պապին կողմէ կատարուած նման յայտարարութիւն մը անշուշտ անտարբեր չէր կրնար ձգել Թուրքիան, որ չուշացաւ իր մաղձը թափելու Պապին դէմ: Ան յայտնեց թէ Պապին եւ Հոգեւոր Տիրոջ միջեւ տեղի ունե-

---

ցած հանդիպումին եւ Սրբազան Քահանայապետին կատարած յայտարարութեան՝ յունիսի 7-ին յաջորդեց Վատիկանի մօտ Հայաստանի մնայուն դեսպան Միքայէլ Մինասեանին հաւատարմագրերուն յանձնումի արարողութիւնը եւ Նախագահ Սերժ Սարգսեանին Հայաստան այցելելու հրաւերը Պապին: Պր. Նաճարեան նշեց թէ շատ ուշագրաւ է անշուշտ այս բոլորէն ետք, Վատիկանի մամուլի գրասենեակի տնօրէն հայր Ֆետերիքօ Լոմպարտիի կատարած յայտարարութիւնը Վատիկան-Հայաստան յարաբերութիւններուն մասին, որոնք հաստատուած են 23 մայիս 1992-ին, նորանկախ Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակումէն 8 ամիսներ ետք: Սուրբ Աթոռի մամուլ գրասենեակի տնօրէն՝ Հայր Ֆետերիքօ Լոմպարտի նշած է թէ Հայաստան-Վատիկան յարաբերութիւնները եղած են միշտ ներդաշնակ ու սերտ եւ մնայուն դեսպանութեան հաստատումով՝ յարաբերութիւնները աւելիով պիտի ամրապնդուին, մանաւանդ երբ կը խօսուի «առաջին քրիստոնեայ ազգի մասին»: Հայր Լոմպարտի, իր յայտարարութեան մէջ կ'անդրադառնայ Հայաստան-Վատիկան յարաբերութիւններու գլխաւոր հանգրուաններուն, մանաւանդ Յովհաննէս Պօղոս Բ. երջանկալիչատակ Պապի պատմական այցին Հայաստան 2001-ին եւ Սուրբ Պետրոսի մէջ գետեղուած Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչի արձանի բացման արարողութեան 2005-ին:

Պրն. Սարգիս Նաճարեան բոլորին ուշադրութեան յանձնեց Վատիկանի եւ Թուրքիոյ միջեւ լարուած յարաբերութիւնները եւ վերջին զարգացումները այս գծով: Ան աւարտեց իր մէջբերումը յայտնելով թէ պատասխանը այժմ յստակ է այն հարցադրումին, թէ Պապը պիտի վերահաստատէ՞ կարգինալ Խորիէ Մարիօ Պերկոլիոյի կողմէ կատարուած հայանպաստ յայտարարութիւնը:

Աւելի քան մէկ ժամ տեւած ասուլիսին բացումը կատարեց հայր Վարդան վրդ. Գազանճեան, որ հաղորդամիջոցներուն ուղղուած իր խօսքին մէջ ըսաւ. «Դուք քաջաբար, զոհողութիւններով, մեծ ջանքերով եւ սակայն հայավայել եռանդով յառաջ կը տանիք ձեր առաքելութիւնը՝ որ է ճշմարտութիւնը հասցնել բոլորին, ապա նաեւ հայուն խանդ ու քաջութիւն փոխանցել, եւ մանաւանդ հանրային կարծիքը առողջ պահել: Աւելի թէն կ'օգտուիմ այս վերջին իրողութիւնը շեշտելով՝ հաւաստիացնել որ հայ իրականութեան մէջ հանրային կարծիքին առողջութիւնը մեծ տոկոսով անոնց կը պարտինք»:

Այս ասուլիսին ներկայ գտնուեցան լիբանանահայ մամուլի եւ հաղորդամիջոցներու ներկայացուցիչներ, հոգեւոր հայրեր եւ հայ կաթողիկէ միութեանական պատասխանատուներ:

Մեսրոպեան վարժարանի 75 ամեակի գործադիր մարմինը այցելեց ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ

Ուրբաթ, 14 Յունիս 2013-ին, Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ Հայոց ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը Հայ կաթողիկէ պատրիարքարանին մէջ ընդունեց Հայ կաթողիկէ Մեսրոպեան բարձրագոյն վարժարանի 75-ամեակի գործադիր մարմինը, որ Հանդիպումին ներկայացուց 75-ամեակի ծրագիրին նախագիծը եւ առաջադրանքները, հայցելով Հոգեւոր Տիրոջ օրհնութիւնը:

Հանդիպումին ներկայ գտնուեցան գործադիր մարմինին անդամները՝ հայր Գէորգ Ժ. վրդ. Եղիայեան (նախագահ), պրն. Կրէկոլար Գալուստ (Մեսրոպեան վարժարանի տնօրէն), հայր Վարդան վրդ.Փազանճեան, պրն. Ռաֆայէլ Ումուտեան, պրն. Գրիգոր Թերզեան, պրն. Աւետիս Կիտանեան, տոքթ. Կոստան Եսփոլճեան, տիկին Ռոզին էլէյճեան, տիկին Հիլտա Հալլաճեան, տիկին Սեղա Սիմիտեան, օրդ. Իգապէլ Լեւոնեան, պրն. Րաֆֆի Տէմիրճեան, պրն. Շանթ Չիւրիւքեան եւ պրն. Աւօ Գարաքէշիշեան:

Վարժարանին 75 ամեակը պաշտօնապէս պիտի սկսի Հոկտեմբեր 2013-ին եւ իր աւարտին պիտի հասնի Դեկտեմբեր 2014-ին:

Հայոց Ցեղասպանութեան 100րդ տարելիցի Լիբանանի կեդրոնական մարմինը այցելեց ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը

Հինգշաբթի, 27 յունիս 2013, երեկոյեան ժամը 7-ին, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը ընդունեց Հայոց ցեղասպանութեան 100րդ տարելիցի Լիբանանի կեդրոնական մարմինի անդամները Հայ կաթողիկէ պատրիարքարանին մէջ:

Շուրջ մէկ ժամ տեւած հանդիպման ընթացքին, Հոգեւոր Տէրը զեկուցեց Հռոմի մէջ իր անդրաւիտի հանդիպման մասին Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին հետ, որուն ներկայացուցած է 3 առաջարկներ Հայոց ցեղասպանութեան 100րդ տարելիցին կապակցութեամբ: Ան ներկաներուն տեղեկացուց որ Սրբազան Քահանայապետէն ինդրած է որ Հայոց ցեղասպանութեան 100րդ տարելիցին յիշատակումը մեծ շուքով կատարուի Սուրբ Պետրոսի տաճարին մէջ հանդիսաւոր Պատարագով եւ Սրբազան Հայրը այս առիթով քահանայապետական յորդոր մը ուղղէ համայն քրիստոնեաներուն, ներկայացնելու համար Մեծ Եղեռնի նահատակներուն վկայութիւնը, ինչպէս նաեւ Վատիկանի պետութիւնն ալ մասնակցի այս հարիւրամեակի յիշատակութեան դրոշմաթուղթերու հրատարակութեամբ: Հոգեւոր Տէրը այս երեք կէտերը նշելէ ետք, խօսեցաւ նահատակներու սրբադասման հարցին մասին: Բացատրելէ ետք կաթողիկէ Եկեղեցւոյ օրէնքները այս առնչութեամբ, ան ներկայացուց երանելի Իգնատիոս

---

*Մալոյեանի օրինակը եւ խրախուսեց ներկաները որ աղօթեն անոր, որպէս-
զի ան հրաշքներ գործէ մեր մէջ:*

*Հայոց Յեղասպանութեան 100րդ տարելիցի Լիբանանի կեդրոնական
մարմինի անդամները իրենց կարգին պատրաստականութիւն յայտնեցին
ամբողջութեամբ գործակցելու Հոգեւոր Տիրոջ ներկայացուցած առա-
ջարկներու իրագործման համար:*

Ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը մասնակցեցաւ տարեկան Իֆթարին նախագահական պալատին մէջ

*Աւանդական Իֆթարը, որ Հանրապետութեան նախագահ զօր. Միշէլ Սլէյմանին հրաւերով տեղի ունեցաւ երեքշաբթի, 16 յուլիս 2013-ին, Պա-
պատայի պալատին մէջ, նախագահ Սլէյմանին համար առիթ մը հանդի-
սացաւ վերահաստատելու մասնաւորաբար Պապատայի յայտարարու-
թիւնը յարգելու անհրաժեշտութիւնը: Այս յայտարարութեամբ Լիբանանի
քաղաքական բոլոր հոսանքները յանձնառու եղած էին Լիբանանը հեռու
պահելու շրջանային տագնապներէն եւ հակամարտութիւններէն:*

*Իֆթարին, պետական աւագանիին, քաղաքական եւ դիւանագիտական
անձնաւորութիւններու, համայնքապետերուն, որոնց շարքին՝ Տանն Կի-
լիկիոյ կաթողիկէ հայոց ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթո-
ղիկոս Պատրիարքին, նախարարներու ու երեսփոխաններու ներկայու-*

թեան արտասանած խօսքին սկիզբը նախագահ Սլէյման յիշեցուց Բենեդիկտոս Ժ.Ձ. Սրբազան Քահանայապետին շուրջ տարի մը առաջ Լիբանան կատարած այցելութիւնը, որ «առիթ մը եղաւ վերահաստատելու որպէս ազատութեան եւ համակեցութեան դրօշակակիր Լիբանանի պատգամին ամբողջ փայլքը» ըսաւ Հանրապետութեան նախագահը աւելցնելով. - «Կայունութիւնը, ազգային միութեան եւ համերաշխութեան ոգին, որով յատկանշուեցաւ այս այցելութիւնը, բացայայտեց ընդհանուր շահին գիտակցելու եւ մեր տարակարծութիւններն ու անձնական շահերը շրջանցելու մեր կարողութիւնը, եթէ կամենանք»:

Այնուհետեւ, նախագահ Սլէյման կոչ ըրաւ արագացնելու կառավարութեան մը կազմութիւնը, ընդգծելով Սահմանադրութեան որոշ կէտեր յստակացնելու նպատակով ազգային քննարքումի մը հրաւէր տալու իր դիտաւորութիւնը: Ան նաեւ ընդգծեց բանակին նկատմամբ անվերապահ զօրակցութիւն ցուցաբերելու եւ անոր դէմ գրգռութիւններու հրահրումը կասեցնելու հրամայականութիւնը:

Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու Միաբանութեան պատուիրակութիւնը այցելեց Հոգեւոր Տիրոջ

Երկուշաբթի, 5 օգոստոս 2013-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Հոգեւոր Տէրը հայ կաթողիկէ պատրի-

արքարանին մէջ ընդունեց Անարատ Յղութեան Հայ Բոյրերու Միաբանութեան ընդհանուր մեծաւորուհի Մայր Եւդոքսիա Քէշիշեանը եւ վարչութեան անդամներ՝ քոյր Անայիս Գրըքեանը եւ քոյր Ռիթա Զապարեանը: Հայ Բոյրերու պատուիրակութիւնը ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ տեղեկացուց միաբանութեան տարեկան ութնօրեայ ներանձնութեան մասին, որ տեղի ունեցաւ 28 յուլիսէն 4 օգոստոսին, Միաբանութեան Զմամուռ վանքին մէջ, մասնակցութեամբ Եգիպտոսէն, Պարսկաստանէն, Սուրիայէն եւ Հռոմէն ժամանած քոյրերու:

Ներանձնութեան քարոզիչն էր գերյարգելի հայր Եղիա Ծ.վ. Եղիայեան, իբրեւ նիւթ ունենալով «Տէրունական աղօթքը՝ ողնայար կրօնաւորական կեանքի»:

Ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը ուրախութեամբ տեղեկացաւ հայ քոյրերու Հոգեւոր կեանքին հայոց ծրագիրներուն եւ գնահատեց միաբանութեան եկեղեցանուէր, ազգանուէր եւ յատկապէս կրթանուէր գործունէութիւնը:

Հոգեւոր Տէրը ընդունեց լիբանանեան «Ամալ» կուսակցութեան պատուիրակութիւն մը

Զորեքշաբթի, 21 օգոստոս 2013, առաւօտեան, ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը ընդունեց լիբանանեան «Ամալ» կուսակցութեան պատուիրակութիւն մը բաղկացած՝ Շէյխ Հա-

---

սան Ալ Մասրիէ եւ Սայէտ Ապտալլահ Մուսայէ, որոնք պաշտօնական հրաւէր մը փոխանցեցին Հոգեւոր Տիրոջ, ներկայ գտնուելու Իմամ Մուսա Սատէրի յիշատակի ոգեկոչման հանդիսութեան:

Հանդիպման ընթացքին, Հոգեւոր Տէրը բուռն կերպով դատապարտեց Պէյրութի հարաւային արուարձանին մէջ վերջերս տեղի ունեցած ահաբեկչութիւնը, որ խորապէս յուզեց համայն Լիբանանը, իր խորին ցաւակցութիւնները յայտնելով պատուիրակութեան եւ պայթումին զոհերու ընտանիքներուն ու պարագաներուն:

Ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը ընդունեց Ուրուկուէյի «Արաքս» հայկական ուստիոկայանի տնօրէնը

Երեքշաբթի, 3 սեպտեմբեր 2013, երեկոյեան ժամը 6-ին, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը հայ կաթողիկէ պատրիարքարանին մէջ ընդունեց Ուրուկուէյի «Արաքս» հայկական ուստիոկայանի տնօրէն՝ պրն. Տիեկօ Գարամանուկեանը:

Հանդիպումը միաժամանակ առիթ հանդիսացաւ շուրջ 20 վայրկեան տեւողութեամբ հարցազրոյցի մը, որուն ընթացքին ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը իր հայրական պատգամն ու օրհնութիւնը տուաւ Ուրուկուէյի հայութեան, ինչպէս նաեւ անդրադարձաւ Հայոց Յեղասպանութեան 100-րդ տարելիցին ընդառաջ ծրագրուած եւ յատկապէս Վատիկանի մէջ տեղի ունենալիք ձեռնարկներու նախապատրաստական աշխատանքներուն ու միջոցառումներուն: Հոգեւոր Տէրը անդրադարձաւ նաեւ Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետի խոնարհ եւ աղքատասէր տիպարին եւ անոր իւրայատուկ կեցուածքներուն Եկեղեցոյ կեանքէն ներս:

Ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ գահակալութեան 14րդ տարեդարձ

Հինգշաբթի, 24 հոկտեմբեր 2013, առաւօտեան ժամը 11.30-ին, հայ կաթողիկէ պատրիարքարանին մէջ տեղի ունեցաւ ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ գահակալութեան 14-րդ տարեդարձին առթիւ կարկանդակի բեկանում պատրիարքարանի աշխատակազմի կազմակերպութեամբ:

Ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը խօսք առնելով շեշտեց Պատրիարքարանէն ներս ապրուած ընտանեկան միջնորդութիւն մասին, ապա շնորհակալու-

---

Թիւն յայտնեց բոլոր ծառայութիւններուն համար, որոնք նուիրումով կը կատարուին պատրիարքարանէն ներս:

Շնորհաւորութիւններու եւ բարեմաղթութիւններու կողքին, ներկաները այս առիթով երգեցին հետեւեալ հայրապետական մաղթանքը.

«Ամէն հայի սրտից բխած,
Լսիր այս ձայն, ով Աստուած.
Երկար կեանք տուր Հայրապետին,
Երկար օրեր Սիրելի Հօր.
Տէր, անասան պահիր դու միշտ
Տան Կիլիկիոյ այս Աթոռ»:

Ա.Դ.Հ.Կ.ի կեդրոնական վարչութեան պատուիրակութիւնը այցելեց ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ

Ամենապատիւ Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց Կաթողիկոս Պատրիարքը, երկուշաբթի 28 հոկտեմբեր, առաւօտեան ժամը 9.30-ին ընդունեց Ա.Դ.Հնչակեան Կուսակցութեան նորընտիր Կեդրոնական Վարչութեան պատուիրակութիւնը, որուն մաս կը կազմէին Վարչութեան ատենապետը՝ Յակոբ Տիգրանեան, անդամներ ՏՔ. Եղիկ Ճէրէճեան, Սեպուհ Գալփաքեան, Շաւարշ Ակինեան, ինչպէս նաեւ Լիբանանի Վարիչ Մարմնի ատենապետ Արեք Քէօշկէրեան: Շուրջ ժամ մը տեւած իօսակցութիւնը կեդրոնացաւ Կուսակցութեան քառամեայ համագումարի ընթացքին շօշափուած հարցերուն եւ որդեգրուած առաջադրանքներուն, ինչպէս նաեւ Հայոց Յեղասպանութեան 100-րդ տարելիցի նշման կարեւորութեան, հայրենական կեանքին, յատկապէս Հայաստանէն արտագաղթի երեւոյթին եւ սուրիահայութեան իրավիճակին ու դիմագրաւած դժուարութիւններուն վրայ: Արծարծուած հարցերուն շուրջ տեղի ունեցաւ տեսակէտներու փոխանակում եւ ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը շեշտեց համահայկական հիմնախնդիրներու հետապնդումը համակարգուած ու միասնական աշխատանքով կատարելու անհրաժեշտութիւնը: Ան միաժամանակ իր հիւրերուն տեղեկացուց Յրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին հետ ունեցած տեսակցութեան մասին, որուն ընթացքին Պապին տեղեկացուցած էր Հայոց Յեղասպանութեան 100-րդ տարելիցի ոգեկոչման համահայկական ծրագիրներու մասին: Սուրիահայութեան դիմագրաւած դժուարութիւններուն կապակցութեամբ, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը յայտնեց թէ ինք սկսած է անձամբ այցելել Լիբանան ապաստանած սուրիահայ ընտանիքներուն:

Ս.Գ.Հ.Կ.ի ներկայացուցիչները՝ ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ հետ համաձայն գտնուեցան պարբերական նման հանդիպումները ու խորհրդակցութիւնները շարունակելու օգտակարութեան մասին:

Հանդիպումի ավարտին, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը իր հիւրերուն նուիրեց «Աւետիք» պաշտօնաթերթին վերջին թիւէն օրինակներ:

Հոգեւոր Տէրը կ'այցելէ սուրիահայ կաթողիկէ գաղթականներուն

Երկուշաբթի, 28 հոկտեմբեր 2013, կէսօրէ ետք ժամը 4:30-ին, ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց, ընկերակցութեամբ Պուրճ Համուտի «Սուրբ Փրկիչ» եկեղեցւոյ՝ փոխ ժողովրդապետ, հայր Ղազար վրդ. Պետրոսեանին եւ Գարիգասի հայ կաթողիկէ բաժանմունքի տնօրէնուհի՝ տիկին Անի Գալուստին, այցելեց սուրիահայ կաթողիկէ գաղթականներու, մօտէն հետաքրքուելու համար անոնց վիճակով ու կարիքներով, մխիթարելով ու քաջալերելով զանոնք: Տիրոջ օրհնութիւնը հայցելով ամէն տան վրայ, ուր մուտք կը գործէր, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը իր այցելութիւնը կ'ավարտէր ականդական տնօրհնէքով (հացին, ջուրին եւ աղին):

Հոգեւոր Տէրը ընդունեց Արեւմտահայոց Ազգային Համագումարի պատուիրակուիւնը

Երեքշաբթի, 13 Նոյեմբերի 2013-ին, Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց Ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը Էջրեֆիէի պատրիարքական իր նստավայրին մէջ ընդունեց Արեւմտահայոց Ազգային Համագումարի պատուիրակուիւնը, գլխաւորութեամբ Հայաստանի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի պատգամաւոր Ախոյեանի:

Պարոն Ախոյեան Հոգեւոր տիրոջ ներկայացուց թուրքիոյ կողմէ գործադրուած Հայկական Յեղասպանութեան զոհերու ժառանգներու իրաւունքներուն վերականգման, ցեղասպանութեան հետեւանքով Արեւմտահայերու կրած կորուստներու հատուցման եւ թուրքիոյ մէջ Հայկական Համայնքներու հետ յարաբերութիւններու ուղղութեամբ իրականացուած աշխատանքներն ու յառաջիկային կատարուելիք գործողութիւններու ծրագիրը: Մասնաւորաբար ան Հոգեւոր տէրը իրազեկեց նշեալ աշխատանքներու հետապնդման համար Համագումարի ընդհանուր Ժողովին բխած միջազգային իրաւաբանական խմբակի գործունէութեան, ինչպէս նաեւ թուրքիոյ քաղաքացիական հասարակութեան, մտաւորականութեան եւ հաղորդակցութեան միջոցներուն մօտ Հայկական իրաւունքներու լուսաբանման ուղղութեամբ կատարուած աշխատանքներուն մա-

սին: Անդրադարձ կատարուեցաւ նաեւ Թուրքիոյ տարբեր շրջաններուն մէջ ապրող իսլամացուած եւ թաքուն հայերու հիմնախնդրին:

Հոգեւոր տէրը գնահատեց Համագումարի պատուիրակները՝ հայկական ընդհանրական շահերու պաշտպանութեան համար կատարուող գործունէութեան համար եւ խրախուսեց առաւել սերտացնել յարաբերութիւնները Թուրքիոյ մէջ իրենց ազգային ու հոգեւոր ինքնութեան վերականգնման ձգտող հայկական ծագումով մարդոց շրջանակներուն հետ:

Յայտնենք, որ Արեւմտահայոց Ազգային Համագումարը Փրանսական օրէնքին առջեւ արձանագրուած ոչ-քաղաքական կազմակերպութիւն է: Անոր՝ որպէս ՄԱԿ-ի մօտ դիտորդի կարգավիճակով կազմակերպութիւն արձանագրուելու վերաբերեալ քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ ընթացիկ տարուայ Դեկտեմբերին, Նիւ Եորքի մէջ:

Լիբանանի կաթողիկէ պատրիարքներու 47-րդ հերթական նստաշրջանը

Լիբանանի կաթողիկէ պատրիարքներու եւ եպիսկոպոսաց խորհուրդի 47-րդ հերթական նստաշրջանը, որ ընթացք առած էր երկուշաբթի 11 նոյեմբեր 2013-ին, վերջ գտաւ շաբաթ, 16 նոյեմբերին, Պքերքէի մէջ: Ժողովին մասնակցող պատրիարքներու շարքին էր Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը:

Նստաշրջանի փակման հաղորդագրութեան մէջ, պատրիարքներն ու եպիսկոպոսները իրենց մտահոգութիւնը յայտնեցին Թրիփոլիի անապահով պայմաններուն համար, անգամ մը եւս պահանջելով Սուրիոյ մէջ առեւանգուած երկու եպիսկոպոսներու ու երեք քահանաներու եւ այլ արգելափակեալներու ազատ արձակումը եւ վերահաստատեցին իրենց կոչը ի խնդիր Սուրիոյ տագնապին խաղաղ լուծման:

Անոնք նաեւ շեշտեցին սուրիացի եւ իրաքցի գաղթականներու օժանդակութեան ճիգերը շարունակելու անհրաժեշտութիւնը, գնահատելով այս գծով Գարիղասի մարդասիրական աշխատանքը:

Հոգեւոր հայրերը ընդգծեցին քրիստոնեաներու իւրայատուկ առաքելութիւնը Արեւելքի մէջ եւ անոնց դրական ներդրումը տարածաշրջանի հարցերու լուծման համար:

Վերջապէս, հաղորդագրութիւնը անդրադարձաւ Հռոմի մէջ կայանալիք Արեւելքի կաթողիկէ պատրիարքներու հանդիպման Փրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին հետ, ընդգծելով ասոր կարեւորութիւնը Եկեղեցւոյ գործունէութեան յառաջընթացին համար:

Ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը Հռոմի մէջ կը մասնակցի Արեւելեան Եկեղեցիներու լիազումար ժողովին

Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը կիրակի՝ 17 նոյեմբեր 2013-ի առաւօտեան մեկնեցաւ Հռոմ մասնակցելու համար Արեւելեան Եկեղեցիներու լիազումար ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ 19-22 նոյեմբերին, Վատիկանի առաքելական պալատի Պոլոնիա դահլիճին մէջ, մասնակցութեամբ կարդինալական դասի անդամներու, պատրիարքներու եւ աւագ եպիսկոպոսներու:

Արեւելեան Եկեղեցիներու այս լիազումար ժողովի օրակարգին վրայ քննարկուեցան յատկապէս առանցքային երեք նիւթեր՝ ծխակատարութիւնը, կղերին կազմաւորումը եւ Աստուծոյ ժողովուրդին հովուութիւնը:

Այնուհետեւ, 21 նոյեմբերի առաւօտեան, ժողովին մասնակիցները Սուրբ Պետրոսի Պաղիլիքային մէջ մասնակցեցան համապատարագին, որուն պիտի նախագահէ Արեւելեան Եկեղեցիներու ժողովին կառավարիչը՝ Կարդինալ Լէոնարտո Սանտրի, որմէ ետք լիազումար ժողովին մասնակցող Հայրապետները հանդիպում մը ունեցան Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին հետ՝ քննարկելու համար Արեւելքի քրիստոնեաներուն ներկայ իրավիճակը եւ ասոր յարակից հարցեր:

Կիրակի՝ 24 նոյեմբերին, ժողովականները իրենց մասնակցութիւնը բերին «Հաւատքի Տարուան» եզրափակիչ հանդիսաւոր արարողութեան, որ տեղի ունեցաւ Սուրբ Պետրոսի հրապարակին վրայ, Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին նախագահութեամբ:

Ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ ցաւակցագիրը ԸՀ նախագահ Սերժ Սարգսեանին

Երկուշաբթի, 16 դեկտեմբեր 2013-ին, Ստեփանակերտի մէջ վախճանած է Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Սերժ Սարգսեանին հայրը՝ Ազատ Աւետիսի Սարգսեան, որուն հոգեհանգիստն ու յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցան Ստեփանակերտի Սբ. Յակոբ Եկեղեցիին մէջ: Այս առիթով, Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը հետեւեալ ցաւակցական հեռագիրը յղեց Նախ. Սերժ Սարգսեանին:

Պեյրուք, 17 Դեկտեմբեր 2013
Տիար Սերժ Սարգսեան
Վսեմաշուք Նախագահ Հայաստանի Հանրապետութեան

Մեծայարգ Պարոն Նախագահ,

Ձեր սիրելի հօր՝ Ազատ Սարգսեանի մահուան առիթով, որ պատահած է Ստեփանակերտի մէջ, յառաջացած տարիքին, ընդունեցէ՛ք մեր խորագգած ցաւակցութիւնները: Այս դժուարին պահուն, կը բաժնենք Ձեր եւ Ձեր ողբացեալ հօր բոլոր հարազատներուն մեծ վիշտը, եւ մեր վշտակցութեան կը միացնենք մեր աղօթքը առ Աստուած որպէսզի միխթարէ ողբացեալին հարազատները եւ շնորհէ հանգուցեալին յաւիտեանական կեանքը:

Աղօթարար՝

† ՆԵՐՍԷՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԹ.
Կաթողիկոս Պատրիարք
Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց

ՀՀ Սփիւռքի նախարար տիկին Հրանուշ Յակոբեանի Սուրբ Ծննդեան շնորհաւորագիրը

Հայաստանի Հանրապետութեան Սփիւռքի նախարար տիկին Հրանուշ Յակոբեան, Սուրբ Ծննդեան տօնին առիթով, հետեւեալ շնորհաւորագիրը յղած է ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ:

ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՒ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՊԱՏՐԻԱՐԿ
ՆԵՐՍԷՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԹ.

Ամենապատիւ և Գերերջանի՛կ Տեր,

Ամանորի և Սուրբ Ծննդեան տոներին առիթով մեր սրտաբուխ շնորհավորանքներն ենք հղում Ձեզ:

Մաղթում ենք, որ Մեր Փրկչի՝ Հիսուս Քրիստոսի աշխարհ գալու մարդասեր առաքելութեան խորհուրդները՝ սիրո ու խաղաղութեան պատգամները, նորովի հարստացնեն մեր կյանքը, որ Մեր Տիրոջ ավետաբեր աղավնին խաղաղութուն պարգեւի Հայոց աշխարհին:

Ցանկանում ենք, որ բազմապատկվեն նաեւ Ձեր դիկավարած կառույցի

ջանքերը՝ իրենց նպաստը բերելով հայապահպանության գործին, եւ նոր ուղիներ բացեն Հայաստան-Սփյուռք գործակցության ուղեծրում:

Թող 2014 թվականը Ձեզ պարգեւի առողջություն, հոգու խաղաղություն եւ թող նույնքան նվիրումով ու սիրով շարունակվի Ձեր հայրենանվեր գործունեությունը:

Թող Երկնային Տերը գորավիզ լինի եւ բազմապատկի Ձեր ուժերը՝ հանուն Հայրենիքի եւ ի բարօրություն աշխարհասփյուռ հայության:

ԽՈՐԻՆ ՀԱՐԳԱՆՔՈՎ՝
ՀՐԱՆՈՒՇ ՀԱԿՈՐՅԱՆ

**ԹԵՄԱԿԱՆ
ԼՈՒՐԵՐ**

Հալչպի մէջ առեւանգուած եպիսկոպոսներուն ու քահանաներուն ազատագրման համար աղօթք Աղեքսանդրիոյ մէջ

28 Ապրիլ, կիրակի երեկոյեան ժամը 6:30-ին, Գահիրէի հայ կաթողիկէ Աւետման Տիրամօր նուիրուած եկեղեցւոյ մէջ, տեղի ունեցաւ Սուրբ Պատարագ եւ աղօթքի երեկոյ Հալչպի մէջ առեւանգուած եպիսկոպոսներուն ու քահանաներուն ազատագրման համար: Հալչպի հայ կաթողիկէ վարդապետ՝ Հայր Միքայէլ վրդ. Քայյալ Թ Փետրուարէն ի վեր առեւանգուած է Սուրիոյ մէջ: Աղօթքին ներկայ էին Եգիպտոսի մէջ Հայաստանի դեսպան՝ Տոքթ. Արմէն Մելքոնեան եւ հիւպատոս՝ Տիար Վարդգէս Օհաննէսեան, ինչպէս նաեւ Սուրիոյ ու Մալթայի դեսպաններու ներկայացուցիչներ, պետական ու կրօնական անձնաւորութիւններ եւ մեծ թիւով հաւատացեալներ:

Սուրբ գրային ընթերցումներէն ետք, արհիպատիւ Գրիգոր Եպիսկոպոս Գուսան իր քարոզին մէջ կեդրոնացաւ «Բարի Հովիւին» վրայ, կոչ ուղղելով որպէսզի առեւանգուած եկեղեցականները՝ հոգեւոր հովիւները, ազատ արձակուին ու դառնան իրենց առաքելութեան եւ իրենց հօտին: Ան երախտագիտութեամբ յիշեց երկու եպիսկոպոսները որոնք 2004-ի մայիս 9-ին մասնակցած էին իր իսկ եպիսկոպոսական օծման արարողութեան, նաեւ անդրադարձաւ իրենց բարի ընդունելութեան ամենապատիւ Ներսէս Պետրոս ԺԹ կաթողիկոս պատրիարքին այցելութեան առթիւ: Աղօթենք - ըսաւ սրբազանը - որ խաղաղութիւնն ու արդարութիւնը վերահաստատուի՝ կը սպասենք հաւատքով ու մեծ յոյսով:

Պատարագի աւարտին ներկաներուն բաժնուեցաւ վառած մոմեր որպէսզի գետեղեն Խաղաղութեան Տիրամօր սրբապատկերին առջեւ:

Վարդարանի աղօթք եւ քրիստոնէականի վկայագիրներու բաշխում

Նախագահութեամբ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքին, ուրբաթ, 3 մայիս 2013, երեկոյեան ժամը 6-ին, Զալքայի «Սուրբ Խաչ» եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Վարդարանի աղօթքը, որուն աւարտին հայր Վարդան վրդ. Գազանճեան՝ Տնօրէն Սուրբ Գրիգոր Նարեկացի կեդրոնին, նախ շնորհակալութիւն յայտնեց տեղւոյն ժողովրդապետ՝ հայր Սեպուհ վրդ. Կարապետ-

---

եանին, ապա նաեւ հայր Սարգիս վրդ. Դաւիթեանին, որոնք սիրայօժար օգնեցին հաւատացեալին կազմաւորման տասը հանդիպումներուն ընկալման: Հայր Վարդան բացատրեց հանրութեան այս հանդիպումներուն նպատակը, ապա տեղեկացուց նախատեսուած յաջորդ բանախօսութիւններու շարքին մասին եւ կարդաց Մատթէոսի աւետարանէն 28, 16-20 համարները, որոնք պիտի ծառայէին յաջորդող խորհրդածութեան: Անկէ ետք, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը հաւատացեալներուն փոխանցեց օրուան խորհրդածութիւնը, ուր քաջալերեց հաւատացեալները վկայելու անվախօրէն իրենց հաւատքին մասին: Ան շեշտեց թէ նոր աւետարանման ընթացքը սկսած է մեր եկեղեցիէն ներս եւ պտուղ պիտի տայ մեր բոլորիս վկայութեամբ: Քարոզէն ետք ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը յանձնեց քրիստոնէականի հանդիպումներու մասնակիցներուն վկայագիրները:

Սուրբ Գրիգոր Նարեկացի կեդրոնի Աւետարանի նոր քարոզութեան գրասենեակին կողմէ կազմակերպուած այս տասը հանդիպումները օժանդակեցին հաւատացեալներուն իրենց քրիստոնէականի կազմաւորման, Պուրճ Համուտի սուրբ Փրկիչ եւ Զալքայի սուրբ Խաչ եկեղեցիներուն մէջ, շաբաթական հերթականութեամբ: Գրասենեակին վարիչն է՝ տէր Րաֆֆի քհնյ. Յովհաննէսեան:

Նշենք թէ վկայականներ բաժնուեցան 40 հաւատացեալներու, որոնք մասնակցեցան Հաւատքի Տարւոյն առիթով կազմակերպուած այս հանդիպումներուն:

Ֆաթիմայի Տիրամօր տօն Զահլէի մէջ

Կիրակի, 12 մայիս 2013-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին, Տիրամայր Ֆաթիմայի տօնին առիթով, Զահլէի «Տիրամայր Ֆաթիմայի» հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ ձայնաւոր սուրբ Պատարագ մատուցեց Զմմառու Պատրիարքական Միաբանութեան Ընդհանուր Փոխանորդ հայր Գաբրիէլ Թ.Ծ.Վ. Մուրատեան, սպասարկութեամբ Սուրբ Միքայէլ և Երանելի Մալոյեան դպրեկանքերու ժառանգաւորներուն, մասնակցութեամբ վարչական եւ թեմական հայրերու եւ ի ներկայութեան համայնքի զաւակներու հոծ բազմութեան: Իր ողջոյնի խօսքը արտասանեց տեղւոյն ժողովրդապետ տէր Ալիշան քհնյ. Աբարդեան, ապա եկեղեցւոյ երգչախումբը ներկայացուց Աստուածածնայ նուիրուած փունջ մը երգեր, որմէ ետք մատուցուեցաւ սուրբ Պատարագը, առընթերակայութեամբ՝ հայր Մաշտոց վրդ. Զահլէրեանի եւ տէր Ալիշան քհնյ. Աբարդեանի: Պատարագիչ գերապայծառը օրուայ իր քարոզը ուղղելէ ետք՝ վարդարաններ օրհնեց, որոնք բաժնուեցան ներկաներուն, որպէսզի զայն միշտ աղօթեն, ինչպէս որ թելադրած էր Ֆաթիմայի Տիրամայրը: Յաւարտ սուրբ Պատարագին՝ Աստ-

ուածածնայ արձանով թափօր կազմուեցաւ, որ վարդարան աղօթելով՝ շրջան կատարեց քաղաքին մէջ: Այս օրհնաբեր օրուան յայտադրին յաջորդեց հիւրասիրութիւն:

Այնճարի Սուրբ Վարդարանի Տիրամօր Հայ Կաթողիկէ վերանորոգ եկեղեցւոյ բացում

Կիրակի, 19 մայիս 2013, Հոգեգալստեան տօնին, երեկոյեան ժամը 6-ին, Այնճարի մէջ սկիզբ առաւ «Սուրբ Վարդարանի Տիրամայր» ժողովրդապետական եկեղեցւոյ հանդիսաւոր վերաբացումը:

Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ Հայոց Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը կէսօրէ ետք ժամանեց Այնճար, ուր մեծ շքախումբով զինք դիմաւորեցին տեղւոյն ժողովրդապետ հայր Մեսրոպ վ. Թոփալեան, Այնճարի քաղաքա-

պետ Կարապետ Փամպուլեան եւ ՀՄԸՄ Այնճարի շեփորախումբը: Հայկական աւանդութեան համաձայն, տեղի ունեցաւ բարի գալուստի ընդունելութիւնը հացով եւ աղով: Ապա ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը եւ իրեն ընկերակցող շքախումբը ուղղունցան դէպի նորոգուած եկեղեցւոյ գաւիթը «Հրաշափառ» շարականի երգեցողութեամբ:

Ապա, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը օժեց եկեղեցւոյ նորակառոյց խորանը, հոն զետեղելով երանելի Իգնատիոս Մարտիանի մասունքը, ներկայութեամբ այնճարահայութեան եւ բազմաթիւ անձնաւորութիւններու:

Այնուհետեւ տեղի ունեցաւ եկեղեցւոյ բարերար Գրիգոր Ճապուրեանի շքանշանի տուչութեան արարողութիւնը (որուն ընթացքին ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ փոխանցած պատգամը տեսնել հայրապետական բաժնին մէջ) եւ Հոգեւոր Տէրը պատուեց եկեղեցւոյ նորոգութեան բարերար Գրիգոր Ճապուրեանը, քահանայապետական «Մեծն Սուրբ Գրիգորի Ասպետի» շքանշանով:

Պարգեւատրումէն ետք, խօսք առաւ պարգեւատրեալը, որ շնորհակալութիւն յայտնեց Սրբազան Քահանայապետին եւ Հոգեւոր Տիրոջ, ինչպէս

նաեւ տեղւոյն ժողովրդապետին, որոնք զինք պատուեցին այսպիսի մեծ պատիւով մը:

Գրիգոր Ճապուրեան ծնած է Լիբանան. ան զբաղած է միջին արեւելեան առեւտուրով, մանաւանդ 30 տարիներէ աւելի Արաբական էմիրուլթիւններու մէջ, միջազգային յարաբերութիւններու մեծ ցանց մը ստեղծելով, դիւանագիտական, վաճառականական եւ ընկերային շրջանակներուն մէջ: Բարեբարը մեկենաս է նաեւ բազմաթիւ հրատարակութիւններու:

Շքանշանի տուչութեան արարողութենէն ետք խօսք առաւ վերանորոգ եկեղեցոյ ճարտարապետ պրն. Վազգէն Նիւրբէթլեանը, որ բացատրեց եկեղեցոյ նորոգութեան աշխատանքային հանգրուաններուն մասին:

Յաջորդաբար հանդէս եկաւ երաժշտական ելոյթով Համբարձում Ճապուրեանը, գանատահայ նշանաւոր երաժիշտ եւ վարպետ տուտուք նուագող: Անոր կ'ընկերանային խումբ մը երաժիշտներ, որոնք ներկայացուցին հայկական դասական երաժշտութենէն փունջ մը գլուխ-գործոցներ՝ Կոմիտասէն, Խաչատուրեանէն եւ Սպենդիարեանէն:

Աւարտին, պատուոյ հիւրերը մասնակցեցան ընթրիքին Այնճարի «Արեւ» շքեղ ճաշարանին մէջ: Այս առթիւ խօսք առաւ ժողովրդապետ հայր Մեսրոպ վ. Թոփալեան, որ շնորհակալութիւն յայտնեց նուիրատուներուն եւ մասնակցողներուն: Քաղաքապետը խօսք առաւ եւ անոր աւարտին այնճարի շքանշանը կախեց բաբերարին կուրծքին այնճարահայրութեան անունով: Ապա արաբերէնով ելոյթ ունեցաւ գերյ. հայր Գէորգ ծ.վ. Եղիայեանը, որ շնորհակալութիւն յայտնեց բաբերարին եւ նուիրատուներուն անոնցմէ յատկապէս յիշելով Ֆաթիմա եղբայրները, Տօքթ. Փօլ Եղիայեանը եւ Մագ. Ժողէֆ Թոփալեանը:

Ժողովրդապետ հայրը օրուան պարգեւատրեալին նուիրեց Մեծն Սուրբ Գրիգորի Ասպետի սուրը, եւ քահանայապետական օրհնագիրներ յանձնեց ճարտար-

րապետ՝ պրն. Վազգէն Նիւրբէթլեանին եւ աջակիցներուն:

Նշենք, որ այս առիթով պատրաստուած էր գրքոյկ մը, որ կը պարունակէր օրուան արարողութիւնները, ինչպէս նաեւ պարգեւատրեալին, արուեստագէտին եւ ճարտարապետին կենսագրականները:

Ձմնառու Ուխտի Օր

Կիրակի, 26 մայիս 2013-ին, Աստուածածնայ ամսուայ վերջին կիրակին, Ձմնառու վանքէն ներս տեղի ունեցաւ ականդական Ուխտի Օրը, կազմակերպութեամբ՝ Ձմնառու վանքի վարչութեան եւ հայ կաթողիկէ ժողովրդապետութիւններուն, մասնակցութեամբ՝ Սուրբ Մեսրոպի եւ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչի սկստախումբերուն եւ ՀԿՄ Զալբայի ու Աշրաֆիէի պատանեկան միութիւններուն: Առաւօտեան ժամը 10-ին, Ձմնառու մուտքէն դէպի վանքին գլխաւոր հրապարակը կատարուեցաւ հանդիսաւոր թափօրը, որուն յաջորդեց Հայրապետական սուրբ Պատարագ, նախագահութեամբ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքին (ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ այս առթիւ փոխանցած պատգամը տեսնել հայրապետական բաժնին մէջ):

Սուրբ Պատարագին ներկայ էին արհի. Մանուէլ եպս. Պաթագեան, վանքին վարչական հայրերը եւ հայ կաթողիկէ եկեղեցիներու ժողովրդապետները, մասնակցութեամբ իրենց զանազան կազմակերպութիւններուն եւ համայնքի անձնաւորութիւններուն:

Յետմիջօրէի՝ ժամը 3-ին, նոյն վայրին մէջ կատարուեցաւ վարդարանի աղօթք բոլոր ուխտաւորներու մասնակցութեամբ:

Եգիպտական «Ուաթանի» թերթի խմբագրակազմը ընդունեց Գուսա եպիսկոպոսը

Եգիպտական «Ուաթանի» թերթի խմբագրակազմը մայիս ամսոյն կիսուն ընդունեց Աղեքսանդրիոյ հայ կաթողիկէ թեմի առաջնորդ արհի. հայր Գրիգոր եպս. Գուսան, որ նուիրեց շարք մը գիրքեր եգիպտահայութեան եւ ընդհանրապէս հայոց պատմութեան մասին, ինչպէս նաեւ վաւերագրական հատոր մը հայոց ցեղասպանութեան մասին եւ թղթածրար մը եգիպտահայ մամուլի մասին:

Սարկաւագական ձեռնադրութիւն Շուէտի մէջ

Կիրակի 26 մայիս 2013, կէսօրէ ետք ժամը 4-ին, Շուէտի «Սուրբ Ֆրանչիսկոս» լատին եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Գրիգոր կիսասարկաւագ Տէգերմէնճեանին սարկաւագական ձեռնադրութիւնը, ձեռամբ՝ արհի. Գէորգ արք. Խազգումեանին:

Այս առթիւ, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը շնորհաւորական նամակ մը յղեց նոր սարկաւազ՝ Տէր Գրիգորին, յայտնելով որ միմիայն հաւատքին միջոցաւ կարելի է գնահատել այս շնորհքը, որ Աստուած պարգեւեց անոր եւ զինք մղեց նուիրուելու Յիսուսին եւ հոգիներու ծառայութեան ու բարիքին համար: Հոգեւոր Տէրը նամակին մէջ կը փոխանցէ իր բարեմաղթութիւնները նոր սարկաւազի հարազատներուն եւ Շուէտի հայ հաւատացեալներուն:

Սուրբ Փրկիչ Եկեղեցւոյ 60-ամեակի առիթով հոգեւոր համերգ նուիրուած Սուրբ Կոյս Աստուածամօր

Հինգշաբթի, 30 մայիս 2013, երեկոյեան ժամը 8-ին, Պուրճ Համուտի «Սուրբ Փրկիչ» եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ հոգեւոր համերգ նուիրուած «Սուրբ Կոյս Աստուածամօր», եկեղեցւոյ 60-ամեակին առթիւ եւ Սուրբոյ ու Միջին Արեւելքի խաղաղութեան համար, նախագահութեամբ՝ Տիկին Անի Գալուստին, մասնակցութեամբ «Արծիւեան» եւ «Բլբուլ» մանկապատանեկան երգչախումբերուն, ղեկավարութեամբ՝ Մանուէլ Քէչիշեանի: Համերգին ներկայ գտնուեցան եկեղեցական դասի անդամներ, միութենական յանձնախումբերու ներկայացուցիչներ եւ խուռներամ հաւատաց-

եալներ:

Բացման խօսքին մէջ, եկեղեցւոյ փոխ ժողովրդապետ՝ հայր Ղազար վրդ. Պետրոսեան բարի գալուստ մաղթեց ներկաներուն, ապա անդրադարձաւ հոգեւոր համերգին մասին, որ նուիրուած է Սուրբ Կոյս Աստուածամօր, փառաբանելու համար անոր մայրական հոգածութիւնը: Ապա ան հակիրճ կերպով ներկայացուց Սուրբ Փրկիչ եկեղեցւոյ հիմնադրութեան օրէն ի վեր, յաջորդականութեամբ պաշտօնավարող ժողովրդապետներուն ծառայասիրութիւնը, որոնք իրենց նուիրումով եւ հովուական գործունէութեամբ՝ հաւատացեալներու հոգիներուն մէջ, վառ պահեցին հաւատքի եւ սիրոյ կայծը:

Արարողութեան ներկայ էր նաեւ, նախկին ժողովրդապետներէն, արհի. հայր Մանուէլ Եպս. Պաթագեան, որ ղեկավարած է նաեւ «Սուրբ Փրկիչ» եկեղեցւոյ երգչախումբը: Երգեցողութեան առաջին մասը կատարեց «Բլբուլ» երգչախումբը, որ ներկայացուց մարեմեան շարականներ ու տաղեր: Ապա «Արծիւեան» երգչախումբը ներկայացուց շարք մը խմբային կատարումներ եւ մեներգներ: Հանդիսութեան աւարտին եկեղեցւոյ ժողովրդապետ՝ հայր Սարգիս վրդ. Դաւիթեան, իր սրտի խօսքը ըսելով, անդրադարձաւ Սուրբոյ տագնապալի վիճակին մասին եւ Տիրամօր օգնութիւնը հայցեց այս ուղղութեամբ, ապա պաշտօնապէս յայտարարեց եկեղեցւոյ «60-ամեայ տօնակատարութիւններուն բացումը»: Իր խօսքին մէջ ան շնորհակալութիւն յայտնեց օրուան հանդիսութեան նախագահ Տիկին Անի Գալուստին, առ ի զնահատանք իր ժրաջան ընկերային աշխատանքներուն եւ սիրոյն հայ ազգի զաւակներուն նկատմամբ, նաեւ երգչախումբի ղեկավար պր. Մանուէլ Քէչիշեանին, երգչախումբի անդամ-անդամուհիներուն, ձայնային սարքաւորման պատասխանատու՝ պր. Նշան Փաջանեանին:

Հոգեւոր համերգը աւարտեցաւ «Մայր Սուրբ» շարականի երգեցողութեամբ:

Վահէ Նահապետեանի սարկաւազական ձեռնադրութիւնը «Սուրբ Խաչ» եկեղեցւոյ մէջ

Շաբաթ, 1 յունիս 2013-ի երեկոյեան, ժամը 17:30-ին, Զալքայի «Սուրբ Խաչ» եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ կիսասարկաւազ Վահէ Նահապետեանի սարկաւազական ձեռնադրութիւնը, ձեռամբ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքին:

Սուրբ Պատարագը մատոյց ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը, առընթերա-

կայութեամբ վարդապետներ՝ հայր Սեպուհ վրդ. Կարապետեանի եւ տէր Աւետիք վրդ. Յովհաննէսեանի. արարողապետն էր՝ հայր Վարդան վրդ. Գազանձեան:

Նուիրեալը դէպի սուրբ Խորան առաջնորդեց գերապայծառ՝ հայր Յովսէփ Թ.Ծ.Վ. Քէլէկեան առաջնորդ Երուսաղէմի եւ Յորդանանի: Սուրբ Արարողութեան մասնակցեցան գերապայծառ հայր Մանուէլ եպս. Պաթագեան, Տէր Ռաֆֆի քհնյ. Յովհաննէսեան, սարկաւազներ եւ սպասաւորներ, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ հաւատացեալներ:

Արարողութեան երգեցողութիւնը կատարեց «Կուռնկ» պատրիարքական երգչախումբը, ղեկավարութեամբ դոկտ. Եղուարդ Թորիկեանի:

Զեռնադրութեան արարողութիւնը կատարելէ ետք, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը օրուան խօսքը փոխանձեց ներկայ հաւատացեալներուն, յայտարարելով ձեռնադրուած սարկաւազին նոր անունը Տէր Պօղոս Սրկ. եւ մաղթելով անոր Քահանայութեան կարգը, ծառայելու համար Յորդանանի Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցիին (Այս առթիւ Հոգեւոր Տիրոջ քարոզը տեսնել հայրապետական բաժնին մէջ):

Տեղւոյն ժողովրդապետ՝ հայր Սեպուհ վրդ. Կարապետեան արարողութեան աւարտին շնորհակալութիւն յայտնեց ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ եւ բոլոր անոնց՝ որոնք մաս կազմեցին այս հոգեպարար արարողութեան:

Արարողութեան աւարտին, Նահապետեան, Ներսէսեան ընտանիքները եւ Քահանայից դասը շնորհաւորութիւնները ընդունեցին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Սիրտ Յիսուսի ամսոյն առիթով հանդիսաւոր սուրբ Պատարագ

Կիրակի 9 Յունիս 2013-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, Հովանաւորութեամբ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ Հայոց Ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքին եւ կազմակերպութեամբ Հայ Կաթողիկէ «Սուրբ Փրկիչ» ժողովրդապետութեան, «Սուրբ Փրկիչ» եկեղեցւոյ մէջ Սիրտ Յիսուսի ամսոյն առիթով սուրբ Պատարագ մատոյց Ջմմառու մեծաւոր եւ Պէյրութի թեմի Պատրիարքական Փոխանորդ Պէյրութի Թեմին՝ Գերպօ. Հայր Գաբրիէլ Թ.ծ.վ. Մուրատեան: Սուրբ Պատարագին մասնակցեցան Հայ կաթողիկէ կղերը, Ջմմառու վանքի վարչական Հայրերը եւ ժառանգաւորները եւ հաւատացեալներու բազմութիւն մը: Սրբազան երգեցողութիւնը կատարեց «Սուրբ Փրկիչ» եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Մանուէլ Քէշիշեանի: Սուրբ Օրոշան պատգամը փոխանցեց գերյարգելի Հայր Եղիա ծ. վրդ. Եղիայեանը: Հանդիսաւոր թափօր կատարուեցաւ «Սուրբ Փրկիչ» եկեղեցւոյ մուտքէն դէպի Պուրճ Համուտի գլխաւոր հրապարակը, որմէ ետք Մերոպեան վարժարանի բակին մէջ տեղի ունեցաւ Սուրբ Հաղորդութեան օրհնութիւնը:

Սուրբ Եղիա մարգարէի տօնին առթիւ սուրբ Պատարագ Պէյրութի մէջ

Հովանաւորութեամբ ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ Հայոց Կաթողիկոս Պատրիարքին եւ հրաւերով Հայ կաթողիկէ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ - Սուրբ Եղիա ժողովրդապետութեան եւ միութիւններուն, ուրբաթ, 19 յուլիս 2013-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, Սուրբ Եղիա մարգարէի տօնի նախօրէին՝ Պէյրութի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ - Սուրբ Եղիա աթոռանիստ եկեղեցւոյ մէջ, սուրբ Պատարագ մատոյց եւ ապա քարոզեց գերպօ. Հայր Գաբրիէլ Թ.ծ.վ. Մուրատեան, Ջմմառու Պատրիարքական Միաբանութեան ընդհանուր փոխանորդ եւ Պէյրութի պատրիարքական թեմի փոխանորդ, առընթերակայութեամբ Հայր Մաշտոց վրդ. Զահթէրեանի եւ Տէր Ռաֆֆի քհնյ. Յովհաննէսեանի: Սուրբ Պատարագին ներկայ էին Ջմմառու վանքի վարչական Հայրերը եւ ժառանգաւորները, համայնքի երեւելի անձնաւորութիւններ եւ հաւատացեալներու խումբ բազմութիւն մը: Սրբազան երգեցողութիւնը կատարեց եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Ռաֆայէլ սրկ. Ժառուհարթիին:

Սուրբ Պատարագի ավարտին՝ ներկայ հոգեւորականներն ու ժողովուրդը իրենց շնորհաւորութիւնները ներկայացուցին պատարագիչ գերապաժառին ու փոխ-ժողովրդապետին եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ուր նաեւ տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն:

Վարդապետական ձեռնադրութիւն եւ օծում տէր Սիմոն Դե Նարտոյի Թեհրանի մէջ

Հինգշաբթի, 18 Յուլիս 2013-ի երեկոյեան ժամը 6-ին, Թեհրանի հայ կաթողիկէ Սբ. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, Իրանի Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ առաջնորդ գեր. հայր Նշան արք. Գարաքեհէեանի կողմէ՝ Հայաստանէն եւ Չալախքէն յատկապէս ժամանած տէր Պետրոս եւ տէր Անտոն վարդապետներուն աւրնթերակայութեամբ մատուցուած հանդիսաւոր սբ. Պատարագի ընթացքին, «Ողջոյն»էն առաջ տեղի ունեցաւ տէր Սիմոն Դե Նարտօ սարկաւազին վարդապետական ձեռնադրութիւնը եւ օծումը՝ ձեռամբ պատարագիչ Հօր:

Ձեռնադրութենէն ետք արտասանած իր քարոզին մէջ, գեր. Հ. Նշան արք. Գարաքեհէեան շնորհաւորեց նորօծ վարդապետը յորդորելով անոր նուիրումով եւ զոհողութեամբ ծառայել Թեհրանի հայ կաթողիկէ համայնքին, որուն մնայուն հոգեւոր հովիւը նշանակուած է: Գերապաժառը նչեց որ Քրիստոսի լուծը, որ իր ուսերուն կ'առնէ նորօծ վարդապետը, կրնայ ծանր թուիլ, բայց քաղցր է զայն սիրայօժար ստանձնած առաքելին համար:

Հոգեպարար արարողութեան յուզիչ պահերէն մէկը եղաւ ձեռնադրեալ վարդապետին կողմէ հաւատացեալներուն երեք անգամ տրուած օրհնութիւնը, ապա նաեւ սբ. Հաղորդութեան բաշխումը անոր ձեռամբ:

Յաւարտ սբ. Պատարագին, տէր Սիմոն շնորհակալական խօսք ուղղեց Հ. Նշան արք. Գարաքեհէեանին եւ հայ կաթողիկէ համայնքի պատասխանատուներուն՝ իրեն հանդէպ անոնց ցուցաբերած վստահութեան եւ վերաբերումին համար:

Ձեռնադրութեան արարողութեան ներկայ հոծ թիւով հաւատացեալներու առաջին շարքերուն վրայ կը նշմարուէր ներկայութիւնը Թեհրանի հայոց թեմի առաջնորդի օգնական Տէր Մակար վրդ. Աչգարեանի, Իրանի Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւներ՝ Վեր. Սերգէյ Շահ-վերդեանի եւ Վեր. Միշէլ Աղամալեանի, լատին եւ ասորական կաթողիկէ եկեղեցիներու առաջնորդներուն, օտարազգի քրիստոնեայ հոգեւորականներու, ինչպէս նաեւ ձեռնադրեալ վարդապետին հարազատներուն:

Եկեղեցական արարողութեանց ավարտին, նորօծ վարդապետը ընդու-

նեց ներկաներուն շնորհաւորութիւնները:

Տէր Սիմոն, աւագանի անունով՝ Պեռնար, ծնած է 1975-ին, Արժանթին: Համալսարանական կրթութիւնը, որպէս իրաւաբան, աւարտելէ ետք, իր հոգեւոր կրթութիւնը ստացած է Հռոմի քահանայապետական Լեոնեան հայ վարժարանին մէջ: Նախքան սարկաւազ ձեռնադրութիւնը անցեալ յունուարին Թեհրանի մէջ, ան կարճ ժամանակ մը ծառայած է Հայաստանի մէջ:

Հայր Վարդան եպս. Աշգարեանի յիշատակի սուրբ Պատարագ եւ դամբարանի օրհնութիւն Այնճարի մէջ

Երջանկայիշատակ Հայր Վարդան եպիսկ. Աշգարեանի վախճանման առաջին տարեկիցը նշուեցաւ 28 յուլիս 2013, կիրակի, Այնճարի «Սուրբ Վարդարանի Տիրամայր» եկեղեցւոյ մէջ, հայաւանի հայ կաթողիկէ ժողովրդապետ Հայր Մեսրոպ վրդ. Թոփայեանին կողմէ մատուցուած սուրբ Պատարագով, որուն աւարտին տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ լուսահոգի Գերապայծառի դամբարանին օրհնութիւնը նախագահութեամբ ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց Կաթողիկոս Պատրիարքի ներկայացուցիչ արհի. հայր Մանուէլ եպիսկոպոս Պաթագեանին:

Եկեղեցական արարողութեանց՝ Աշգարեան ընտանիքի անդամներու կողքին ներկայ էին Այնճարի քահանայ հայրերը, քաղաքապետ Կարօ Փամպուքեան, հայաւանի կազմակերպութեանց, ազգային մարմիններու եւ միութիւններու ներկայացուցիչներ, լուսահոգի Գերապայծառին գործակից կրթական մշակներ եւ մտաւորականներ:

Յընթաց սուրբ Պատարագին արտասանած քարոզին մէջ, հայր Մեսրոպ վրդ. Թոփայեան արժեւորումը կատարեց գերապայծառ Աշգարեանին յիսնամեայ վաստակին իբրեւ հոգեւորական, գրող, կրթական մշակ, մշակոյթի գործիչ եւ մանաւանդ իբրեւ «աշակերտասէր»:

Հոգեհանգստեան արարողութենէն ետք, ներկաները ուղղուեցան գերեզմանատուն, ուր տեղի ունեցաւ հանգուցեալ գերապայծառ Աշգարեանին դամբարանին օրհնութիւնը:

Հուսկ, Այնճարի ՀԿԵՄ-ի «Աղանձեան» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Գերապայծառի յիշատակին առիթով կազմակերպուած հոգեճաշ մը, որուն մասնակցեցան հոգեւոր հայրերը, պաշտօնական մարմիններու ներկայացուցիչները, գերապայծառ Աշգարեանի ընտանեկան հարազատները եւ մօտիկ գործակիցներ:

Գրիգոր եպս. Գուսան այցելեց Ղպտի Թաուատրոս Բ. Պապին

Չորեքշաբթի, 31 յուլիս 2013-ին, Ղպտի Թաուատրոս Բ. Պապը ընդունեց Աղեքսադրիոյ հայ կաթողիկէ թեմի առաջնորդ արհի. հայր Գրիգոր եպս. Գուսանը եւ Եգիպտոսի մօտ Հայաստանի դեսպան տոբթ. Արմէն Մելքոնեանը:

Հանդիպման ընթացքին քննարկուեցան կաթողիկէ եւ ուղղափառ Եկեղեցիներուն միջեւ յարաբերութիւնները եւ գործակցութիւնը առաւել եւս սերտացնելու հնարաւորութիւնները, ինչպէս նաեւ Եգիպտոսի ընկերային եւ քաղաքական տագնապալի իրավիճակը:

Հայաստանի դեսպանը իր կարգին Ղպտի Պապին փոխանցեց Հայաստան այցելելու եւ Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին հետ հանդիպելու հրաւէր մը: Ղպտի Պապը սիրով ընդառաջեց հրաւէրին եւ փափաք յայտնեց այցելելու Հայաստան եւ մօտէն ծանօթանալու Հայ Եկեղեցւոյ:

Դեսպան Մելքոնեան Պապին նուիրեց հայոց պատմութեան եւ մշակոյթի մասին հատորներ, ինչպէս նաեւ հայկական ու եգիպտական դրօշները խորհրդանշող արծաթեայ յուշապնակ մը, որ յատուկ կերպով պատրաստուած է հայ-եգիպտական յարաբերութիւններու 20 ամեակին առթիւ:

Նշենք, որ արհի. Գրիգոր եպս. Գուսան նախապէս այցելած էր Ղպտի Թաուատրոս Բ. Պապին, զինք շնորհաւորելու համար իր գահակալութեան առթիւ:

Հալէպի հայ կաթողիկէ առաջնորդարանի նպաստաբաշխումի ծրագիրները

Հալէպի հայ կաթողիկէ առաջնորդարանէն տեղեկացանք, որ հալէպահայութեան սահմանուած օժանդակութեանց շրջագիծէն ներս, նպաստաբաշխումի աշխատանքները կ'ընթանան իր բոլոր ժողովրդապետութիւններուն մէջ, շնորհիւ միութիւններուն եւ տեղւոյն քահանաներու ճիգերուն: Այս աշխատանքներու շարքին կան գաղթականներու ընդունելութիւնն ու հոգատարութիւնը զանազան կեդրոններու մէջ (Սուրբ Երրորդութիւն եկեղեցի, Սուրբ Խաչ եկեղեցի, եւն), ինչպէս նաեւ կրթական եւ մարդասիրական ձեռնարկներ:

Քաղաքի տագնապալի ներկայ պայմաններուն մէջ, բնակչութեան օժանդակութեան ծրագիրները կ'իրագործուին Միջազգային Կարմիր

Խաչի, Սուրբական Կարմիր Մահիկի, Կաթողիկէ «Քարիզաս» բարեգործական միութեան եւ զանազան բարերարներու աջակցութեամբ:

Չմմառու ուխտաւորները վերահաստատեցին իրենց անհուն սէրն ու յարգանքը Աստուածածնին

Սովորամոլ ականդութիւն մը կատարելու համար չէ որ կիրակի, 15 օգոստոսի առաւօտեան, հաւատացեալներու հոծ բազմութիւն մը լեցուցած էր Չմմառու վրանածածկ շրջաբակը ներկայ գտնուելու համար Աստուածածնայ տօնի հանդիսաւոր սուրբ Պատարագին եւ խաղողօրհնէքին, այլ վերահաստատելու համար իր անհուն սէրն ու յարգանքը Տիրամօր եւ հայցելու անոր հովանաւորութիւնը ու բարեխօսութիւնը Որդւոյն՝ Աստուծոյ մօտ որպէսզի զօրացնէ մեզ մեր հաւատքին մէջ:

Ամենապատիւ տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Հոգեւոր Տիրոջ կողմէ մատուցուած սուրբ Պատարագին ընդմիջումը երկու ժառանգաւորներու՝ Պարգեւի եւ Տիգրանի կիսասարկաւագի աստիճանի տուչութեան ծիսական հոգեպարար արարողութեամբ, առիթ մը եղաւ հաւատացեալ հասարակութեան համար աղօթելու երկու նորընծաներու կոչումին եւ կատարած յանձնառութեան քահանայութեան աստիճանով նուիրագործումին համար:

Հայր Մովսէս Տօնանեանի եւ Հայր Գրիգոր Պատիշահի առընթերակայութեամբ մատուցուած սուրբ Պատարագին, ինչպէս նաեւ երկու ժառանգաւորներու փոքր կարգերու տուչութեան եւ հոսկ խաղողօրհնէքի աւանդական եւ խորիմաստ արարողութեան շուքը բարձրացուց «Կռունկ» պատրիարքական երգչախումբը խմբավարութեամբ Դոկտ. Եղուարդ Թորիկեանի:

Սուրբ Կոյսին Վերափոխման տօնը Դամասկոսի մէջ

Կիրակի, 18 օգոստոս 2013, Սուրբ Կոյսին Վերափոխման տօնին առիթով, Դամասկոսի հայ կաթողիկէ Թագուհի Տիեզերաց եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր սուրբ Պատարագ, զոր մատուցանեց Դամասկոսի կաթողիկէ հայոց առաջնորդ՝ արհի. Յովսէփ եպս. Առնաուլթեան: Սուրբ Պատարագին ներկայ գտնուեցան բազմաթիւ հաւատացեալներ, որոնք եկած էին իրենց սէրն ու յարգանքը արտայայտելու Սուրբ Կոյսին եւ աղօթքով խնդրելու անոր բարեխօսութիւնը Սուրբիոյ խաղաղութեան, առողջութեան ու անվտանգութեան համար: Շարականներու երգեցողութիւնը կատարեցին «Քնար» երգչախումբի անդամները:

Պատարագի աւարտին տեղի ունեցաւ խաղողի օրհնութիւնը ըստ հայկական ծէսին: Ներկաները առիթը ունեցան շնորհաւորելու միմիանց այս մեծ տօնին առիթով եկեղեցւոյ դահլիճին մէջ, ուր տեղի ունեցաւ փոքրիկ

հիւրասիրութիւն մը: Իսկ Տիկնանց վարչութիւնը պատրաստած էր փոքր անակնկալ մը բոլոր Մարիա, Մարի, Մարիամ անունը կրող ներկայ տիկիններուն եւ օրիորդներուն, շնորհաւորելով անոնց անուանակոչութեան տօնը եւ փոքր ծաղկեփունջներով պատուելով զանոնք: Գերապայծառ տէրը այս առիթով անգամ մը եւս շնորհաւորեց բոլորը մաղթելով որ ներկայ մայրերը օրինակ դառնան իրենց զաւակներուն, եկեղեցասիրութեան մէջ ու Սրբուհի Մարիամի հանդէպ ջերմեռանդութեամբ:

Այսպէս կեանքը կը շարունակուի Դամասկոսի մէջ: Բոլորին միակ աղօթքն ու մաղթանքն է որ վերջ տրուի այս ցաւալի պատերազմին ու խաղաղութիւնը անգամ մը եւս հաստատուի այս գեղեցիկ երկրին վրայ:

Քահանայական եւ կիսասարկաւագական ձեռնադրութիւններ պատրիարքական թեմէն ներս

Շաբաթ, 31 օգոստոս 2013, երեկոյեան ժամը 5.30-ին, Պէյրութի Սուրբ Եղիա - Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ աթոռանիստ եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցան Տէր Պօղոս սրկ. Նահապետեանի քահանայական, ինչպէս նաեւ եղբ. Խաչիկ Սայեղի եւ եղբ. Արմէն Տոնպուրեանի կիսասարկաւագական ձեռնադրութիւնները՝ ձեռամբ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց ամենապատիւ տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքին, ներկայութեամբ հոգեւոր հայրերու, ձեռնադրեալներու հարազատներուն եւ հաւատացեալ ժողովուրդին:

Յընթացս սուրբ Պատարագին, ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ կողմէ փոխանցուած պատգամը տեսնել հայրապետական բաժնին մէջ:

Նշենք, որ նորօժ քահանայ՝ Տէր Պօղոս Նահապետեան պիտի ծառայէ Ամմանի հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ:

Հայր Վարագ վրդ. Պէրպէրեան՝ փոխ Ժողովրդապետ Զալքայի Սուրբ Խաչ եկեղեցւոյ

Հայ կաթողիկէ պատրիարքական դիւանը կը տեղեկացնէ, թէ 11 սեպտեմբեր 2013-ին, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը հայր Հայր Վարագ վրդ. Պէրպէրեանը անուանեց փոխ ժողովրդապետ Զալքայի «Սուրբ Խաչ» եկեղեցւոյ, ունենալով որպէս ժողովրդապետ՝ Գեր. հայր Սեպուհ վրդ. Կարապետեան, եւ իբր գործակից՝ փոխ ժողովրդապետ Գեր. տէր Աւետիք վրդ. Յովհաննէսեանը: Այս որոշումը ի գորու կը դառնայ 1 հոկտեմբեր 2013-էն սկսեալ:

Սուրբ Միքայել Դպրեվանքի 50-ամեայ յոբելեանի հանդիսուրիւն

Փոթորկաշունչ դարի փոթորկայոյց ասպետը: Այսպէս կարելի է բնութագրել իր էութեամբ ազգային եւ համոզումներով կաթողիկէ, հայ մեծանուն Կարդինալ՝ հայոց Զաւախք աշխարհի երբեմնի ծաղկուտ ոստան՝ Ախալցխա գիւղաքաղաքի 18 Սեպտեմբեր 1895-ի ծնունդ Ղազարոս Աղաճանեանին:

Ան՝ իր կեանքի ընթացքին յարատեւ ճամբորդելով տարբեր աշխարհներ, ձգտեցաւ իր մտքին ու հոգիին տենչանքը հանդիսացող՝ արդար ու հաւասար աշխարհի մը կերտումին, աշխարհ մը՝ ուր իր ազգն ու հայրենիքը հանգիստ ու ապահով կեանք մը ունենային: Հայրենիք հասկացողութիւնը Կարդինալ Գրիգոր Պետրոս Աղաճանեանին ընկերակցեցաւ իր կեանքի ողջ ընթացքին: Այդ հասկացողութիւնը աւելի շատ հոգիի հայրենիքի մասին էր, որովհետեւ հայը խորհրդային կարգերու հաստատումով կորսնցուցած էր եւ չէր գիտեր ուր գտնել զայն:

Աղաճանեանի մօտ ձգտումը կար հոգեկան հայրենիքին հասնելու, որը վերացական ու աղօտ էր, սակայն 1963-ին շօշափելի դարձաւ, եւ այսպէս հայ կաթողիկէ համայնքին իր նիւթական օժանդակութեամբ ժառանգեց ինքնուրոյն դպրեվանք մը՝ փառատելով անոր խեղճուկ ու անմխիթար վիճակը:

Դպրեվանքը անցնող հինգ տասնամեակներու ընթացքին ազգին շնորհեց բազմաթիւ կուսակրօն վարդապետներ եւ ազգանուէր աշխարհականներ, որոնք ալ այսօր ուրախութեամբ կը նշեն անոր 50-ամեայ յոբելեանը:

Կիրակի, 8 սեպտեմբեր 2013-ի յետ միջօրէի ժամը 6-ին, դպրեվանքի շրջաբակին մէջ, մեծ շուքով նշուեցաւ դպրեվանքի ոսկեայ յոբելեանը, հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ ամենապատիւ եւ գերերջանիկ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքի, նախաձեռնութեամբ՝ Սուրբ Միքայել ընծայարանի տեսչութեան, ներկայութեամբ հոգեւոր հայրերու, մշակութային, կրթական, մարզական, բարեսիրական կազմակերպութիւններու ու միութիւններու ներկայացուցիչներու, ինչպէս նաեւ նախկին նորրնծաներու եւ հոծ բազմութեան:

Հնչեցին լիբանանեան եւ հայկական քայլերգները, իսկ Սուրբ Միքայել դպրեվանքի քայլերգը՝ «Օ՛ն դու ահումբ հրեշտակաց»ը հնչեցուցին ժառանգաւորները:

Բացման խօսքը արտասանեց ժառանգաւորներէն Գրիգոր Պոյաճեան:

Գեղարուեստական յայտագրին իրենց մասնակցութիւնը բերին «Բլբուլ» մանկապատանեկան երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Տիար Մանուէլ Քէչիշեանի, սրինգի ընկերակցութեամբ՝ Գէորգ Քէչիշեանի:

Անոնք ներկայացուցին հայրենասիրական եւ մարտաշունչ երգերու ընտրանի մը:

Դպրեվանքը անաւարտ թողած, բայց միշտ համայնքին ծառայած՝ Տէր Ալիշան քհն. Աբարթեան, Մանուէլ Քէչիշեան եւ Անտրէ Գոտունի ներկաներուն փոխանցեցին դպրեվանքէն իրենց ստացած անմոռանալի սպաւորութիւնները եւ ստացան յուշանուէրներ՝ համայնքին հանդէպ իրենց ցուցաբերած անսակարկ նուիրումին համար:

Ապա, տեղի ունեցաւ Տիգրան Փիլիպպոսի եւ Գէորգ Ներսէսեանի պատրաստած տեսաներիցի ցուցադրութիւնը, որ կ'ընդգրկէր դպրեվանքին պատմականը:

Կիսասարկաւագ Պարգեւ Պաշխունճի ներկայացուց 50-ամեայ յոբելեանին նուիրուած ձօն մը իր յորինումով:

Ժառանգաւորները երկձայն երգեցին Աստուածամօր նուիրուած՝ «Մնա մեր տան մէջ» տաղը:

Զմմառեան միաբանութեան դպրեվանքի տեսուչ՝ գերապատիւ հայր Բարսեղ վրդ. Պաղտասարեան Դանիէլ Վարուժանի «Արեւելեան կողմն աշխարհի խաղաղութիւն թող ըլլայ» բնաբանով սկսաւ իր խօսքը հաստատելով որ «արեւելքը լոյսն է աշխարհի, որմէ կը սնուի քրիստոնէութիւնը: Արեւելքն է որ կը մատակարարէ հայ կաթողիկէ նուիրապետութեան կղերականները»: Այնուհետեւ արեւելքի մէջ տիրող քաղաքական ճգնաժամին եւ այնտեղ բնակող հայութեան ապագային շուրջ խորհրդածելէ ետք, ան շեշտը դրաւ դպրեվանքի կարեւորութեան վրայ մարդկութեան համար ընդհանրապէս, եւ հայ ժողովուրդին համար մասնաւորաբար: «Սփիւռքի տարածքին հայապահպանութեան գրաւականը՝ անկասկած հաւատքն ու լեզուն է: Ահա թէ ինչու Գիրբերու գիւտէն անմիջապէս ետք, մեր մատենագիրները առաջին հերթին կղերանոցներու կողքին կառուցեցին կաճառներ, ուր պիտի պատրաստուէին ապագայ ջահակիրները»: Հայր սուրբը աւելցուց. «Այսօր աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է հայեցի եւ հոգեւոր դաստիարակութիւնը, արդ՝ համաշխարհայնացման յորձանուտը իր հմայքներովը կուլ պիտի տայ նորահաս սերունդը: Հոսանքին հակառակ թիավարելը, եւ զայն մեր ազգին շահերուն համապատասխանեցնելը ազգովին մեր պարտականութիւնն է, ասորը համար անհրաժեշտ է պատրաստուած կղերականները»:

Ժառանգաւորներուն եւ ներկաներուն իր հայրական պատգամը փոխանցեց ամեն. եւ գերջ. Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը: Ան ըսաւ որ «դպրեվանք կառուցել կը նշանակէ ապագայի քահանայ պատրաստել, քահանայ պատրաստել կը նշանակէ համայնքին գոյատեւումը ապահովել: Արդ, առանց քահանայի եկեղեցին չի գործեր: Անոր խորհուրդները մատակարարող չըլլար...»: Ամեն. Հոգեւոր Տէրը դպրեվանեցիներու կազմաւորումը երեք կէտերու մէջ ամփոփեց.

«1. Ժառանգաւոր ըլլալ կը նշանակէ Աստուծոյ կոչին ընդառաջել:
2. Ապրիլ հասարակաց կեանք ուր ժառանգաւորը հասարակութեան մէջ ինքզինք կը բացայայտէ:

3. Բանիմաց եւ զարգացած կղերական ըլլալ, որով կարելի կ'ըլլայ ձեռն դնելով առաջնորդել հօտը»:

Հոգեւոր Տէրը իր խօսքը եզրափակեց շնորհաւորելով վանքին մեծաւորը, տեսուչը, փոխ տեսուչը, ինչպէս նաեւ ժառանգաւորները:

Հանդիսութեան աւարտին տեղի ունեցաւ յուշանուէրներու տուչութիւն: Սոյն պատուին արժանացան ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրն ու վանքին մեծաւոր հայրը, ինչպէս նաեւ Հռոմի Քահանայապետական Լեւոնեան Վարժարանի մեծաւոր՝ գերջ. հայր Գէորգ Ծ.վրդ. Նորատունկեանը, որուն յուշանուէրը յանձնուեցաւ վարժարանի փոխ տեսուչ՝ հայր Գրիգոր վրդ. Պատիշահին:

Հուսկ տեղի ունեցաւ յոբելինական կարկանդակին հատումը:

Հիւրասիրութեան ընթացքին ներկաները իրենց շնորհաւորութիւնները յայտնեցին ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ, Ձմմառու մեծաւորին, ընծայարանի տեսուչ՝ հայր Բարսեղ վրդ. Պաղտասարեանին եւ փոխ տեսուչ՝ հայր Մաշտոց վրդ. Չահթէրեանին:

ՍՕՍԷ ՓԻԼԱՒՃԵԱՆ

Զմմառ

Տէր Աւետիք վրդ. Յովհաննէսեանի առաքելութիւնը Հունգարիոյ մէջ

5-7 հոկտեմբեր 2013, Տէր Աւետիք վրդ. Յովհաննէսեան՝ փոխ ժողովրդապետ Զալքայի Սուրբ Խաչ եկեղեցւոյ, առաքելութեամբ մեկնեցաւ Հունգարիա, ուր սուրբ Պատարագ մատոյց կիրակի 6 հոկտեմբերին եւ 5 մկրտութիւն կատարեց Պուտափեշտի հայ կաթողիկէ Մխիթարեան կեդրոնի եկեղեցւոյ մէջ:

Ապա, Հռոմի մէջ, ան ընդունուեցաւ Պուտափեշտի առաջնորդ կարդինալ Փիթէռ Էօրտէյի կողմէ: Այս վերջինը յայտնեց իր սէրն ու մօտիկութիւնը հայ կաթողիկէ հասարակութեան, գնահատելով նաեւ Տէր Աւետիքի առաքելութիւնը Հունգարիոյ մէջ եւ շնորհակալութիւն յայտնելով ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ իր հայրական հոգածութեան համար: Նշենք որ այս առաքելութիւնը պիտի շարունակուի պարբերական դրութեամբ:

Հայոց Գեղասպանութեան Լաւալի նորակառոյց յուշարձանի բացում

20 Հոկտեմբեր 2013-ին, Քանատայի Քեպել նահանգի երրորդ մեծագոյն քաղաքը Հանդիսացող Լաւալ քաղաքի կեդրոնը բացումը կատարուեցաւ Հայոց ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակին նուիրուած յուշարձանին:

Մոնրէալի հայ կաթողիկէ Տիրամայր Նարեկի եկեղեցւոյ ժողովրդապետ հայր Գէորգ Ժ.Վ. Չապարեան մասնակցեցաւ բացման հանդիսութեան, քանատացի պաշտօնական հիւրերու եւ բազմահարիւր հայրենակիցներու կողքին:

Այս առթիւ արտասանուած խօսքերէն ետք, Հայաստանի, Արցախի, Քանատայի, Քեպէլի եւ Լաւալի դրօշներուն հովանիին ներքեւ, թեմի առաջնորդ Խաժակ արք. Յակոբեան, Նաթան արք. Յովհաննիսեան, Գէորգ Ժ. Վրդ. Չապարեան եւ վերապատուելի Մանուէլ Ճինպաչեան կատարեցին յուշարձանի օրհնութեան արարողութիւնը:

Հայոց ցեղասպանութեան նուիրուած Լաւալի այս նորակառոյց յուշարձանը Քանատայի մէջ առաջին յուշակոթողն է, որուն հեղինակն է քանատահայ քանդակագործ Արթօ Չաքմաքճեան: Ան կը խորհրդանշէ Խաչելութիւնը, Յարութիւնը եւ Վերածնունդը:

Լոս Անճելըսի հայ կաթողիկէ Թագուհի Մարտիրոսաց եկեղեցւոյ հիմնադրութեան 60 ամեակ

Կիրակի, 27 հոկտեմբեր 2013-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, քաղաքամէջի հայ կաթողիկէ Թագուհի Մարտիրոսաց եկեղեցւոյ հիմնադրութեան 60 ամեակին առթիւ, եկեղեցւոյ ժողովրդապետութիւնը եւ ծխական խորհուրդը հրաւիրած էին արհիապատիւ առաջնորդ Միքայէլ եպս. Մուրատեանը, մատուցելու սուրբ Պատարագը: Գերապայծառ հայրը պատարագեց, առընթերակայ ունենալով եկեղեցւոյ հովիւ՝ հայր Արմենակ Պետրոսեանը եւ Կլենտէյլի հայ կաթողիկէ սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ համագործակից ժողովրդապետ՝ հայր Անտոն Նորատունկեանը: Պատարագին ներկայ կը գտնուէին Լոս Անճելըսի քաղաքի կաթողիկէ եկեղեցւոյ օգնական եպիսկոպոս՝ գերապայծառ էտուրրտ Քլարք, ինչպէս նաեւ Լիբանանի հիւպատոս՝ Տէր եւ Տիկին Ճոնի Իպրահիմ եւ հոծ բազմութիւն մը:

Պատարագի ընթացքին, գերապայծառ հայրը գնահատելով հայր Արմենակ Պետրոսեանի անխոնջ աշխատանքները, վարդապետական գաւազան շնորհեց անոր:

Գերապայծառ հայրը փոխանցեց օրուան յատուկ պատգամը: Նախ եւ առաջ ըրաւ պատմականը Թագուհի Մարտիրոսաց եկեղեցւոյ 60-ամեայ գործունէութեան: Յիշեց, թէ մեծ թիւով ուսասանայեր 1943-ին Գերմանիա փոխադրուած էին որպէս պատերազմի գերիներ եւ հոն մնացած՝ մինչեւ 1949:

1949-ին, շնորհիւ Մխիթարեան վարդապետ հայր Միքայէլ Աքեանի, անոնք փոխադրուեցան Ամերիկայի գանազան քաղաքները, ինչպէս՝ Նիւ Եորք, Պոսթոն, Նիու Օրլէանզ, Սան Ֆրանսիսքօ, Լոս Անճելըս, եւ այլն: Գերապայծառ հայրը գովերգեց հայր Միքայէլին տարած աստուածահաճոյ աշխատանքը: Ապա, մէկ առ մէկ յիշեց բոլոր նախկին ժողովրդապետները, շնորհակալութիւն յայտնելով անոնց տարած աշխատանքին համար, որուն շնորհիւ այս համայնքը հասաւ ներկայ բարգաւաճ վիճակին:

Ապա, գերապայծառ հայրը իր խօսքին մէջ շեշտեց. «Այս 60-ամեակը անիմաստ պիտի ըլլար, եթէ զայն չնուիրէինք Աստուծոյ, իր շնորհած անհամար բարիքներուն համար»: Ան մասնաւորաբար նշեց Յ կարեւոր ազդակներ. «ա.- ճանչնալ մեր ինքնութիւնը, բ.- ըլլալ գիտակից հայ եւ պարտաճանաչ քրիստոնեաներ, եւ գ.- գիտնալ ու գնահատել մեր առաքելութիւնը»:

Իր խօսքի աւարտին, արհիապատիւ հայր Միքայէլ մէջբերում մը ըրաւ Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին, 26 հոկտեմբերին տուած պատ-

---

գամէն, ուղղուած՝ ընտանիքներուն. «Դուք կորիզն էք մարդկութեան, որ կը հրաւիրէ բոլորդ դիմագրաւելու ամենօրեայ մարտահրաւէրները, հակառակ բոլոր տեսակի դժուարութիւններուն: Ապրեցէ՛ք քրիստոնէական հաւատքի երջանկութիւնը, որուն օրինակն է նոյնինք Սուրբ Կոյս Մարիամ, որուն նուիրուած է Թագուհի Մարտիրոսաց եկեղեցին: Անշուշտ Սրբազան Քահանայապետին խօսքերը կը յարմարին նաեւ մեր ազգին, որուն նուիրուած է Թագուհի Մարտիրոսաց եկեղեցին, քանի մենք հայերս ալ մարտիրոսացած ժողովուրդ մըն ենք»:

Պատարագին յաջորդեց մտերմիկ սիրոյ սեղան մը, կազմակերպուած եկեղեցւոյ Տիկնանց միութեան կողմէ:

Սուրբ Միքայէլ Ընծայարանի անուանակոչութիւնն ու նորաշէն կառոյցի 50-ամեակի հանդիսութիւնը

Շաբաթ, 9 նոյեմբեր 2013-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Չմմառու վանքին Վերափոխման Սուրբ Կոյսի եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ հոգեպարար սուրբ Պատարագ, նուիրուած՝ դպրեվանքի պաշտպան սուրբին՝ Սուրբ Միքայէլ հրեշտակապետի տօնին եւ նորակերտ շէնքի 50-ամեայ յոբելեանին: Սուրբ Պատարագը մատուցեց Չմմառեան միաբանութեան մեծաւոր, հայ կաթողիկէ պատրիարքութեան ընդհանուր փոխանորդ՝ դերպօ՛ հայր Գաբրիէլ Թ.Ծ.Վրդ. Սուրատեան, նախագահութեամբ ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքին Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց եւ ներկայութեամբ Լիբանանի մօտ Պապական նուիրակ՝ Կապրիէլէ Քաչչայի, հայ կաթողիկէ կղերին, ճարտարարուեստի նախարար՝ Վրէժ Սապունճեանի, երեսփոխան՝ Յակոբ Բագրատունիի, նախկին նախարար՝ Յակոբ Չուխատարեանի, դպրեվանքի բարերարներուն, մշակութային եւ այլ կառոյցներու ներկայացուցիչներու:

Մեծաւոր հայրը իր քարոզին մէջ անդրադարձաւ հրեշտակներու կարեւորութեան մեր կեանքին մէջ եւ յատուկէն իւրաքանչիւր ժառանգաւորի հոգեւոր դաստիարակութեան: «Հրեշտակները մեզի հետ են ու կը հսկեն մեր վրայ, իւրաքանչիւր վարդապետի, նորընծայի ու անհատի: Մեր արձանագրած յաջողութիւններն ու նուաճումները կը պարտինք անոնց, վարդապետներ ինչպէս նաեւ ժառանգաւորներ, որովհետեւ բոլորս ալ ապրած ենք այս ընծայարանի յարկերուն ներքեւ»: Ան յուզումնախառն աչքերով յիշեց հայր Միքայէլ վրդ. Քայելեանը, որ առեւանգումի ենթարկուած էր Հալէպ քաղաքի մայրուղիին վրայ ամիսներ առաջ:

Յաւարտ սուրբ եւ անմահ Պատարագին հիւրերը մասնակցեցան դպրե-
վանքի սեղանատան մէջ տեղի ունեցած ազապին:

Հայերէն բացման խօսքով հանդէս եկաւ կիսասարկաւագ՝ Ժան Տիգ-
րան Փիլիպոս, իսկ արաբերէնով՝ կիսասարկաւագ՝ Պարգեւ Ֆատի Պաշ-
խընճի:

Գեղարուեստական կոկիկ յայտագիրը ընդգրկեց ասմունք՝ Ռաֆայէլ
Պատկանեանի «Մեծ»ը, կատարողութեամբ եղբ. Ժագ Քէշիշեանի, ապա
Ժառանգաւորները հնչեցուցին դպրեվանքին «Օ՛ն դու ակումբ հրեշտա-
կաց» քայլերգը, «Հայրապետական Օրհներգ», «Երագ իմ երկիր հայրենի»,
«Ով մեծաքանչ դու լեզու» եւ «Լեռներ Հայրենի» երգերը, ղեկավարու-
թեամբ Տիար Մանուէլ Քէշիշեանի:

Հացկերոյթի ընթացքին ներկաները իրենց շնորհաւորանքները փո-
խանցեցին Հոգեւոր Տիրոջ, մեծաւոր հօր, դպրեվանքի տեսուչին եւ փոխ
տեսուչին:

Դպրեվանքի տեսուչ՝ գերապատիւ Բարսեղ վրդ. Պաղտասարեան իր
սրտի խօսքին մէջ ընդգծեց 21-րդ դարու օրինակելի քահանայի տիպարը,
ըսելով յատկապէս. «Բազմակողմանի զարգացում եւ բարձր բանականու-
թիւն, ահա թէ ինչպիսի արժանիքներ անհրաժեշտ են իսկական հոգեւորա-
կանին: Ան պարտաւոր է իւրաքանչիւր հաւատացեալի հոգիին խորքը թա-
փանցելու եւ այնտեղ անթեղուած բոցը բացայայտելու: Պէտք է ըլլայ
առաւել բանիմաց ու իր որակական յատկանիշերով աւելի բարձր քան սո-
վորական մահկանացուն, ընդունակ ըլլայ մեր օրերուն առաւել հրատապ
եւ այժմէական հարցերը ճիշտ ձեւով հունաւորելու, հասարակութեան մէջ
ազգային եւ հոգեւոր կեանքը վառ պահելու եւ զանոնք աշխուժօրէն
ներգրաւելու մեր կառոյցներէն ներս»: Տեսուչ հայր սուրբը դպրեվանքի
50-ամեայ յոբելեանին առթիւ իր շնորհաւորանքները եւ բարեմաղթու-
թիւնները փոխանցելով եզրափակեց խօսքը:

Ապա Ֆրանսերէնով խօսք առաւ Զմմառեան միաբանութեան մեծաւո-
րը, ան իր խօսքին մէջ շեշտը դրաւ՝ համայնքիս գոյատեւման առումով
դպրեվանքին անհրաժեշտութեան եւ ըսաւ թէ «դպրեվանքը համայնքիս
սիրտն է, եթէ ան դադրի բաբախելէ, ապա կ'անհանայ ու կը կորչի իր հետ
չքանարով համայնքիս յոյսը, ուստի՝ ազգովին պարտաւոր ենք հոգալ,
ինամել եւ գուրգուրալ դպրեվանքին եւ մեր աչքին լոյսին պէս պահել
զայն, որպէսզի մեր գոյութիւնը երաշխաւորենք, որով կարելի կ'ըլլայ դի-
մակայել հայ ազգին ապագային սպառնացող ամէն տեսակի փոթորիկնե-
րը»: Ան յատուկ շնորհակալութիւններ յայտնեց Դպրեվանքիս տեսուչին
ու փոխ տեսուչին, ինչպէս նաեւ ներկաներուն որոնք կը կազմեն Զմմա-
ռու մայրավանքի մեծ ընտանիքը: Ան դպրեվանքին ոսկեյոբելեանը շնոր-
հաւորելով եզրափակեց իր խօսքը:

Պապական Նուիրակ՝ Կապրիէյէ Քաչչա, իր սրտի խօսքը փոխանցելով անդրադարձաւ հայ ժողովուրդի պահպանած յատուկ դիմագիծին: Ան նշեց թէ իւրաքանչիւր հայկական եկեղեցիի կողքին կը գտնենք հայկական ծխական վարժարան մը, որուն շնորհիւ աշխարհի տարածքին հայր պահպանեց իր ինքնութիւնը հաւատքով ու իր մշակոյթով, գիտութեամբ եւ երկխօսութեամբ զինք շրջապատող ու հասարակութիւն կազմող անհատներուն հետ: Ան իր շնորհաւորանքները փոխանցելով՝ մաղթեց ժառանգաւորներուն որ հաստատ մնան քահանայական կոչման մէջ, զօրանան հաւատքով ու զարգանան գիտութեամբ որպէսզի ծառայեն հայ ազգի զաւակներուն:

Կարկանդակի բեկանման պահուն տեղի ունեցաւ դպրեվանքի դիմագիծը հանդիսացող «Կանչ Հրեշտակապետին» տարեգիրքի 50-ամեակին նուիրուած թիւին գինեձօնը: Տարեգիրքը խմբագրեց՝ դպրեվանքին հայոց լեզուի ուսուցչուհի Օր. Սօսէ Փիլաւճեանը: Գինեձօնի պահուն, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը ըսաւ. «Թող այս տարեգիրքը Քրիստոսի լոյսը սփռէ իւրաքանչիւր ընթերցողի սրտին մէջ»:

Ապա դպրեվանքի տեսուչ հայրը 50-ամեակի յուշանուէրով պատուեց պաշտօնական անձնաւորութիւնները եւ դպրեվանքիս բարերարներէն ոմանք:

Ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը իր հայրապետական խօսքին մէջ անդրադարձաւ դպրեվանքի 50-ամեայ գործունէութեան ըսելով. «50 տարիներու բեղմնաւոր աշխատանքի արգասիքը հանդիսացան բազում կուսակրօն քահանաներ, որոնք իրենց ազգանուէր, Աստուածահաճոյ գործունէութեամբ պատիւ կը բերեն ոչ միայն համայնքիս, այլ՝ ողջ հայութեան»: Հոգեւոր Տէրը մաղթանքներ շնայելով եզրափակեց խօսքը ըսելով. «Մաղթանքս է որ սոյն դպրեվանքը մնայ ապառաժի մը պէս ամուր որպէսզի ոչ մէկ օտարամուտ հոսանք չկարենայ թաւալել գայն, վասնզի ան մեր ապագայի յենարանն է եւ գրաւականը գալիք 50-ամեակներուն»:

Հոգեւոր Տրինոյ Տէրունական աղօթքով վերջ գտաւ օրուան տօնակատարութիւնը: Ապա, ներկաներէն ոմանք դպրեվանքին ոսկեմատեանին մէջ գրառումներ կատարեցին:

Հրաժեշտի պահուն ժառանգաւորները հիւրերուն նուիրեցին «Կանչ Հրեշտակապետին» տարեգիրքի 50-ամեակին նուիրուած թիւը:

ՀԱՅՐ ՄԱՇՏՈՑ ՎՐԳ. ԶԱՀԹԷՐԵԱՆ

Դպրեվանքի Փոխ Տեսուչ

Սուրիոյ խաղաղութեան համար սուրբ Պատարագ Պատրիարքարանի «Սրբոյ Կուսին Աւետման» եկեղեցւոյ մէջ

Կազմակերպութեամբ Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքարանին, արհիպպատիւ Տէր Պետրոս արքեպիսկոպոս Միրիաթեան՝ Բերիոյ թեմի կաթողիկէ հայոց առաջնորդը՝ կիրակի, 10 նոյեմբեր 2013 առաւօտեան ժամը 10.30-ին, հանդիսաւոր սուրբ Պատարագ մատոյց Սրբոյ Կուսին Աւետման եկեղեցւոյ մէջ, մասնակցութեամբ տեղւոյն ժողովրդապետ՝ հայր Վարդան վարդապետ Գազանճեանին: Սեղանի սպասաւորութիւնը կատարեցին ՀԿՄ-ի պատանիները: Երգեցողութիւնը կատարեց եկեղեցւոյ «Կիլիկիա» երգչախումբը: Իրենց մասնակցութիւնը բերին Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու միաբանութեան Ա. խորհրդական քոյր Անայիս Գրրրգեան՝ տնօրէնուհի Սրբուհի Ազնէս վարժարանին, ինչպէս նաեւ քոյր Արմինէ Մակարոսեան՝ տնօրէնուհի Սրբոց Հռիփսիմեանց վարժարանին եւ միաբանակից այլ քոյրեր, Հայ կաթողիկէ Աղքատախնամի ատենապետ մեթր ժագ Չուխատարեան, «Քարիդաս» ժէիթաուի մասնաճուղի ներկայացուցիչ՝ տիկին Անի Գալուստ, ինչպէս նաեւ Եկեղեցասէր տիկնանց միութեան ներկայացուցիչներ: Սուրբ Պատարագին մասնակցեցան նաեւ մեծ թիւով Սուրիայէն եւ մասնաւորապէս Հալէպէն Լիբանան ապաստանած հայ հաւատացեալներ:

Արհիպպատիւ առաջնորդը իր քարոզին սկիզբը յուզումը յայտնեց իր դիմաց իբրեւ զաղթական կանգնած տեսնելով իր հօտին մէկ մասը: Իր հայրական խօսքերը ուղղելով անոնց ըսաւ. «Փառք քեզ Տէր: Փառք քեզ յաղաքս ամենայնի Տէր: Փառք քեզ... հակառակ ամէն բանի փառք կու տանք Աստուծոյ»: Ան յորդորեց ըսելով «յոյս ունեցէ՛ք: Չըլլայ թէ յուսահատիք»: Սրբազան քահանայապետին խօսքը մէջբերելով ան ըսաւ. «Մի՛ թողուք, որ ձեր սրտերէն յոյսը գողնան: Մեր յոյսը Աստուծոյ վրայ դրած ենք եւ ոչ թէ մարդոց: Ձեր յոյսը մարդոց վրայ մի՛ դնէք: «Յոյսը լո՛յս է: Ինչպէս արեւը կը ծնի խաւարին մէջ եւ կը փարատէ զայն, այնպէս ալ մեր սեւ օրերը պիտի փարատին, որովհետեւ մեր յոյսը Քրիստոսն է: Մենք, հայ ժողովուրդը, Քրիստոսի հետ չարչարանք տեսած, նոյնիսկ եթէ մեռնինք, Քրիստոսի հետ ալ յարութիւն պիտի առնենք: Ա՛յս է մեր հաւատքը: Այս է մեր յոյսը, որ մեզի քաջութիւն պիտի ներշնչէ»:

Երկրորդ կէտը, որուն մասին անդրադարձաւ Առաջնորդը՝ երախտագիտութիւնն էր: «Գիտնալ շնորհակալութիւն յայտնելն է» ըսաւ ան: Աւետարանին մէջ կը պատմուի տասը բորոտներու մասին, որոնք բուժուեցան Յիսուսին կողմէն, սակայն անոնցմէ միայն մէկը եկաւ շնորհակալութիւն յայտնեց: Դուք եւ ես երախտապարտ ըլլալու ենք: Իմ եւ ձեր անու-

---

նով այսօր շնորհակալութիւն կը յայտնեմ ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ, թեմական կառույցներուն, Պատրիարքարանին, որ գրկաբաց ընդունեցան մեզ: Յատուկ շնորհակալութիւն տրիկին Անիին, որ մօտէն կը հետեւի ընտանիքներուն: Ուստի գիտնանք շնորհակալ ըլլալ Աստուծոյ այս բարիքներուն համար» ըսաւ Գերապայծառը:

Երրորդ կէտ մը շեշտելով ան ըսաւ. «Սուրբ պահեցէ՛ք ձեր ընտանիքները: Մեր ընտանիքները ցիրուցան եղան, բաժնուեցան, եւ տաճնապներու մէջ կ'ապրին: Կը հրաւիրեմ ձեզ, որ պահպանէք ձեր ընտանեկան սրբութիւնները: Հայու պատիւը միշտ բարձր պահէք ուր ալ երթաք: Դուք շատ լաւ գիտէք թէ մեր ընտանիքները ինչպիսի տառապանք կը քաշեն, ինչե՛ր կորսնցուցին, ինչե՛ր ձգեցին իրենց ետին, ի՛նչ զոհեր տուին: Յատուկօրէն կը յիշեմ այսօր Վրէժ Քէշիշեանը՝ Դամասկոսէն, Անթուան Մոմճեանը՝ Հալէպէն, Թամար Վարվարեանը՝ Հալէպէն: Ինչպէս կրնամ մոռնալ մեր շատ սիրելի վարդապետը՝ Տէր Միքայէլ Քայեալը, որ առեւանգուած է տակաւին, տարւոյս 9 փետրուարէն ի վեր:

«Ես յոյսով եմ որ պիտի վերադառնանք մեր տուները: Աստուած ձեզ բոլորդ օրհնէ՛: Սեւ ամպերը պիտի անցնին եւ մենք պիտի վերադառնանք»: Առաջնորդ հայրը փակեց իր խօսքը ըսելով. «Յիսուս ըսաւ մի՛ վախնաք ես յաղթեցի: Մենք ալ Յիսուսի անունո՛վ պիտի կերտենք լուսաւոր ապագան»:

Արհնապատիւ Առաջնորդ հայրը խօսք մըն ալ ըսաւ արաբերէնով ու շարունակեց սուրբ Պատարագը: Պատարագի աւարտին բոլորը միաբերան աղօթեցին հայերէնի թարգմանուած Սուրբիոյ համար խաղաղութեան աղօթքը, որ կատարած էր Սրբազան Քահանայապետը մի քանի ամիս առաջ:

Պատարագէն ետք հաւատացեալները կրցան հանդիպիլ իրենց Առաջնորդին հետ, եւ ողջունել նաեւ ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը, որոնց շատերուն տուները այցելած էր անցեալ շաբաթներուն ընթացքին:

Քեսապի Սուրբ Միքայէլ եկեղեցւոյ անուանակոչութիւն, հոգեհանգստեան պաշտօն եւ թանգարանի բացում

Կիրակի, 17 նոյեմբեր 2013-ը, հոգեպարար եւ հանդիսաւոր օր մըն էր Քեսապի համար ընդհանրապէս եւ յատկապէս Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ հաւատացեալներուն համար:

Առաւօտեան ժամը 10-ին, Սուրբ Միքայէլ եկեղեցւոյ ժողովրդապետ՝ հայր Նարեկ վրդ. Լուիսեան Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ մատուցանեց

ներկայութեամբ հաւատացեալներու հոծ բազմութեան:

Աւետարանի ընթերցումէն ետք, ժողովրդապետ հայրը քարոզեց ներկայ ժողովուրդին, օրուայ տօնին շուրջ, ապա ան վեր առաւ արժանիքները Զմմառու արժանաւոր միաբան՝ հոգելոյս հայր Մեսրոպ վրդ. Ճուրեանին:

Պատարագիչ հայրը յստակ լուսաբանութիւն տալէ ետք հրեշտակներու տօնին եւ անոնց դասակարգերու մասին Հայ եկեղեցւոյ մօտ, ինչպէս նաեւ անոնց դերին մասին մարդոց համար, եզրափակեց ըսելով. «Երանի մեզի եթէ նմանիք բարի հրեշտակներուն, մեր անունները պիտի գրուին կենաց գրքին մէջ եւ Քրիստոսի գլխաւորութեամբ ու Աստուծոյ հրեշտակներու ընկերակցութեամբ երկինք պիտի առաջնորդուինք ժառանգելու երկնից՝ Արքայութեան անսպառ ուրախութիւնը եւ փառաց պսակը»:

Ապա հայր Նարեկ, խօսելով իր հոգելոյս ուսուցչին՝ հայր Մեսրոպ վրդ. Ճուրեանի մասին, վեր առաւ անոր արժանիքները, հոգեւոր, դաստիարակչական, հովուական, մտաւորական եւ խմբագրական մարգերու մէջ ու փակեց խօսքը ըսելով. «Հ. Մեսրոպի նման մտաւորական եկեղեցական մը երբ վախճանի, ան չի մեռնիր, քանի որ անոր գործերն ու գրութիւնները կը շարունակեն իրմէ ետք ապրիլ եւ իրենց հետ՝ զինք եւս ապրեցնել եւ անմահացնելով: «Թէ յիշատակս ալ թարամի, ո՛հ այն ատեն ես կը մեռ-

---

նիմ», այսպէս կը գոչէր վաղամեռիկ բանաստեղծ՝ Պետրոս Դուրեան: Եւ իրաւունք ունէր...:

«Երջանկայիշատակ Մեսրոպ Ծ. վրդ. Ճուրեանի յիշատակը անթառամ պիտի մնայ իր հրատարակած գրութիւններով, գիրքերով եւ Քեսապի մեր եկեղեցւոյ բակին մէջ իր հարազատներուն կողմէ կանգնեցուած խաչքարով»:

Իր խօսքի աւարտին հայր Նարեկ յայտարարեց ըսելով. «Քեսապի հայ կաթողիկէ վանքին «Կիլիկիա» թանգարանին բացումը կը նուիրեմ իմ միաբան ուսուցչիս՝ հայր Մեսրոպին եւ Քեսապի նախկին ժողովրդապետ՝ Հայր Յակոբ վրդ. Ղարիպեանի անթառամ յիշատակին»:

Պատարագի աւարտին ներկաները՝ առաջնորդութեամբ պատարագիչ քահանային ու սպասաւորներուն, թափօրով ուղղուեցան եկեղեցւոյ բակը ուր կանգնած էր հայր Մեսրոպի յիշատակի խաչքարը, ուր տեղի ունեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն:

Հոգեպարար այս արարողութիւններէն ետք տեղի ունեցաւ նարաստեղծ «Կիլիկիա» թանգարանին բացումը, որուն մասնակցեցան ներկայ հաւատացեալ ժողովուրդը, քոյր համայնքներու, միութիւններու եւ պետական պատկան մարմիններու ներկայացուցիչներ:

Արդարեւ, հայր Նարեկ Քեսապ ժամանած օրէն, ընտանիքներու այցելութեան հետ համընթաց, ձեռնարկած էր Քեսապի անցեալին հետ կապ ունեցող իրերու հաւաքին եւ կարողացած էր ընտանիքներու բարեացակամ նուիրատուութեամբ հաւաքել մօտ 200 կտոր եւ զանոնք բժախնդրութեամբ տեղադրած էր վանքին առաջին յարկին միջանցքին եւ սենեակի մը մէջ ու հիմնած Քեսապի առաջին ազգագրական թանգարանը:

Հ.Կ.Մ-ի ջահակիրներն ու պատանիները նախ հնչեցուցին «Կիլիկիա» յաղթերգը, որմէ ետք թանգարանի յանձնախումբի անունով խօսք առաւ Արա Քելիչեան: Ան իր խօսքին մէջ շեշտը դրաւ մեր գիւղի պապենական ժառանգութեան պահպանութեան կարեւորութեան վրայ, որուն մէկ համեստ քայլն էր այսօրուայ թանգարանին բացումը: Ան ըսաւ թէ գործը կը շարունակուի ամենօրեայ ընթացքով, զարգացնելու, հարստացնելու ու ճոխացնելու «Կիլիկիա» թանգարանը նորանոր իրերով ու հնութիւններով, որոնք վկաներն են մեր նախնիներուն տքնաջան աւօրեայ կենցաղին: Իր խօսքի աւարտին, պրն. Արա շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր սիրանուէր նուիրատուներուն:

Ապա տեղի ունեցաւ բացումը թանգարանին, որմէ ետք հրաւիրեալներն ու ներկայ ժողովուրդը մեծ հաճոյքով դիտեցին ցուցադրուած հնարժէք իրերը եւ հիւրասիրուեցան գինիով ու կարկանդակով:

Յորելինական տարեդարձներ Թորոնթոյի մէջ

Նոյեմբեր 23 եւ 24-ի շաբաթավերջը Թորոնթոյի Հայ Հասարակութեան եւ յատկապէս Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ հաւատացեալներուն համար լուսաշող առիթ մըն էր ցնծութեամբ տօնակատարելու պատմական տարեդարձներու շարք մը, նուիրուած՝ գերյարգելի հայր Եղիա ծ. վ. Գիրէճեանի քահանայական ձեռնադրութեան 50 ամեակին, Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ հիմնադրու-

թեան 40 ամեակին, Հիւսիսային Ամերիկայի եւ Գանատայի Հայ կաթողիկէ թեմի առաջնորդ՝ արհիպպատիւ հայր Միքայէլ եպս. Մուրատեանի քահանայական ձեռնադրութեան եւ օծման 25 ամեակին եւ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ կառուցման 20 ամեակին:

Այս ձեռնարկներուն նախագահեց արհիպպատիւ հայր Միքայէլ եպս. Մուրատեան առաջնորդը, որ յատկապէս այս ուրախ առիթներով ժամանած էր Թորոնթօ հովուական այցելութեամբ:

Շաբաթ, 23 նոյեմբեր 2013, երեկոյեան ժամը 8:30-էն սկսեալ, «Le Jardin» շքեղ սրահին մէջ տեղի ունեցան Թորոնթոյի Հայ կաթողիկէ գաղութին համար այս յիշարժան եւ բացառիկ յրեելինական առիթները: Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան ատենապետ եւ հանդիսավար՝ Կիրօ Շահինեան նախ բարի գալուստի խօսք մը ուղղեց ներկաներուն եւ ներկայա-

ցուց հայր Եղիայի որպէս կղերական եւ ժողովրդապետ 50 տարիներու ազգօգուտ եւ առաքելութեամբ բեղուն կեանքը, նշելով անոր բարձր նկարագրին գիծերը եւ անգուգական համեստութիւնը: Պրն. Շահինեան եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան անունով՝ գերյարգելի հայր Գիրէճեանին նուիրեց անոր կենսագրականը խորհրդանշող պղինձեայ քանդակ մը:

Հայր Եղիա խօսք առնելով շնորհակալութիւն յայտնեց նախ Աստուծոյ, ապա բոլոր ներկաներուն՝ որոնք եկած էին զինք պատուելու: Իր խօսքին մէջ ան անդրադարձաւ յիսուն տարիներու իր աշխատանքին ու անսակարկ ծառայութեան՝ Հայ ազգին, Հայ լեզուին եւ Հաւատքին:

Իր խօսքի աւարտին՝ հայր Եղիա յարգանքով եւ երախտագիտութեամբ բեմ հրաւիրեց Առաջնորդ Սրբազան Հայրը, որուն քահանայական ձեռնադրութեան քսանհինգ ամեակին անդրադառնալով անոր մաղթեց քաջառողջութիւն եւ արեւշատութիւն, եւ յանուն Թորոնթոյի Հայ կաթողիկէ համայնքին անոր նուիրեց եպիսկոպոսական բանակէ մը:

Գերապայծառ Սրբազան Հայրը իր խօսքին մէջ նշեց թէ ինչպէս քառասուն տարիներ առաջ հայր Եղիան Միջին Արեւելքէն եկած էր Գանատայի ափերը, կազմելու համար այս եռուն գաղութը, արձանագրելով յաջողութիւններ եկեղեցական, մշակութային, ընկերային եւ կրթական մարզերուն մէջ: Գերապայծառը՝ փոխ առնելով Դանիէլ Վարուժանի խօսքերը, հայր Եղիային կեանքը բնորոշեց Աստուծոյ այգիին մէջ ծառայող լաւ եւ օրինակելի մշակի տիպարով: Այս առթիւ Գերապայծառը ոսկեայ լանջախաչ մը նուիրեց յոբելեար ժողովրդապետ Գերյարգելիին:

Ապա, գերյարգելի հայր Եղիա եւ գերապայծառ Սրբազան Հայրը օրհ-

նեցին ճաշի սեղանը: Ճաշկերոյթը շարունակուեցաւ ուրախ մթնոլորտի մը մէջ՝ որուն իր մասնակցութիւնը բերաւ հանրածանօթ երգիչ Էլի Պէրպէրեանը որ Մոնթրէալէն հրաւիրուած էր այս առթիւ:

Իսկ կիրակի, 24 նոյեմբեր 2013, առաւօտեան ժամը 11-ին, Թորոնթոյի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ սուրբ եւ անմահ Պատարագ մատուցեց գերապայծառ հայր Միքայէլ եպս. Սուրատեան, հաւատացեալներու հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Յընթացս սուրբ Պատարագին, գերյարգելի հայր Եղիա ծայրագոյն վարդապետ Գիրէճեան կարդաց՝ Նորին Սրբութիւն Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին Օրհնութեան Գիրը ուղղուած Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ հայ կաթողիկէ հաւատացեալներուն եւ հայր Եղիա Գիրէճեանին, ինչպէս նաեւ՝ ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքին շնորհաւորագիրը:

Սուրբ Պատարագի աւարտին, Առաջնորդ Հայրը կատարեց եկեղեցւոյ 20-ամեակին առթիւ աւագ խորանի նորահաստատ կրանիթեայ երկու թեւերուն օծումը եւ եկեղեցւոյ մայր մուտքի ճակատին զետեղուած կիսակամար կրանիթեայ յուշաքարին օրհնութիւնը: Այնուհետեւ, ներկաները ուղղուեցան եկեղեցւոյ ներքնասրահ, ուր Տիկնանց Միութիւնը պատրաստած էր շքեղ հիւրասիրութեան սեղան մը:

ԾՈՎԻԿ ԽԷՅՐ ԱՅԱՆԵԱՆ

Հանդիսաւոր փակում հաւատքի տարուան եւ հռչակում ծիսական տարուան

Նախագահութեամբ ամենապատիւ եւ գերերջանիկ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Պատրիարքին, կիրակի, 1 դեկտեմբեր 2013-ի երեկոյեան ժամը 7:00-ին, Պուրճ համուտի Սուրբ Փրկիչ եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունցաւ Հաւատքի Տարուան փակման հանդիսաւոր արարողութիւնը, կազմակերպութեամբ հայ կաթողիկէ Պատրիարքութեան թեմական եւ լրատուական գրասենեակներու աշխատակիցներուն եւ

մասնակցութեամբ Լիբանանի մօտ Պապական Նուիրակ Կապրիէլի Քաջա եպիսկոպոսին, արհի- հայր Մանուէլ եպս. Պաթագեանին, Զմմառու վանքի մեծաւոր գերապայծառ հայր Գաբրիէլ Թ.Տ.Վ. Մուրատեանին, Ժողովրդապետ հայրերուն, Անարատ Յղութեան քոյրերուն, Պուրճ Համուտի քաղաքապետ Տիար Անդրանիկ Մսրրլեանին, ինչպէս նաեւ հայ կաթողիկէ վարժարաններու տնօրէններուն եւ միութեանց ներկայացուցիչներուն,

եւ ներկայութեամբ հաւատացեալներու հոծ բազմութեան մը:

Նախքան եկեղեցական արարողութիւնը, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը եւ պաշտօնական անձնաւորութիւնները դիմաւորուեցան եւ առաջնորդուեցան Եկեղեցւոյ դահլիճը, ուր հիւրասիրուեցան Սուրբ Փրկիչ Եկեղեցւոյ Տիկնանց յանձնախումբի ազնուափայլ անդամուհիներուն կողմէ: Ապա, ժամը 7-ին եկեղեցւոյ զանգերու ղօղանջներուն ներքեւ հանդիսաւոր թափօրով անոնք ուղղուեցան եկեղեցի, Հ.Կ.Մ-ի Զաւթայի շէփորախումբին առաջնորդութեամբ: Ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ եւ անոր ուղեկցող պաշտօնական անձնաւորութեանց եկեղեցի մուտքը դիմաւորուեցաւ «Հաւատով Խոստովանիմ»ի կատարումով (Երաժշտութիւն՝ Դոկտ. Եղուարդ Թորիկեանի) երգչախումբին կողմէ, խմբավարութեամբ հայր Վարդան վրդ. Գազանձեանին:

Եկեղեցական արարողութիւնը սկսաւ եկեղեցւոյ ժողովրդապետ հայր Սարգիս վրդ. Դաւիթեանին անունով՝ փոխ ժողովրդապետ հայր Ղազար վրդ. Պետրոսեանին կողմէ հայերէն եւ իտալերէն լեզուներով արտասանուած բարի գալուստի խօսքով, որուն յաջորդեց Յրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին Օրհնութեան Գիրին ընթերցումը Պապական Նուիրակին կողմէ:

Քահանայապետական Օրհնութեան Գիրի ընթերցումին յաջորդեց Նարեկացի Կեղրոնին կողմէ պատրաստուած տպաւորիչ տեսաերիզի մը ցուցադրութիւնը, որուն ընդմէջէն եկեղեցին լեցնող հաւատացեալ հասարակութիւնը առիթը ունեցաւ վերապրելու Հաւատքի Տարին յատկանշող այն պահերը, որոնք հոգեւոր պատգամներով հաղորդուելու առիթներ եղան:

Այնուհետեւ, ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը սրբազան արարողու-

Թեանց բացման աղօթքը կատարեց եւ Տէր Սեւակ սրկ-ը Աւետարանը երգելով կարդաց:

Քրիստոնէական հաւատքի ապրումով դրոշմուած միջնորդը աւելի եւս հոգեպարար դարձաւ ներկայ հաւատացեալներու ներկայացուցիչներուն կողմէ դիտաւորութիւններու կատարումով Խորանին առջեւ եւ Մարալ Աթէշեանին տպաւորիչ վկայութեամբ հաւատքի մասին: Այս գեղեցիկ վկայութենէն ետք, բոլոր հաւատացեալները, միաբերան, Հաւատքի հանգանակը կատարեցին, որմէ ետք հայր Ղազար վրդ. հայերէնով երգեց «Ողջոյն Քեզ Մարիամ» տաղը:

Հաւատքի Տարուան երեք դասախօսական շարքերու մասին, Տէր Ռաֆֆի քնն. Յովհաննէսեան՝ իր սրտի խօսքը փոխանցելէ ետք, հրաւիրեց ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը, որպէսզի վկայականները յանձնէ Հաւատքի Տարուան դասախօսութիւններուն հետեւած հաւատացեալներուն:

Արծիւեան երգչախումբին կողմէ «Զինչ տաց տրիուր»ի կատարումէն ետք ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը պահպանիչով փակեց Հաւատքի Տարին, միաժամանակ հռչակելով Ծիսական Տարին:

Բազմալեզու երգահանդէս Մոնրէալի Տիրամայր Նարեկի հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 30-ամեակին առթիւ

Մոնրէալի հայ կաթողիկէ համայնքը կազմուած ըլլալով հայախօս, արաբախօս եւ ֆրանսախօս հաւատացեալներէ, հայր Գէորգ Զապարեանի ժողովրդապետական պաշտօնի ստանձնումէն ի վեր, կիրակի եւ տօնական օրերուն սովոր է ունենալ համապատասխան լեզուներով պատարագներ եւ խորհրդակատարութիւններ, ինչ որ կը բացատրէ մեծահասակներու եւ պատանիներու զանազան լեզուներով երգչախումբերու գործօն ներկայութիւնը նոյն եկեղեցիին յարկին ներքեւ:

Նկատի առած վերոյիշեալ իւրապատուկ իրականութիւնը, Մոնրէալի Տիրամայր Նարեկի հայ կաթողիկէ եկեղեցիին հիմնարկութեան 30-ամեակին բարեբաստիկ առիթով, շաբաթ, 13 դեկտեմբեր 2013-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, նոյն եկեղեցւոյ յարկին ներքեւ, Ալեմշահ, Սիրտ Յիսուսի, Կռունկ եւ Մանկանց երգչախումբերը, ղեկավարութեամբ՝ յաջորդաբար, Պ. Համբարձում Անդունեանի եւ Տիկին Անթուանէթ Քաստէի, բազմալեզու բացառիկ երգահանդէս մը տուին, ընկերակցութեամբ երգեհոնահարներ՝ Նորա Քէթիպեան-Փիլոյեանի եւ Իհասպ Հաննայի:

Երգահանդէսը տեղի ունեցաւ ի ներկայութեան 300-է աւելի հանդիսականներու, նախագահութեամբ Հիւսիսային Ամերիկայի Առաջնորդ արհ-

---

իապատիւ Տէր Միքայէլ եպիսկոպոս Մուրատեանին եւ կնքահայրութեամբ տիար Վարուժ Ներկիզեանին, որուն բացակայութեան՝ զինք փոխարինած էր իր մայրը՝ ազնուափայլ տիկին Ալիս Ներկիզեան:

Հանդիսութիւնը սկսաւ Ալեմշահ երգչախումբի կատարած «Հայր Մեր»-ի բազմաձայն երգեցողութեամբ, ապա բացման խօսքով հանդէս եկաւ եկեղեցւոյ ժողովրդապետը՝ գերյ. հայր Գէորգ Ծ.վրդ. Զապարեան, որ հայերէն, արաբերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով նշելէ ետք՝ թէ օրուան երգահանդէսը կը զուգադիպի Հայաստանի մէջ պատահած մահասփիւռ երկրաշարժի 25-րդ տարեդարձին, Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն անվերջանալի աղէտի ոգեկոչման եւ Տիրամայր Նարեկի եկեղեցւոյ հիմնադիր՝ լուսաբնակ գերապայծառ Եղուարթ Գորդիկեանի ծննդեան 100-ամեակին, հրաւիրեց ներկաները յտորնկայս մէկ վայրկեան լուծթիւն պահելու ի յիշատակ մեռելոց:

Այնուհետեւ, ժողովրդապետ Հայրը հակիրճ կերպով անդրադարձաւ անցած 30 տարիներու ընթացքին կայացած հոգեւոր, ազգային ու մշակութային գործունէութիւններուն, շինարարութիւններուն, բարեգործումներուն եւ եկեղեցւոյ ֆիզիքական եւ բարոյական կարեւորութեան՝ հաւատացեալներու քրիստոնէական կեանքին համար: Ան իր խօսքը փակեց շնորհակալութիւն յայտնելով Առաջնորդ Գերապայծառին, օրուան հանդիսութեան կնքահօր, երգչախումբերուն եւ իւրաքանչիւր խմբերգիչի եւ մեներգիչի, խմբավարներուն եւ երգեհոնահարներուն:

Ան նշեց նաեւ որ նմանօրինակ ամեակներու տօնակատարումները ուրախութեան ու գոհունակութեան առիթներ ըլլալէ բացի՝ նաեւ լաւագոյն պատեհութիւններ են խորհելու համայնքային կեանքին մէջ նոր նուաճումներու ու իրագործումներու եւ անցեալի փորձառութիւններէն օգտուելով՝ նոր եռանդով ու հեռանկարներով աշխատանքը շարունակելու մասին:

Այնուհետեւ, իւրաքանչիւր երգչախումբ կատարեց իր երգացանկը, համապատասխանաբար հայերէն, արաբերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով: Ալեմշահ երգչախումբի կատարողութեամբ երգուեցան «Եկեղեցին Հայկական», «Ողջոյն Քեզ Անարատ Յղացեալ», «Աղաչե՛ա» (մեներգիչ՝ Էօթէնի Մանուկեան) եւ «Մնա մեր տան մէջ»: Սիրտ Յիսուսի երգչախումբի կատարողութեամբ երգուեցան՝ «Քազապու», «Պարէք Պիլատի», «Եա Նա՛յ էլ Մահապալա», «Իմանի Սաթէ» եւ «Ալ Րապպու Եապնի Քանիսաթի»: Կուռնկ երգչախումբը երգեց «Կուռնկ»ը եւ «Մեսրոպի զաւակներ»ը, ապա Սիրտ Յիսուսի փոքրերու երգչախումբը երգեց «Souffle imprévisible», «Nous ſ Jn rusalem», «Je voudrais»ն, որմէ ետք փոքրերու երկու երգչախումբերը միաձայն երգեցին ֆրանսերէնով՝ «Parle commande rſgne», «Nous voulons Dieu» եւ իտալերէն լեզուով «Sorridi»:

Հուսկ, Ալեմշահ եւ Սիրտ Յիսուսի միացեալ երգչախումբը, ղեկավա-

րութեամբ Համբարձում Անդունեանի, թնդացուց «Un Chant d'amour»ը եւ Vivaldi-ի «Gloria in Excelsis Deo»ն : Յաջողութեամբ եւ ձեռնհասութեամբ կատարուած բոլոր երգերը դիմաւորուեցան հանդիսականներու յոտընկայս ծափահարութիւններով :

Այս առիթով, բոլոր ներկաներուն բաժնուած էր 20 էջնոց մէկական գրքոյկ, որ կը բովանդակէր Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին, Ներսէս Պետրոս ԺԹ․ Կաթողիկոս Պատրիարքին եւ Միքայէլ Կալիսկոպոս Սուրատեանի օրհնութիւններն ու շնորհաւորանքները, հանդիսութեան յայտագիրը, երգերուն բնագիրները եւ խմբերգիչներուն անուանացանկը :

Աւարտին, Հիւսիսային Ամերիկայի կաթողիկէ հայոց թեմի Առաջնորդ՝ Միքայէլ Կապ․ Սուրատեան, ողջունելէ ետք Տիրամայր Նարեկի եկեղեցւոյ հիմնադրութեան եւ օծման 30 ամեակը՝ շնորհաւորեց եկեղեցւոյ ժողովրդապետն ու հաւատացեալները, գնահատեց բոլոր երգչախումբերը եւ շնորհակալ եղաւ ժողովրդապետական յանձնախումբին որ կազմակերպած էր սոյն երգահանդէսը : Ան խօսեցաւ մեր դիմագրուած հարցերու մասին, եւ յորդորեց հաւաքաբար պայքարելու մեր հաւատքի եւ ինքնութեան դէմ ցցուած դժուարութիւններուն դէմ :

Երգահանդէսէն ետք երգչախումբերուն անդամներն ու բոլոր ներկաները հիւրասիրուեցան «Իբեկեան Եղբարք» սրահին մէջ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան կողմէ :

Յաջորդ օրը, կիրակի, 8 դեկտեմբերին, Առաջնորդ գերապայծառը, ընթերակայութեամբ ժողովրդապետ հօր, գոհաբանական երկու Պատարագներ մատուց, մին՝ ժամը 10:30-ին, երգեցողութեամբ Սիրտ Յիսուսի երգչախումբին եւ միւսը՝ ժամը 12:15-ին երգեցողութեամբ Ալեմշահ երգչախումբին, ի ներկայութեան Գանատայի աշխատանքի նախարար՝ Ճէյ-սըն Քէննի-ի (Jason Kenny) եւ 400-է աւելի հաւատացեալներու :

Պատարագի ընթացքին, Սուրբ Գրային ընթերցումներէն ետք՝ Սուրատեան Կալիսկոպոսը ողջունելով Տիրամայր Նարեկի եկեղեցւոյ հիմնադրութեան եւ օծման 30-ամեակը, ոգեկոչեց յիշատակը անոնց՝ որոնք ժամանակին այս եկեղեցւոյ համար գործեցին նախանձախնդրութեամբ, հաւատքով եւ նուիրումով : Ան անդրադարձաւ վերջին 30 տարիներուն ընթացքին մոռնէլալահայ համայնքին մէջ տարուած եկեղեցական նկատառելի աշխատանքներուն՝ գանոնք համարելով հրաշքի համագօր :

Սուրբ Զոհի աւարտին, հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարուեցաւ լուսահոգի գերապայծառ Եղուարդ Գորդիքեանի, իր գործակիցներուն, բարերարներուն եւ հոգաբարձութեան անդամներու հոգիներու խաղաղութեան համար :

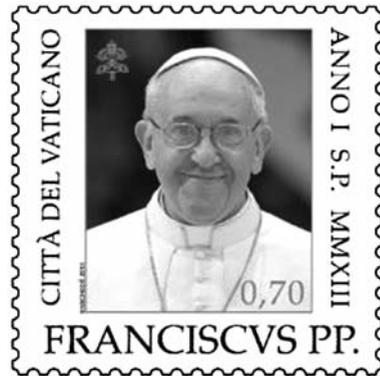
Յաւարտ իւրաքանչիւր Պատարագի՝ եկեղեցւոյ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հանդիպում եւ հիւրասիրութիւն :

360° ԼՈՒՐԵՐ

Վատիկանեան նոր դրոշմաթուղթի արտակ' նուիրուած Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին

Վատիկանի մէջ, հինգշաբթի 2 մայիս 2013-ին, լոյս տեսաւ Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին նուիրուած չորս դրոշմաթուղթեր՝ 6.05 եւրօ արժէքով: Անոնք կը ներկայացնեն Քահանայապետին դիմանկարը եւ 13 մարտ 2013-ին՝ Քահանայապետի ընտրութեան «Օսսերվատորէ Ռոմանօ» օրաթերթին առաջին էջի նկարը:

Անթուրայի 300 հայ նահատակ որբերու յիշատակին հոգեհանգստեան սուրբ Պատարագ

Հովանաւորութեամբ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքին եւ կազմակերպու-

Թեամբ հայ կաթողիկէ պատրիարքարանին, կիրակի, 5 մայիս 2013-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, Այնթուրայի Լազարիստ հայրերու «Սուրբ Յովսէփ» եկեղեցիին մէջ, 300 հայ նահատակ որբերու յիշատակին հոգեհանգստեան սուրբ Պատարագ մատուցուեցաւ հանդիսադրութեամբ գերյարգելի հայր Գէորգ Ժ.Վ. Եղիայեանի, առընթերակայութեամբ հայր Սեպուհ վրդ. Կարապետեանի եւ Տէր Րաֆֆի քհնյ. Յովհաննէսեանի: Ներկայ էին արհիպատիւ հայր Մանուէլ Եպս. Պաթագեան, արհի. Պօղոս եպս. Ռուհանա՝ պատրիարքական փոխանորդ Սարպայի թեմին եւ այլ եկեղեցականներ:

Պաշտօնական անձնաւորութիւններու շարքին ներկայ էին՝ Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպանութեան ներկայացուցիչ՝ Պրն. վարդան Ադամեան, Այնթուրայի քաղաքապետ՝ Լալիպ Աքիբի, երեսփոխան զօրավար Միշէլ Առնի ներկայացուցիչ՝ Պրն Րոժէ Ազար, երեսփոխան Ֆարիտ էլիաս Ալ խազէն, տք. Եուսէֆ Խալիլ, ինչպէս նաեւ պրն. Ապպուտ եւ Ժօզէֆ Պօղոս, որոնք «Ես եմ Եփրատը» խորագրուած օրուան յատուկ երգին բառերուն հեղինակն էին:

Սուրբ Պատարագի ընթացքին, գերյարգելի հայր Գէորգ Ժ.Վ. Եղիայեան վերյիշեց Այնթուրայի որբանոցին մէջ թուրք օսմանցիներու ձեռքով նահատակուած հայ մանուկները: Ան յայտնեց որ կը վերապրինք այս ազգային, ընկերային եւ կրօնական յիշատակը, բոլոր աշխարհին ցոյց տալու թէ մենք հայերս եւ լիբանանցիներս չենք մոռնար ինչ որ մեր նախահայրերը ապրեցան, տառապեցան եւ զոհուեցան յանուն բարոյական, մարդկա-

յին, ազգային եւ կրօնական արժէքներու: Գերյարգելի Եղիայեան նշեց թէ հայ կաթողիկէ պատրիարքարանը կ'ոգեկոչէ այս կրօնական յիշատակը, նոյն ժամանակ վերյիշելու համար 1915-ի Մեծ Եղեռնը եւ լիբանանեան նահատակաց յիշատակը՝ 6 մայիսին:

Պատարագի աւարտին հայ կաթողիկէ ժողովրդապետութիւններու պատանեկան եւ սկսողական խումբերը շղթայ կազմեցին առաջնորդելու համար մեծ թիւով ներկայ ժողովուրդը դէպի հայ մանուկներու աճիւնները եւ մեծ խաչքարը, զոր Խաչատուրեան եղբայրները կառուցած էին ի յիշատակ նահատակներուն: Գերեզմաններուն վրայ կարմիր վարդ զետեղելէ ետք, հաւատացեալները հաւաքուեցան «Սուրբ Յովսէփ» դպրոցի մայր հրապարակին վրայ, ուր Մեսրոպեան վարժարանի մանկապատանեկան երգչախումբը ներկայացուց յաւուր պատշաճի երգեր, ՀԿՄ-ի շեփորախումբը իր կարգին հնչեցուց հայրենասիրական եւ հոգեւոր եղանակներ:

Սուրբ Պատարագի երգեցողութիւնը կատարեց պատրիարքական «Կուռնկ» երգչախումբը ղեկավարութեամբ դոկտոր Ետուարդ Թորիկեանի: Ան հրամցուց նաեւ մեկնաբանեցին հայ նահատակներուն նուիրուած 2 արբերէն երգեր՝ «Դուպաուիօն մըն շարգինա» եւ «ես Եփրատն եմ»:

Թող անմեղ հայ որբերուն յիշատակը ներկայ սերունդին ներշնչէ հաւատարմութիւն ազգին եւ Աստուծոյ:

Ապրիլեան նահատակաց հոգեհանգստեան սուրբ Պատարագ Մոնրէալի մէջ

Կիրակի, 28 ապրիլ 2013-ին, Մոնրէալի «Սուրբ Յովսէփ» պաղիլիքային մէջ տեղի ունեցաւ Ապրիլեան Նահատակաց հոգեհանգստեան սուրբ Պատարագ, հանդիսադրութեամբ Մոնրէալի հայ կաթողիկէ «Տիրամայր Նարեկի» եկեղեցւոյ ժողովրդապետ՝ հայր Գէորգ Ծ. վրդ. Զապարեանի եւ մասնակցութեամբ համայնքի գաւակներուն:

Շուշիի ազատագրութեան 21-ամեակի մեծաշուք եւ արժանավայել տօնակատարութիւն

Շուշիի ազատագրութեան 21-ամեակին առիթով, կազմակերպութեամբ հայ կաթողիկէ Մեսրոպեան բարձրագոյն վարժարանի աշակերտական խորհուրդին, ուրբաթ, 10 մայիս 2013-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, վարժարանի բակին մէջ տեղի ունեցաւ տօնակատարութիւն, ներկայութեամբ Լիբանանի մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպանութեան ներկայացուցիչ պրն. Վարդան Աղամեանի, հոգեւոր հայրերու եւ քոյրերու, կրթական պատասխանատուներու, Արցախեան ազատամարտիկ Վիգէն Զաքարեանի ընտանիքի անդամներուն, ծնողներու եւ նախկին ու նոր

մեսրոպեանականներու:

ՀԿՄ-ի շեփորախումբին կատարողութեամբ Լիբանանի եւ Հայաստանի քայերգներէն նուագէն ետք, Մեսրոպեան վարժարանի երգչախումբի աշակերտները երգեցին Արցախին քայերգը: Մեսրոպեան վարժարանի աշակերտական խորհուրդին անունով խօսք առաւ Մեղրի Չարրգեան, որ նշեց, թէ Շուշիի աշխարհագրական եւ ռազմական դիրքին կարեւորու-

Թիւնը Շուշիի ձեռքբերումը վերածեց յաղթանակներու յաղթանակին, Արցախի միջնաբերդի ամրապնդման:

Չարըգեան ըսաւ, որ Շուշիի ազատագրումէն 21 տարիներ ետք, այսօր գոյութիւն ունի Շուշին պահելու ինդիք, որուն իրականացման համար իւրաքանչիւր հայ, ուր որ ալ գտնուի, մեծ թէ փոքր, ունի իր պարտանակութիւնը՝ զօրակցելու Արցախին, մասնակից դառնալու վերականգնման աշխատանքներուն եւ ի հարկին դառնալու սահմաններու պահակը:

Ապա Մարիլին Գասարճեան ասմունքեց «Արցախի լեռներ» բանաստեղծութիւնը, որմէ ետք Նարօտ Ադամեան ջութակով եւ Անի Գասպարեան դաշնամուրով նուագեցին երկու ստեղծագործութիւններ:

Շուշիի պանծալի յաղթանակին հերոսներու զոհաբերութիւնը արժեւորող տեսերիզի ցուցադրութենէն ետք, վարժարանի «Հաւասի» աշուղական համոյթը երգեց «Ղարաբաղ իմ» եւ «Հայոց Երկիր» եւ «Յառաջ Հայաստան» երգերը: Խումբի ղեղարուեստական պատասխանատուն է տիկին Գարմէն Աճէմեան:

Օրուան պատգամը փոխանցեց դոկտ. Լեւոն Աւետանեան, որ նշեց, թէ հայ ժողովուրդի հազարամեակներու պատմութեան ընթացքին, Շուշին մարմնաւորած է հայու ինքնուրոյնութիւնը եւ ազատ ու անկախ ապրելու ազգային բնագրը: Ան ըսաւ, որ Շուշիի ազատագրման ազդեցութիւնը

ակնյայտ էր պատերազմական հետազայ գործողութիւններուն վրայ եւ Շուշիին յաջորդեց Լաչինի միջանցքի բացման բարեյաջող գործողութիւնը, որ ճեղքեց Լեռնային Ղարաբաղի շրջափակման օղակը:

Դոկտ.Աւետանեան հաստատեց, որ այսօր ազգովին կը գտնուինք Շուշին վերականգնելու եւ վերաբնակեցնելու մարտահրաւէրին դիմաց, որ պարտաւորութիւն է եւ հրամայական: Իր

խօսքի աւարտին, բանախօսը շեշտեց, որ Շուշիի ազատագրական պայքարի 57 նահատակները հետեւեցան գաղափարական պատուիրաններուն, եւ մենք, ապրողներս, պէտք է ապրինք ու գործենք նոյն պատուիրաններով:

Բանախօսութեան յաջորդեց վարժարանի նուագախումբին կատարումը: Ան նուագեց «Արդեօք ովքեր են»ը եւ «Ղարաբաղ»ը: Նուագէն ետք Լիզա Հայրապետեան ասմունքեց «Զօն» բանաստեղծութիւնը: Հանդիսութեան գեղարուեստական յայտագիրը շարունակուեցաւ վարժարանի երգչախումբին կողմէ արցախեան երգաչարի ներկայացումով, խմբավարութեամբ պրն. Մանուէլ Քէչիչեանի: Ապա «Շուշի» պարախումբը պարեց «Տրնթէզ»ը, որ ստեղծեց մեծ խանդավառութիւն: Պարախումբի պարուսոյցն է տիկին Սարին Արթինեան:

Գեղարուեստական յայտագրի աւարտին, խօսք առաւ Մերոպեան վարժարանի տնօրէն պրն. Կրէկոլար Գալուստ, որ հաստատեց, թէ Մերոպեան վարժարանը իր առաքելութեամբ կը հետեւի Վիգէն Զաքարեաններու ուղիին, տէր կանգնելով հայրենի հողին, արժէքներուն եւ ժառանգութեան: Պրն. Կրէկոլար Գալուստ յայտնեց, որ Մայիս ամիսը յաղթանակներու ամիս է, եւ Շուշիին յաղթանակը վերանորոգեց հայութեան պայքարելու կամքն ու ոգին:

Շուշիի ազատագրութեան 21-ամեակի մեծաշուք, ոգեւորիչ եւ արժանավայել հանդիսութիւնը փակուեցաւ գերապայծառ Մանուէլ եպս. Պաթաքեանի «Պահպանիչ»ով եւ ՀԿՄ-ի շեփորախումբին կատարողութեամբ «Սարգարապատ» յաղթերգով:

2013-ի Հաղորդակցութեան Համաշխարհային Օրը

Կիրակի, 12 մայիս 2013-ին նշուեցաւ Ընկերային Հաղորդամիջոցներու 47-րդ Համաշխարհային Օրը, որուն բնաբանն էր՝ «Ընկերային Ցանցեր, ճշմարտութեան եւ հաւատքի դռներ, Աւետարանի քարոզութեան նոր տարածքներ»: Սրբազան քահանայապետին այս պատգամը լոյս տեսած էր անցեալ 24 յունուար 2013-ին, լրագրողներու պաշտպան սուրբին՝ սուրբ Ֆրանչիսկոս Սալեզացին տօնին օրը:

Այս առիթով, Պէյրութի մէջ տեղի ունեցաւ Ընկերային Հաղորդամիջոցներու 47-րդ Համաշխարհային Օրուան նուիրուած հանդիսաւոր սուրբ Պատարագ, գլխաւորութեամբ՝ Լիբանանի կաթողիկէ պատրիարքներու եւ եպիսկոպոսներու ժողովի նախագահ մարոնիններու առաջնորդ Պուլոս Մաթար եպիսկոպոսին եւ Հայ կաթողիկէ պատրիարքարանէն մասնակցեցաւ Հայր Վարդան վրդ. Գազանճեան:

Նմանապէս, հինգշաբթի 9 մայիսին տեղի ունեցաւ մամլոյ ասուլիս մը, հաղորդամիջոցներու կաթողիկէ կեդրոնին մէջ, որուն մասնակցեցաւ նախարար Տաւր:

Ընկերային հաղորդամիջոցները, ներառեալ՝ ընկերային համացանցերը, շինիչ երկխօսութեան առիթներ կ'ընծայեն, ամրապնդելով մարդոց միջեւ միութիւնը եւ յառաջացնելով արդիւնաւէտ ներդաշնակութիւնը մարդկային ընտանիքէն ներս: Այս առիթով, Հայ կաթողիկէ հաղորդամիջոցներ հրաւիրուած են նոր եռանդով եւ միասնակամ զարգացնելու իրենց աշխատեւածեան ու ներդաշնակ համագործակցութիւնը իրարու միջեւ, լաւապէս իրագործելու մեր վսեմ առաքելութիւնը՝ Աւետարանի Խօսքին եւ քրիստոնէական արժէքներուն տարածման համար:

Մայրերու Օրուան տօնակատարութիւն Մոնրէալի մէջ

Կազմակերպութեամբ Մոնրէալի Տիրամայր Նարեկի Հայ կաթողիկէ ժողովրդապետութեան Տիկնանց յանձնախումբին, շաբաթ, 11 մայիս 2013-ին, առաւօտեան ժամը 10:30-ին, «Իբեկեան Եղբարք» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Մայրերու Օրուան նուիրուած տօնակատարութիւն մը՝ 130 հոգւոյ մասնակցութեամբ:

Հանդիսութեան բացման խօսքը արտասանեց տիկին Հուրի Գալուստ, որ անդրադարձաւ Հայ մօր կարեւոր դերակատարութեան, յատկապէս՝ ընտանեկան յարկին տակ: Ան իր խօսքի աւարտին բեմ հրաւիրեց Հայր Գէ-

---

որդ ծ.վրդ. Զապարեանը: Ժողովրդապետ Հայրը սեղանները օրհնել է տք՝ ներկաներուն փոխանցած իր պատգամին մէջ, ի միջի այլոց ըսաւ. «Այսօր կը շնորհաւորենք բոլոր մայրերը եւ կը յայտնենք անոնց մեր սէրը, յարգանքն ու երախտագիտութիւնը...: Աստուած ստեղծած ըլլալու է մայրերը՝ մեզի գաղափար մը տալու համար իր անհուն բարութեան, գորովին, անուշութեան, համբերութեան եւ սիրոյն մասին... Մայրերը կը մնան որպէս լուսաւոր փարոս՝ իրենց զաւակներուն դիմադրաւած հոգեմտաւոր խարխափումներու ճամբուն վրայ»:

Գեղարուեստական բաժինով ելոյթ ունեցաւ տաղանդաշատ եւ հանրածանօթ ասմունքող Շուշանիկ Մելքոնեան որ ապրումով ասմունքեց Պարոյր Սեւակի բանաստեղծութիւններէն յուզիչ եւ խորիմաստ «Մօր ձեռքերը»՝ արժանանալով ներկաներուն խանդավառ ծափահարութեան եւ խոր գնահատանքին:

Յաջորդաբար, յանուն Տիկնանց Միութեան, Հայր Զապարեան մէկական ծաղկեփունջով մը, վկայագիրով մը եւ գողտրիկ Վարդարանով մը պատուեց մայրերէն՝ Տիկին Արտեմիա Պարսեմեանը, Տիկին Ալիս Չափարեանը եւ Տիկին Վարդուհի Թերճանեանը:

Օրուան տօնակատարութիւնը համեմուեցաւ՝ ի հաճոյս բոլոր մասնակցողներուն ճոխ արքայական նախաճաշով մը:

Դոկտ. Ռոտնի Տաքէսեանի գիրքին շնորհահանդէսը

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ Լիբանանի մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպանութեան եւ գործակցութեամբ՝ «Սատեր» հրատարակչատան, ուրբաթ, 17 մայիս 2013, երեկոյեան ժամը 7-ին, Պէյրութի Փաստաբանի Տան մեծ հանդիսասրահին մէջ (Ատլիէ), տեղի ունեցաւ դոկտ. Ռոտնի Տաքէսեանի «Les effets juridiques des massacres commis contre les Arméniens en 1915 et leurs modes de résolutions judiciaires et extrajudiciaires possibles» գիրքին շնորհահանդէսը:

Ներկայ էին Լիբանանի մօտ ՀՀ դեսպան Աշոտ Քոչարեան, ՀՀ դեսպանութեան Ա. քարտուղար Վարդան Ադամեան, գերյ. հայր Գէորգ ծ.վ. Եղիայեան, հայր Վարդան վրդ. Գազանճեան եւ բազմաթիւ ազգային եւ լիբանանցի մտաւորական դէմքեր, եւ յատկապէս Լիբանանի դատական ատեանի ու փաստաբաններու ընկերակցութեան ներկայացուցիչներ:

Նախ խօսք առաւ Փրոֆ. Էմիլ Ֆրանսուա Քալլօ, Լիոնի համալսարանէն, որ եղած է դոկտ. Ռոտնիի աւարտաճառին տնօրէնը: Ան այս առթիւ յանձնեց Ռոտնի Տաքէսեանին՝ իր դոկտորականի վկայականը:

Դոկտ. Ռոտնի Տաքէսեան իր խօսքին մէջ շնորհակալութիւններու շարքին սկիզբը մեծ երախտագիտութեամբ յիշեց ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը, որուն քաջալերանքին շնորհիւ ան կրցած էր յառաջ երթալ այս նիւթին մէջ, ապա բացատրեց ընտրած թէգին տնօրէն մը գտնելու դժուարութիւնը: Սակայն ան նշեց թէ յաջողեցաւ Փրոֆ. Քալլոյի մէջ գտնել այն գիտնական իրաւաբանը, որ գնահատելէ անդին հայոց ցեղասպանութեան նիւթը, պաշտպան կը կանգնի նաեւ հայ դատին: Դոկտ. Ռոտնի Տաքէսեան խոստացաւ իր խօսքի աւարտին, որ իր կեանքը ամբողջութեամբ պիտի նուիրէ հայ դատին եւ 1,5 միլիոն նահատակներուն, որոնք ամէն բանէ առաջ մարդկային ոճիրի զոհ գացին:

ՀՀ դեսպան Աշոտ Քոչարեան անգլերէնով իր խօսքին մէջ նշեց Հայաստանի եւ Լիբանանի միջեւ սերտ յարաբերութիւնները, պետական եւ մշակութային մարզերուն մէջ: Ապա նաեւ շեշտեց Մեծ Եղեռնի ճանաչման անհրաժեշտութիւնը Թուրքիոյ կողմէ: Ան գնահատեց դոկտ. Ռոտնիին աշխատանքը՝ մանաւանդ այն այժմէական նիւթին համար, որ ընտրած էր ան:

Հանդիսութեան յաջորդեց գիրքին մակագրութիւնը եւ հիւրասիրութիւն մը:

Դեսպան Մինասեան իր հաւատարմագրերը յանձնեց Ֆրանչիսկոս Քահանայապետին

7 Մայիս 2013-ին, Սուրբ Աթոռի մօտ Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին դեսպան Միքայէլ Մինասեան իր հաւատարմագրերը յանձնեց Հռոմի Ֆրանչիսկոս Պապին:

Դեսպան Մինասեանի եւ Ֆրանչիսկոս Պապին միջեւ կայացած զրոյցի ընթացքին զրուցակիցներն անդրադարձան Հայաստանի եւ Սուրբ Աթոռի միջեւ գոյութիւն ունեցող երկկողմ պատմական կապերուն, հարուստ մշակութային եւ հոգեւոր ժառանգութեան: Այս կապակցութեամբ դեսպան Մինասեան նշեց, որ նպատակ ունի ՀՀ նորաստեղծ դեսպանութեան գործունէութիւնը ուղղել երկկողմ մշակութային կապերու եւ հոգեւոր ընդհանրութիւններու առաւել ընդլայնմանը:

Դեսպան Մինասեանը Հռոմի Պապին փոխանցեց Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին եղբայրական ողջոյնը: Ան նաեւ երախտագիտութիւն յայտնեց վերջերս Հռոմի Պապ Ֆրանչիսկոսի եւ ամենապատիւ տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. կաթողիկոս պատրիարքի միջեւ կայացած հանդիպման ժամանակ Քահանայապետին կողմէ Հայոց ցեղասպանութեան առնչութեամբ յայտարարուած դիրքորոշման համար:

Հանդիպման ընթացքին դեսպան Մինասեան Հռոմի Պապին փոխանցեց ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսեանի՝ Հայաստան այցելելու հրահրերը:

Հռոմի Պապի հետ հանդիպումէն յետոյ, Սուրբ Աթոռի արարողակարգին համաձայն, դեսպան Մինասեան առանձնազրոյց ունեցաւ Սուրբ Աթոռի պետքարտուղար կարդինալ Դարչիգիօն Պերթոնէի հետ:

Հանդիպման ընթացքին կարդինալ Պերթոնէ՝ շնորհակալութիւն յայտնելով ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսեանին՝ Հայաստանի եւ Սուրբ Աթոռին միջեւ երկկողմ յարաբերութիւններու առաւել զարգացումը կարեւորելու համար, ողջունեց Սուրբ Աթոռի մօտ դեսպանութիւն բանալու եւ դեսպան նշանակելու որոշումը: Պետքարտուղարը յայտնեց նաեւ, որ Սուրբ Աթոռի Պետքարտուղարութեան մէջ քննարկուած է Հայաստանի մէջ նուիրակութիւն բանալու հարցը:

«Նարեկի Տիրամօր» Կեդրոնի ակնաբուժական հետազօտութեան բաժանմունքի բացման հանդիսութիւն

Հովանաւորութեամբ Պէյրութի թեմի պատրիարքական ընդհանուր փոխանորդ հայր Գաբրիէլ Թ.Թ.Վրդ. Մուրատեանի, շաբաթ, 11 մայիս 2013-ին, կէսօրուան ժամը 12-ին, «Նարեկի Տիրամօր» ընկերային բժշկական կեդրոնին մէջ տեղի ունեցաւ ակնաբուժական հետազօտութեան բա-

---

ժամմունքի բացման հանդիսութիւնը՝ ներկայութեամբ գերջ. հայր Գաբրիէլ Թ.Ծ.Վ. Մուրատեանի եւ պետական երեսփոխան Յակոբ Բագրատունիի:

Հանդիսութեան խօսք առաւ կեդրոնի տնօրէն տոքթ. Կոստան Եափուճեան, որ նշեց, թէ նորաստեղծ ակնաբուժական բաժանմունքը յաւելեալ թափ ու կորով պիտի տայ կեդրոնի գործունէութեան՝ ընդարձակելով անոր աշխատանքի դաշտը: Ան ըսաւ, որ «Նարեկի Տիրամօր» կեդրոնը այլ կեդրոններու հետ գործակցելով կը փորձէ հասնիլ հայութեան կարիքներուն:

Եափուճեան աւելցուց, որ այսօր սուրիահայութեան դիմագրաւած դժուարութիւններուն լուծումները եւս մաս կը կազմեն ընկերային եւ բժշկական կեդրոններու ծառայութիւններուն: Տոքթ. Կոստան Եափուճեան նշեց, որ ակնաբուժական բաժանմունքը ստեղծուած է շնորհիւ «Euvre d'Orient»ի եւ «Conférence épiscopale italienne»ի օժանդակութեան: Ան յայտնեց, որ կարիքները շատ են եւ միջոցները սահմանափակ, եւ այս ամբողջ իրադրութեան մէջ կեդրոնը իր բոլոր կարելիութիւնները ի գործ կը դնէ իրականացնելու իր առաքելութիւնը:

Աւարտին իր սրտի խօսքը արտասանեց գերջ. Մուրատեան, որ նշեց, թէ այսօրուան պայմաններուն մէջ հայութիւնը առաւելագոյն չափով կարիքը ունի մեր օժանդակութեան, եւ «Նարեկի Տիրամօր» կեդրոնը պիտի շարունակէ իր գործունէութիւնը: Ան շեշտեց, որ հայութիւնը հաւաքական մօտեցումով պէտք է յաղթահարէ դժուարութիւնները: Բացման հանդիսութեան պաշտօնական բաժինին յաջորդեց նորաստեղծ կեդրոնի ծանօթացում ու հիւրասիրութիւն:

Սուրբ Աթոռի մտահոգութիւնը ի տես կրօնական ազատութեան դէմ խտրականութիւններուն

«Սուրբ Աթոռը իր խոր մտահոգութիւնը կը յայտնէ ի տես կրօնի ազատութեան դէմ խտրականութեան եւ քրիստոնեայ հասարակութիւններու դէմ գործադրուած յաճախակի յարձակումներուն, Ափրիկէի, Ասիոյ եւ Միջին Արեւելքի մէջ»: Այսպէս արտայայտուեցաւ գերապայծառ Սիլվանօ Մարիա Թոմագին՝ ՄԱԿ-ի Մարդու Իրաւունքներու Խորհուրդին, ժընեւի մէջ գումարուած 23-րդ հաւաքի ընթացքին ունեցած իր ելոյթին մէջ:

Գերապայծառ Թոմագին հաստատեց թէ «վստահելի հետազօտութիւններ» հասան այն եզրակացութեան թէ «ամէն տարի 100 հազար քրիստոնեաներ կը սպաննուին իրենց հաւատքի հետ կապակցութիւն ունեցող հարցերու համար: Իսկ ուրիշ քրիստոնեաներ բռնի տեղահանութիւններու

կ'ենթարկուին, անոնց աղօթատեղիները կը քանդուին ու իրենց ղեկավարները կ'առևանգուին, ինչպէս վերջերս պատահած է Հայէպի մէջ առևանգուած երկու եպիսկոպոսներու պարագային»:

«Այս արարքները մոլեռանդութեան, անհանդուրժողութեան, ասարեկչութեան եւ խորական օրէնքներուն պտուղն են» հաստատեց Սուրբ Աթոռի մնայուն դէտը մատնանշելով թէ "չատ մը արեւմուտքի երկիրներուն մէջ, ուր քրիստոնէութեան ներկայութիւնը պատմական եղած է, փորձ կը կատարուի հանրային կեանքէն քրիստոնէութիւնը «չէզոքացնելու», անտեսելով տարիներու ընթացքին անոր տուած ընկերային ու պատմական սատարը:

Գերապայածառ թոմազի իր ելոյթը եզրափակեց Ֆրանչիսկոս Քահանայապետի՝ Միլանոյի հրովարտակի 1700-րդ յօդուանի առթիւ հրատարակած պատգամի հետեւեալ խօսքերով. «Ամէն տեղ թող յարգուի անհատական հաւատքի արտայայտութեան իրաւունքը եւ առանց նախապաշարումներու ընդունուի քրիստոնէութեան տուած սատարը որ կը շարունակուի մեր ժամանակաշրջանի ընկերութեան ու մշակոյթին մէջ»:

Համահայկական ժողով Հայաստանի մէջ

Հինգշաբթի, 30 մայիս 2013-ին, Երեւանի մէջ տեղի ունեցաւ Հայոց ցեղասպանութեան 100-րդ տարելիցին նուիրուած միջոցառումները համա-

---

կարգող պետական յանձնաժողովի երրորդ նիստը:

Ժողովը վարեց Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեան, մասնակցութեամբ Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ. վեհափառին եւ Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան նախագահ Բակո Սահակեանին: Ժողովին մասնակցեցան նաեւ Արեւելեան Եւրոպայի, Վրաստանի եւ Հայաստանի հայ կաթողիկէ թեմի առաջնորդ արհի. հայր Ռաֆայէլ արք. Մինասեան եւ ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ ներկայացուցիչ՝ գերյ. հայր Անդրանիկ Ծ.վ. Այվազեան:

Յանձնաժողովի անդամները քննարկեցին նախորդ նիստէն մինչեւ օրս տարբեր ուղղութիւններով իրագործուած եւ ընթացիկ կազմակերպչական ու բովանդակային աշխատանքները, ինչպէս նաեւ յետագայ քայլերը: Անոնք որոշեցին յանձնաժողովի յաջորդ նիստը գումարել 2014-ի մայիսին, Երեւանի մէջ, շարունակելով մինչեւ այդ թուական աշխատանքային խումբերուն մէջ աշխոյժ գործընթացը:

«Հայաստան» Համահայկական Հիմնադրամի Հոգաբարձուներու Խորհուրդի նիստ

Այս ժողովին յաջորդեց «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի հոգաբարձուներու խորհուրդի տարեկան նիստը, որուն ընթացքին Հայաստանի նախագահը իր խօսքին մէջ դիտել տուաւ, որ չկայ ազգային, հասարակական, ընկերային-տնտեսական կամ այլ բնագաւառ, որ չէ քննարկուած եւ համապատասխան արձագանգի արժանացած: Նախագահը ըսաւ. «Կարծում եմ, որ առաջիկայ տարիները ոչ միայն Հայաստանի իշխանութիւնների, այլեւ ողջ հայութեան համար պէտք է լինեն տքնաջան եւ արդիւնաւէտ աշխատանքի տարիներ: Կարծում եմ, որ լուրջ արդիւնքներ արձանագրելու համար ունենք բոլոր անհրաժեշտ հիմքերը: Համահայկական ոչ մի կառոյց այնքան ամբողջական կերպով չի արտացոլում աշխարհի հայութեան ձգտումներն ու հնարաւորութիւնները, ինչպէս նաեւ Հայաստան-Արցախ-Սփիւռք եռամիասնութիւնը, որքան Հայաստան համահայկական հիմնադրամը»:

Նիստին ընթացքին քննարկուած եւ ընդունուած է նաեւ Հիմնադրամի «Մարտիտն-2013»-ի նպատակաուղղուածութեան հարցը, որուն մասին զեկուցած է Լեոնային Ղարաբաղի նախագահ Բակո Սահակեանը:

Նուրիան արք. Մանուկեան պատրիարքին գահակալութիւնը Երուսաղէմի մէջ

Երեքշաբթի, 4 յունիս 2013-ին տեղի ունեցաւ Երուսաղէմի Հայոց ընտրեալ պատրիարք Նուրիան արք. Մանուկեանին գահակալութիւնը, Սրբոց Յակոբեանց մայրավանքին մէջ, Երուսաղէմ: Կղերական ներկայացուցիչներու կողքին իր մասնակցութիւնը բերաւ Երուսաղէմի եւ Յորդանանի հայ կաթողիկէ թեմի առաջնորդ գերյ. հայր Յովսէփ Թ.Ծ.Վ. Քէլէկեան:

Այս առիթով մատուցուած գահակալութեան արարողութեան ընթացքին յանուն Երուսաղէմի միաբանութեան ուղերձ կարդաց լուսարարապետ Սեւան արք. Ղարիպեան, որ այնուհետեւ պատրիարքական ասան յանձնեց նորընտիր պատրիարքին, որ ծնրադիր կատարեց իր ուխտը:

Հանդիսաւոր սուրբ Պատարագ Հարիսայի վերանորոգուած եկեղեցւոյ մէջ

Կիրակի, 16 յունիս 2013, Հարիսայի Սուրբ Աստուածածնայ վերանորոգուած եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Հանդիսաւոր սուրբ Պատարագ, նախագահութեամբ Պշարա Րաի մարոնիներու Պատրիարքին եւ ներկայութեամբ Լիբանան Հանրապետութեան նախագահ Միշէլ Սլէյմանին եւ բարձրաստիճան պետական ու հոգեւոր անձնաւորութիւններու: Արարողութեան իր մասնակցութիւնը բերաւ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը, Արեւելքի կաթողիկէ պատրիարքներուն կողքին:

Իր արտասանած քարոզին մէջ, Րաի Պատրիարքը կոչ ուղղեց լիբանանեան քաղաքական բոլոր կողմերուն յանձնառու մնալու լիբանանեան ազգային հաշտութեան եւ համախոհութիւն գոյացնելու, յատկապէս երկփեղկուած քաղաքական ուժերուն միջեւ:

Պատարագի աւարտին, Լիբանանի մօտ պապական նուիրակ գերապաժառ Քաչչիա կարդաց Տրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին ուղերձը այս առթիւ, կոչ ուղղելով բոլորին աշխատիլ ի նպաստ խաղաղութեան եւ կայունութեան:

Այնուհետեւ, մասնակցող պատրիարքները միասին աղօթք բարձրացուցին առ Աստուած, ապա փոխանակեցին յուշանուէրներ:

Սրբադասման հարցերու Պատրիարքական Յանձնախումբի Նախագահ՝ Հայր Գէորգ Ժ.Վ. Եղիայեանի կոչը

1915-ի ցեղասպանութեան հարիւրամեակի սեմին բարոյական պարտականութիւնը ունինք յիշելու մեր մէկ ու կէս միլիոն նահատակները եւ յատկապէս մեր կղերական առաջնորդները՝ եպիսկոպոսներ, վարդապետներ, մայրապետներ, որոնք 1915-ի դժոխային օրերուն ժողովուրդին մէջ հաստատեցին քրիստոնէական հաւատքը եւ իրենց կեանքը կնքեցին նահատակութեամբ ի սէր Քրիստոսի եւ բարոյական արժէքներուն:

Անոնց մէջ կը ճառագայթի պանծալի դէմքը Երանելի Իգնատիոս արք. Մալոյեանին, որուն սրբանկարները արդէն տարածուած են մեր հայ կաթողիկէ ժողովրդապետութիւններուն զանազան եկեղեցիներուն խորաններուն վրայ:

Սոյն գրութեամբ, կու գանք կրկին ու կրկին արծարծելու անոր ջերմեռանդութիւնը մեր հաւատացեալներուն մէջ, որպէսզի Անոր բարեխօսութիւնը Աստուածային գթառատ սրտէն, տեղացնէ շնորհներ՝ ապաշխարութեան եւ հրաշքներ՝ Ֆիզիքական, հոչակելու համար զինք որպէս Սուրբ Տիեզերական Եկեղեցոյ խորաններուն վրայ:

Այս ուղղութեամբ կը խնդրենք, որ Զեր ժողովրդապետութիւններէն ներս կազմակերպուին բանախօսութիւններ Երանելիին հերոսական առաքինութիւններուն շուրջ, կատարուին իննօրեաներ, յառաջ գան աղօթքի խմբակներ եւ եղբայրութիւններ:

Թող մեր նահատակներուն օրհնութիւնները պարուրեն մեր առաքելական կեանքը ի մեծագոյն փառս Աստուծոյ եւ ի պանծացումն մեր հայ կաթողիկէ Եկեղեցոյ:

Հաւատքի Տարի - Նորընծաներու եւ նուիրեալ անձերու ուխտագնացութիւնը Սուրբ Պետրոսի Դամբանին

Կիրակի, 7 յուլիս 2013-ին, Սուրբ Պետրոսի հրապարակին վրայ, առաւօտեան ժամը 9:30-ին, Նորընծաներու եւ Նուիրեալ Անձերու Օրուան առիթով, Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ սուրբ Պատարագի եզրափակիչ արարողութիւնը, որուն աւարտին Նորին Սրբութիւնը իր հայրական օրհնութիւնը շնորհեց ներկաներուն:

Վերոյիշեալ նախաձեռնութեան մասնակցեցան աշխարհի 66 երկիրներէ ժամանած շուրջ 6000 երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներ, որոնք կը հետեւին իրենց կոչումին: Դէպի Սուրբ Պետրոսի դամբան ուխտագնացութիւնը առիթ կ'ընծայէ երիտասարդներուն տօնելու եւ մեծ ուրախութեամբ վկայելու եկեղեցւոյ նոր աւետարանացման ծառայութիւնը:

Ուխտագնացութեան ընթացքին մասնակցողները առիթը ունեցան վկայելու իրենց հաւատքը եւ խորացնելու իրենց անձնական յարաբերութիւնը Քրիստոսի հետ, ինչպէս նաեւ համայն աշխարհին փոխանցելու իրենց ուրախութիւնը, որուն աղբիւրն ու ծագումը կը գտնուին Աստուծոյ յաւերժական Սիրոյ մէջ:

Հայոց ցեղասպանութիւնը ճանչնալու պայպին կոչը ստամպուլի մէջ ծափահարութեամբ դիմաւորուած է

Թրքական «ԹԱՔՎԻՄ» ամսաթերթը հրատարակած է «Պապը եւ Կեզին» խորագրեալ յօդուած մը, որուն հեղինակը՝ թուրք լրագրող էրկիւն Տիլէր՝ Պոլսոյ Կեզի զբօսայգիի ցոյցերուն կապակցութեամբ կը փորձէ մեղադրել Թուրքիոյ «ներքին թշնամիները»: Ան կը յիշեցնէ թէ Ֆրանչիսկոս Պապը՝ 2008-ին, երբ կարգինալ էր, սեմինար մը կայացնելու առաքելութեամբ այցելած է Պոլսոյ Պեյօղլու թաղամասի դպրոցներէն մէկը եւ «նայելով թուրք աշակերտներու եւ ուսուցիչներու աչքերուն» - կը գրէ էրկիւն Տիլէր - Կարգինալ Խորիսէ Պերկոլիօ ըսած է.- «Թուրքերը Հայոց ցեղասպանութիւնը գործեցին: Դուք պէտք է ընդունիք ասիկա»: Թուրք լրագրողը կը նշէ թէ Կարգինալ Պերկոլիոյի այս խօսքերուն վրայ սրահը պայթած է ծափահարութիւններու տակ եւ կ'աւելցնէ.- «Ներկայիս Պեյօղլուի այս դպրոցին նմանող դպրոցները շատ են Կեզի զբօսայգիին մէջ»:

28-րդ Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրեր Ռիոյի մէջ

«Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրեր»ու պաշտօնական աղօթքը

Հա՛յր, Դուն որ ուղարկեցիր քու յաւիտենական Որդիդ,
աշխարհը փրկելու համար,
եւ ընտրեցիր այրեր ու կիներ,
որպէսզի իրեն համար, իր հետը եւ իրմով
հուշակեն Աւետարանը բոլոր ժողովուրդներուն,
պարգեւէ՛ հարկաւոր շնորհքները,
որպէսզի բոլոր երիտասարդներուն դիմագիծին վրայ
ցոլայ ուրախութիւնը՝ սուրբ Հոգիին զօրութեան միջոցաւ ըլլալու
ա՛յն աւետարանիչները որոնց Եկեղեցին պէտք ունի
երրորդ հազարամեակին համար:

Քրիստոս, մարդկութեան փրկիչը,
Գորգովատոյի գազաթը բազկատարած պատկերդ
կ'ընդունի բոլոր անձերը:
Սուրբ Զատիկուայ քու զոհաբերումովդ,
սուրբ Հոգիին միջոցաւ,
մեզ առաջնորդեցիր Հօր հետ որդիական հանդիպումին:
Երիտասարդները, որոնք սուրբ Հաղորդութեամբ կը սնանին,
քեզի կ'անսան խօսքին ընդմէջէն ու եղբօրը մէջ քեզի կը հանդիպին, կա-
րիքն ունին քու անհուն ողորմութեանդ,
որպէսզի կարենան ընթանալ աշխարհի ճանապարհներուն վրայ՝
որպէս նոր աւետարանումի աշակերտ-առաքեալներ:

Սուրբ Հոգի, Սէրը Հօր եւ Որդիին,
քու ճշմարտութեանդ սքանչելիքով ու սիրոյդ հուրով,
սփռէ քու Լոյսը բոլոր երիտասարդներուն վրայ,
որպէսզի քաջալերուած Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրէն, աշ-
խարհի չորս ծագերուն տանին Հաւատքը, Յոյսն ու Սէրը,
եւ դառնան կերտիչները կեանքի ու խաղաղութեան մշակոյթին,
եւ ռահվիրաները՝ նոր աշխարհի մը:

28-րդ Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրերու բացումը Պրագիլի մէջ

Երեքշաբթի, 23 յուլիս 2013, 28-րդ Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրերու բացումը տեղի ունեցաւ Պրագիլի «Copacabana» ծովեզերքին վրայ, բացօթեայ սուրբ Պատարագով հանդիսապետութեամբ Բիօ Տը Ժանեյրօ քաղաքի արքեպիսկոպոսին եւ ներկայութեամբ շուրջ 500-600 հազար հաւատացեալ երիտասարդներու եւ ուխտաւորներու: Պատարագիչ արքեպիսկոպոսը իր պատգամին մէջ կոչ ուղղեց երիտասարդներուն

Քրիստոսի եռանդուն առաքեալները ըլլալու բոլոր ազգերուն համար: Ան ըսաւ, որ երիտասարդութիւնը ճիշդ պատասխանն է ներկայ ընկերային տագնապներուն:

Նախքան հանդիսաւոր Պատարագին սկիզբը, հակառակ եղանակի աննպաստ պայմաններուն, ներկայացուեցաւ հոգեւոր երգերու շարք մը:

Նշենք, որ Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրերը սկիզբ առին 1987-ին երանելի Յովհաննէս Պօղոս Բ. Պապի նախաձեռնութեամբ, Արժանթինի Պուէնոս Այրէս քաղաքին մէջ:

380 Լիբանանցիներ կը մասնակցին «Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրեր»ուն

Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետը երկուշաբթի, 22 յուլիս 2013-ին կը սպասուէր Ռիօ՝ բացումը կատարելու համար Երիտասարդութեան

Համաշխարհային Օրերուն (ԵՀՕ), որոնք պիտի տեւեն մինչեւ 28 յուլիս:
Ընդառաջելով Բենեդիկտոս ԺԶ-ի հրաւերին, ԵՀՕ-ին կը մասնակցին նաեւ 380 լիբանանցիներ, որոնց շարքին՝ Հայ կաթողիկէ Համալսարանականներու Միութեան նախկին ատենապետուհի Մարալ Աթէշեան:

Երիտասարդութեան, բայց նաեւ Հաւատքի այս մեծ տօնախմբութիւնը Ռիոյի մէջ պիտի համախմբէ շուրջ երկու միլիոն երիտասարտներ, որոնք պիտի գան առաւելաբար լատինական Ամերիկայէն:

Միջին Արեւելքի երիտասարդները եւս անմասն պիտի չմնան այս աւանդական տօնախմբութենէն, որ հաստատուած է Յովհաննէս Պօղոս Բ-ին կողմէ եւ տեղի կ'ունենայ երկու տարին անգամ մը աշխարհի մայրաքաղաքներէն մէկուն մէջ:

Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներէն եկած մասնակիցներու շարքին պիտի գտնուին 168 երիտասարդներ Իրաքէն, 120՝ Երուսաղէմէն, 60՝ Եգիպտոսէն, ինչպէս նաեւ Սուրիայէն եւ Յորդանանէն:

ԵՀՕ յայտագիրը բազմազան է, սակայն անոր ամէնէն յուզիչ պահը պիտի հանդիսանայ շաբաթ գիշերուան հսկումը Սրբազան Քահանայապետին հետ՝ աղօթքի եւ խորհրդածութեան միջնորդարար մը ներքեւ, ապա յաջորդ օրուան բացօթեայ սուրբ Պատարագը:

Մինչ այդ, ամէն առտու տեղի պիտի ունենան քրիստոնէականի պահեր՝ եպիսկոպոսներու առաջնորդութեամբ:

Օրուան մնացեալ ժամերուն նախատեսուած են գեղարուեստական յայտագիրներ՝ համերգներ, ցուցահանդէսներ, ժողովրդական պար, թատրոն, շարժանկար, քայլարշաւ, այցելութիւն եկեղեցիներ, յուշակո-

Թողներ, թանգարաններ եւ պատմական վայրեր:

Աշխարհի բոլոր կողմերէն Ռիօ ժամանած դէտեր եւ լրագրողներ անհամբերութեամբ կը սպասեն Ֆրանչիսկոս Պապի հակազդեցութեան շուրջ երկու միլիոն երիտասարդ ուխտաւորներու դիմաց, որոնք մեծ մասամբ լատին ամերիկացիներ ըլլալով՝ մինչեւ իր ընտրութիւնը որպէս սբ. Պետրոսի յաջորդ, զինք ճանչցած են իբրեւ իրենց առաջնորդը:

Ինչպէս ըսած է ԵՀՕ վեթերան մասնակիցներէն մէկը, երիտասարդները րը աւելի զօրացած հաւատքով դուրս պիտի գան այս տօնախմբութենէն:

Ֆրանչիսկոս՝ Րիոյի մէջ. - «Երիտասարդութիւնը այն պատուհանն է ուրկից ապագան մուտք կը գործէ աշխարհ»

«Ո՛չ ոսկի ունիմ եւ ոչ արծաթ, հետս բերած եմ ամենաթանկագին արժէքը՝ Յիսուս Քրիստոսը», ըսաւ Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետը երկուշաբթի, 22 յուլիսի երեկոյեան, Կոլանապարայի պալատին մէջ, նախագահ Տիւմա Ռուսէֆի ներկայութեան տեղի ունեցած ընդունելութեան ընթացքին: Սրբազան Քահանայապետը ողջունեց Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրերուն մասնակից երիտասարդները եւ բոլոր ուխտաւորները:

Սրբազան Քահանայապետին համաձայն, պէտք է առիթ մը ընծայել իւրաքանչիւր երիտասարդի: Ըստ իրեն, «Երիտասարդութիւնը այն պատուհանն է ուրկից ապագան մուտք կը գործէ աշխարհ, եւ ասիկա մեզի կը պարտադրէ հսկայական մարտահրաւէրներ: Մեր սերունդը ցոյց պիտի տայ որ կրնայ իրագործել իւրաքանչիւր երիտասարդի մէջ գտած խոստումը երբ անոր տեղ մը յատկացնենք»:

Պապը նաեւ ընդգծեց որ Տէրը կը հաւատայ երիտասարդութեան եւ անոր կը յանձնէ «աւետարանումի առաքելութիւնը»: «Քրիստոս հաւատքը կու տայ երիտասարդներուն եւ անոնց կը յանձնէ իր սեփական դատի ապագան. «Գացէ՛ք, աշակերտներ գտէ՛ք»: Գացէ՛ք մարդկայնօրէն հնարաւոր սահմաններէն անդին եւ կառուցէ՛ք եղբայրներու աշխարհ մը: Միեւնոյն ձեռով ալ, երիտասարդները կը հաւատան Քրիստոսի: Անոնք չեն վախնար վտանգելէ իրենց ունեցած միակ կեանքը, որովհետեւ գիտեն թէ յուսախաբ պիտի չըլլան», յայտարարեց Սրբազան Քահանայապետը:

Ներկաներուն յուզումը իր գագաթնակէտին հասաւ երբ Տրանչիսկոս Պապը ըսաւ թէ իր թեւերը կը բանայ ամբողջ ազգին առջեւ: «Այսօր - ըսաւ ան - Պապին բազուկները աւելի լայնօրէն կը բացուին գրկելու համար պրագիլցի ամբողջ ազգը, իր մարդկային, մշակութային եւ կրօնական հարստութեամբ»:

Իր կարգին արտասանած ճառին մէջ, Պրագիլի նախագահուհին՝ Տիլմար Բուսէֆ յիշեցուց կաթողիկէ հովուական առաքելութիւններուն կարեւորութիւնը փողոցի կամ բանտի մէջ ապրող անձերու իրաւունքներու եւ ընկերային ապահովութիւններու պաշտպանութեան մէջ: «Գիտե՞ք թէ - ըսաւ ան - անօթութիւնը եւ արդարութեան ծարաւը ստիպողական են»:

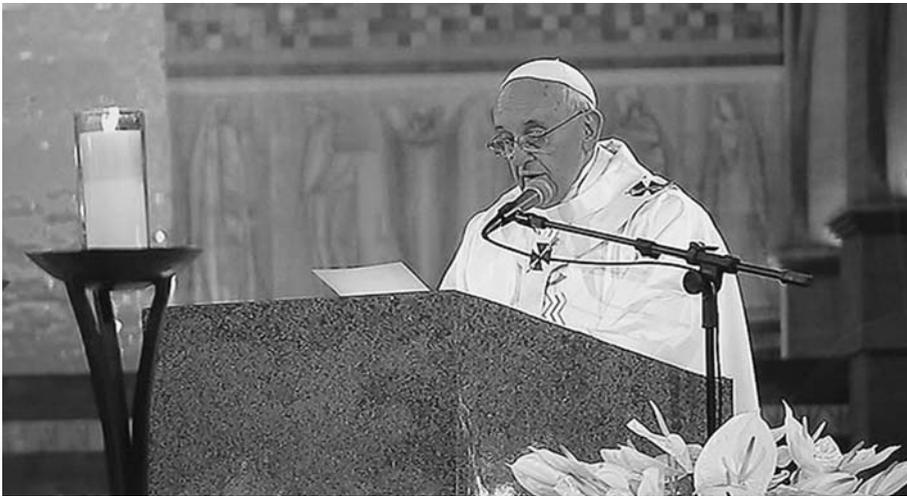
Նախագահուհին նաեւ նշեց որ Եկեղեցին առաջնահերթ դեր մը կը խաղայ ընկերային դատերու պաշտպանութեան մէջ: «Եկեղեցւոյ օգնութեամբ - ըսաւ ան - կրնանք նախաձեռնութիւնները վերածել գործնական քայլերու»:

Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետը կը յորդորէ երիտասարդները ապրելու Քրիստոսը իրենց կեանքին մէջ

Հինգշաբթի, 25 յուլիս 2013-ին, Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետը կարճատեւ հանդիպում մը ունեցաւ Համաշխարհային մարգարտադերու ներկայացուցիչներուն հետ, եւ այս առթիւ օրհնեց Ողիմպիական Խաղերու դրօշները:

Ապա, երեկոյեան ժամը 6-էն սկսեալ, ան այցելեց Բիոյի «Copacabana» ծովեզերքը, ուր տեղի ունեցաւ յատուկ ընդունելութիւն մը, ներկայութեամբ հազարաւոր երիտասարդներու եւ ուխտաւորներու, որոնք ժամանած էին աշխարհի հինգ ցամաքամասերէն:

Այս առթիւ, Ֆրանչիսկոս Ա. իր առաջին պատգամը ուղղեց Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրերու մասնակցող երիտասարդներուն եւ ուխտաւորներուն, զանոնք ողջունելով եւ յայտնելով իր ուրախութիւնը միանալու մեծ թիւով հաւատացեալներուն: Ան կրկնեց երանելի Յովհաննէս Պօղոս Բ. Պապին կողմէ 1987-ին երիտասարդներուն ուղղուած խօսքը, ըսելով. «Մեծ յոյս դրած եմ ձեր վրայ: Կը յուսամ ամէնէն առաջ որ պիտի վերանորոգէք ձեր հաւատքը Յիսուս Քրիստոսին եւ անոր յարութեան խաչին»:

Սրբազան Հայրը յորդորեց երիտասարդները ապրելու Քրիստոսը իրենց կեանքին մէջ: Ան յայտնեց թէ երիտասարդներուն մեծաթիւ ներկայութիւնը, հակառակ անձրեւին եւ ցուրտ պայմաններուն, ցուցանչան է

անոնց ուժեղ հաւատքին: Ան աւելցուց, որ հաւատքը մեր կեանքին մէջ կը կատարէ յեղափոխութիւն մը, որ մեզ կը փոխադրէ դէպի Աստուած:

Սրբազան Հայրը իր խորին շնորհակալութիւնը յայտնեց ջերմ ընդունելութեան համար եւ բարձր գնահատեց Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրերու պատրաստութեան մեծ աշխատանքը:

Ֆրանչիսկոս Քահանայապետը այցելեց Րիոյի թմրամոլութեան բուժարանը

24 յուլիս 2013, Չորեքշաբթի յետմիջօրէին, Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետը այցելեց Րիոյի «Աստուածային Նախախնամութեան Սուրբ Ֆրանչիսկոս Ասիզացիի անուան հիւանդանոցը եւ այնտեղ արտասանած իր խօսքին մէջ բուժարանը որակեց մարդկային տառապանքի սրբավայր», յիշեցնելով Սուրբ Ֆրանչիսկոսի հանդիպումը թոքախտէ տառապող հիւանդին հետ: 'Ան - ըսաւ Սրբազան Հայրը - հասկցաւ թէ իսկական ուրախութիւնը չի կայանար աշխարհի ինչքեր եւ կուռքեր դիզելու մէջ, այլ Քրիստոսի եւ ուրիշներու ծառայելու մէջ: Այդ տառապեալ, անտէր եղբայր Սուրբ Ֆրանչիսկոսի համար եղաւ «լոյսի միջնորդ» («Հաւատոյ Լոյս» շրջաբերական նամակ, գլուխ 57):

Սրբազան Քահանայապետը խօսեցաւ աշխարհի մէջ սիրոյ ու խնամքի կարօտ երեւոյթներու մասին, միջազգային հասարակութենէն պահանջելով քաջ կեցուածք մը: «Թմրեցուցիչներու գործածութիւնը ազատ դարձնելով չէ որ կրնանք սահմանափակել թմրամոլութիւնը, այլ հարկ է երիտասարդները դաստիարակել այն արժէքներով որոնք հասարակական

կեանքի հիմքն են, օգնելով անոնց որոնք դժուարութեան մէջ կը գտնուին ու անոնց ներշնչելով ապագայի յոյս» ըսաւ Ան:

Ապա, Սրբազան Հայրը յարեց.- «Մեր ձեռքը երկարենք անոնց որոնք դժուարութեան մէջ են եւ խաւարի մէջ ընկղմած են: Բոլոր անոնց որ քաջութիւնը չունին ազատութեան ճամբան ընդգրկելու՝ ըսենք.- Դէպի քեզի երկարած ձեռք մը պիտի գտնես որ կ'ուզէ քեզի օգնել, սակայն ո՛չ մէկը կրնայ վերականգնումը կատարել քու տեղը: Երբե՛ք միայնակ չէ՛ք: Եկեղեցին ու շատ մը անձեր ձեզի մօտիկ են: Մի՛ թողուք որ յոյսը կողոպտեն ձեզմէ: Բոլորս դառնանք Յոյսի պատգամաւորներ: Հոս, այս հիւանդանոցին մէջ թող բարի սամարացիի առակը իրականանայ: Հոս չկա՛յ անտարբերութիւն, այլ ուշադրութիւն, չկա՛յ անհոգութիւն, այլ սէր»:

Ֆրանչիսկոս Պապը ապա եզրափակեց իր խօսքը. «Եկեղեցին հեռու չէ ձեր հոգերէն, այլ ձեզի կ'ընկերանայ սիրով»:

Պապը Բիոյէն մեկնելէ առաջ խնդրեց երիտասարդներէն չմոռնալ իրեն համար աղօթել

28-րդ «Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրերը»ը վերջ գտան կիրակի, 28 Յուլիս 2013-ին եւ Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետը Հռոմ վերադաձաւ ուշ գիշերին, խնդրելով ԵՀՕ-ի մասնակիցներէն որ «չմոռնան իրեն համար աղօթել»: Այս խօսքերով է որ Պապը աւարտեց մէկ շաբթուան ճամբորդութիւնը Պրագիլ, «անմոռանալի» որակելով այս շաբաթը:

Սրբազան Քահանայապետին հրաժեշտի ճառը դրոշմուած էր կարօտով եւ երախտագիտութեամբ: «Բազմաթիւ երիտասարդներ եկան որպէս աշակերտներ եւ պիտի վերադառնան որպէս առաքեալներ» ըսաւ ան հրաւիրելով զանոնք ծաղկեցնելու սիրոյ քաղաքակրթութիւնը, իրենց կեանքի օրինակով ցոյց տալու որ կ'արժէ յոգնիլ մեծ իտէպներու համար, արժեւորելու մարդու արժանապատուութիւնը, գրաւ դնելու Քրիստոսի եւ անոր Աւետարանին վրայ եւ Բարի Լուրը աւետելու մեծ քաղաքներուն եւ փոքր կեդրոններուն ու գիւղերուն մէջ եւ մեր ընդարձակ աշխարհին որեւէ մէկ տեղը:

«Պիտի շարունակեմ հսկայական յոյս մը սնուցանել Պրագիլի եւ համայն աշխարհի երիտասարդներուն հանդէպ: Անոնց համար, Քրիստոս կը պատրաստէ նոր դարուն մը՝ ամենուրեք աշխարհի մէջ» ըսաւ Պապը, որ յաճախ անձրեւի տակ անգամ չդադրեցաւ ժպտելէ, ձեռքեր սեղմելէ, մանուկներ օրհնելէ, զինք շրջապատող մարդիկը լսելէ, մինչեւ իսկ պահ մը կանգ առնելէ խմելու համար մասնակցի մը կողմէ իրեն հրամցուած արժանթինեան ըմպելի մը:

Երեք միլիոն հաւատացեալներ ներկայ եղան ԵՀՕ եզրափակիչ սուրբ Պատարագին

Նուազագոյնը երեք միլիոն երիտասարդներ, Րիօ տը Ժանեյրօյի հռչակաւոր Գոբաքապանա ծովափին վրայ, Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին հետ աղօթեցին յընթացս Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրերը եզրափակող սբ. Պատարագին՝ զոր Պապը մատուցանեց կիրակի, 28 Յուլիս 2013, առաւօտեան ժամը 10-ին, ի ներկայութեան Պրագիլիոյ նա-

խագահուհի Տիլմա Ռուսէֆի, մերձակայ պետութիւններու ղեկավարներուն, Արժանթինի նախագահուհի Գրիսիլինա Գիրչների եւ Պոլիվիոյ նախագահ Էւօ Մորալէսի:

Իր քարոզին մէջ, Սրբազան Քահանայապետը կոչ ըրաւ աշխարհի չորս կողմերէն եկած երիտասարդներուն դառնալու առաքեալներ:

«Տանիլ Աւետարանը կը նշանակէ տանիլ Աստուծոյ ուժը՝ քանդելու համար չարիքն ու բրտութիւնը, քանդելու համար եսասիրութեան, անհանդուրժողութեան եւ ատելութեան պատնէշները, եւ կառուցանելու համար նոր աշխարհ մը» յարեց Պապը, որ յիշեցնելով ԵՉ0-ի «Գացէ՛ք եւ աշակերտեցէ՛ք բոլոր ազգերը» կարգախօսը, ըսաւ. «Յիսուս, այսօր եւս, ձեզմէ՛ք ամէն մէկուն կ'ուղղէ նոյն պատուէրը: Շատ հաճելի եղաւ երիտասարդութեան համաշխարհային օրուայ մասնակցիլ ու տարբեր վայրերէ ուրիշ երիտասարդներու հետ միասին ապրիլ հաւատքը, սակայն այժմ դուն պիտի մեկնիս փոխանցելու համար այս փորձառութիւնը ուրիշներուն»:

Սրբազան Քահանայապետը ապա կեդրոնացաւ երեք բառերու վրայ «Գացէ՛ք, առանց վախի, ծառայելու»:

«Այս օրերուն առիթը ունեցաք Յիսուսի հետ հանդիպման փորձառութիւնը ապրելու եւ զգացիք հաւատքի ուրախութիւնը: Սակայն այս փորձառութիւնը սահմանափակ մնալու չէ, մանաւնդ որովհետեւ Յիսուս չըսաւ «Եթէ ուզէք կամ եթէ ժամանակ ունիք», այլ ըսաւ «Գացէ՛ք եւ աշակերտեցէ՛ք բոլոր ազգերը»: Հաւատքի փորձառութիւնը բաժնեկցիլը, հաւատքը վկայելը եւ Աւետարանը հռչակելը հրահանգն է ուղղուած համայն

Եկեղեցւոյ ու քեզի:

«Մի վախճար - ըսաւ Սրբազան Հայրը - երբ երթանք Քրիստոսը աւետեւոլու, ինքն է որ մեր քայլերը կ'ուղղէ ու մեզի կ'ընկերակցի: Ան իր աշակերտներուն ըսած էր «Ես ձեր հետն եմ ամէն օր»: Յիսուս մեզ միայնակ չի թողուր: Զեզի կ'ընկերանայ: Ան չըսաւ գնայ, այլ գացէ՛ք, որով Համայն Եկեղեցին կանչուած է այս առաքելութեան»:

Քարոզը եզրափակելով Սրբազան Քահանայապետը ըսաւ. «Թոյլ տալ որ ձեր կեանքը նմանի Յիսուսի կեանքին կը նշանակէ ապրիլ անոր զգացումները, ունենալ Անոր մտածումները եւ գործել Անոր նման: Եւ Յիսուսի կեանքը ուրիշներու նուիրուած կեանք մըն է: Ծառայութեան կեանք մը: Յիսուսը հռչակելու համար Սուրբ Պօղոս դարձաւ բոլորին ծառայ»:

«Աւետարանել կը նշանակէ անձնապէս վկայել Աստուծոյ սէրը, գերազանցել անձնասիրութեան զգացումները եւ ծառայել ծունկի գալով ու լուալով մեր եղբայրներուն ոտքերը այնպէս ինչպէս ըրած էր մեր Տէրը Յիսուս»:

Երեք բառեր ըսաւ Սրբազան Քահանայապետը. «Գացէ՛ք, առանց վախի, ծառայելու»:

«Քրիստոս ձեզի կը վստահի: Եկեղեցին ձեզի կը վստահի: Քահանայապետը ձեզի կը վստահի: Թող Մարիամ՝ Յիսուսի ու մեր Մայրը ընկերանայ ձեզի իր գործովով «Գացէ՛ք եւ աշակերտեցէ՛ք բոլոր ազգերը»:

Հայոց լեզուի ուսուցման ծրագիր մը՝ մանկապարտէզի դասարաններուն համար

Հաղորդագրութիւն

Սուրբ Գրիգոր Նարեկացի կեդրոնը հրապարակեց Հայոց լեզուի ուսուցման ծրագիր մը՝ մանկապարտէզի դասարաններուն համար

Հայ կաթողիկէ պատրիարքարանի Սուրբ Գրիգոր Նարեկացի կեդրոնի Դպրոցական Հայագիտութեան զարգացման գրասենեակը 2013 թուականի Յուլիսին հրապարակեց Հայոց լեզուի ուսուցման ծրագիր մը, ուղղուած՝ Լիբանանի հայկական վարժարաններու մանկապարտէզի Հայոց լեզուի ուսուցիչներուն:

Սոյն աշխատութիւնը, «Նախադպրոցականներու կրթութեան ազգային ծրագիր» անունով, հրապարակուեցաւ Դպրոցական Հայագիտութեան զարգացման գրասենեակի հրատարակած «Հայ մանկավարժ» հանդէսի թիւ 5 համարին մէջ: Ծրագրին հեղինակն է Երեւանի Խ. Աբովեանի անուան պետական մանկավարժական համալսարանի փրոֆեսոր, դոկտ. Ճուլիեթա Կիւլամիրեան, աշխատակցութեամբ Լիբանանի Հայ կաթողիկէ վարժարաններու մանկապարտէզի ուսուցչական աշխատանքային խմբակին, որ յառաջացուած էր յատուկ այս նպատակով:

Լիբանանի հայկական վարժարաններու մանկապարտէզի դասարաններուն մէջ կիրարկուածի համար առաջարկուած այս ծրագիրը, աւելի քան 100 էջ ծաւալով, կ'ընդգրկէ Հայ մանուկներու հոգեկերտուածքի ձեւաւորումի եւ զարգացումի խնդիրներ՝ հաշուի առնելով ինչպէս ազգային, այնպէս ալ համամարդկային արժէքները: Անիկա ուղղուած է մանկապարտէզի փոքրիկներու առողջ եւ երջանիկ մանկութեան ապահովումին, զգայարաններու եւ հոգեկան գործընթացներու զարգացումին, ընկերային-մշակութային յարաբերութիւններու ձեւաւորումին, ինքնաճանաչումին ու ինքնակողմնորոշումին, սեփական անձին գնահատումին, կենցաղային-աշխատանքային տարրական կարողութիւններուն ձեւաւորումին եւ զարգացումին, ուսումնական գործունէութեան նախապատրաստումին, կարգալու եւ գրելու տարրական կարողութիւններու ձեւաւորումին:

Ներկայացնելով այս ծրագիրը, կ'ակնկալենք, որ ան ծառայէ լիբանանահայ վարժարաններուն մէջ Հայոց լեզուի ուսուցման պայմաններու բարելաման՝ հանդիսանալով օգտաշատ ուղեցոյց հայերէնի ուսուցիչներուն համար: Ծրագիրը օգտագործող ուսուցիչները, անոր գործածութեան լոյսին տակ յառաջ եկած դիտողութիւններով ու առաջարկներով, կրնան մեծապէս նպաստել անոր բարելաման գործին, որ պիտի շարունակէ մերը ըլլալ: Կ'ակնկալենք, որ սոյն ծրագիրը ուղեցուցական արժէք

ներկայացնէ նաեւ հայկական սփիւռքի մէջ նախադպրոցական համակարգի հայերէնի ուսուցիչներուն համար, հաշուի առնելով այն լայն ընդհանրութիւնները, որոնք գոյութիւն ունին սփիւռքահայ՝ մանաւանդ միջին արեւելեան երկիրներու մէջ գործող հայկական վարժարաններուն մէջ:

Ծրագիրը ձեռք բերելու ցանկութիւն ունեցողները կրնան դիմել Սուրբ Գրիգոր Նարեկացի կեդրոնի տնօրէնութեան (Հեռաձայն՝ 961 1 570 555):

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆ
ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՍՅԻ ԿԵՂՈՐՆ

31 Յուլիս, 2013
Պէյրութ, Լիբանան

«Հայաստանը՝ քրիստոնէութեան օրրան» Մշակութային Նախաձեռնութիւն Իտալիոյ Մէջ

18 Օգոստոս 2013-ին, Իտալիոյ Ռիմինի քաղաքի մէջ կազմակերպուեցաւ «Meeting di Rimini» ամենամեայ Ֆորումի 34-րդ հանդիպումը, որուն մասնակցեցան Իտալիոյ վարչապետ Էնրիկօ Լետտան, Իտալիայի արտաքին գործերու, պաշտպանութեան, արդարադատութեան, ներքին գործերու եւ տնտեսական զարգացման նախարարները, Իտալիոյ խորհրդարանի անդամներ, ԵՄ երկիրներու շարք մը նախարարներ, Եւրոխորհրդարանի նախագահ Մարտին Շուլց, Իտալիոյ ու շարք մը այլ երկիրներու քաղաքացիական հասարակութեան, մշակոյթի ոլորտի եւ ակադեմական շրջանակներու հեղինակաւոր ներկայացուցիչներ, Նոպելեան մրցանակի դափնեկիրներ:

Ֆորումի 34-րդ հանդիպման ծրագրին մէջ ներառուած են պատմա-շակութային, գիտական, ազգագրական ու երաժշտական նախաձեռնութիւններ, որոնց շարքին էր նաեւ Հայաստանի պատմութեան ու Հայ ժողովուրդի ինքնութեան նուիրուած «Հայաստանը՝ քրիստոնէութեան օրրան» խորագիրը կրող համաժողովը, որուն ծիրէն ներս տեղի ունեցաւ անուանի ֆոտոլրագրող Գրացիելլա Վիգոյի «Armenia» պատկերագիրքի ներկայացումը, ինչպէս նաեւ բացուեցաւ Հայաստանին, Արցախին եւ Վենետիկի Սուրբ Ղազար կղզիին նուիրուած նոյն հեղինակի լուսանկարներուն ցուցահանդէսը:

Համաժողովին ելոյթով հանդէս եկաւ Իտալիոյ մէջ ՀՀ դեսպան Սարգիս Ղազարեան, որ անդրադարձաւ Իտալիոյ մէջ հայերու ներկայութեան գրեթէ 1500-ամեայ պատմութեան եւ Իտալիոյ կայացման ու բարգաւաճ-

---

ման գործին մէջ անոնց դերակատարութեան, հայ-իտալական ներկայ բարեկամական յարաբերութիւններուն եւ անոնց յետագայ զարգացման հեռանկարներուն, Հայաստանի պատմութեան, միջազգային հարթակին վրայ անոր ներկայ դերին ու նշանակութեան:

Դեսպանը նաեւ անդրադարձաւ ԵՄ-ի մէջ Հայաստանի նախագահութեան ծիրէն ներս ցեղապաշտութեան եւ այլատեսացութեան դէմ պայքարի գործին մէջ Հայաստանի նախաձեռնութիւններուն, ընդգծեց Հայաստանի մէջ ընթացող բարեփոխումներու կարեւորութիւնը իբրեւ ժողովրդավարութեան ամրապնդման, մարդու իրաւունքներու պաշտպանութեան, ինչպէս նաեւ քրիստոնէական արժեհամակարգի վրայ հիմնուած արդիական պետութեան գաղափարի իրականացում:

Համաժողովին խօսքով հանդէս եկան նաեւ իտալացի անուանի հայ գրող-հրապարակախօս Անտոնիա Արսլան, պարոնուհի Քերոլայն Քօքսը, Amber Capital Investment Management հաստատութեան խորհուրդի ղեկավար Ժոզէֆ Ուղուրլեան եւ «Armenia» պատկերագիրքի հեղինակ Գրացիելլա Վիգօ:

Համաժողովին ներկայ էին շուրջ 5000 մասնակիցներ:

Համաժողովի ծիրէն ներս դեսպան Ղազարեան կարճատեւ զրոյցներ ունեցած է Իտալիոյ վարչապետ Է.Լետտայի, պաշտպանութեան նախարար Մ. Մաուրոյի եւ Իտալիոյ շարք մը այլ բարձրաստիճան պաշտօնեաներու հետ, որոնք բարձր գնահատականի արժանացուցած են երկու ժողովուրդներու բազմադարեայ պատմամշակութային կապերու եւ ընդհանուր արժեհամակարգի վրայ հիմնուած ներկայ երկկողմ յարաբերութիւնները՝ ընդգծելով, որ Իտալիան ջանքեր չի խնայեր՝ Եւրոպայի հետ Հայաստանի մերձեցման գործընթացի եւ հայ-իտալական տնտեսական յարաբերութիւններու յետագայ զարգացման համար:

Յովհաննէս ԻԳ.ի եւ Յովհաննէս Պօղոս Բ.ի սրբադասման արարողութիւնը

27 Ապրիլ 2014-ին

Երկու շաբթի՝ 30 սեպտեմբեր 2013-ի առաւօտեան ժամը 10-ին, Առաքելական Պալատի Գոնչիսդորո սրահին մէջ տեղի ունեցաւ կարգինալական հրապարակային խորհրդաժողով մը, Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին նախագահութեամբ, որուն ընթացքին քննարկուեցան Երանելի Յովհաննէս ԻԳ.ի եւ Երանելի Յովհաննէս Պօղոս Բ.ի սրբադասումի դա-

---

տերը եւ որպէս "Սրբադասման Օր" որոշուեցաւ 2014-ի 27 ապրիլը՝ Չատկուայ Բ. Կիրակին, որ նուիրուած է Աստուածային Ողորմութեան:

Յայտնենք թէ Յովհաննէս Պօղոս Բ-ի սրբադասման դատը սկիզբ առած էր, բացառապէս, անոր մահուան թուականէն (ապրիլ 2005) շատ քիչ ժամանակ ետք, Բենեդիկտոս ԺԶ. վաստակաւոր Քահանայապետին կամքով, եւ 2011-ի մայիս մէկին, երջանկայիշատակ Քահանայապետին մահուընէ 6 տարիներ ետք, Վատիկանի մէջ մեծ հանդիսութեամբ տեղի ունեցաւ անոր երանացման արարողութիւնը, միլիոնաւոր հաւատացեալներու ներկայութեան:

Մինչ Յովհաննէս ԻԳ. Քահանայապետը իր մահկանացուն կնքեց 1963-ի յունիսին, Վատիկանեան Տիեզերական Բ. ժողովի բացումէն մէկ տարի ետք, 1965-ին, Պօղոս Զ. քահանայապետը արտօնեց անոր երանացման դատը սկսիլ:

Ռոտնի Տաքէսեան արժանացաւ Հայաստանի գիտութիւններու ազգային ակադեմիայի մրցոյթի ա. մրցանակին

Հայաստանի Հանրապետութեան Գիտութիւններու Ազգային Ակադեմիայի Գիտութեան Զարգացման Հիմնադրամին, Համաշխարհային Հայկական Գոնկրէսին եւ Ռուսաստանի Հայերու Միութեան կողմէ, Հայաստանի Հանրապետութեան Սփիւռքի նախարարութեան հետ համատեղ կազմակերպուած եւ մինչեւ 35 տարեկան երիտասարդ գիտնականներու վերապահուած «Լաւագոյն Գիտական Աշխատանք» 2013-ի մրցոյթին արդիւնքները հրապարակուեցան 27 Սեպտեմբեր 2013-ին: Մրցանքին «Սոցիոլոգիայի եւ Իրաւագիտութեան» առաջին մրցանակին արժանացած է Դոկտոր Ռոտնի Տաքէսեանին «1915-ին Հայերու դէմ իրագործուած կոտորածի իրաւական հետեւանքները եւ անոնց լուծման հնարաւոր դատական եւ արտադատական մոդելը» ֆրանսերէն հատորը (Les effets juridiques des Massacres commises contre les Armeniens en 1915 et leurs modes de resolutions juridiques et extrajuridiques possibles):

Նշենք որ 2013-ի մրցանակաբաշխութիւնը, որ նուիրուած է ՀՀ Գիտութիւններու Ազգային Ակադեմիայի 70 ամեակին, տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբերին՝ 70 ամեակի տօնակատարութեան օրերուն:

Մեսրոպեան վարժարանի եւ Սուրբ Մեսրոպի արիներու 75 ամեակին առթիւ համապատարագ եւ պարգեւատրում

Ուրբաթ, 18 հոկտեմբեր 2013-ին, Երեկոյեան ժամը 7-ին, Պուրճ Համուտի Հայ Կաթողիկէ Մեսրոպեան բարձրագոյն վարժարանի շրջաբակին մէջ տեղի ունեցաւ Հայ կաթողիկէ Մեսրոպեան բարձրագոյն վարժարանի եւ Ս. Մեսրոպի արիներու 75-ամեակի յոբելենական հանդիսութիւններու պաշտօնական բացումը, հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց, ներկայութեամբ Պապական նուիրակ եպս.

Կապրիելյէ Քաչչայի, արհիպատիւ գերապայծառներու, նախկին եւ ներկայ նախարարներու եւ երեսփոխաններու, գերյարգելի, գերապատիւ եւ արժանապատիւ հայրերու, Լիբանանի մէջ Հայաստանի դեսպան Աշոտ Քոչարեանին, առաքինազարգ քոյրերու, Պուրճ Համուտի եւ Այնճարի քաղաքապետներուն, հայկական կուսակցութիւններու, մարմիններու եւ միութիւններու ներկայացուցիչներուն եւ աւելի քան 1500 հայորդիներու:

Պաշտօնական բացման հանդիսութեան սկիզբը մատուցուեցաւ Սուրբ Պատարագ հանդիսապետութեամբ ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ, առնութեակայութեամբ հայր Սեպուհ վրդ. Կարապետեանի ու հայր Գրիգոր վրդ. Պատիշահի եւ երգեցողութեամբ վարժարանի երգչախումբին:

Հոգեւոր Տէրը իր պատգամին մէջ մեծապէս գնահատեց Մեսրոպեան վարժարանի 75-ամեայ բեղուն գործունէութիւնը եւ շեշտեց, թէ հայ դպրոցին առաքելութեան հիմքը քրիստոնէական եւ հայկական դաստիարակութիւնն է, ինչ որ Մեսրոպեան վարժարանի մէջ կը մատուցուի:

Ապա տեղի ունեցաւ ջահավառութիւն, մասնակցութեամբ Հոգեւոր Տիրոջ, Սուրբ Մեսրոպի արիներու, բողբոջ եւ աւարտական դասարաններու ներկայացուցիչներուն եւ երիցագոյն մեսրոպեանական Առաքել Մինասեանին:

Օրուան հանդիսավար պրն. Րաֆֆի Տէմիրճեան նշեց, թէ Մեսրոպեան վարժարանը իր բազմաթիւ աշակերտներով, դիմագիծով եւ պատկանելիութեամբ Պուրճ Համուտի սիրտն է, լիբանանահայութեան գոյութեան գլխաւոր երաշխիքներէն մէկն է:

Մեսրոպեան վարժարանի եւ Սուրբ Մեսրոպի Արիներու անցեալէն ու ներկայէն լուսանկարներու ցուցադրութենէն ետք, խօսք առաւ Մեսրոպեան վարժարանի տնօրէն պրն. Կրէկուար Գալուստ, որ յայտնեց, թէ Մեսրոպեան վարժարանը մեծ ընտանեկան բոյն է, որուն հայրը հայ կաթողիկէ Եկեղեցին է, մինչ տնօրէնէն մինչեւ վարորդները վարժարանի զաւակներն են: Պրն. Գալուստ ըսաւ. «Մենք մեր բոլոր ուժերը ի գործ պիտի դնենք, որպէսզի Մեսրոպեան վարժարանը ոչ միայն հայկական առումով չափանիշ դառնայ, այլ՝ մրցակցի լիբանանեան լաւագոյն վարժարաններուն հետ: Մենք հպարտ ենք ու կը պարծենանք մեր շրջանաւարտներով: Նայեցէ՛ք ձեր շուրջը. Լիբանանէն մինչեւ Եւրոպա եւ Ամերիկա, կը տեսնէք, որ ամենուրեք մեսրոպեանականները բարձր դիրքեր գրաւած են,

մեծ պաշտօններու տէր են եւ հաւատարիմ կը մնան իրենց ազգային ու հոգեւոր պատկանելիութեան ու Մեսրոպ Մաշտոցի կտակին»: Ան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց, որոնք մասնակից դարձան վարժարանի 75-ամեայ երթին:

Գեղարուեստական յայտագրէն ետք խօսք առաւ Լիբանանի մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպան պրն. Աշոտ Քոչարեան, որ ամբողջական կերպով արժեւորեց Մեսրոպեան վարժարանին բազմամեայ գործունէութիւնը՝ ի խնդիր սերունդներու դաստիարակութեան եւ կրթութեան: ՀՀ դեսպանը հաստատեց, որ Մեսրոպեանի մէջ հայկականութեան ոգին կը պահպանուի եւ շունչը կը փոխանցուի նոր սերունդներուն: Պրն. Աշոտ Քոչարեան Մեսրոպեան վարժարանի տնօրէնութեան, անձնակազմին, ծնողներուն ու աշակերտներուն փոխանցեց Հայաստանի Հանրապետութեան Սփիւռքի նախարար տիկին Հրանուշ Յակոբեանի եւ Հայաստանի Հանրապետութեան գիտութեան եւ կրթութեան նախարար պրն. Արմէն Աշոտեանի ջերմագոյն շնորհակտորութիւնները եւ մաղթանքները:

Դեսպանին խօսքին յաջորդեց Մեսրոպեան վարժարանի նուագախումբին երկրորդ ելոյթը, որուն ընթացքին ներկայ թէ՛ նախկին մեսրոպեանականներ նուագեցին «Նազան եար» եւ «Ճան Հայաստան» ստեղծագործութիւնները:

Մեսրոպեան վարժարանին մէջ իրենց ունեցած մեծ վաստակին առ ի գնահատանք, յուշանուէրներ ստացան նախկին տնօրէններն ու 20 տարիներէ աւելի Մեսրոպեանի ընտանիքին մէջ գործող պաշտօնեաներն ու ուսուցիչները:

Աւարտին, խմբավարութեամբ պրն. Մանուէլ Քէշիշեանին, Մեսրոպեան վարժարանէն 75 մեսրոպեանականներ, իբրեւ 75 տարուան գործունէութեան մէկական ներկայացուցիչներ, երգեցին Մեսրոպեան վարժարանին նուիրուած երգ մը:

Հայր Անդրանիկ ծ.վ. Կռանեանի «Խորհիմ» նորատիպը

Հոկտեմբեր 2013-ին լոյս տեսաւ Հայր Անդրանիկ ծ.վ. Կռանեանի «Խորհիմ» խորագրեալ նորատիպ գիրքը, բաղկացած 38 գլուխներէ, որոնք կը համապատասխանեն այբուբենի 38 տարերուն: Բառարանային դասաւորումով կազմուած այս հատորը կ'առաջնորդէ ընթերցողը «կարծիք տալու» եւ խորհրդածելու շատ մը բառերու մասին, «դասաւորուած այբենական կարգով...»:

Այս նոր հատորը կը հանդիսանայ ծայրագոյն վարդապետին մտածումներն ու խորհրդածութիւնները ամփոփող էջերու եւս մէկ հրատարակութիւնը:

«Սրբադասումն ու Հայոց Յեղասպանութեան Ձոռերը» նիւթով զրոյց «Ազդակ»ի կազմակերպութեամբ

23 հոկտեմբեր 2014-ին, «Ազդակ» օրաթերթի «Արսէն Չաղլասեան» ժողովասենեակին մէջ տեղի ունեցաւ «Սրբադասումն ու Հայոց Յեղասպանութեան զոհերը» նիւթով զրոյց մը: Զրուցակիցներն էին Մեծի Տանն Կիլիկոյ կաթողիկոսութեան Դրան եպիսկոպոս Նարեկ արք. Արեւմեզեան, Հայ կաթողիկէ պատրիարքութենէն Հիւսիսային Ամերիկայի վաստակաւոր առաջնորդ Մանուէլ եպս. Պաթաքեան ու Գէորգ ծ. վրդ. Եղիայեան, ինչպէս նաեւ Հայոց Յեղասպանութեան 100-րդ տարելիցի Լիբանանի Կեդրոնական մարմինի ատենապետ Սեդա Խտրչեան: Զրուցավարն էր «Ազդակ»-ի միջազգային լուրերու խմբագիր Վահրամ Էմմիեան:

Զրուցակիցները խօսեցան Հայ առաքելական եկեղեցւոյ եւ Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ համար սրբադասման ներկայացուցած կարեւորութեան ու հոլովոյթի մեքանիզմներուն, սրբադասման համար նկատի առնուած արժեչափերուն, ինչպէս նաեւ Հայոց Յեղասպանութեան զոհերուն սրբադասման թայմինկի քաղաքական նշանակութեան մասին: Զրուցակիցները

նաեւ քննարկեցին քաղաքական եւ ազգային ենթահողի վրայ կատարուած ցեղասպանութեան արարքին կրօնական իմաստ ու բովանդակութիւն մը տալէն յառաջանալիք վտանգներուն եւ անոնց չէզոքացման հարցը:

Հաղարծինի հիմնանորոգուած վանական համալիրի հանդիսաւոր բացում

«... Հակառակ անոր որ հիմնականին մէջ մահմետական է՝ արաբական աշխարհը միշտ գնահատած է հայերը որպէս եղբայրներ եւ անոնց համար անվտանգ կեցութիւն պահովել: Հայերն ալ իրենց հերթին դարեր շարունակ արաբական աշխարհը նկատած են իրենց ազգային ինքնութեան պահպանութեան համար ամենայարմար վայրը եւ ի պատասխան՝ մեծապէս նպաստած են իրենց երկիրներու շէնացումին՝ յաջողութեամբ ներգրաւուելով առեւտուրի, արհեստներու եւ այլ բնագաւառներու մէջ»:

Հայերու մասին այս գնահատականը հնչեցուցած է Շարժայի կառավարիչ շէյխ Սուլթան Պըն Մոհամէտ Ալ Քասիմիի ներկայացուցիչ Տիար Համիտ Ճաֆար, 2013-ի հոկտեմբերի 19-ին, Հայաստանի Տաւուշի մարզին մէջ, Հաղարծինի վերանորոգուած վանական համալիրի բացման հանդիսաւոր արարողութեան ընթացքին: Վանական համալիրին հիմնանորոգումը կատարուած է Շարժայի կառավարիչին սրտաբուխ բարերարութեամբ:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գարեգին Բ.ի հանդիսապետութեամբ տեղի ունեցած արարողութեան ներկայ գտնուած են Հայաստանի Ազգային ժողովի նախագահ Յովիկ Աբրահամեան, մշակոյթի նախարար Յասմիկ Պօղոսեան, «Հայաստան» Համահայկական Հիմնադրամի տնօրէն Արա Վարդանեան, Ա.Մ.Էմիրութիւններու մէջ ՀՀ արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Գեղամ Ղարիբջանեան, ինչպէս նաեւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ եւ հիւրեր, որոնց շարքին՝ տիար Վարուժ Ներկիզեան, գերյարգելի Գէորգ Ծ.վ. Եղիայեան եւ Տիար Կրէկուար Գալուստ:

Համալիրի բացման առիթով արտասանած խօսքին մէջ, տիար Ճաֆարի յատուկ շնորհակալութիւն յայտնած է տիար Վարուժ Ներկիզեանին՝ Հաղարծինի վանական համալիրի հիմնանորոգման գործին իր ներդրած ջանքերուն համար: Այնուհետեւ, առ ի գնահատանք Վարուժ Ներկիզեանի եկեղեցանուէր ու հայրենանուէր ծառայութիւններուն, ՀՀ Ազգային ժողովի նախագահ Յովիկ Աբրահամեան եւ Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ. Վեհափառ Հայրապետը զինք պարգեւատրած են յատուկ շքանշաններով:

Համալիրի բացման արարողութեան աւարտին, վանական համալիրին

մէջ շրջայց կատարելէ ետք, Շէյխ Սուլթան Պըն Մոհամէտ Ալ Քասիմիի ներկայացուցիչը եւ բազմաթիւ հիւրեր այցելած են Միծեռնակաբերդ՝ իրենց յարգանքը մատուցանելու համար Հայոց Յեղասպանութեան նահատակներու յիշատակին: Այս առթիւ, նախ հայերէնով, ապա նաեւ արաբերէնով հոգեհանգստեան աղօթք կատարելէ ետք, գերյարգելի հայր Գէորգ Ժ.Վ. Եղիայեան անդրադարձած է 1915-ի Յեղասպանութեան զոհերու յիշատակի յաւերժութեան:

«Արեւելքի քրիստոնեաներու առաջին համագումարը» Պէյրուֆի մէջ

Միջին Արեւելքի ծանր պայմաններուն լոյսին տակ, 2010-ին ծնունդ առաւ «Արեւելքի քրիստոնեաներու համախմբումը», որուն մաս կը կազմէ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցիէն Անթուան Գալայճեան: Համախմբումին աշխատանքները կը կեդրոնանան Միջին Արեւելքի մէջ քրիստոնեաներու ներկայութեան պահպանման գործընթացին վրայ, որ կ'ընդգրկէ՝ առաւելագոյն չափով քրիստոնեայ մարդուժ հաւաքել Եկեղեցոյ հովանիին ներքեւ, ամրապնդել քրիստոնեայ գործօն ներկայութիւնը Միջին Արեւելքի տարածքին, ապահովելով նիւթական օժանդակութիւն եւ այդ նպատակին համար ստեղծելով համաշխարհային ֆոնտ մը, որուն մօտ գտնուող գումարը օգտագործուի երկարաժամկէտ ծրագիրներու եւ անմիջական կարիքներու, ինչպէս՝ դպրոցական եւ համալսարանական ծախսերու ապահովումը եւ քրիստոնեաներու բազմածնութիւնը:

Այս շրջագիծին մէջ, համախմբումը կազմակերպեց «Արեւելքի քրիստոնեաներու առաջին համագումարը», հովանաւորութեամբ ու ներկայութեամբ Լիբանանի նախագահ զօրավար Միշէլ Սլէյմանի, եւ մասնակցութեամբ Միջին Արեւելքի Եկեղեցիներու ու քրիստոնեայ համայնքներու ներկայացուցիչներուն: Այս համագումարին ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը կը ներկայացնէր Պատրիարքական թեմի փոխանորդ եւ Զմմառու վանքի մեծաւոր գերպ. հայր Գաբրիէլ Թ.Ժ.Վ. Մուրատեան:

Համագումարը տեղի ունեցաւ 26-27 հոկտեմբերին յոյն կաթողիկէներու «Կրեկորիոս Գ. պատրիարք» համալիրին մէջ, Ռապուէ (Լիբանան), արծարծելու համար այն հիմնախնդիրները որոնք կը յուզեն քրիստոնեայ հասարակութիւնները եւ դիմագրաւելու նպատակով հսկայական մարտահրաւէրները, որոնք կը սպառնան անոնց գոյատեւման:

Համագումարին նպատակները հանդիսացան հետեւեալ հիմնական կէտերը.

- Հանդիպման եւ գործակցութեան միջոցներ ստեղծել Արեւելքի քրիս-

տոնեաներուն միջեւ, նկատի առնելով անոնց քաղաքական, ընկերային, տնտեսական, մտաւորական եւ մշակութային բազմազան ուղղութիւնները:

- Քննարկել հիմնական հարցերը, որոնք կը յուզեն քրիստոնեայ հասարակութիւնները եւ յայտնաբերել այն դրական հիմնակէտերը որոնք կը համախմբեն եւ կը միացնեն Միջին Արեւելքի քրիստոնեաները եւ կ'ամրապնդեն անոնց ներկայութիւնն ու վկայութիւնը իրենց ընկերութիւններէն ներս եւ արտասահմանին մէջ:

- Ուսումնասիրել մարտահրաւէրները, գորս կը դիմագրաւեն քրիստոնեաները իրենց ընկերութիւններէն ներս եւ միջին արեւելեան տարածաշրջանին ու արտասահմանին մէջ, լուծումներ առաջարկելով քաղաքական մակարդակի վրայ, պաշտպանելու համար կրօնական ազատութիւնները, մարդկային ու փոքրամասնութիւններու իրաւունքները, քաջալերելով նաեւ երկխօսութեան մշակոյթը շրջապատին հետ: Այս առնչութեամբ պայքարիլ նաեւ արտագաղթի երեւոյթին դէմ, կոչ ուղղելով քրիստոնեաներուն ամրապնդելու իրենց ներկայութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ, հակառակ ընկերային եւ տնտեսական ներկայ ծանր պայմաններուն: Վերջապէս անդրադառնալ արաբ-իսրայէլեան գոյապայքարի ազդեցութեան Միջին Արեւելքի քրիստոնեաներուն վրայ, ինչպէս նաեւ համաշխարհայնացման եւ աշխարհականութեան երեւոյթներու հետեւանքներուն:

- Հրապարակել գործնական առաջադրանքներ, ապահովելու համար անոնց հետապնդումը ի սպաս Արեւելքի քրիստոնեաներու համախմբման, բարձրացնելու համար անոնց հաւաքական ձայնը եւ ամրապնդելու անոնց ներկայութիւնը շրջանին մէջ: Այս ուղղութեամբ առաջարկել հետազօտական կեդրոն մը ստեղծել Միջին Արեւելքի քրիստոնեաներու խնդիրներուն համար շրջանին մէջ եւ այլուր, ստեղծել ճնշումի գործօն խմբակներ հետապնդելու համար անոնց հարցերը Միջին Արեւելքի մէջ եւ այլուր, ինչպէս նաեւ օժանդակութեան միջոցներ յառաջացնել Արեւելքի քրիստոնեաներու գոյատեւման համար եւ քաջալերել անոնց վերադարձը դէպի հայրենիք, նիւթական անհրաժեշտ աղբիւրները գտնելով:

Յիշենք, որ Անթուան Գալայճեան երկու անգամ այցելած է Վատիկան եւ ներկայացուցած է ծրագրերներ, որոնք տեղւոյն բարձրաստիճան պաշտօնատարներու կողմէ արժանացած են դրական ընկալման: Ան ներկայիս կը ծրագրէ ուղղափառ եկեղեցւոյ հետ եւս կապ հաստատել եւ այդ նպատակով՝ մօտ օրէն հանդիպում մը պիտի ունենայ Ռուսիոյ ուղղափառ Եկեղեցւոյ Քիրիլ պատրիարքին հետ: Գալայճեան նաեւ հանդիպում ունեցած է եւրոպացի բարձրաստիճան պաշտօնատարներու հետ եւ աշխատանք կը տանի Միջին Արեւելքի քրիստոնեաներու հարցերով զբաղող միջինարեւելեան այլ կազմակերպութիւններ միացնելու՝ մեկնելով այն սկզբունքէն, որ միութիւնը զօրութիւն է:

Հ. Կ. Պատրիարքարանի «Կռունկ» երգչախումբը մասնակցեցաւ «Voices in Harmony» երաժշտական փառատօնին

25-27 հոկտեմբեր 2013, Քասիքի Սուրբ Հոգի համալսարանի երաժշտութեան բաժանմունքին կազմակերպութեամբ տեղի ունեցաւ «Voices in Harmony» երաժշտական փառատօնը, համալսարանի «երանելի Յովհաննէս Պօղոս Բ.»-ի անուան սրահին մէջ: Փառատօնին իր մասնակցութիւնը բերաւ նաեւ Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքարանի «Կռունկ» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Դոկտ. Եղուարդ Թորիկեանի:

Փառատօնի բացման ներկայ գտնուեցան ամենապատիւ տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Հոգեւոր Տիրոջ ներկայացուցիչ՝ հայր Սեպուհ վրդ. Կարապետեան «Սուրբ Խաչ» եկեղեցւոյ ժողովրդապետը, ինչպէս նաեւ «Սուրբ Փրկիչ» եկեղեցւոյ ժողովրդապետ հայր Սարգիս վրդ. Դաւիթեան եւ «Կռունկ» երգչախումբի անդամ՝ հայր Ղազար վրդ. Պետրոսեան:

Փառատօնին եւօրեայ յայտագիրը, բացի երգչախումբերու ելոյթներէն, ընդգրկեց նաեւ երաժշտագիտական դասախօսութիւններու շարք մը մասնակցութեամբ լիբանանցի եւ օտար երաժշտագէտներու:

Այցելութիւն Լիբանանի հայ առաքելական նորրնտիր առաջնորդին

Հինգշաբթի, 7 նոյեմբեր 2013, առաւօտեան ժամը 11-ին, արհիպատիւ հայր Մանուէլ եպիսկոպոս Պաթագեան, ընկերակցութեամբ հայր Վարդան վարդապետ Գազանճեանի՝ ժողովրդապետ Սրբոյ Կուսին Աւետման եկեղեցոյ, այցելեցին Լիբանանի հայ Առաքելական նորրնտիր առաջնորդ գերաշնորհ տէր Շահէ արքեպիսկոպոս Փանոսեանին, Պուրճ Համուտի Ազգային Առաջնորդարանին մէջ, անոր փոխանցելու համար ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկէ Հայոց Կաթողիկոս Պատրիարքին շնորհաւորութիւնները եւ բարեմաղթանքները իր ընտրութեան առթիւ:

Շուրջ կէս ժամ տեւած հանդիպման ընթացքին մտերիմ գրոյց տեղի ունեցաւ ընդհանրապէս լիբանանահայութիւնը յուզող հիմնահարցերու եւ զանոնք միասնականութեամբ դիմագրաւելու անհրաժեշտութեան մասին:

«Խաղաղութիւնս կու տամ ձեզի» նորատիպին ներկայացումը

Ուրբաթ, 15 նոյեմբեր 2013-ի առաւօտեան տեղի ունեցաւ «Խաղաղու-

թիւնս կու տամ ձեզի» խորագրով՝ Բենեդիկտոս ԺԶ. Սրբազան Պապին սեպտեմբեր 2012-ին Լիբանան այցելութեան նուիրուած նորատիպին ներկայացումը: Հանդիսութեան ներկայ գտնուեցան Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահ՝ զօրավար Միշէլ Սլէյման, Առաքելական նուիրակ՝ Կապրիէլ Քաչչիա եպիսկոպոսը, կաթողիկէ պատրիարքներն ու եպիսկոպոսները, որոնց շարքին էր Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքը:

Առաքելական նուիրակը իր խօսքին մէջ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր լիբանանցիներուն իրենց ջերմ ընդունելութեան համար՝ Սրբազան Հօր պատմական այցելութեան ընթացքին: Ան նշեց թէ այս այցելութեան ընթացքին լիբանանցիներուն ցուցաբերած միասնականութիւնը պարզեց Լիբանանի վսեմ առաքելութիւնը ի սպաս իսլամ-քրիստոնեայ համերաշխութեան ու համակեցութեան, ինչպէս նաեւ անոնց կառուցումը երկխօսութեան ու ազատութեան մշակոյթին: Ան ողջունեց նաեւ Լիբանանի քրիստոնեայ տարբեր համայնքները, որոնք ցոյց տուին իրենց վկայութեամբ թէ Քրիստոսի առաքելութիւնը հաստատ կը մնայ Արեւելքի մէջ:

Փարոլին եպիսկոպոսը ստանձնեց Սուրբ Աթոռի Պետական Քարտուղարի իր պաշտօնը

Կարգինալ Թարզիզիո Պերթոնէի հրաժարումէն ուղղիղ ամիս մը ետք, Փիեթրո Փարոլին եպիսկոպոսը 18 նոյեմբերի առաւօտեան ստանձնեց Վատիկանի Պետական Քարտուղարի իր պաշտօնը: Այս փոխանցումի ուղացումին պատճառը եպիսկոպոսին ապաքինման շրջանն էր վիրաբուժական գործողութենէ մը ետք:

Փարոլին եպիսկոպոսը, որ իտալացի է, 2009-էն ի վեր կը վարէր Վենեզուելայի մօտ Պապական Նուիրակի պաշտօնը: Ան 16 Նոյեմբերին ժամանեց Վատիկան եւ հաստատուեցաւ Սուրբ Մարթա Տան մէջ, ուրկից կը գործէ նաեւ Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետը:

Վատիկանի նորանշանակ պետական քարտուղարը, որ 58 տարեկան է, ամէնէն երիտասարդ պետական քարտուղարն է Էօփենիօ Փաչելլինին ի վեր (ապագայ Պիոս ԺԲ-ը) 1930-ին: Ան մասնագէտ է կանոնական իրաւագիտութեան եւ մեծ փորձառութիւն ունի Սուրբ Աթոռի դիւանագիտութենէն ներս: Վենեզուելայի մէջ պապական նուիրակ ըլլալէ առաջ, եղած է Վատիկանի փոխ պետական քարտուղար եւ պատասխանատու՝ պետութեանց հետ յարաբերութիւններու բաժանմունքին, այլ խօսքով՝ արտաքին գործոց նախարար: Այս պաշտօնի շրջագիծէն ներս ան տարած է խաղաղասիրական աշխատանք՝ զբաղելով յատկապէս Վիեթնամի, Չինաստանի եւ իսրայէլեան-պաղեստինեան հակամարտութեան փափուկ թղթածրարներով:

Կարդինալ Պերթոնէի հրաժարումէն ետք, Ֆրանչիսկոս Քահանայապետը ընդգծած էր որ նորանշանակ պետական քարտուղարը «չատ լաւ ծանօթ է Պետական Քարտուղարութեան ընտանիքին, ուր աշխատած է երկար տարիներ՝ սիրով, ձեռնհասութեամբ եւ երկխօսելու կարողութեամբ մը եւ մարդկայնութեամբ մը՝ որոնք իր յատկանիշերէն մէկն են: Հետեւաբար, ան կերպով մը «տունդարձ» մըն է որ կը կատարէ»:

Կարդինալ Քիրդ Քէօխ ընդունեց Պատրիարքական համամիութեան յանձնախումբի հոգեւոր վարիչը Հռոմի մէջ

Երեքշաբթի, 19 նոյեմբեր 2013-ին, Համամիութեան խորհուրդի նախագահ կարդինալ Քիրդ Քէօխ ընդունեց Պատրիարքական Համամիութեան յանձնախումբի հոգեւոր վարիչ՝ տէր Աւետիք վրդ. Յովհաննէսեանը:

Տէր Աւետիք վրդ. Յովհաննէսեան ներկայացուց լիբանանեան մակարդակով կատարուելիք հանդիպումը Համամիութեան աղօթքի շաբթուան բացման առթիւ, որուն պիտի մասնակցին Լիբանանի կաթողիկէ բոլոր պատրիարքները, Պէյրութի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ - Սուրբ Եղիա Կթողանիստ եկեղեցւոյ մէջ, 19 յունուար 2014-ին:

Կարդինալը ապահովցուց իր աղօթքներն ու օրհնութիւնը այս ուղղութեամբ:

Հաւատքի Տարուան եզրափակիչ հանդիսաւոր սուրբ Պատարագ Վատիկանի մէջ

Կիրակի, 24 նոյեմբեր 2013-ի առաւօտեան, Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետը նախագահեց Հաւատքի Տարուան եզրափակիչ Հանդիսաւոր սուրբ Պատարագին, մասնակցութեամբ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկէ հայոց ամենապատիւ Տէր Ներսէս Պետրոս ԺԹ. Կաթողիկոս Պատրիարքին՝ Արեւելեան Եկեղեցիներու հոգեւոր պետերու կողքին եւ ներկայութեամբ Սուրբ Պետրոսի հրապարակին վրայ համախմբուած տասնեակ հազարաւոր ուխտաւորներու:

Այս առթիւ արտասանած քարոզին մէջ, Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահա-

նայապետը ընդգծեց Քրիստոսի կեդրոնական դերը ամբողջ ստեղծագործութեան, մարդկային պատմութեան եւ իւրաքանչիւր անհատի կեանքին մէջ: «Իրեն հետ կրնանք բաժնել մեր ուրախութիւններն ու յոյսերը, ինչպէս նաեւ մեր ցաւերն ու տառապանքները, որոնք մաս կը կազմեն մեր կեանքին» ըսաւ Ան, աւելցնելով որ Աստուծոյ շնորհքը աւելի մեծ է քան աղօթքը, որուն միջոցաւ կը դիմենք Իրեն: «Տէրը միշտ մեր խնդրանքէն աւելին կը պարգեւէ: Իրեն կը դիմես որ քեզի յիշէ, եւ Ան քեզի կը շնորհէ Իր Արքայութիւնը» աւելցուց Սրբազան Հայրը:

Պատարագի աւարտին, Սրբազան Պապը յանձնեց «Աւետարանի ուրախութիւնը» խորագրով Առաքելական Յորդորը, որ կ'ամփոփէ 2012-ի «Նոր Աւետարանում»ի սիւնհոդոսական աշխատանքները:

Մշտնջենաւոր ուխտադրութիւն Հռոմի Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու Միաբանութեան Մայր Տան մէջ

Կիրակի 8 դեկտեմբերին, Հռոմի Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու միաբանութեան Մայր Տան մէջ, հայածէս ճայնաւոր սուրբ Պատարագի ընթացքին, զոր մատոյց եւ օրուան պատշաճ քարոզը արտասանեց գերյարգելի Գրիգորիս ծ-վրդ Սէրէնեան, միաբանակից երկու հայ կոյսեր՝ քոյր Թերեզա եւ քոյր Սրբուհի, սիրոյ լապտերը ձեռին, մշտնջենաւոր ուխտադրութիւն կատարեցին, խոստանալով հաւատարմութիւն իրենց կրօ-

նաւորական վիճակին, պատարագիչ վարդապետին ու Միաբանութեան ընդհանուր մեծաւորուհի՝ մայր Եւտոքսիա Քէշիշեանի ներկայութեամբ:

Պատարագին ներկայ գտնուեցան միաբանակից քոյրեր եւ Հռոմբանակ հայ ընտանիքներ, ինչպէս նաեւ Լիբանանէն ժամանած Պուրճ Համուտի Սուրբ Փրկիչ եկեղեցւոյ ժողովրդապետ՝ հայր Սարգիս վրդ. Դաւիթեան:

Մեր անկեղծ շնորհաւորութիւնները նուիրեալ քոյրերուն եւ աշխարհի չորս կողմերը ծառայող Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու միաբանութեան, մաղթելով որ միաբանութիւնը նորանոր կոչումներով հարստանայ շարունակելու համար Հռիփսիմեանց կոյսերուն շառաւիղը՝ ի փառս Աստուծոյ եւ ի պայծառութիւն հայ եկեղեցւոյ:

ՔՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ	
1- ՍՊԱՍԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍԸ	3
<i>Վարդան Վրդ. Գազանձեան</i>	
ՎԱՏԻՎԱՆԵԱՆ Բ. ԺՈՂՈՎ	
ՎճԻՌ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱՄԻՋՈՑՆԵՐՈՒՄ ՄԱՍԻՆ "INTER MIRIFICA"	5
ՊՕՂՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԾԱՌԱՅ ԾԱՌԱՅԻՑ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ՀԱՐՔ ՍՈՒՐԲ ԺՈՂՈՎՈՅ Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՅԱԵՐԺՈՒԹԵԱՆ	7
ՔԱՀԱՆԱՅԱՊԵՏԱԿԱՆ	17
Ֆրանչիսկո Սրբազան Քահանայապետին «ՀԱԲԱՏՔԻ ԼՈՅՍ» Շրջաբերական Թուղթը	18
Ֆրանչիսկո Քահանայապետին Պատգամը 2013-ի «Առաքելութեանց Համաշխարհային Օր»ուան համար	20
ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ	27
Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Սինհոդոսի փակման հաղորդագրութիւն <i>Դիւան Հայ Կաթողիկէ Եպիսկոպոսաց Սինհոդոսի</i>	28
Շնորհակալագիր Վատիկանի պետական քարտուղարութենէն	32
ՅՈՒՐԱԿԱՆ ՏԱՐԻ ՆՈՒԻՐՈՒԹ ԾԵՍԻՆ 2013-2014	33
Սուրբ Ծննդեան Հայրապետական Պատգամ	35
Հոգեւոր Տիրոջ պատգամը Մեսրոպեան Բարձրագոյն վարժարանի 75 ամեակին առթիւ	38
Արիի. հայր Միքայէլ եպս. Մուրատեանի Սուրբ Ծննդեան պատգամը	41
Հայրապետական պատգամ Այնճարի Սուրբ Վարդարանի Տիրամօր Հայ Կաթողիկէ վերանորոգ Եկեղեցւոյ բացման առթիւ	43
Հայրապետական պատգամ Զմմառու վանքի ուխտագնացութեան օրուան առթիւ	45
Հայրապետական պատգամ Վահէ Նահապետեանի սարկաւազական ձեռնադրութեան առթիւ	48
Հայրապետական պատգամ Աստուածածնայ Վերափոխման Տօնի Սուրբ Պատարագին	51

Հայրապետական պատգամ պատրիարքական թեմէն ներս
քահանայական եւ կիսասարկաւագական ձեռնադրութիւններու առթիւ 54

**ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ
ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ** 57

ԿԸ ՀԱԻԱՏԱՄ ... (Դ)
Մանուէլ Եպս. Պաթագեան 58

ԻՆՉՈՒՒ ԶԱՐՄԱՆԱԼ 64

Մեսրոպ Հայունիի «Սուրբ Ուրբաթագիրք» նորատիպը 66

Իգնատիոս Մալոյեան՝ Հաւատքէն մղուած
դէպի ձշմարտութեան վկայութիւն 71
Հայր Մաշտոց վրդ. Զահթէրեան

Իգնատիոս Մալոյեան՝ հաւատարիմ առաքեալը,
առաքինի եկեղեցականն ու միաբանը 74
Հայր Ղազար վրդ. Պետրոսեան

Քահանային Տասը Պատուիրանները 77
Հայր Սեպուհ Վրդ. Կարապետեան

Քրիստոնեական Հաւատքի փոխանցումը եւ Քահանային սրբութիւն
Հայր Գրիգոր վրդ. Պատիշահ 78

Հարգացրոյց Արեւելեան Եւրոպայի, Վրաստանի եւ Հայաստանի
թեմի առաջնորդ Ռաֆայէլ արք. Մինասեանի հետ
«Ազդակ» 80

«Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օր»երը՝
Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ ուժականութեան փայլուն մէկ ապացոյցը
Սարգիս Նաճարեան 86

Հոգեւոր Տիրոջ հարցազրոյցը Հայաստանի Անկախութեան
22-րդ տարեդարձին առիթով 88

ՊԱՏՐԻԱՐԷԱԿԱՆ ԼՈՒԻՆԵՐ 93

Ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ
հովուապետական այցելութիւնը Լեհաստան 94

Լուպլինի Համալսարանի Ոսկեայ Վկայագիրի տուչութիւն
ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ 96

Կարդինալ Սանտրի այցելեց հայ կաթողիկէ պատրիարքարան 98

Ներսէս Պետրոս ԺԹ. կը հրաւիրէ Պապը յիշատակելու Հայոց Ցեղասպանութեան 100-րդ տարելիցը	99
Հոգեւոր Տէրը կը համապատարագէ Ֆրանչիսկոս Քահանայապետին հետ «Սանդա Մարդա»յի մատրան մէջ	100
Ասուլիս Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքարանին մէջ	101
Մետրոպեան վարժարանի 75 ամեակի գործադիր մարմինը այցելեց ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ	104
Հայոց Ցեղասպանութեան 100րդ տարելիցի Լիբանանի կեդրոնական մարմինը այցելեց ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ	105
Ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը մասնակցեցաւ տարեկան Իֆթարին նախագահական պալատին մէջ	106
Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու Միաբանութեան պատուիրակութիւնը այցելեց Հոգեւոր Տիրոջ	107
Հոգեւոր Տէրը ընդունեց լիբանանեան «Ամալ» կուսակցութեան պատուիրակութիւն մը	108
Ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը ընդունեց Ուրուկուէյի «Արաքս» հայկական ռատիոկայանի տնօրէնը	109
Ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ գահակալութեան 14րդ տարեդարձ	109
Ս.Դ.Հ.Կ.ի կեդրոնական վարչութեան պատուիրակութիւնը այցելեց ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ	110
Հոգեւոր Տէրը կ'այցելէ սուրիահայ կաթողիկէ գաղթականներուն	111
Հոգեւոր Տէրը ընդունեց Արեւմտահայոց Ազգային Համագումարի պատուիրակութիւնը	112
Լիբանանի կաթողիկէ պատրիարքներու 47-րդ հերթական նստաշրջանը	113
Ամենապատիւ Հոգեւոր Տէրը Հռոմի մէջ կը մասնակցի Արեւելեան Եկեղեցիներու լիագումար ժողովին	114
Ամենապատիւ Հոգեւոր Տիրոջ ցաւակցագիրը ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսեանին	114
ՀՀ Սփիւռքի նախարար տիկին Հրանուշ Յակոբեանի Սուրբ Ծննդեան շնորհատրագիրը	115

ԹԵՄԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ		117
Հալչպի մէջ առեւանգուած եպիսկոպոսներուն ու քահանաներուն ազատագրման համար աղօթք Աղեքսանդրիոյ մէջ		118
Վարդարանի աղօթք եւ քրիստոնէականի վկայագիրներու բաշխում		118
Ֆաթիմայի Տիրամօր տօն Չահլէի մէջ		119
Այնճարի Սուրբ Վարդարանի Տիրամօր Հայ Կաթողիկէ վերանորոգ Եկեղեցւոյ բացում		120
Զմմառու Ուխտի Օր		124
Եգիպտական «Ուաթանի» թերթի խմբագրակազմը ընդունեց Գուսա եպիսկոպոսը		124
Սարկաւազական ձեռնադրութիւն Շուէտի մէջ		124
Սուրբ Փրկիչ Եկեղեցւոյ 60-ամեակի առիթով հոգեւոր համերգ նուիրուած Սուրբ Կոյս Աստուածամօր		125
Վահէ Նահապետեանի սարկաւազական ձեռնադրութիւնը «Սուրբ Խաչ» եկեղեցւոյ մէջ		126
Սիրտ Յիսուսի ամսոյն առիթով հանդիսաւոր սուրբ Պատարագ 128		
Սուրբ Եղիա մարգարէի տօնին առթիւ սուրբ Պատարագ Պէյրութի մէջ		128
Վարդապետական ձեռնադրութիւն եւ օծում տէր Սիմոն Դե Նարտոյի Թեհրանի մէջ		129
Հայր Վարդան եպս. Աշգարեանի յիշատակի սուրբ Պատարագ եւ դամբարանի օրհնութիւն Այնճարի մէջ		130
Գրիգոր եպս. Գուսան այցելեց Ղպտի Թաուատրոս Բ. Պապին		131
Հալչպի հայ կաթողիկէ առաջնորդարանի նպաստաբաշխումի ծրագիրները		131
Զմմառու ուխտաւորները վերահաստատեցին իրենց անհուն սէրն ու յարգանքը Աստուածածնին		132
Սուրբ Կոյսին Վերափոխման տօնը Դամասկոսի մէջ		133
Քահանայական եւ կիսասարկաւազական ձեռնադրութիւններ պատրիարքական թեմէն ներս		134

Հայր Վարագ վրդ. Պէրպէրեան՝ փոխ ժողովրդապետ Չալքայի Սուրբ Խաչ եկեղեցւոյ	134
Սուրբ Միքայէլ Դարեվանքի 50-ամեայ յոբելեանի հանդիսութիւն <i>Սօսէ՛ Փիլաւճեան</i>	135
Տէր Աւետիք վրդ. Յովհաննէսեանի առաքելութիւնը Հունգարիոյ մէջ	137
Հայոց Ցեղասպանութեան Լաւալի նորակառոյց յուշարձանի բացում	138
Լոս Անձելըսի հայ կաթողիկէ Թագուհի Մարտիրոսաց եկեղեցւոյ հիմնադրութեան 60 ամեակ	139
Սուրբ Միքայէլ Ընծայարանի անուանակոչութիւնն ու նորաշէն կառոյցի 50-ամեակի հանդիսութիւնը <i>Հայր Մաշտոց վրդ. Չահթէրեան</i>	140
Սուրիոյ խաղաղութեան համար սուրբ Պատարագ Պատրիարքարանի «Սրբոյ Կուսին Աւետման» եկեղեցւոյ մէջ	143
Քեսապի Սուրբ Միքայէլ եկեղեցւոյ անուանակոչութիւն, հոգեհանգստեան պաշտօն եւ թանգարանի բացում	144
Յոբելինական տարեդարձներ Թորոնթոյի մէջ <i>Ծովիկ Խէյր Այանեան</i>	147
Հանդիսաւոր փակում հաւատքի տարուան եւ հռչակում ծիսական տարուան	149
Բազմալեզու երգահանդէս Մոնրէալի Տիրամայր Նարեկի հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 30-ամեակին առթիւ	152
360° ԼՈՒՐԵՐ	
Վատիկանեան նոր դրոշմաթուղթի արտակ՝ նուիրուած Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետին	155
Անթուրայի 300 հայ նահատակ որբերու յիշատակին հոգեհանգստեան սուրբ Պատարագ	156
Ապրիլեան նահատակաց հոգեհանգստեան սուրբ Պատարագ Մոնրէալի մէջ	159
Շուշիի ազատագրութեան 21-ամեակի մեծաշուք եւ արժանավայել տօնակատարութիւն	159
2013-ի Հաղորդակցութեան Համաշխարհային Օրը	163
	205

Մայրերու Օրուան տօնակատարութիւն Մոնրէալի մէջ	163
Դոկտ. Ռոտնի Տաքէսեանի գիրքին շնորհահանդէսը	164
Դեսպան Մինասեան իր հաւատարմագրերը յանձնեց Ֆրանչիսկոս Քահանայապետին	165
«Նարեկի Տիրամօր» Կեդրոնի ակնաբուժական հետազօտութեան բաժանմունքի բացման հանդիսութիւն	166
Սուրբ Աթոռի մտահոգութիւնը ի տես կրօնական ազատութեան դէմ խտրականութիւններուն	167
Համահայկական ժողով Հայաստանի մէջ	168
«Հայաստան» Համահայկական Հիմնադրամի Հոգաբարձուներու Խորհուրդի նիստ	169
Նուրիան արք. Մանուկեան պատրիարքին գահակալութիւնը Երուսաղէմի մէջ	170
Հանդիսաւոր սուրբ Պատարագ Հարիսայի վերանորոգուած եկեղեցւոյ մէջ	170
Սրբադասման հարցերու Պատրիարքական Յանձնախումբի Նախագահ՝ Հայր Գէորգ ծ.վ. Եղիայեանի կոչը	171
Հաւատքի Տարի - Նորընծաներու եւ նուիրեալ անձերու ուխտագնացութիւնը Սուրբ Պետրոսի Դամբանին	171
Հայոց ցեղասպանութիւնը ծանչնալու պապին կոչը ստամպուլի մէջ ծափահարութեամբ դիմաւորուած է	172
28-րդ Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրեր Ռիոյի մէջ	173
28-րդ Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրերու բացումը Պրագիլի մէջ	174
380 Լիբանանցիներ կը մասնակցին «Երիտասարդութեան Համաշխարհային Օրեր»ուն	174
Ֆրանչիսկոս՝ Ռիոյի մէջ. - «Երիտասարդութիւնը այն պատուհանն է ուրկից ապագան մուտք կը գործէ աշխարհ»	176
Ֆրանչիսկոս Սրբազան Քահանայապետը կը յորդորէ երիտասարդները ապրելու Քրիստոսը իրենց կեանքին մէջ	178
Ֆրանչիսկոս Քահանայապետը այցելեց Ռիոյի թմրամոլութեան բուժարանը	179

Պապը Ռիոյէն մեկնելէ առաջ խնդրեց երիտասարդներէն չնռնալ իրեն համար աղօթել	180
Երեք միլիոն հաւատացեալներ ներկայ եղան ԵՀՕ եզրափակիչ սուրբ Պատարագին	181
Հայոց լեզուի ուսուցման ծրագիր մը՝ մանկապարտէզի դասարաններուն համար	184
«Հայաստանը՝ քրիստոնէութեան օրրան» Մշակութային Նախաձեռնութիւն Իտալիոյ Սէջ	185
Յովհաննէս ԻԳ.ի Եւ Յովհաննէս Պօղոս Բ.ի սրբադասման արարողութիւնը	186
Ռոտնի Տաքէսեան արժանացաւ Հայաստանի գիտութիւններու ազգային ակադեմիայի մրցոյթի ա. մրցանակին	187
Մեսրոպեան վարժարանի եւ Սուրբ Մեսրոպի արիներու 75 ամեակին առթիւ համապատարագ եւ պարգեւատրում	188
Հայր Անդրանիկ Ժ.Վ. Կռանեանի «Խորհիմ» նորատիպը	191
«Սրբադասումն ու Հայոց Ցեղասպանութեան Չոհերը» նիւթով զրոյց «Ազդակ»ի կազմակերպութեամբ	191
Հաղարծինի հիմնանորոգուած վանական համալիրի հանդիսաւոր բացում	192
«Արեւելքի քրիստոնեաներու առաջին համագումարը» Պէյրուսի մէջ	193
Հ. Կ. Պատրիարքարանի «Կռունկ» երգչախումբը մասնակցեցաւ «Voices in Harmony» երաժշտական փառատօնին	195
Այցելութիւն Լիբանանի հայ առաքելական նորընտիր առաջնորդին	196
«Խաղաղութիւնս կու տամ ձեզի» նորատիպին ներկայացումը	196
Փարոլին եպիսկոպոսը ստանձնեց Սուրբ Աթոռի Պետական Քարտուղարի իր պաշտօնը	197
Կարդինալ Քիւրդ Քէօխ ընդունեց Պատրիարքական համամիութեան յանձնախումբի հոգեւոր վարիչը Հռոմի մէջ	198
Հաւատքի Տարուան եզրափակիչ հանդիսաւոր սուրբ Պատարագ Վատիկանի մէջ	199
Մշտնջենաւոր ուխտադրութիւն Հռոմի Անարատ Յղութեան հայ քոյրերու Միաբանութեան Մայր Տան մէջ	200
	207

